

การยอมรับและการปฏิเสธกระบวนการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของเยาวชนหญิงใน
สถาบันการศึกษาไทยปัจจุบัน: ศึกษากรณีโรงเรียนราชินีบน

นางสาวพิชญา ศศิธร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสังคมศึกษามหาบัณฑิต

สาขาวิชาสังคมวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ACCEPTANCE AND DENIAL OF THE LADIES SOCIALIZATION PROCESS OF FEMALE
YOUTH IN THE MODERN THAI SCHOOLS: A CASE STUDY OF RAJINIBON SCHOOL

Miss Pitchaya Sasithorn

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Sociology

Department of Sociology and Anthropology

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การยอมรับและการปฏิเสธกระบวนการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของ
เยาวชนหญิงในสถาบันการศึกษาไทยปัจจุบัน: ศึกษากรณีโรงเรียน
ราชินีบน

โดย

นางสาวพิชญา ศศิธร

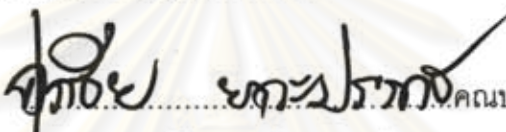
สาขาวิชา

สังคมวิทยา

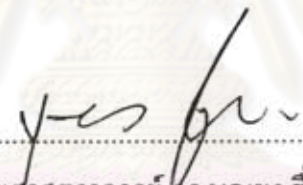
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

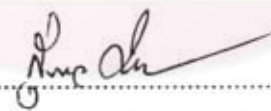
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุภาวดี มิตรสมหวัง

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

.....คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ยาวะประภาส)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญยง ชื่นสุวิมล)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาวดี มิตรสมหวัง)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ประสิทธิ์ สวาสดิ์ญาติ)

พิชญา ศศิธร : การยอมรับและการปฏิเสธกระบวนการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของ
 เยาวชนหญิงในสถาบันการศึกษาไทยปัจจุบัน : ศึกษากรณีโรงเรียนราชินีบน.
 (ACCEPTANCE AND DENIAL OF THE LADIES SOCIALIZATION PROCESS
 OF FEMALE YOUTH IN THE MODERN THAI SCHOOLS: A CASE STUDY OF
 RAJINIBON SCHOOL) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผศ.ดร.สุภาวดี มิตรสมหวัง,
 172 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษากระบวนการขัดเกลาความเป็นกุลสตรี
 ของโรงเรียนราชินีบน 2) เพื่อศึกษาการยอมรับและปฏิเสธตัวตนความเป็นกุลสตรีของนักเรียน
 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและปฏิเสธตัวตนความเป็นกุลสตรี

ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนราชินีบนเป็นโรงเรียนเก่าแก่ที่ให้ความรู้ทั้งในด้านวิชาการ
 และการอบรมกิริยามารยาทให้เด็กผู้หญิงมีความเป็นกุลสตรี โดยมีกระบวนการขัดเกลาความ
 เป็นกุลสตรี ได้แก่ 1) ด้านการศึกษาที่มีการอบรมขัดเกลาผ่านทางหลักสูตรการเรียนการสอน
 และกิจกรรมของโรงเรียน เช่น กิจกรรมกุลสตรีราชินีบน การจัดประกวดมารยาท การจัด
 ประกวดทำพานพุ่ม ร้อยมาลัย เป็นต้น 2) ด้านกฎระเบียบที่มีการปลูกฝังเรื่องระเบียบ
 กฎเกณฑ์ต่างๆทั้งการแต่งกาย ทรงผม และความประพฤติ เพื่อให้ นักเรียนมีความเป็นระเบียบ
 เรียบร้อย 3) ด้านวัฒนธรรมองค์กร โดยโรงเรียนราชินีบนมีวัฒนธรรมที่สั่งสมบ่มเพาะและ
 ถ่ายทอดกันมาเป็นรุ่นสู่รุ่น คือ จากเจ้านายสู่ครู จากครูสู่ลูกศิษย์ รวมทั้งศิษย์เก่าที่ยังคงรัก
 และระลึกถึงพระคุณของโรงเรียนยังคงช่วยกันสานต่อวัฒนธรรมอันดีงามของโรงเรียนให้คงอยู่
 ต่อไป จึงทำให้คุณค่าแห่งกุลสตรีราชินีบนถูกถ่ายทอดผ่านวัฒนธรรมภายในโรงเรียนเรื่อยมา
 ในส่วนของการยอมรับและปฏิเสธตัวตนความเป็นกุลสตรี พบว่า กลุ่มนักเรียนที่มีความ
 ประพฤติเรียบร้อยมีการยอมรับตัวตนความเป็นกุลสตรีและให้ความสำคัญกับการอบรมขัด
 เกลาของโรงเรียน ในขณะที่กลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยมีการปฏิเสธ
 ตัวตนความเป็นกุลสตรีและไม่ประพฤติตนไปในแนวทางของโรงเรียน โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ
 การยอมรับและปฏิเสธ ได้แก่ ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านเพื่อน และปัจจัยด้านคณาจารย์

ภาควิชา.....สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา.....ลายมือชื่อนิสิต..... พิชญา ศศิธร.....
 สาขาวิชา.....สังคมวิทยา.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
 ปีการศึกษา..2553.....

5180728924: MAJOR SOCIOLOGY

KEYWORDS : SOCIALIZATION / LADIES / RAJINIBON SCHOOL

PITCHAYA SASITHORN : ACCEPTANCE AND DENIAL OF THE LADIES
SOCIALIZATION PROCESS OF FEMALE YOUTH IN THE MODERN THAI
SCHOOLS: A CASE STUDY OF RAJINIBON SCHOOL. THESIS ADVISOR :
ASST.PROF. SUPARVADEE MITRSOMWANG,Ph.D., 172 pp.

The objectives of this research are 1) to study the training process of being Thai lady of Rajinibon School 2) to study whether or not students agree to acknowledge the behavior of being Thai lady 3) to study influential factors on acceptance and denial of being Thai lady.

The research found that Rajinibon is one of the oldest school where not only is the academic knowledge is provided but also lady manners through a socialization process of being enculturated a Thai lady which can be conceptualized in three formations: 1) an educational paradigm through diverse school activities such as Rajinibon's refined-manners contest, flower bush arranging and garland making contest, 2) internal rules as a mold of personality formation which includes dressing and hair style, and 3) an organizational culture which Rajinibon school has been teaching and instilling from generations to generations; from the upper-class to teachers and teachers to students including faithful alumni who remain and, at times, transmit these inherited refined-manners to younger generations.

The research also found out that well-behaved students who internalize the norms of society easily agree to accept refined lady manners and abide by school's internal rules whereas those who are unwell-behaved have tendency to deny this importance of being a Thai lady which the influential factors affecting an acceptance and denial of such behavior are family, friends and teachers.

Department :...Sociology and Anthropology.....
Field of Study :..Sociology.....
Academic Year :..2010.....

Student's signature.....

Advisor's signature.....

Pitchaya Sasithorn
Suparadee Mit

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ด้วยความอนุเคราะห์จากองค์กรและบุคคลหลายฝ่าย ได้แก่ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ขอขอบพระคุณ ผศ.ดร.สุภาวดี มิตรสมหวัง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เป็นอย่างสูง ในการให้คำปรึกษา และแนะนำแนวทางในการวิจัยและตรวจแก้ไขข้อผิดพลาด ทำให้การวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ผศ.ดร.บุญยง ชื่นสุวิมล และ รศ. ประสิทธิ์ สวาสดิ์ญาติ สำหรับคำแนะนำและข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ โรงเรียนราชินีบน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการใช้สถานที่สำหรับการเก็บข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ คุณครูพิรุณ ศิริศักดิ์ ในการเป็นผู้ประสานงานและให้ความช่วยเหลือการเก็บข้อมูลภายในโรงเรียนราชินีบน รวมถึงเหล่าคณาจารย์และน้องๆโรงเรียนราชินีบนที่ได้ให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์และให้ข้อมูลที่ดีมาโดยตลอด

นอกจากนี้ขอขอบคุณพี่ๆ น้องๆ และเพื่อนๆ นิสิตปริญญาโททุกคนที่ให้ความช่วยเหลือให้คำปรึกษา และคอยให้กำลังใจเสมอมา

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา คุณตา คุณยาย ญาติพี่น้อง ที่ได้ให้การสนับสนุน และคอยช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาในทุกๆ เรื่อง รวมทั้งให้กำลังใจในการทำวิจัยครั้งนี้มา โดยตลอดจนสำเร็จการศึกษาได้ด้วยดี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามการวิจัย.....	4
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
1.6 นิยามศัพท์.....	5
2 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
2.1 แนวคิดการขัดเกลาทางสังคม (Socialization).....	8
2.1.1 ความหมายของการขัดเกลาทางสังคม.....	8
2.1.2 ความมุ่งหมายของการขัดเกลาทางสังคม.....	9
2.1.3 กระบวนการขัดเกลาทางสังคม.....	10
2.1.4 ตัวแทนของการขัดเกลาทางสังคม.....	11
2.1.5 วิธีการขัดเกลาทางสังคม.....	12
2.1.6 โรงเรียนกับการขัดเกลาทางสังคม.....	13
2.1.7 โรงเรียนกับการขัดเกลาความเป็นกุลสตรี.....	14
2.2 ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interaction Theory).....	17
2.2.1 ความหมายของตัวตน.....	19
2.2.2 การได้มาตัวตนในความหมายสังคมวิทยา.....	20
2.2.2.1 ความเป็นตัวตนตามแนวคิดของ Charles Horton Cooley.....	21
2.2.2.2 ความเป็นตัวตนตามแนวคิดของ George Herbert Mead.....	22

บทที่	หน้า
2.2.2.3	ความเป็นตัวตนตามแนวคิดของ Erving Goffman..... 24
2.2.3	การสร้างตัวตนความเป็นกุลสตรีจากการขัดเกลาของโรงเรียน..... 27
2.3	แนวคิดสตรีนิยม (Feminism)..... 28
2.3.1	ความเป็นหญิง (Feminine)..... 29
2.4	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 32
2.4.1	งานวิจัยที่เกี่ยวกับการขัดเกลาทางสังคม..... 32
2.4.2	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของสตรี..... 34
3	ระเบียบวิธีวิจัย..... 38
3.1	ระเบียบวิธีวิจัย..... 38
3.2	พื้นที่ ประชากรและการเลือกตัวอย่างในการวิจัย..... 39
3.2.1	พื้นที่ และประชากร..... 39
3.2.2	กลุ่มตัวอย่าง และการเลือกตัวอย่าง..... 40
3.3	การเก็บและรวบรวมข้อมูล..... 41
3.4	การวิเคราะห์ข้อมูล..... 41
3.5	ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา..... 42
4	ผลการศึกษา..... 43
4.1	ข้อมูลพื้นฐานของกรณีศึกษา..... 43
4.1.1	กลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อย จำนวน 5 ราย..... 43
4.1.2	กลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อย จำนวน 5 ราย..... 60
4.2	คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง..... 76
4.3	เรื่องราวของโรงเรียนราชินีบนที่เกี่ยวข้องกับบริบทของการขัดเกลาความเป็นกุลสตรี..... 84
5	บทวิเคราะห์..... 90
5.1	มุมมองและความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นกุลสตรี..... 90
5.1.1	ความเข้าใจในความหมายของคำว่า “กุลสตรี”..... 90
5.1.2	ความเห็นต่อการปฏิบัติตนตามกรอบความเป็นกุลสตรี..... 91
5.1.3	ความสำคัญของความเป็นกุลสตรี..... 92
5.1.4	ความคาดหวังที่จะเห็นความเป็นกุลสตรียังคงดำเนินอยู่ในสังคม..... 93
5.1.5	ความรู้สึกต่อผู้หญิงที่มีความเป็นกุลสตรี..... 94
5.1.6	สรุปมุมมองและความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นกุลสตรี..... 96

บทที่	หน้า
5.2 กระบวนการสร้างความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนราชินีบน.....	97
5.2.1 มุมมองของคณาจารย์ที่มีต่อความเป็นกุลสตรีตามแบบฉบับของ โรงเรียนราชินีบน.....	97
5.2.2 กระบวนการขัดเกลาความเป็นกุลสตรี.....	100
5.3 การยอมรับและการปฏิบัติตัวตนความเป็นกุลสตรี.....	108
5.3.1 กลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อย.....	108
5.3.2 กลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อย.....	115
5.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและการปฏิบัติ.....	123
5.4.1 ปัจจัยด้านครอบครัว.....	123
5.4.1.1 มุมมองของผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดู.....	126
5.4.2 ปัจจัยด้านเพื่อน.....	131
5.4.3 ปัจจัยด้านคณาจารย์.....	135
6 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	139
6.1 สรุปผลการวิจัย.....	139
6.1.1 ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง.....	140
6.1.2 กระบวนการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนราชินีบน.....	142
6.1.3 การยอมรับและการปฏิบัติตัวตนความเป็นกุลสตรี.....	145
6.1.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและการปฏิบัติ.....	150
6.2 ข้อจำกัดและอุปสรรคในการวิจัย.....	153
6.3 ข้อเสนอแนะ.....	153
รายการอ้างอิง.....	154
ภาคผนวก.....	157
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	172

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4.1	แสดงอายุ ระดับการศึกษา แผนการเรียน และตำแหน่งหน้าที่ของกลุ่มตัวอย่าง.	77
4.2	แสดงรายได้เฉลี่ย และผู้ให้ค่าใช้จ่ายหลักของกลุ่มตัวอย่าง.....	77
4.3	แสดงภูมิลำเนา และสถานที่พักอาศัยในปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่าง.....	78
4.4	แสดงลักษณะครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง.....	79
4.5	แสดงระดับชั้นที่เข้าศึกษาที่โรงเรียนราชินีบนของกลุ่มตัวอย่าง.....	80
4.6	แสดงประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นกุลสตรีและการเข้า พบฝ่ายปกครองของกลุ่มตัวอย่าง.....	81
4.7	แสดงลักษณะพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 10 กรณี ในภาพรวม.....	83

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	แผนภาพการวิเคราะห์เชิงละครของ Goffman.....	26

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเป็นกุลสตรีเป็นสิ่งที่คู่กับความเป็นสตรีไทย เป็นคุณสมบัติที่สตรีไทยพึงมีและพึงปฏิบัติ อยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านาน ในอดีตสตรีไทยจะถูกปลูกฝังในเรื่องของความเป็นกุลสตรีมาโดยตลอด เพราะสังคมคาดหวังว่า ผู้หญิงควรมีความเพียบพร้อมในด้านต่างๆ เช่น ด้านการบ้าน การเรือน ด้านกิริยามารยาท ดังมีคำพังเพยที่กล่าวถึงสถานภาพของสตรีว่าเป็น “ข้างเท้าหลัง”¹ พ่อแม่และญาติผู้ใหญ่จะสอนสตรีไทยให้อยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน มีหน้าที่คอยปรนนิบัติสามีและเลี้ยงดูบุตร มีหน้าที่หลักภายในเรือน ทำให้ในอดีตสตรีถูกจำกัดพื้นที่ให้อยู่แต่ภายในบ้าน ไม่มีสิทธิหรือบทบาทที่นอกเหนือไปจากนี้ ต้องรักษานวลสงวนตัวเพื่อรอการแต่งงาน ถูกปลูกฝังให้เชื่อว่าเป็นคุณสมบัติที่ปรารถนาของฝ่ายชาย เกิดมาตรฐานทางสังคมคือ การเป็นสตรีที่ดีคือเป็นสตรีที่ได้รับการยอมรับให้เป็นกุลสตรี

การที่สตรีไทยถูกกำหนดและคาดหวังจากสังคมดังกล่าว ทำให้สตรีถูกตีกรอบให้อยู่แต่ภายในบ้าน เรียงฐานะต่างๆภายในบ้านและเรื่องของกิริยามารยาท วาจา ให้ดีงามด้วย ในสมัยโบราณ พ่อแม่และญาติผู้ใหญ่จะอบรมบุตรธิดาให้มีความสำรวมในทุกประการ² คือ กาย วาจา ใจ การสำรวมกายหมายถึง สำรวมในอิริยาบถสี่ คือ ยืน เดิน นั่ง นอน อย่างถูกต้องตามกาลเทศะ เวลาเดินจะต้องมิให้ได้ยินเสียงฝีเท้า การสำรวมวากาก็ถือเป็นเรื่องสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่จะต้องรู้จักพูดให้เหมาะสมกับวัยและกาลเทศะ ส่วนการสำรวมใจก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับสตรีไทยตั้งแต่โบราณ ผู้ใหญ่ในสมัยนั้นจะสอนมิให้สตรีคิดอะไรที่ฟุ้งซ่าน โดยเฉพาะในเรื่องของความสัมพันธ์ด้านชู้สาว จะอบรมให้รู้สึกอับอายในเรื่องเช่นนี้ และเน้นหลักว่าผู้หญิงจะต้องรักษานวลสงวนตัว ไม่เน้นการอบรมให้รู้เรื่องภายนอกบ้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เนื่องจากเห็นว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไกลตัวผู้หญิงและไม่จำเป็นที่จะต้องรู้ ความรู้ของสตรีไทยสมัยก่อนจึงเป็นเรื่องของกิริยามารยาท งานบ้านงานเรือนที่ถูกถ่ายทอดทางสังคม โดยมีกวีที่ได้แต่งเป็นบทละครสั่งสอนหญิงในวรรณคดีต่างๆ เช่น “สุภาพสตรีสอนหญิง” ของสุนทรภู่ เป็นคำกลอน

¹ สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์, สตรีไทย, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วิทยากร, 2518), หน้า 25.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 27.

ที่ถูกแต่งขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2380-2383 และ “กฤษณาสอนน้องคำฉันท์” ของสมเด็จพระกรมพระปรมานุชิตชิโนรส เป็นต้น วรรณคดีเหล่านี้มีการนำเสนอและให้ภาพลักษณ์แก่สตรีว่า สตรีที่ดีควรมีลักษณะหรือการประพฤติปฏิบัติตนอย่างไร โดยจะขอยกตัวอย่างดังต่อไปนี้

สุภาสิตสอนสตรี³ สอนให้รู้จักรักษาท่าทางกริยาให้สงบเสงี่ยม ดังนี้

อย่าไกวแขนสุดแขนเข่าห้ามปราม	เสงี่ยมสงวนไว้แต่ในที่
อย่าเดินกรายย้ายอกยกผ้าห่ม	อย่าเสยผมกลบทางหว่างวิถี
อย่าพูดเพ้อเจ้อไปไม่รู้ดี	เหย้าเรือนมีกลับมัจฉาหรือ
ให้กำหนดจดจำแต่คำชอบ	ผิดระบอบแบบกระบวนอย่าควรถือ
อย่านุ่งผ้าพอกใหญ่ใต้สะตือ	เขาจะลือว่าเล่นไม่เห็นควร

กฤษณาสอนน้องคำฉันท์⁴ นางกฤษณาสอนนางจิริประภาให้มีมรรยาทในการเดิน ดังนี้

เดินนั่งจ้งยั้งองค์	ดำรงกายระไววัง
ชวดชวนจะชวนชั่ง	ชนผองจะซ้องสรรวล
อย่าด่วนครรรไลแล่น	กรกริดแหวนบรวงควร
ทอดตาลิลาจวน	สดุดบาทจักพลาดพลา
อย่าเดินทัตมาลา	เสยเกศาบควรทำ
จีบพกพกลางขานคำ	สกิดเพื่อสำรวจพลาง
ยรยาตรโยกย้าย	กรกริดกรายสไบบาง
ยอหัตถสัมผัสปราง	จักเส้อมสวัสติสตรี
นุ่งเพ็ดภูษาเดิน	แลมุ้งเทิลวิถีลี
เปลือยเปล่าพระอินทร์ีย	หนึ่งสองบ่าสไบทรง
พบชายก็ชายสรรวล	สำรวจฤทาสารวมองค์
ล้วนเลศอวมง-	คลเหตุห่อนงาม

³ สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์, สตรีไทย, หน้า 32.

⁴ พชนี อัยราววงศ์, “จริยศึกษาของสตรีไทยในสุภาสิตสอนหญิงคำกลอน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 79.

จากคำกลอนจะเห็นได้ว่า สตรีถูกปลูกฝังและอบรมในเรื่องของความเป็นกุลสตรีมาอย่างต่อเนื่อง ต้องการให้สตรีทำตัวเป็นกุลสตรีตามทัศนคตินิยมของสังคม โดยความเป็นกุลสตรีคือ มีความเรียบร้อย สงบเสงี่ยม อ่อนน้อม อ่อนโยน เก่งงานบ้านงานเรือน รวมทั้งหน้าที่ของการเป็นภรรยาที่ดี

เมื่อพิจารณาถึงคำว่า “กุลสตรี” ตามความหมายในพจนานุกรม หมายถึง หญิงผู้มีตระกูลและความประพฤติดี ซึ่งหมายความว่ากุลสตรีจะต้องประกอบไปด้วยการมีชาติตระกูลและมีความประพฤติที่ดีด้วย โดยคำว่า “กุล” แปลว่า สกุลหรือตระกูล ดังนั้นแล้วมนุษย์ทุกคนเกิดมามีสกุลหรือตระกูลด้วยกันทั้งสิ้น ส่วนจะสูงศักดิ์กว่ากันมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับบุญวาสนาที่เลือกเกิดไม่ได้ แต่สำหรับผู้ที่จะเป็นผู้มีความประพฤติที่ดีได้นั้นอยู่ที่แต่ละบุคคลที่จะเป็นผู้กำหนดพฤติกรรมของตนให้ไปในทางที่ดีงาม ดังนั้นแล้วผู้มีความประพฤติดีแม้ไม่ได้อยู่ในสกุลที่สูงศักดิ์ก็ย่อมเป็นกุลสตรีได้เช่นกัน โดยสิ่งหนึ่งที่มีผลต่อการกำหนดพฤติกรรมของบุคคล คือ การได้รับการอบรมขัดเกลา ซึ่งอาจได้รับมากน้อยแตกต่างกันไปแต่สุดท้ายแล้วการเป็นผู้มีความประพฤติดีย่อมขึ้นอยู่กับตัวบุคคลเป็นสำคัญ

การอบรมถ่ายทอดความเป็นกุลสตรีมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตั้งแต่ในอดีตจนกระทั่งปัจจุบัน โดยเฉพาะในเรื่องการส่งผ่านและถ่ายทอดที่แต่เดิมจะอบรมลูกผู้หญิงกันภายในบ้านโดยมีพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่คอยดูแลควบคุมความประพฤติ ในปัจจุบันโรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคมที่มีหน้าที่สำคัญรองจากสถาบันครอบครัว โดยที่ครูทำหน้าที่ในการถ่ายทอดแทนพ่อแม่ อย่างไรก็ตาม การอบรมบ่มเพาะความเป็นกุลสตรีจากโรงเรียนเป็นการถ่ายทอดและผลิตซ้ำสิ่งที่สังคมได้คาดหวังไว้กับผู้หญิง ผ่านหลักสูตรการเรียนการสอน การอบรมของครูให้เป็นตัวแบบที่ดี การตั้งกฎเกณฑ์ของโรงเรียน เช่น การแต่งกาย ทรงผม กิริยามารยาท ฯลฯ รวมทั้งกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อเป็นการตอกย้ำในอุดมการณ์ความเป็นกุลสตรี เช่น การจัดประกวดผู้มีกิริยามารยาทงาม เป็นต้น ทำให้แนวคิด “ความเป็นกุลสตรี” ถูกถ่ายทอดให้กับเยาวชนที่เป็นหญิงมาอย่างต่อเนื่องไม่ขาดตอน

อย่างไรก็ตาม ความเป็นกุลสตรีในปัจจุบันได้กลายเป็นความเป็นอื่นในสังคมไทย เนื่องจากมีการรับเอาวัฒนธรรมใหม่มาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต มีอิทธิพลต่อกลุ่มเยาวชนหญิงเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในเรื่องของบทบาท ความเชื่อ ค่านิยมตะวันตกและตะวันออก ได้เข้ามาแทนที่บทบาทเดิมตามที่สังคมคาดหวังไว้ มีการปฏิบัติที่แตกต่างไปจากอดีตทั้งด้านกิริยามารยาท จริยธรรม คุณธรรม ส่งผลให้กลุ่มเยาวชนหญิงมีมุมมองต่อความเป็นกุลสตรี

เปลี่ยนไป เดิมความเป็นกุลสตรีเป็นสัญลักษณ์ของผู้หญิงที่เพียบพร้อมสมบูรณ์แบบ แต่ปัจจุบัน ค่านิยมของสังคมให้ความสำคัญกับการเป็นผู้นำ กล้าแสดงออก ไม่ต้องสำรวจมาและใจอีกต่อไป มีความรู้ความสามารถในด้านอื่นๆนอกเหนือจากการบ้านการเรือน ดังนั้นสตรีในปัจจุบันจึง มองตนเองต่างจากอดีต

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการยอมรับและปฏิเสธความเป็นกุลสตรีของเยาวชนหญิงในปัจจุบัน โดยผู้วิจัยได้ใช้โรงเรียนสตรีเป็นกรณีศึกษา คือโรงเรียนราชินีบน เนื่องจากโรงเรียนราชินีบนได้มีการถ่ายทอดอบรมให้เด็กมีความเป็นกุลสตรีมาตลอดตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน และเป็นโรงเรียนสตรีที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นโรงเรียนที่ได้ผลิตกุลสตรีที่ดั่งามให้แก่สังคมในแวดวงต่างๆ จึงเป็นสาเหตุให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาถึงประเด็นดังกล่าว โดยมีคำถามวิจัยดังนี้

1.2 คำถามการวิจัย

- 1.2.1 โรงเรียนราชินีบนมีกระบวนการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีอย่างไร
- 1.2.2 นักเรียนโรงเรียนราชินีบนมองหรือให้ความสำคัญกับภาวะความเป็นกุลสตรีอย่างไร
- 1.2.3 ปัจจัยใดที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและปฏิเสธตัวตนความเป็นกุลสตรี

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.3.1 เพื่อศึกษากระบวนการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนราชินีบน
- 1.3.2 เพื่อศึกษาการยอมรับและปฏิเสธตัวตนความเป็นกุลสตรีของนักเรียน
- 1.3.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและปฏิเสธตัวตนความเป็นกุลสตรี

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาถึงกระบวนการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของเยาวชนหญิง การยอมรับและการปฏิเสธความเป็นกุลสตรีของนักเรียน รวมทั้งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและปฏิเสธ โดยใช้โรงเรียนราชินีบนเป็นกรณีศึกษา และทำการศึกษานักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ที่โรงเรียนราชินีบน ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 10 คน เนื่องจากเป็นวัยที่กำลังเติบโตเป็นผู้ใหญ่และได้รับอิทธิพลจากสิ่งต่างๆได้มาก

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.5.1 ทำให้ทราบถึงความเห็นของเยาวชนหญิงต่อภาวะความเป็นกุลสตรีในปัจจุบัน
- 1.5.2 ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและปฏิเสธตัวตนความเป็นกุลสตรี
- 1.5.3 ทำให้สามารถกำหนดเป็นแนวทางในการสร้างมาตรการของโรงเรียนได้

1.6 นิยามศัพท์

โรงเรียนราชินีบน เป็นโรงเรียนเอกชนสตรีล้วน เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2472 โดยผู้พระราชทานกำเนิดโรงเรียน คือ สมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร เป็นเจ้านายหญิงพระองค์หนึ่งที่ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาของสตรีไทยและการอบรมด้านกุลสตรี

นักเรียน หมายถึง นักเรียนหญิงที่กำลังศึกษาที่โรงเรียนราชินีบน ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6

เยาวชนหญิง หมายถึง เด็กผู้หญิงที่มีอายุเกิน 14 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์

การขัดเกลาทางสังคม หมายถึง กระบวนการที่มนุษย์ในสังคมหนึ่งๆ ได้เรียนรู้ค่านิยม กฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผนที่กลุ่มๆหนึ่งกำหนดไว้ เพื่อเป็นแบบแผนของการปฏิบัติต่อกัน และให้บุคคลได้พัฒนาบุคลิกภาพของตนเองเพื่อการเป็นสมาชิกในสังคมนั้นได้

กุลสตรี หมายถึง สตรีที่มีคุณสมบัติของความเป็นหญิง คือ กิริยามารยาทดี วาจาดี พฤติกรรมดี มีความสำรวม รวมทั้งเป็นงานบ้านงานเรือน งานครัว เย็บปักถักร้อย เป็นต้น

การยอมรับ หมายถึง การปฏิบัติตามแนวทางที่โรงเรียนกำหนดให้นักเรียนต้องปฏิบัติตาม ภายใต้กรอบสาระการเรียนรู้กิจกรรมกุลสตรีราชินีบน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ วัชรวัชร์ โรงเรียนราชินีบน กิริยามารยาท การเข้าสังคม

การปฏิเสธ หมายถึง การไม่ยอมรับหรือการไม่ปฏิบัติตามเกณฑ์หรือข้อกำหนดที่โรงเรียนได้กำหนดไว้ ภายใต้กรอบสาระการเรียนรู้กิจกรรมกุลสตรีราชินีบน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ อนุรักษ์โรงเรียนราชินีบน กิริยามารยาท การเข้าสังคม

ความเป็นตัวตน หมายถึง เป็นการที่บุคคลยอมรับเอาคุณค่าของกลุ่ม ซึ่งเป็นผลจากการขัดเกลาทางสังคมและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น มีการปรับความต้องการและการกระทำของตนให้เข้ากับกลุ่มตามสิทธิและหน้าที่ที่สังคมกำหนดหรือยอมรับ ความเป็นตัวตนจึงเป็นผลผลิตของสังคม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการวิจัยเรื่อง “การยอมรับและการปฏิบัติเสถียรกระบวนการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของเยาวชนหญิงในสถาบันการศึกษาไทยปัจจุบัน: ศึกษากรณีโรงเรียนราชินีบน” ได้นำทฤษฎีมาอธิบายสนับสนุน รวมถึงการทบทวนงานวิจัย เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

2.1 แนวคิดการขัดเกลาทางสังคม (Socialization)

- 2.1.1 ความหมายของการขัดเกลาทางสังคม
- 2.1.2 ความมุ่งหมายของการขัดเกลาทางสังคม
- 2.1.3 กระบวนการขัดเกลาทางสังคม
- 2.1.4 ตัวแทนของการขัดเกลาทางสังคม
- 2.1.5 วิธีการขัดเกลาทางสังคม
- 2.1.6 โรงเรียนกับการขัดเกลาทางสังคม
- 2.1.7 โรงเรียนกับการขัดเกลาความเป็นกุลสตรี

2.2 ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interaction Theory)

- 2.2.1 ความหมายของตัวตน
- 2.2.2 การได้มาตัวตนในความหมายสังคมวิทยา
 - 2.2.2.1 ความเป็นตัวตนตามแนวคิดของ Charles Horton Cooley
 - 2.2.2.2 ความเป็นตัวตนตามแนวคิดของ George Herbert Mead
 - 2.2.2.3 ความเป็นตัวตนตามแนวคิดของ Erving Goffman
- 2.2.3 การสร้างตัวตนความเป็นกุลสตรีจากการขัดเกลาของโรงเรียน

2.3 แนวคิดสตรีนิยม (Feminism)

- 2.3.1 ความเป็นหญิง (Feminine)

2.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดการขัดเกลาทางสังคม (Socialization)

2.1.1 ความหมายของการขัดเกลาทางสังคม

จากพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2549 ได้ให้ความหมายของกระบวนการขัดเกลาทางสังคมไว้ว่า เป็นกระบวนการที่คนเรียนรู้การเป็นสมาชิกของกลุ่มหรือของสังคม โดยการซึมซับเอาบรรทัดฐานและค่านิยมทางสังคมมาเป็นของตน และเรียนรู้ในการปฏิบัติตนตามบทบาทและภาระหน้าที่ทางสังคม โดยถือว่าเป็นกระบวนการที่ดำเนินไปตลอดช่วงชีวิต และเป็นกระบวนการ 2 ทิศทาง คือต่างฝ่ายต่างขัดเกลาซึ่งกันและกัน รวมทั้งแต่ละฝ่ายยังสามารถตีความและปรับเปลี่ยนบทบาททางสังคมของตนเสียใหม่ได้ การขัดเกลาทางสังคมจึงเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเช่นกัน (ราชบัณฑิตยสถาน , 2549 : 225)

สุพัตรา สุภาพ (2546) กล่าวว่า กระบวนการขัดเกลาทางสังคม คือ กระบวนการทั้งทางตรงและทางอ้อมที่มนุษย์เรียนรู้ ยอมรับค่านิยม กฎเกณฑ์ต่างๆ จากการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น เพื่อจะได้มีสถานภาพและปฏิบัติตามบทบาทต่างๆ ที่สังคมต้องการ เพราะการอยู่กับกลุ่มสังคมใดก็ต้องทำตามกฎเกณฑ์ของสังคมนั้น เช่น เด็กทุกคนจะถูกหล่อหลอมความรู้สึกนึกคิดและการปฏิบัติไปตามสังคมนั้น เป็นการสร้างสถานภาพและบทบาทตามที่สังคมคาดหวัง เพื่อให้สมาชิกมีแบบแผนของการปฏิบัติและพัฒนาบุคลิกภาพของตน

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2523) ได้กล่าวว่า กระบวนการขัดเกลาทางสังคมนั้น คือ การเรียนรู้ระเบียบสังคมที่เป็นกระบวนการรวม (Total Process) กระบวนการหนึ่งซึ่งเป็นแหล่งที่ปัจเจกบุคคลได้อาศัยพัฒนาบุคลิกภาพของตนและเป็นแหล่งที่เขาอาศัยเรียนหรือฝึกฝนการเป็นสมาชิกของสังคม และที่กล่าวว่าเป็นกระบวนการรวมนั้น ก็ด้วยมีหลายอย่างรวมเข้าด้วยกัน เช่น กระบวนการเรียนรู้ภาษา การเรียนรู้ค่านิยม บรรทัดฐานทางสังคม ความเชื่อ อาชีพ และเทคโนโลยีต่างๆ เป็นต้น และกล่าวอีกว่ากระบวนการเรียนรู้ระเบียบสังคมเป็นเรื่องที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องตรงที่มีการติดต่ออยู่กับผู้อื่น โดยเฉพาะเด็กนั้น คนที่สำคัญที่สุด คือ พ่อแม่ พี่น้อง หรือบุคคลอื่นที่ปกออาศัยร่วมอยู่ด้วยในครอบครัว ด้วยเหตุผลว่าบุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลที่เด็กได้พบอยู่เสมอ มีอารมณ์สัมพันธ์ด้วยมากและเป็นบุคคลที่ทัศนคติและบทบาทมีความสำคัญต่อเด็ก ดังนั้น เด็กจะเป็นอย่างไรก็อาจดูได้จากบุคคลเหล่านี้

Broom และ Selznick (1970) กล่าวว่า การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการตลอดช่วงชีวิตของมนุษย์และเป็นสิ่งที่ต้องประสบตั้งแต่เด็กจนเป็นผู้ใหญ่ โดยเรียนรู้ถึงค่านิยม กฎระเบียบแบบแผนที่มีอยู่ในสังคมนั้นๆวางไว้ เพื่อให้ความสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกันสามารถดำเนินต่อไปด้วยดี และเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรม ทำให้บุคคลสามารถปรับตัวเข้ากับระเบียบบรรทัดฐานที่เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของสังคม อีกทั้งทำให้มนุษย์มีความเป็นตัวตนและมีลักษณะเฉพาะของตนเอง ดังนั้นการขัดเกลาทางสังคมจึงมีหลักการสำคัญ คือ การถ่ายทอดทางวัฒนธรรม และการพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์

สรุปได้ว่า กระบวนการขัดเกลาทางสังคม หมายถึงกระบวนการทั้งทางตรงและทางอ้อมที่มนุษย์ในสังคมหนึ่งๆได้เรียนรู้ค่านิยม กฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผนของกลุ่มหนึ่งๆกำหนดหรือวางไว้เพื่อเป็นแบบแผนของการปฏิบัติต่อกัน และให้บุคคลได้พัฒนาบุคลิกภาพของตนเองเพื่อการเป็นสมาชิกในสังคมนั้นได้ เป็นกระบวนการที่ค่อนข้างซับซ้อนสิ่งที่จะต้องเรียนรู้นี้อาจแสดงออกมาในรูปแบบของสัญลักษณ์ โดยบุคคลจะต้องผูกพันกับโครงสร้างทางสังคมที่มีอยู่ ความผูกพันนี้จะแสดงออกมาในรูปของการที่บุคคลจะต้องปฏิบัติตามหน้าที่ และบทบาทในเรื่องต่างๆ เช่น การปกครอง การศึกษา ศาสนา การมีครอบครัว และนันทนาการ เป็นต้น

กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเปรียบเป็นกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมของสังคมยุคหนึ่งไปยังสังคมอีกยุคหนึ่ง เป็นกระบวนการที่สมาชิกแรกเกิดถูกจำกัดให้อยู่ในกรอบของสังคมที่เป็นระเบียบ เป็นการเรียนรู้บทบาทต่างๆทางสังคมตลอดถึงทักษะที่จำเป็นต่อการอยู่รอด และบำบัดความต้องการ เพราะมนุษย์ตามธรรมชาติไม่อาจปรับตัวให้เข้ากับความต้องการทางชีววิทยา และสภาพแวดล้อมทางสังคมได้ เว้นแต่บุคคลจะได้ความรู้ทักษะ บทบาท จากตัวแทนการขัดเกลา เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน กลุ่มอาชีพ สื่อมวลชน เป็นต้น สิ่งต่างๆเหล่านี้ทำให้มนุษย์ได้เรียนรู้กฎเกณฑ์ของกลุ่มที่มนุษย์จะต้องปฏิบัติในฐานะเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมสืบต่อไป (สุพัตรา สุภาพ, 2546)

2.1.2 ความมุ่งหมายของการขัดเกลาทางสังคม

การขัดเกลาทางสังคมมีความมุ่งหมายหลัก 4 ประการ (สุพัตรา สุภาพ, 2546) อันได้แก่

1. การปลูกฝังระเบียบวินัย (Disciplines) ระเบียบวินัยเป็นพื้นฐานของมนุษย์ในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กลุ่มได้กำหนดไว้ และมีความสำคัญต่อการอยู่ร่วมกัน การปลูกฝังระเบียบ

วินัยจึงมีผลต่อบุคลิกลักษณะและความประพฤติของบุคคล โดยบุคคลจะเกิดความเคยชินและกระทำไปโดยไม่รู้ตัว

2. การปลูกฝังความมุ่งหวัง (Aspiration) ความมุ่งหวังช่วยให้บุคคลมีกำลังใจทำตามระเบียบวินัยต่างๆ โดยส่วนมากจะมุ่งหวังในสิ่งที่สังคมยกย่องและเห็นว่าเป็นความสำเร็จ เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการบังคับตัวเองให้ปฏิบัติตามระเบียบวินัยไม่ว่าจะพอใจหรือไม่ก็ตาม เพื่อจะได้สิ่งที่คาดหวังไว้

3. การสอนให้รู้จักบทบาทและทัศนคติต่างๆ (Social Roles and Supporting Attitudes) บุคคลจะสามารถอยู่ในสังคมได้ด้วยดีถ้ารู้จักแสดงบทบาทอย่างเหมาะสมตามโอกาสต่างๆ เนื่องจากบทบาทของแต่ละคนมีไม่เหมือนกัน จึงควรเรียนรู้และทำตามบทบาทของตนให้ดีที่สุด

4. การสอนให้เกิดความชำนาญหรือทักษะ (Skills) เป็นการเตรียมบุคคลให้เกิดความชำนาญเฉพาะอย่างที่จะใช้ร่วมกิจกรรมกับผู้อื่นในสังคม เป็นสิ่งที่การขัดเกลาในทุกระดับสังคม โดยในสังคมที่มีความเป็นอยู่แบบง่าย ๆ จะเรียนรู้ด้วยการลอกเลียนแบบสิ่งที่เห็นอยู่ในชีวิตประจำวัน แต่สังคมที่มีความเจริญก้าวหน้า จะเรียนรู้ความชำนาญหรือทักษะจากเพื่อนร่วมสังคม

2.1.3 กระบวนการขัดเกลาทางสังคม

กระบวนการขัดเกลาทางสังคม มีดังนี้ (สุพีตรา สุภาพ, 2546)

1. การตอบสนองความต้องการในระยะเริ่มแรก (Response) เป็นกระบวนการที่บุคคลจะแสดงความต้องการออกมา และคนอื่นๆ ในสังคมที่ทำหน้าที่นี้จะตอบสนองความต้องการนั้น เป็นการตอบสนองตามระเบียบแบบแผนที่สังคมนั้นๆ กำหนดไว้ และแม้การไม่ตอบสนองก็เป็นการขัดเกลาทางสังคมเช่นกัน แต่จะแตกต่างกันไปตามสภาพของสังคมที่ตนเป็นสมาชิก

2. การรู้จักปรับความต้องการและความสามารถของตนให้เข้ากับกฎเกณฑ์ของสังคม (Adaptation) มนุษย์แต่ละคนมีความสามารถในการรู้ระเบียบกฎเกณฑ์ไม่เท่ากัน บางคนรับได้ง่าย บางคนรับได้ยาก แม้จะได้รับการอบรมเท่าเทียมกัน จะต้องรู้จักดัดแปลงการอบรมต่างๆ ให้สอดคล้องหรือเข้ากับความสามารถของแต่ละคน

3. การยึดถือสิ่งที่คล้ายกับตัวเอง (Identification)

3.1 ความต้องการที่จะทำให้ตัวให้เหมือนกับบุคคลที่ตนต้องการยึดถือเป็นแบบฉบับ เช่น การที่เด็กต้องการเลียนแบบพ่อหรือแม่ของตัวเอง เป็นต้น

3.2 ความรู้สึกร่วมกับบุคคลหรือกลุ่มที่ถือว่าเป็นพวกเดียวกันกับตน เช่น ความรู้สึกเจ็บร้อนหรือเห็นอกเห็นใจแทนระหว่างสามีภรรยา เป็นต้น

3.3 ความรู้สึกยึดมั่นหลักการหรืออุดมคติบางอย่างอย่างแน่นแฟ้น

จึงเห็นได้ว่า การมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นในชีวิตของมนุษย์ในระยะเวลาอันยาวนานพอสมควร จะทำให้บุคคลนั้นรู้จักเลือกแบบหรือยึดถือแบบฉบับที่ตนคิดว่ามีส่วนคล้ายกับตน ความรู้สึกเช่นนี้จะ เป็นแนวทางให้บุคคลรู้จักทำในสิ่งที่สังคมต้องการ แต่ความสำเร็จในการขัดเกลาขึ้นอยู่กับว่า ระเบียบกฎเกณฑ์นั้นๆ สอดคล้องหรือเข้ากับความรู้สึกนึกคิด ความต้องการ ความสามารถของเขา เพียงใด

2.1.4 ตัวแทนของการขัดเกลาทางสังคม

ตัวแทนทางสังคม (Social Agent) มีส่วนสำคัญในการขัดเกลา โดยกลุ่มตัวแทนเหล่านี้จะ ให้การขัดเกลาในชีวิตของมนุษย์ ซึ่งอาจเป็นการขัดเกลาในรูปของการส่งเสริมหรือขัดแย้งกัน มนุษย์จึงมีโอกาสเรียนรู้คุณค่าแบบต่างๆ และโอกาสเลือกยึดถือเอาแบบที่ตนคิดว่าดีที่สุด โดย ตัวแทนการขัดเกลามี 6 กลุ่ม อันได้แก่ (สุพัตรา สุภาพ, 2546)

1. ครอบครัว (Family) เป็นสถาบันพื้นฐานทางสังคมที่ขัดเกลามนุษย์ให้รู้ว่าสิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ และเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพ อารมณ์ ทัศนคติและความประพฤติของเด็กเป็นอย่างมาก เพราะเป็นการขัดเกลาที่ใกล้ชิดและมีความผูกพันอย่างลึกซึ้ง โดยสามารถทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม

2. กลุ่มเพื่อน (Peers Group) เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นที่ นิยมยึดเพื่อนเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการยอมรับ กลุ่มเพื่อนจึงมีอิทธิพลต่อทัศนคติ และพฤติกรรมของวัยรุ่นเป็นอย่างมาก พอถึงวัยผู้ใหญ่จะมีความโน้มเอียงที่จะสมาคมกับบุคคลที่มี สถานภาพทางสังคมเท่าเทียมกัน

3. โรงเรียน (School) เป็นสถาบันสำคัญรองจากครอบครัว เสมือนเป็นบ้านหลังที่สองของเด็กในการที่จะได้รับความรู้ ความคิดต่างๆ ทั้งที่เป็นวิชาการและภาคปฏิบัติอย่างเป็นทางการ โดยโรงเรียนถือเป็นสถาบันที่สำคัญในเรื่องของการขัดเกลาแก่เด็ก และเป็นโอกาสที่ทำให้เด็กได้สมาคมกับเพื่อนในวัยเดียวกัน โรงเรียนจึงมีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพ เนื่องจากช่วงเวลาของการใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนนั้นมีระยะเวลานาน โรงเรียนจึงมีโอกาสรหล่อหลอมทัศนคตินิสัยและพฤติกรรมได้ไม่ยาก แต่การขัดเกลาจากโรงเรียนอาจเกิดปัญหาขึ้นได้ เพราะการขัดเกลาจากทางบ้านกับโรงเรียนอาจไม่ตรงกัน รวมถึงการสอนในลักษณะที่เป็นทฤษฎีและอุดมคติมากเกินไป ซึ่งอาจไม่ตรงกับการปฏิบัติในชีวิตจริง

4. กลุ่มอาชีพ (Occupation Group) เป็นกลุ่มอาชีพต่างๆ ในสังคม โดยแต่ละกลุ่มอาชีพจะมีคุณค่าหรือระเบียบกฎเกณฑ์ไปตามอาชีพของตน แต่ละอาชีพจึงมีบุคลิกภาพแตกต่างกันไป ซึ่งจะต้องยอมรับระเบียบวิธีปฏิบัติของอาชีพนั้นๆ แต่การอบรมในวัยนี้อาจยากกว่าวัยเด็ก เพราะเป็นวัยที่ค่อนข้างจะเป็นผู้ใหญ่และมีความคิดที่เป็นของตนเองอยู่แล้ว

5. ตัวแทนทางศาสนา (Religion Agent) เป็นตัวแทนขัดเกลาที่ช่วยแนะแนวทางให้คนมีเป้าหมายในการกระทำ โดยตัวแทนของศาสนา ได้แก่ วัด พระ นักบวช ผู้สอนศาสนา หรือผู้เผยแผ่ธรรมของศาสนา ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะช่วยขัดเกลาในแง่หลักเกณฑ์เกี่ยวกับศีลธรรม จริยธรรม และความประพฤติที่ถูกต้องควร ตลอดจนหลักปรัชญาในการดำเนินชีวิต ศาสนาจึงมีส่วนในการสร้างทัศนคติที่ดี จิตใจที่ดี และแนวความคิดในการดำรงชีวิตของมนุษย์

6. สื่อสารมวลชน (Mass Media) เป็นตัวแทนสำคัญและมีส่วนในการขัดเกลาทางสังคมในด้านต่างๆ ตั้งแต่เรื่องคุณค่า ความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยม แบบของความประพฤติ โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันที่มีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น สื่อมวลชนได้เข้ามามีอิทธิพลต่อสถาบันสังคมอื่นๆ และต่อบุคคลเป็นอย่างมาก เพราะสื่อมวลชนได้ให้ความรู้และความเพลิดเพลินทั้งในด้านบวกและด้านลบ สื่อมวลชนมีอยู่หลายประเภท เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ แต่อิทธิพลของสื่อมวลชนจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลว่ามีทัศนคติต่อสิ่งที่ตนได้รับอย่างไร

2.1.5 วิธีการขัดเกลาทางสังคม

การขัดเกลาทางสังคม อาจะออกมาในรูปของการขัดกลาโดยตรงและการขัดเกลาโดยอ้อม (สุพัตรา สุภาพ, 2546)

1. การขัดเกลาโดยตรง เป็นการขัดเกลาที่ต้องการให้บุคคลปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนที่กลุ่มสังคมนั้นกำหนดไว้ เป็นการบอกว่สิ่งใดควรหรือไม่ควรกระทำ ซึ่งนับว่ามีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพ เป็นการชี้ทางและแนะแนวทางในการปฏิบัติต่อบุคคลอย่างจริงจังและเจตนาเพื่อให้บุคคลสามารถวางตัวได้ถูกต้องเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ โดยการขัดเกลาโดยตรงจะพบเห็นเสมอในครอบครัว โรงเรียน วัด เป็นต้น แต่สำหรับโรงเรียนจะเป็นการอบรมที่มีลักษณะเป็นทางการ เนื่องจากเป็นสถาบันที่อบรมสั่งสอนคนเป็นจำนวนมาก จึงมีการอบรมและลงโทษอย่างเป็นทางการ

2. การขัดเกลาโดยอ้อม เป็นการอบรมที่ไม่ได้บอกกันโดยตรง บุคคลได้รับประสบการณ์หรือประโยชน์จากการสังเกต หรือเรียนรู้จากการกระทำของคนอื่น โดยส่วนมากจะเป็นการเลียนแบบการกระทำของบุคคล

2.1.6 โรงเรียนกับการขัดเกลาทางสังคม

หน่วยทางสังคมที่มีหน้าที่หลักในการขัดเกลาทางสังคมคือครอบครัว เนื่องจากเป็นกลุ่มทางสังคมกลุ่มแรกที่ได้พบเจอและใกล้ชิดมากที่สุด มีบทบาทในการขัดเกลาทั้งทางตรงและทางอ้อม คือการอบรมด้วยการสอนหรือการเลียนแบบพฤติกรรมจากพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ ซึ่งการขัดเกลาจากครอบครัวนี้ส่วนมากจะกระทำกันภายในบ้าน แต่อย่างไรก็ตามครอบครัวไม่ได้เป็นหน่วยทางสังคมเดียวที่ทำหน้าที่ในการขัดเกลา ยังมีหน่วยทางสังคมอื่นอีกที่เป็นตัวแทนในการขัดเกลา โดยหน่วยทางสังคมที่สำคัญรองลงมาคือโรงเรียน ถือเป็นสถานที่แห่งที่สองที่พบเจอ อีกทั้งต้องใช้เวลาช้ชีวิตอยู่ในการใช้ชีวิตอยู่ และต้องพบปะกับเพื่อนที่มีความแตกต่างกันออกไป ทำให้โรงเรียนมีหน้าที่ที่สำคัญในการขัดเกลาและหล่อหลอมบุคคลให้มีทัศนคติ ค่านิยม ตลอดจนบุคลิกภาพและลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละคนได้

โรงเรียนจึงเป็นหน่วยทางสังคมที่ทำหน้าที่ขัดเกลาและถ่ายทอดต่อจากครอบครัว โรงเรียนมีบทบาทหน้าที่ในการถ่ายทอดค่านิยมที่เป็นทางการแก่บุคคล ซึ่งคือค่านิยม บรรทัดฐานและความคาดหวังที่เป็นของส่วนรวม โดยโรงเรียนจะมีกระบวนการถ่ายทอด ดังนั้นการขัดเกลาทางสังคมของโรงเรียนจึงมีรูปแบบที่ชัดเจนและจัดทำอย่างเป็นทางการ ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ คุณค่าและแนวความคิดความเชื่อของบุคคลได้เป็นอย่างดี รวมทั้งประสบการณ์ที่บุคคลได้รับจากโรงเรียนจะช่วยให้บุคคลมีความรู้ ความสามารถในการพิจารณาเพื่อรับค่านิยมและความคาดหวังของสังคม โดยโรงเรียนนั้นมีช่วงเวลาที่จะให้การอบรมแก่เด็กได้อย่างยาวนาน

โรงเรียนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการอบรมขัดเกลา เนื่องจากได้ใกล้ชิดเข้าถึงบุคคลได้เป็นระยะเวลายาวนาน และยังเป็นการขัดเกลาผ่านช่วงวัยต่างๆของเด็กได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

เมื่อกล่าวถึงหน้าที่โดยตรงของโรงเรียน อย่างแรกคือการถ่ายทอดให้ความรู้แก่เด็ก ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ถูกพิจารณาเป็นอันดับแรก และหน้าที่ที่สำคัญอีกอย่าง คือ การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) โดยจะเป็นลักษณะของการถ่ายทอดระบบความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ กฎระเบียบต่างๆ ที่เป็นเป้าหมายของแต่ละโรงเรียนและต้องการถ่ายทอดให้แก่เด็กของตน การขัดเกลาทางสังคมของโรงเรียนยังเป็นการช่วยสร้างบุคลิกภาพทางสังคมให้แก่เด็กในช่วงวัยต่างๆได้อีกด้วย เพื่อให้เด็กสามารถเติบโตและปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่างเหมาะสม

2.1.7 โรงเรียนกับการขัดเกลาความเป็นกุลสตรี

ประเด็นนี้จะให้ความสำคัญกับการขัดเกลาและอบรมจากโรงเรียนเป็นสำคัญ เนื่องจากโรงเรียนเป็นสถานที่แห่งที่สองที่เด็กทุกคนจะต้องผ่านและพบเจอ สำหรับการอบรมขัดเกลาความเป็นกุลสตรีนั้น ในอดีตเป็นการอบรมจากพ่อแม่ที่กระทำกันภายในบ้าน เนื่องจากไม่นิยมให้สตรีออกจากพื้นที่บ้าน รวมถึงระบบการศึกษาในโรงเรียนยังไม่แพร่หลาย ทำให้สตรีถูกจำกัดพื้นที่ ดังนั้นการอบรมขัดเกลาสตรีจึงตอบสนองไปในทิศทางที่สังคมต้องการ คือ การอบรมสั่งสอนให้รู้เรื่องบทบาทหน้าที่ภายในบ้านเป็นหลัก ฝึกหัดการบ้านการเรือนและการอบรมกิริยามารยาท ซึ่งเป็นคุณสมบัติของความเป็นกุลสตรีดังที่สังคมคาดหวังไว้ แต่เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น อันเนื่องมาจากการได้รับความเจริญก้าวหน้าจากวิทยาการต่างๆซึ่งส่งผลต่อระบบความคิด ทศนคติ ค่านิยมของบุคคลและสังคมได้เป็นอย่างดี ทำให้สังคมเริ่มให้ความสำคัญกับระบบการศึกษามากขึ้น โดยเฉพาะการศึกษาของสตรี และการเกิดขึ้นโรงเรียนสตรี

สำหรับการศึกษาของสตรีไทย เมื่อเข้าสู่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว¹ นับเป็นการพัฒนาด้านการศึกษาอย่างแท้จริง ทรงปรับปรุงการศึกษาสำหรับประชาชนทั้งสตรีและบุรุษ ทำให้ระบบการศึกษามีความสำคัญมากขึ้น ผู้คนต่างพาบุตรหลานของตนเข้าสู่ระบบการศึกษา ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดโรงเรียนมากมาย โดยเฉพาะโรงเรียนสำหรับสตรี ที่ทำให้สตรีได้รับการศึกษาอย่างมีแบบแผน โดยโรงเรียนสตรีในสมัยนั้นมีทั้งโรงเรียนที่จัดตั้งโดยคณะ

¹ สุন্নท นิตยจินต์, “การศึกษาของสตรีไทยระหว่างพุทธศักราช 2411 ถึง 2475,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530), หน้า 5-8.

มิชชันนารีและของคนไทยเอง² โรงเรียนสตรีแห่งแรกที่จัดตั้งขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ “โรงเรียนกุลสตรีวังหลัง” ที่จัดตั้งโดยคณะมิชชันนารีในปี พ.ศ. 2417 โดยมีการให้ความรู้ทั้งทางวิชาการและการฝีมือ ซึ่งต่อมาภายหลังได้เปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย”³

ส่วนการจัดการศึกษาศรีของคนไทยนั้นก็มีหลายแห่งเช่นกัน โดยผู้ริเริ่มและพัฒนาการศึกษาของสตรีอย่างจริงจัง คือ สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง⁴ (พระนามเดิม “พระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี”) โดยพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี ทรงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาอย่างยิ่ง พระองค์ทรงตระหนักว่าการศึกษาเท่านั้นที่จะช่วยให้สตรีมีความรู้และความคิดอ่านในทางที่ถูกต้อง เพื่อให้ช่วยเหลือตนเองได้ นอกจากนี้จะทรงสนับสนุนด้านการศึกษาแล้ว พระองค์ทรงสนับสนุนในด้านการช่างศิลป์ต่างๆ อันเป็นงานด้านฝีมือสำหรับสตรีโดยเฉพาะ คือ งานด้านเย็บปักถักร้อย การประดิษฐ์ เป็นต้น โดยโรงเรียนที่อยู่หนึ่งในการจัดตั้งของพระองค์ คือ “โรงเรียนราชินี”⁵ ซึ่งพระองค์ทรงจัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2447 ที่ตึกแถวมุมถนนอัษฎางค์ และถนนจักรเพชร ตำบลปากคลองตลาด โดยสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถได้พัฒนาโรงเรียนราชินีให้ก้าวหน้าทั้งในเรื่องของการศึกษาความรู้หนังสือทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ การฝีมือ และที่สำคัญคือการอบรมกิริยามารยาท ส่งผลให้โรงเรียนราชินีได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางจากคนทั่วไป ทั้งที่เป็นเจ้านาย และบุคคลสามัญธรรมดา ต่างพากันส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนอย่างมากมาย ทำให้ที่ตั้งโรงเรียนราชินีเดิมคับแคบ สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถจึงขอพระบรมราชานุญาตให้โรงเรียนราชินีมาตั้งอยู่ ณ โรงเรียนสุนันทาลัย⁶ (ที่ถนนมหาราช เป็นที่ตั้งของโรงเรียนราชินีปัจจุบัน) ซึ่งสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานพระบรมราชานุญาต โดยหลังจากนั้น สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถได้พัฒนาโรงเรียน

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 92.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 99.

⁴ สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์, สตรีไทย, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วิทยากร, 2518), หน้า 65.

⁵ สุนันทา นิตยจินต์, “การศึกษาของสตรีไทยระหว่างพุทธศักราช 2411 ถึง 2475,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต ภาควิชาสารัตถศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530), หน้า 105-111.

⁶ โรงเรียนสุนันทาลัย แต่เดิมเป็นโรงเรียนชาย ต่อมาเลิกรับนักเรียนชายและรับนักเรียนหญิงเข้ามาเรียนแทนจึงเป็นโรงเรียนสำหรับสตรี ซึ่งผู้ที่เข้ามาเรียนส่วนมากจะมีแต่บรรดาเชื้อพระวงศ์หรือลูกพวกขุนนางและข้าหลวงต่างๆ ปัจจุบันคือโรงเรียนราชินี

ราชินีให้กำหนดหน้าทั้งในเรื่องของการศึกษาความรู้หนังสือทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ การฝีมือ และที่สำคัญคือการอบรมกิริยามารยาท

ความรู้ทางด้านวิชาการ การฝึกฝนกิริยามารยาทให้รู้จักการสมาคมและการวางตัว ที่โรงเรียนราชินีได้ให้การอบรมแก่สตรีไทยในสมัยนั้นมีค่ายิ่งนักและได้ส่งผลเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบัน โดยหลังจากสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถเสด็จสวรรคตแล้ว สมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร⁷ ทรงรับกรุณาเป็นองค์อุปถัมภ์โรงเรียนราชินีต่อไป และประทานเงินเพิ่มเติมเมื่องบประมาณของโรงเรียนไม่เพียงพอ

นอกจากโรงเรียนราชินีแห่งนี้แล้ว ยังมีโรงเรียนราชินีบนอีกแห่ง⁸ ที่เสมือนเป็นโรงเรียนพี่น้องกัน แต่เดิมมีนามว่า “โรงเรียนศรีจิตสง่า” โดยแต่แรกนั้นอยู่ในความอุปถัมภ์ของหม่อมเจ้าพิจิตรจิราภา เทวกุล⁹ ตั้งอยู่ที่ถนนอัมรินทร์ เปิดทำการสอนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2454 ต่อมาสมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร ทรงบริจาคทุนทรัพย์โปรดให้จัดซื้อที่ดินริมถนนท่าเขียวไปกา และขอประทานที่ของพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้ามาสมทบ เพื่อสร้างเป็นสถานที่ศึกษาสำหรับสตรีลง ณ ที่นี้ และประทานนามว่า “โรงเรียนราชินีบน”

ปัจจุบัน โรงเรียนราชินีทั้งสองแห่งยังเปิดทำการสอนอยู่ และเป็นที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นโรงเรียนสตรีชั้นนำในการผลิตกุลสตรีแก่สังคม และบุคคลผู้มีชื่อเสียงในวงการต่างๆ โดยยังคงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ของสตรีไทย ซึ่งโรงเรียนทั้งสองได้รักษาและถ่ายทอดให้แก่นักเรียนอย่างต่อเนื่องมาจนกระทั่งปัจจุบัน จึงเห็นว่าโรงเรียนทั้งสองนั้นมีภาพของความเป็นกุลสตรีอยู่ เสมือนเป็นเอกลักษณ์ของโรงเรียน

เมื่อมีโรงเรียนสตรีเกิดขึ้น ส่งผลให้การศึกษาและการอบรมของสตรีไทย ที่เดิมมีอยู่แต่ในบ้านและในพระบรมมหาราชวังเป็นส่วนมากได้ขยายขอบเขตไปในโรงเรียนแทน สตรีส่วนใหญ่จึงถูกส่งเข้ามาในโรงเรียน เพื่อให้ได้รับความรู้ทั้งด้านหนังสือ งานบ้านงานเรือน งานประดิษฐ์ และ

⁷ สมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร ทรงเป็นพระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กับ สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า

⁸ สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์, สตรีไทย, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วิทยากร, 2518), หน้า 86.

⁹ หม่อมเจ้าพิจิตรจิราภา เทวกุล เป็นพระธิดาในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ ซึ่งเป็นต้นราชสกุล “เทวกุล”

การอบรมขัดเกลากรรมยามาธาที่เป็นระบบ จึงกล่าวได้ว่าโรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคมหนึ่งที่เป็นตัวแทนในการขัดเกลาได้เป็นอย่างดี และการอบรมขัดเกลาสตรีนั้นยังเป็นที่นิยมตามทิศทางเดิมตามที่ตั้งใจไว้ คือ การอบรมขัดเกลาให้มีคุณลักษณะของความเป็นกุลสตรีนั่นเอง

2.2 ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interaction Theory)

ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ เป็นทฤษฎีประเภทจุลภาค (micro) เพราะให้ความสำคัญต่อมนุษย์แต่ละคน ซึ่งจะแตกต่างกับทฤษฎีประเภทมหภาค (macro) ที่เน้นเรื่องของกลุ่มคนหรือโครงสร้างของความเป็นส่วนรวม โดยทฤษฎีนี้เริ่มด้วยความคิดการกระทำระหว่างกัน (Interaction) และสัญลักษณ์ (symbol) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของทฤษฎีนี้ รวมไปถึงให้ความสำคัญกับตัวมนุษย์แต่ละคน ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคม และสภาพของสังคมมนุษย์ ทำให้ความรู้เกี่ยวกับสังคมมนุษย์สมบูรณ์ขึ้น โดยเฉพาะตัวมนุษย์ ทั้งด้านจิตใจและบุคลิกภาพ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550)

ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ เป็นทฤษฎีที่ทำให้นักสังคมวิทยาเปลี่ยนมุมมองจากการมองปรากฏการณ์ทางสังคม โดยมองว่ามนุษย์เป็นผู้กระทำและเลือกมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง สมมติฐานสำคัญของทฤษฎีนี้มีว่า มนุษย์มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันโดยอาศัยสัญลักษณ์ที่มีความหมายซ่อนเร้นอยู่ เป็นสื่อทำให้เกิดความเข้าใจโดยการตีความตามบริบท (สุภาวดี มิตรสมหวัง , 2550)

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550) ได้กล่าวว่า “สัญลักษณ์” (symbol) หมายถึงสิ่งใดที่ชี้แทนสิ่งอื่นได้หลายอย่าง แต่ขณะใดขณะหนึ่งจะหมายถึงสิ่งเดียว ดังนั้นการจะรู้ความหมายของสัญลักษณ์ขณะใดขณะหนึ่งจึงต้องตีความตามบริบทหรือสถานการณ์นั้นตามบุคลิกภาพของผู้ใช้ รวมทั้งประสบการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สัมพันธ์ สัญลักษณ์จึงมีความหมายกว้างขวาง มีหลายประเภททั้งคำพูด กิริยาท่าทาง โดยต้องอาศัยการตีความตามบริบทเพื่อให้เกิดความเข้าใจ สัญลักษณ์จึงมีความสำคัญสำหรับการติดต่อสื่อสารในสังคมมาก เพราะสังคมก็เกิดขึ้นโดยผ่านสัญลักษณ์ โดยเฉพาะสัญลักษณ์ที่เป็นภาษา ที่มนุษย์ใช้ติดต่อสื่อสารกัน ทำให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีระเบียบ และเป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้มนุษย์แตกต่างไปจากสัตว์

สำหรับทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์นั้น พบว่าเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในสังคมได้แก่ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550)

1. การนิยามสถานการณ์ (Definition of the situation) คือ การที่คนจะเชื่อตามที่เขาให้ความหมาย

2. การสร้างความประทับใจ (Impression management) คือ การทำอะไรๆ ให้ผู้สัมพันธ์หรือคนแวดล้อมเห็นว่า ตัวเองเก่ง เป็นคนดี น่าเชื่อถือ มีความรับผิดชอบ เพื่อให้ได้เลื่อนฐานะทางสังคม (social mobility)

3. การขัดเกลาทางสังคม (Socializations) คือ ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์มีประโยชน์ต่อการขัดเกลาอบรมสั่งสอน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ กล่าวคือ การขัดเกลาทางสังคมประกอบไปด้วย 1) การกระทำระหว่างกันทางสังคม (social interaction) คือ มีบุคคลอย่างน้อย 2 คน ในการขัดเกลา 2) ภาษา (language) คือ การพูดภาษาเดียวกัน หรือเข้าใจภาษาด้วยกัน 3) ความรัก (affection) คือ การถ่ายทอดระหว่างกันต้องมีความรู้สึกที่ดี หรือมีความรักเคารพกัน

จะเห็นว่า ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ เป็นทฤษฎีที่ครอบคลุมและใกล้ตัวมนุษย์มาก เนื่องจากในสังคม มนุษย์ต้องอาศัยการกระทำระหว่างกัน ต้องมีการพบปะ ติดต่อสื่อสาร เพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ อย่างกรณีของกระบวนการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีนั้น กล่าวได้ว่าในการขัดเกลาทางสังคมจะต้องประกอบด้วยการกระทำระหว่างกันทางสังคม คือ มีบุคคลอย่างน้อย 2 คน ในการขัดเกลา นั่นคือ คนหนึ่งเป็นครูและอีกคนหนึ่งเป็นนักเรียน ครูทำหน้าที่ในการสอนและขัดเกลา นักเรียนมีหน้าที่เรียน เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอน นอกจากการกระทำระหว่างกันแล้ว สิ่งที่เป็นหัวใจของทฤษฎีนี้คือสัญลักษณ์ โดยสัญลักษณ์ที่สำคัญที่สุด คือ ภาษา ที่ถือเป็นสิ่งสำคัญในการสอนและกระบวนการขัดเกลาถ่ายทอดความคิดต่างๆ ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะต้องสื่อสารโดยผ่านภาษา และต้องเข้าใจในภาษาที่สื่อสารกันด้วยจึงจะทำให้การกระทำระหว่างกันเป็นไปอย่างราบรื่น

กระบวนการถ่ายทอดความเป็นกุลสตรีนั้น จึงต้องอาศัยการกระทำระหว่างกันทางสังคม และสัญลักษณ์ที่ใช้ในการขัดเกลาส่งผ่านไปยังนักเรียน โดยสัญลักษณ์ที่นอกจากภาษาแล้วยังรวมถึงิริยาท่าทางต่างๆด้วย เช่น การเดิน การยืน การนั่ง เป็นต้น สำหรับความเป็นกุลสตรีนั้นเป็นสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายของความเป็นหญิงที่ดีงาม มีความเพียบพร้อมสมบูรณ์ โดยสัญลักษณ์นี้ถูกกำหนดและให้ความหมายจากสังคม เนื่องจากเดิมสังคมคาดหวังให้สตรีมีความเป็นกุลสตรีทั้งิริยามารยาท และการบ้านการเรือน เพื่อการเตรียมตัวเป็นภรรยาที่ดีของสามี และการเป็น

มารดาที่ดีของบุตรในอนาคต ส่งผลให้สังคมกำหนดสัญลักษณ์และได้สร้างความหมายให้กับสตรีเรื่อยมา

ความเป็นกุลสตรีจึงเป็นสัญลักษณ์ที่ถูกนำมาใช้ในการขัดเกลาสตรี เริ่มตั้งแต่การปลูกฝังในครอบครัวมาจนถึงการอบรมขัดเกลาในโรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนสตรีที่ได้เน้นและให้ความสำคัญกับภาพของความเป็นกุลสตรีเป็นอย่างยิ่ง โดยเริ่มตั้งแต่การถ่ายทอดเรื่องกฎระเบียบ ความเรียบร้อย การแต่งกาย รวมทั้งวัฒนธรรมค่านิยมที่โรงเรียนสั่งสมกันมาเป็นรุ่นสู่รุ่น ส่งผลให้ความเป็นกุลสตรีกลายเป็นสัญลักษณ์ของโรงเรียนสตรี สำหรับโรงเรียนราชินีบน กล่าวได้ว่า เป็นโรงเรียนสตรีที่ได้รับการกล่าวขานในเรื่องของการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมากมาย มีสิ่งทันสมัยอำนวยความสะดวก เกิดค่านิยมใหม่ๆ ขึ้น แต่โรงเรียนยังคงไว้ซึ่งสัญลักษณ์ความกุลสตรีที่สั่งสมมาโดยตลอด

อย่างไรก็ดี การที่มนุษย์จะเรียนรู้สัญลักษณ์และความหมายได้นั้นจะต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น โดยในกรณีของเด็กนักเรียน เด็กจะเรียนรู้สัญลักษณ์และความหมายต่างๆ ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ซึ่งอยู่ในกระบวนการขัดเกลาทางสังคมนั่นเอง และเมื่อเด็กได้รับการขัดเกลาอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้เด็กยึดถือและนำสิ่งนั้นๆ ไปปฏิบัติจนกลายเป็นบุคลิกภาพและตัวตนในที่สุด

ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์นั้นมีความเกี่ยวข้องกับ “ความเป็นตัวตน” (self) กล่าวคือ ความเป็นตัวตนนั้นเป็นเหมือนลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล เป็นความคิดทัศนคติโดยรวมที่บุคคลมีและแสดงออก เมื่อมนุษย์มีการปฏิสัมพันธ์กันมนุษย์เลือกที่จะได้ตอบในลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตน ดังนั้นการที่จะรับรู้ถึงความเป็นตัวตนของบุคคลได้นั้น สังเกตได้จากพฤติกรรมการแสดงออก ความเป็นตัวตนของแต่ละบุคคลจึงถูกส่งผ่านกระบวนการทางสัญลักษณ์ที่เกิดขึ้นในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมนั่นเอง โดยจะได้กล่าวถึงแนวคิดเรื่องตัวตน ดังนี้

2.2.1 ความหมายของตัวตน

ความเป็นตัวตน (สุพัตรา สุภาพ, 2546) เกิดจากการขัดเกลาทางสังคม เป็นการที่บุคคลยอมรับเอาคุณค่าของกลุ่ม ซึ่งเป็นผลจากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และมีการปรับความต้องการและการกระทำของตนให้เข้ากับกลุ่มตามสิทธิและหน้าที่ที่สังคมกำหนดหรือยอมรับ ความเป็นตัวตนจึงเป็นผลิตผลของสังคม

George Herbert Mead (อ้างถึงในสุภาวดี มิตรสมหวัง, 2550) กล่าวว่า ตัวตนเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสังคม การกระทำของปัจเจกจะเกี่ยวข้องกับการกระทำทางสังคมและเกี่ยวพันกับสมาชิกคนอื่นๆของกลุ่ม ฉะนั้นประสบการณ์ของปัจเจกต้องศึกษาจากจุดยืนของสังคม ดังนั้นถ้าปราศจากสังคมก็จะมีตัวตน ไม่มีจิตสำนึกของตัวตน จึงหมายความว่า ตัวตนจะเป็นอิสระโดยปราศจากสังคมไม่ได้

จึงสรุปได้ว่า ตัวตนเป็นสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้โดยผ่านทาง การปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ และตัวตนจะมีพัฒนาการในตัวเอง ดังนั้นการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสังคม โดยมีการขัดเกลาทางสังคมและการเข้าร่วมกิจกรรมกับบุคคลอื่น จะทำให้บุคคลได้รับประสบการณ์ สังคมนกลายเป็นตัวตนของตนเองในที่สุด ดังนั้นตัวตนกับสังคมจึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวเนื่องกัน

2.2.2 การได้มาตัวตนในความหมายสังคมวิทยา

การได้มาซึ่งตัวตนนั้นถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญมาก ในการที่จะพัฒนาตัวตนของปัจเจกบุคคลให้เป็นไปตามครรลองครองธรรม โดยการที่บุคคลจะได้มาซึ่งตัวตนนั้นไม่ได้เกิดขึ้นจากตัวของปัจเจกแต่ละคนเท่านั้น แต่การได้มานั้นจะได้มาโดยผ่านสิ่งต่างๆ เช่น การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) คือการที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ไม่ได้อยู่คนเดียวในสังคมนี้ แต่ต้องอาศัยร่วมกับผู้อื่น ส่งผลให้เราต้องมีการปะทะสังสรรค์กับบุคคลอื่นเกิดขึ้น ทำให้การแสดงออกของมนุษย์จะต้องไปมีส่วนสัมพันธ์กับคนอื่นในสังคมด้วย ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มต่างๆทางสังคม หรือบุคคลเพียงคนเดียวก็ตาม ซึ่งเมื่อเรามีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นแล้วสิ่งนั้นจะทำหน้าที่เป็นตัวกำหนดตัวเราอีกที ว่าเราควรที่จะแสดงออกตัวตนอย่างไรที่เป็นไปตามที่สังคมคาดหวัง หรือเพื่อให้คนที่เรามีปฏิสัมพันธ์อยู่ด้วยนั้นเกิดความประทับใจ และเมื่อเราได้แสดงออกตัวตนไปในทิศทางนั้นๆแล้วจึงทำให้กลายมาเป็นตัวตนหรืออัตลักษณ์ของแต่ละบุคคลไป

นอกจากนี้การที่เราจะได้มาซึ่งตัวตนนั้นโดยผ่านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมแล้วยังมีอีกสิ่งหนึ่งที่มีอิทธิพลในการแสดงออกตัวตนของเราด้วย นั่นคือ การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ซึ่งกระบวนการในการขัดเกลาทางสังคมนี้เป็นสิ่งสำคัญที่จะขาดเสียมิได้ โดยเราทุกคนย่อมผ่านกระบวนการนี้มาตั้งแต่เด็กจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งกล่าวได้ว่าสามารถพบกระบวนการขัดเกลาได้ในแต่ละช่วงชีวิต โดยการขัดเกลาเป็นวิธีการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม คุณค่า กฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผนของกลุ่มๆหนึ่ง ทำให้บุคคลสามารถปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิก เป็นการรับเอาคุณค่าของกลุ่มที่เราอยู่ด้วยในฐานะเป็นสมาชิก ซึ่งจะส่งผลให้มนุษย์

เกิดความรู้สึกเป็นตัวตนหรือตัวของตัวเอง ทำให้เรารู้ว่าเราเป็นใคร มีความต่างจากคนอื่นอย่างไร โดยสังคมจะกำหนดรูปแบบและหล่อหลอมบุคลิกภาพของตนให้เป็นไปตามที่สังคมต้องการ ซึ่งสังคมจะหล่อหลอมมนุษย์ผ่านตัวการสำคัญต่างๆ ในสังคม เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันสื่อมวลชน เป็นต้น โดยการขัดเกลาทางสังคมนั้นแบ่งออกเป็น 2 ประเภท¹⁰ คือ การขัดเกลาทางสังคมโดยตรง และโดยอ้อม ซึ่งการขัดเกลาทางสังคมโดยตรงนั้นจะเป็นการอบรมที่ต้องการให้บุคคลทำตามระเบียบแบบแผนที่กลุ่มสังคมกำหนดไว้ บอกให้รู้ว่าอะไรควรทำ ไม่ควรทำ โดยเรามักพบเห็นการขัดเกลาแบบนี้ในครอบครัว และโรงเรียน และสำหรับการขัดเกลาโดยอ้อมนั้น เป็นการอบรมที่บุคคลได้รับประสบการณ์หรือประโยชน์จากการสังเกต หรือเรียนรู้จากการกระทำของผู้อื่น

ดังนั้น การได้มาซึ่งตัวตนจะได้มาจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่ในการขัดเกลาที่สำคัญคงหนีไม่พ้นครอบครัวและโรงเรียน เนื่องจากเป็นสถาบันแรกที่เกิดจะต้องเข้าร่วมเป็นสมาชิก และได้รับการขัดเกลาโดยตรงที่จะส่งผลต่อตัวตนของปัจเจกบุคคล

สำหรับความเป็นตัวตนในทางสังคมวิทยา ได้มีแนวคิดทฤษฎีสันับสนุน ดังนี้

2.2.2.1 ความเป็นตัวตนตามแนวคิดของ Charles Horton Cooley

Charles Horton Cooley (อภิญา เพ็องฟูสกุล, 2546) เชื่อว่าสังคมและปัจเจกบุคคลเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่อาจแยกออกจากกันได้ สังคมเกิดจากการผสมผสานของตัวตนเชิงจิต (mental selves) ของคนหลายๆคนที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ความรู้สึกเกี่ยวกับตัวเราเองพัฒนาขึ้นมาจากปฏิกิริยาของเราต่อความเห็นของผู้อื่นเกี่ยวกับตัวเรา เรียกว่า “ตัวตน” เกิดจากกระบวนการ “ตัวตนในกระจกเงา” (The looking - glass self) ประกอบด้วยภาพลักษณ์ของเรา ที่เรามีต่อตนเองและจินตนาการเกี่ยวกับการตัดสินของผู้อื่นต่อภาพลักษณ์นั้น

¹⁰สุพัตรา สุภาพ, สังคมวิทยา, (กรุงเทพฯ : บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2546), หน้า 50-51.

นอกจากนี้ Cooley กล่าวว่า มนุษย์เรามักเลือกทำกิจกรรมที่เราคิดว่าคนอื่นคาดหวังว่าเราจะทำ คือ คนเราคิดอยู่ตลอดเวลาว่าคนอื่นเขาจะทำ เขาจะมอง เขาจะว่าเราอย่างไรแล้วก็ตัดสินใจทำพฤติกรรมไปตามที่คาดหวังนั้น นั่นคือ แบบแผนพฤติกรรมที่ยอมรับในสังคมจะเป็นตัวกำหนดทิศทางการแสดงออกของมนุษย์

ความเป็นตน (self) ตามทัศนะของ Cooley จึงประกอบด้วย (สุภาวดี มิตรสมหวัง, 2550)

1. ภาพลักษณ์ของเราที่ปรากฏในสายตาของคนอื่น คือ ความคิดว่าเราเป็นอย่างไรในสายตาคนอื่น
2. จินตนาการว่าคนอื่นตัดสินภาพที่ว่ำนั้นไปในแนวใด เป็นลักษณะใด
3. ความรู้สึกบางอย่างที่อยู่ในตัวเรา เช่น ความภูมิใจในตัวเอง ถือว่าเป็นความรู้สึกส่วนตัว

ดังนั้นสังคมจะมีส่วนกำหนดในการเป็นตัวเราจากการที่เราจินตนาการ และมีการประเมินค่าด้วย พร้อมทั้งการแสดงออกให้สอดคล้องกับสิ่งที่ประเมินได้นั้น ฉะนั้นบุคคลจะรู้ตัวตนเองเป็นอย่างไร ต่อเมื่อเอาความคิดของผู้อื่นมาเป็นกระจกเงาสะท้อนให้เราเห็นนั่นเอง

2.2.2.2 ความเป็นตัวตนตามแนวคิดของ George Herbert Mead

George Herbert Mead (อภิญา เพ็ญฟูสกุล, 2546) เห็นว่ากลไกสำคัญของการสร้างตัวตน คือ การเรียนรู้ที่จะสวมบทบาท (Role-taking) ของผู้อื่น และกลไกสำคัญในการเรียนรู้ก็คือ ภาษา ซึ่งเป็นช่องทางการถ่ายทอดระบบสัญลักษณ์และกฎเกณฑ์ร่วมของสังคม ในวัยเด็กการเรียนรู้ดังกล่าวเกิดจากการเลียนแบบบทบาทของผู้ใหญ่ ค่านิยม และกฎเกณฑ์ทางสังคม จะซึมซับผ่านบทบาทเหล่านั้น เมื่อโตขึ้นอีกความสามารถในการสวมบทบาทจะขยายขอบเขตกว้างขึ้น Mead เปรียบเทียบการเรียนรู้เหล่านี้กับการเล่นเกมเบสบอล ความสำเร็จในการเล่นเป็นทีม ไม่เป็นเพียงความสามารถสวมบทบาทของคนอื่นใกล้ตัวได้เท่านั้น แต่ยังสามารถหลอมเอาทัศนคติของบุคคลอื่นทั่วไป (Generalized other) ได้ด้วย อีกนัยหนึ่ง คือการซึมซับกฎเกณฑ์ร่วมของสังคมมาเป็นส่วนหนึ่งของเขาด้วย

Mead กล่าวว่า การก่อตัวตนหรือการมีอัตตะ ความสามารถในการมองในฐานะที่เป็นวัตถุชนิดหนึ่งเป็นรูปแบบแห่งพฤติกรรมที่ได้จากการเรียนรู้โดยผ่านการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ทั้งนี้

อัตตะเกิดขึ้นได้จากความสามารถในการใช้ภาษา โดยเริ่มต้นจากการเรียนรู้ผ่านการเล่นในวัยเด็ก ซึ่งเริ่มจากการเล่นในระดับการสวมบทบาทต่างๆ เป็นระยะแรกของการเปลี่ยนอย่างช้าๆ จากการสื่อสารที่ไม่สลับซับซ้อนของอากัปกริยา เช่น การวิ่งหนีเมื่อถูกไล่ ไปเป็นความสามารถขั้นวุฒิภาวะ คือการใช้สัญลักษณ์ในการกระทำระหว่างกันกับคนอื่นหลายๆ คน ถึงแม้ว่าเขาเรียนรู้ที่จะวางตนเองในตำแหน่งของผู้เล่นของเขาในจินตนาการแต่ในความคิดเด็กยังไม่ได้เชื่อมโยงบทบาทของคนอื่นๆ นอกเหนือจากตัวเขาเข้าด้วยกัน

ตามทัศนะของ Mead อัตตะจะมีพัฒนาการ 3 ขั้นตอน ดังนี้ (สุภาวดี มิตรสมหวัง, 2550)

1. ขั้นการเล่น (Play stage) โดยเฉพาะบุคคลที่มีความสำคัญต่อเขา (Significant others) อยู่ใกล้ชิดกับเขาโดยเฉพาะพ่อแม่จะเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาขั้นนี้มากที่สุด ในขั้นนี้เด็กจะสามารถสวมบทบาทของคนอื่นเพียงหนึ่งหรือสองคนในขณะเดียวกันเท่านั้น เช่น เด็กที่เล่นเป็นแม่ อาจจะสวมบทบาทเป็นลูกด้วย ในขั้นนี้จึงมีลักษณะเด่นในด้านความสามารถที่จะสวมรับทัศนะของคนอื่นๆ เพียงคนเดียวหรือสองคน และอาจสนใจความคาดหวังของคนๆ เดียวหรือสองคนมากกว่าสนใจความคาดหวังจากคนทั้งหมด

2. ขั้นเกม (Game stage) เมื่อเด็กสามารถเล่นคนอื่นๆ ทั้งหมดอยู่ในความคิดและสามารถทำการประเมินเกี่ยวกับการตอบสนองที่อาจเกิดขึ้นได้ของคนอื่นๆ ที่จะมีต่อกันและกันได้ เกมนี้จำเป็นต้องสามารถแยกออกได้จากเกมธรรมดา เช่น การเล่นซ่อนหาซึ่งเกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้เล่นเพียงสองแบบ หรือมากเกินซึ่งผู้เล่นต่างคนต่างเล่น ดังนั้นผู้เล่นไม่ต้องคาดเดาการตอบสนองของผู้เล่น แต่ในเกมซึ่งคนหลายๆ คนเล่นบทบาทที่แตกต่างกัน เช่น เกมเบสบอล “เด็กที่สวมบทบาทหนึ่งต้องพร้อมที่จะสวมบทบาทของคนอื่นๆ ด้วย เกมเช่นนี้ไม่เพียงแตกต่างจากเกมที่มีเพียงสองบทบาทเท่านั้น แต่ยังแตกต่างไปจาก “ขั้นการเล่น” (play stage) รวมทั้งแตกต่างไปจากเกมที่ไม่มีการสวมบทบาทของกันและกันด้วย

3. ความสามารถในการรับทัศนะของบุคคลทั่วไป (Generalized others) Mead เสนอว่าระยะสุดท้ายของกระบวนการวุฒิภาวะของเด็กเกิดขึ้นเมื่อบุคคลสวมบทบาทของ “บุคคลอื่นทั่วไป” และสามารถรับบทบาทของคนทั่วไปมาอยู่ในใจได้ หรือสามารถตระหนักในทัศนคติของสังคมต่อสิ่งต่างๆ หรือสามารถรับเอาความเชื่อทั่วไป ค่านิยม และบรรทัดฐานในปฏิสัมพันธ์ต่างๆ อันหลากหลายที่ตนเกี่ยวข้องอยู่ด้วย ทำให้ต้องประพฤติตัวอย่างสอดคล้องกับความคาดหวังของ

ผู้คนในสังคมนอกเหนือไปจากความคาดหวังของคนที่ตนรู้จักมักคุ้น การพัฒนาตัวตนมาถึงตอนนี้ เรียกว่า Generalized other ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้าย

บุคคลที่มีวุฒิภาวะเต็มที่ไม่เพียงคำนึงถึงทัศนคติของบุคคลอื่นๆ ที่มีต่อเขาเองและที่มีต่อกันและกันเท่านั้น แต่เขาต้อง “รับรู้ทัศนคติของพวกเขาคือต่อขั้นตอนต่างๆ หรือแง่มุมต่างๆ ของกิจกรรมร่วมทางสังคมที่พวกเขาผูกพันอยู่ ในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มสังคมหนึ่งๆ” ด้วย

ตามความคิดของ Mead แก่นแท้ของตัวตนคือการสะท้อนกลับของตัวตน ตัวตนเป็นบุคคลขึ้นมาได้เพราะความสัมพันธ์ที่เขามีต่อคนอื่นๆ จากความสามารถของบุคคลในการรับทัศนคติของคนอื่นๆ เข้าไปยังจินตนาการของเขา ทำให้ตัวตนของเขากลายเป็นสิ่งที่เกิดจากการสะท้อนของตนเอง

Mead ได้แบ่งความเป็นตัวตนของคนออกเป็น 2 ส่วน กล่าวว่ายตัวตนมีสองด้านที่ปะทะสังสรรค์กันเองตลอดเวลา ด้านหนึ่ง คือ Me อันเป็นตัวตนที่เกิดจากความเห็นและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และ I อันเป็นส่วนที่เป็นลักษณะเฉพาะของเราเอง อันที่จริงทั้ง Me และ I ต่างก็สัมพันธ์กับโลกข้างนอกทั้งคู่ เพียงแต่ Me เป็นผลจากการประเมินและซึมซับทัศนะผู้อื่น หรือเป็นส่วนที่ได้จากการหล่อหลอมรับเอาทัศนคติ ระเบียบกฎเกณฑ์ บรรทัดฐาน ที่มีอยู่มาเป็นของตนโดยไม่ปฏิเสธ ส่วน I เป็นความพยายามที่จะประสาน Me ที่หลากหลายเข้าด้วยกัน I จึงเป็นศักยภาพของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา และเป็นสิ่งที่ทุกคนมี

2.2.2.3 ความเป็นตัวตนตามแนวคิดของ Erving Goffman

Erving Goffman (อภิญา เพ็ญฟูสกุล, 2546) เป็นนักสังคมวิทยาในสายปฏิสัมพันธ์ทางสัญลักษณ์ ที่จำแนกแยกแยะความแตกต่างระหว่างอัตลักษณ์ส่วนบุคคล และอัตลักษณ์ทางสังคม ในฐานะที่เป็นบุคคลที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัวเขาเรียกว่า personal identity ทุกสังคมมีกระบวนการแจกแจง และระบุอัตลักษณ์ส่วนบุคคลแตกต่างกันไป ส่วน social identity ของบุคคลคือ สถานภาพทางสังคม เช่น อาชีพ ชนชั้น เพศ ชาติพันธุ์ หรือศาสนาที่ปัจเจกนั้นสังกัดอยู่ ความคาดหวังและเรียกร้องว่าปัจเจกบุคคลในวัยนี้ เพศนี้ ชนชั้นนี้ควรวางตัว หรือมีบุคลิกภาพเฉพาะตนที่พึงปรารถนาอย่างไรบ้าง นี่คือนิวอัตลักษณ์ทางสังคมและอัตลักษณ์ทางปัจเจกซ้อนทับกัน อัตลักษณ์ทางสังคมในความหมายของ Goffman จึงมี 2 ส่วน ได้แก่ มาตรฐานอัต

ลักษณะที่ทางสังคมเรียกร่องจากปัจเจกบุคคล (Virtual identity) และมาตรฐานอัตลักษณ์ทางสังคมที่เป็นจริงของคนคนนั้น (Actual identity)

Goffman (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2551) ได้เสนอแนวคิดที่น่าสนใจมาอธิบายการกระทำของมนุษย์ แนวคิดดังกล่าวเรียกว่า “การวิเคราะห์เชิงละคร” (Dramaturgy) โดยอธิบายว่า คนเรามีการกระทำโต้ตอบกับผู้อื่นโดยการนำเสนอตัวตนของเราให้ผู้อื่นได้เห็นหรือได้รู้จัก การนำเสนอทำทั้งโดยภาษา คำพูดที่ใช้ กิริยาท่าทาง การแต่งกาย ฯลฯ ในการนำเสนอตัวตนนี้ คนเราใช้วิธีการแบบเดียวกับการเล่นละคร หรือกล่าวได้ว่า คนทุกคนมีการกระทำทางสังคมต่อผู้อื่นด้วยการเล่นละครให้ผู้อื่นดูเพื่อให้ผู้อื่นเกิดความประทับใจ เนื่องจากมนุษย์มีความต้องการที่เรียกว่า Self-esteem หรือ ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เช่น ความเคารพตนเอง ความภูมิใจในตนเอง เป็นต้น

ดังนั้นมนุษย์จึงต้องมีการจัดสถานการณ์เหมือนกับเวลาที่จะขึ้นแสดงละครเวที ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้ (สุภาวดี มิตรสมหวัง, 2550)

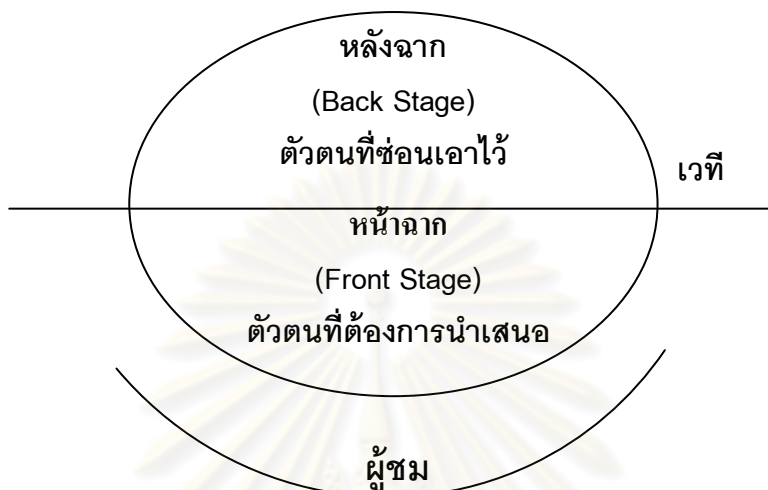
- **Front stage** (หน้าฉาก) คือ การนำเสนอตัวตนของมนุษย์ตามที่อยาก让别人เห็นหรือรับรู้ หรือเป็นการแสดงออกของมนุษย์เพื่อให้คนอื่นประทับใจและยอมรับ เช่น การเลือกใช้ถ้อยคำที่เหมาะสมกับสถานการณ์ มีกิริยาท่าทีและการแต่งกายตามบทบาท เป็นต้น กล่าวได้ว่าเป็นตัวตนที่มนุษย์ต้องการนำเสนอให้ผู้อื่นเห็น (presented self)

- **Back stage** (หลังฉาก) คือ ความรู้สึกนึกคิดที่ไม่ต้องการเปิดเผยหรือนำเสนอให้ผู้อื่นรับรู้ เป็นส่วนที่มีความเป็นส่วนตัวและต้องระมัดระวังไม่ให้ปรากฏออกมา กล่าวได้ว่าเป็นตัวตนที่ซ่อนไว้ (hidden self)

- **Setting** คือ ฉากที่เราสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการแสดงเพื่อให้เกิดความประทับใจ
- **Appearance** คือ ท่าทางที่แสดงออกโดยดูได้จาก body language
- **Manner** คือ บทบาทและมารยาทที่แสดงออก
- **Impression management** คือ การสร้างความประทับใจให้กับคนดู
- **Team** คือ คนในสังคมที่ร่วมแสดงกับเรา
- **Idealized picture** คือ การเสนอภาพในอุดมคติที่จะทำให้ผู้อื่นเกิดความประทับใจ

ในการวิเคราะห์เชิงละคร Goffman คิดว่ามนุษย์แต่ละคนกำลังแสดง(perform)อยู่บนเวทีที่หน้าเวทีมีผู้ชม(audience) ซึ่งได้แก่ คนอื่นที่มนุษย์กำลังมีปฏิสัมพันธ์ด้วย โดยบนเวทีจะประกอบไปด้วยหน้าฉาก (front stage) และหลังฉาก (back stage) ดังที่ได้กล่าวข้างต้น ซึ่งในแต่ละ

ละวันแต่ละเวลา มนุษย์ต่างก็เล่นละครเพื่อนำเสนอตัวเองให้สังคมรับรู้ และในการแสดงละครนี้ มนุษย์ต้องมีตัวละครที่ต้องแสดง (character) มีบทบาท (role) และมีตัวตน โดยตัวละครที่ต้องแสดง คือ ตัวตนของบุคคลที่มุ่งแสดงลักษณะของตนให้ปรากฏ ตัวตนนี้เป็นทั้งผู้แสดงและผู้ตีชม

รูปที่ 1 แผนภาพการวิเคราะห์เชิงละครของ Goffman
ที่มา : สุภางค์ จันทวานิช, 2551

การแสดงของตัวเองด้วย นอกจากนี้ ตัวตนในการวิเคราะห์เชิงละครเป็นกระบวนการเคลื่อนไหวที่เปลี่ยนแปลงไปมาได้ ไม่มีลักษณะตายตัว โดยมุ่งให้ผู้อื่นเกิดความประทับใจ (impression) ด้วยการแสดงให้เหมาะสมกับบริบทของสถานการณ์ ทำให้เป็นตัวตนที่มีภาพลักษณ์ (self image) โดยในการแสดงออกนั้นมนุษย์ต่างต้องการสร้างและนำเสนอภาพในอุดมคติ (idealized picture) ที่จะทำให้ผู้อื่นเกิดความประทับใจ (impression) ส่งผลให้มีความพยายามในการสร้างภาพและสร้างความประทับใจทำให้มนุษย์ต้องเล่นละครมากขึ้น

ส่วนบทบาทในการแสดงออกนั้น กล่าวได้ว่าเป็นความคาดหวังที่เปลี่ยนแปลงได้ และถูกผลักดันจากคู่ปฏิสัมพันธ์หรือจากความคาดหวังของสังคม โดยที่มนุษย์ไม่ได้ไปครอบครองหรือสวมบทบาทแต่เลือกบทบาทในแต่ละสถานการณ์ ซึ่งมนุษย์จะจัดประเภทบทบาทเพื่อจัดระเบียบปฏิสัมพันธ์ของตนเองกับผู้อื่น บทบาทหนึ่งๆเกิดขึ้นแล้วก็สลายไป บทบาทจึงเป็นกระบวนการตอบสนองความคาดหวังของคู่ปฏิสัมพันธ์ภายในโครงสร้างของความสัมพันธ์ชุดหนึ่ง โดยที่บทบาทของบุคคลในแนวคิดปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์นี้จะเกี่ยวข้องอย่างมากกับการให้นิยามสถานการณ์ ซึ่งสถานการณ์ทั้งหลายมีความแปรผันแตกต่างกันไปตามมุมมองของผู้นิยาม และ

การนิยามนั้นจะขึ้นอยู่กับพื้นฐานจากประสบการณ์ในอดีตและแผนในอนาคตของบุคคล และผู้อยู่ในสถานการณ์เดียวกันจะมีส่วนร่วมในการกำหนดความหมายของสถานการณ์นั้นๆ แต่ก็ไม่จำเป็นต้องกำหนดความหมายเหมือนกัน แต่อย่างไรก็ตามกฎเกณฑ์ทางสังคมจะจำกัดอิสรภาพของบุคคลในการเลือกนิยาม การให้นิยามจึงถูกกำหนดโดยสังคม บุคคลไม่ได้ให้หรือสร้างนิยามตามใจชอบ บทบาทของมนุษย์เป็นไปตามสถานการณ์ที่นิยามไว้แล้ว และมนุษย์ได้เรียนรู้ที่จะให้นิยามและปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่นิยามผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม

2.2.3 การสร้างตัวตนความเป็นกุลสตรีจากการขัดเกลาของโรงเรียน

ภาวะความเป็นกุลสตรี ถือเป็นคุณสมบัติหนึ่งของสตรีที่สังคมไทยคาดหวังให้สตรีพึงมี และพึงปฏิบัติ ทั้งงานบ้านงานเรือน และกิจกรรมารยาท เป็นสิ่งที่สังคมได้สร้างบทบาทคาดหวังให้กับสตรีว่า สตรีที่ดีจะต้องมีความเป็นกุลสตรี ซึ่งถ้าสตรีคนใดมีความแตกต่างจากที่สังคมคาดหวังไว้ก็จะถูกสังคมตำหนิและเป็นที่ยับอายของครอบครัว โดยอดีตผู้ใหญ่จะอบรมขัดเกลาลูกหลานของตนภายในบ้านเรือน เป็นการขัดเกลาทั้งทางตรงและทางอ้อมให้เด็กได้เรียนรู้เองและนำไปปฏิบัติจริง แต่ในปัจจุบันหน้าที่ในการขัดเกลาไม่ได้มีแต่ครอบครัวเพียงสถาบันเดียวที่ขัดเกลาปลูกฝังความเป็นกุลสตรี โดยสถาบันที่สำคัญรองจากครอบครัวก็คือ โรงเรียน

โรงเรียนในฐานะที่เป็นตัวบ่มเพาะความเป็นกุลสตรี ได้ทำหน้าที่แทนครอบครัวโดยเฉพาะในโรงเรียนสตรีที่ต่างได้สร้างระเบียบ กฎเกณฑ์ บรรทัดฐานขึ้นมาเพื่อให้เด็กของตนมีความเรียบร้อยและมีคุณสมบัติของความเป็นกุลสตรี จึงถือได้ว่าโรงเรียนได้สานต่อบทบาทคาดหวังของสังคม สำหรับกรณีของโรงเรียนราชินีบน เป็นโรงเรียนหญิงล้วนที่มีความเก่าแก่และมีการอบรมเด็กให้มีความเป็นกุลสตรีเสมอมาตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน โดยพบว่าโรงเรียนราชินีบนได้ผลิตกุลสตรีที่เป็นแบบอย่างในหลายแวดวงด้วยกัน ปัจจุบันโรงเรียนราชินีบนยังทำการอบรมขัดเกลาให้เด็กมีความเป็นกุลสตรีมาอย่างต่อเนื่อง

สำหรับตัวของเด็กนักเรียน ผู้ได้รับการอบรมขัดเกลาจากโรงเรียนนั้นอาจมีความแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลและแต่ละยุคสมัย เนื่องจากปัจจุบันความเป็นกุลสตรีอาจไม่ได้เป็นความคาดหวังของสังคมเหมือนแต่ก่อน ส่งผลให้เกิดค่านิยม บรรทัดฐานใหม่ที่ได้รับจากวัฒนธรรมอื่นแล้วนำไปปฏิบัติแทนบทบาทคาดหวังเดิม ก่อให้เกิดค่านิยมใหม่ๆขึ้นมาแทนทำให้เด็กเกิดการต่อรองหรือต่อต้านต่อภาวะความเป็นกุลสตรีตามที่โรงเรียนอบรมขัดเกลามา ดังนั้นแล้วเด็กอาจเลือกที่จะยอมรับหรือปฏิเสธต่อตัวตนความเป็นกุลสตรี

อย่างไรก็ตาม การสร้างตัวตนของปัจเจกบุคคลนั้นมีลักษณะ คือ ตัวตนเป็นสิ่งที่เกิดจากการที่คนต้องมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ซึ่งถือเป็นการเชื่อมตัวเราเข้ากับสังคมนั่นเอง โดยถ้าพิจารณาโดยนำเอาแนวคิดของ George Herbert Mead และ Charles Horton Cooley มาใช้ในการอธิบายแล้วจะพบว่า การที่นักเรียนจะเริ่มรับภาพลักษณ์ของตนเองนั้นต้องเริ่มตั้งแต่การที่นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆในสังคม คือเริ่มตั้งแต่การรับรู้ตัวตนของตนเอง ซึ่งก็คือการรับรู้ถึง I ของตนเองนั่นเอง เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวเอง เช่น นิสัยส่วนตัว และปัจจัยที่ไม่อาจคาดการณ์ได้ของมนุษย์ ต่อมาเมื่อนักเรียนได้รับรู้ถึงตัวตนและเอาตัวตนของตนเองเข้าไปรวมกับบรรทัดฐานที่โรงเรียนกำหนดไว้ก็จะเกิดสิ่งที่ตามมา คือ เกิด Me นั้นเอง โดย Me นั้นเป็นความคิดเกี่ยวกับตัวเองในสายตาคณะอื่นหรือสังคม หรือเป็นตัวตนที่สังคมได้คาดหวังว่าบุคคลเหล่านั้นต้องกระทำ ซึ่งถือเป็นตัวตนทางสังคม (Social Self) และส่วน Me นี้ได้ผ่านการขัดเกลาทางสังคมแล้ว

สำหรับวิธีการในการสร้างตัวตนก็จะแตกต่างกันออกไป อีกทั้งการที่นักเรียนจะรับรู้ว่าจะต้องทำอะไร หรือต้องมีลักษณะเช่นไรนั้นก็รู้ได้จากบุคคลรอบข้างของนักเรียน คือ คนรอบข้างจะเป็นเหมือนกระจกส่อง (Looking - Glass Self) ว่านักเรียนเหล่านั้นควรจะต้องมีลักษณะเช่นไรนั่นเอง และสิ่งที่ถือว่าได้ทำหน้าที่ในการขัดเกลาหรือสร้างตัวตนที่สำคัญก็คือ สถาบันการศึกษาหรือโรงเรียนนั่นเอง เพราะโรงเรียนเป็นสถานที่แห่งที่สองที่บุคคลจะต้องพบเจอและใช้ชีวิตอยู่เป็นเวลานาน และยังเป็นสถานที่ที่สามารถขัดเกลาตัวตนหรืออัตลักษณ์ของคนได้ ซึ่งจะทำให้การตอกย้ำตัวตนเหล่านี้ อย่างไรก็ตาม โรงเรียนถือเป็นสถาบันหลักสถาบันหนึ่งในการที่จะขัดเกลา หรือหล่อหลอมให้คนมีตัวตนดังที่สังคมคาดหวัง โดยโรงเรียนเป็นสิ่งที่ขัดเกลาผู้คนในสังคมทางตรง เช่นเดียวกับครอบครัว และเป็นการขัดเกลาที่ถือได้ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากในการที่จะเสริมสร้างบุคลิกภาพที่ดีต่อไปให้กับเด็ก เนื่องจากสิ่งที่เด็กได้รับในแต่ละช่วงวัยนั้นจะสะสมไปเรื่อยๆจนกลายเป็นบุคลิกภาพเฉพาะและกลายเป็นตัวตนของเด็กในที่สุด

2.3 แนวคิดสตรีนิยม (Feminism)

สตรีนิยมได้ก่อกำเนิดมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว โดยเน้นหนักในเรื่องสถานภาพของสตรีที่อยู่ในสังคม และให้ความสนใจในประเด็นที่เกี่ยวกับอิสรภาพส่วนบุคคล ครอบครัว รัฐ การกระจายอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันทางเพศทั้งในเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมวัฒนธรรม อีกทั้งมีการเรียกร้องให้มีการสร้างสมดุลใหม่ระหว่างเพศ ในเรื่องของความมีมนุษยธรรมเดียวกันและเคารพในความแตกต่างของกันและกัน สตรีนิยมได้กลายเป็นแนวคิดและขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่มีการกล่าวถึงกันอย่างมาก โดยเฉพาะในกรณีที่มีการกล่าวถึงความไม่เท่าเทียมกัน สำหรับ

ขบวนการเคลื่อนไหวของสตรีได้เข้าไปมีอิทธิพลต่อทัศนคติในการมองปรากฏการณ์ทางสังคมต่างๆ รวมทั้งส่งผลต่อการกระทำต่างๆ ในสังคมเพราะขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมนี้จะช่วยทำให้คนมองโลกได้กว้างขึ้น เนื่องจากได้ช่วยจำกัดสิ่งที่มาปิดกั้นความรู้และข้อสังเกตต่างๆ ได้ (สุภาวดี มิตรสมหวัง, 2550)

แนวคิดสตรีนิยมเป็นแนวคิดที่ให้ความเสมอภาคระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย เป็นแนวคิดที่ประกอบไปด้วยโครงสร้างค่านิยม อำนาจและระบบความเชื่อ เป็นการสร้างทางเลือกให้กับคนในสังคม สตรีนิยมจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับเพศหญิง ผู้หญิง ความเป็นหญิง (Feminine) แนวคิดสตรีนิยมไม่ใช่การปฏิเสธเพศชายหรือเห็นเพศชายไม่มีความสำคัญ แต่เป็นความพยายามที่จะลดความไม่เสมอภาคระหว่างทั้งสองเพศ หรือกล่าวได้ว่าเป็นระบบคิดและขบวนการทางสังคมที่พยายามจะเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมซึ่งตั้งอยู่บนการวิเคราะห์ที่ว่าผู้ชายอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบและผู้หญิงอยู่ในสภาพที่เป็นรอง

เพศสภาพ (Gender) เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างสังคม กล่าวคือ วัฒนธรรมสร้างความ เป็นหญิงและชายขึ้น เป็นตัวสร้างความเป็นเพศให้เกิดขึ้นในสังคม ความแตกต่างระหว่างเพศหญิงและเพศชายทางสรีระได้นำไปสู่ความเชื่อที่ว่าผู้หญิงและผู้ชายมีความแตกต่างกันในทางอื่นๆ ด้วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสติปัญญา ความสามารถ ความถนัด จิตใจและอารมณ์ ความแตกต่างดังกล่าวมักถูกมองว่าเป็นความแตกต่างที่มีมาตามธรรมชาติ ซึ่งหมายความว่าไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ทำให้ความเชื่อเช่นนี้ได้นำไปสู่สถานะของผู้หญิงที่ด้อยกว่าผู้ชายในสังคม (สุภาวดี มิตรสมหวัง, 2550)

2.3.1 ความเป็นหญิง (Feminine)

ประเด็นเรื่องความเป็นหญิง เป็นประเด็นสำคัญในหมู่นักสตรีนิยมและนักปรัชญาตะวันตก โดยได้มีการแสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ไว้หลายคน ซึ่งนักปรัชญาส่วนใหญ่เสนอว่าผู้หญิงและผู้ชายมีความแตกต่างกันโดยธรรมชาติ หรือมีธาตุแท้ของความเป็นหญิงความเป็นชาย และความเป็นชายนั้นอยู่เหนือความเป็นหญิง ดังที่ อริสโตเติล (Aristotle) กล่าวว่า โดยธรรมชาติผู้ชายเหนือกว่าและเป็นผู้ปกครอง ส่วนผู้หญิงนั้นด้อยกว่าและเป็นผู้ถูกปกครอง และได้เสนอถึงความแตกต่างของผู้หญิงและผู้ชายไว้ว่า ผู้หญิงจะมีลักษณะนุ่มนวล มีความตั้งใจ ในขณะที่ผู้ชายจะมีลักษณะกล้าหาญ เข้มแข็ง และผู้ชายมีความสมบูรณ์ในความเป็นมนุษย์มากกว่า ฉะนั้นจึงเหมาะที่จะเป็นผู้บังคับบัญชาผู้หญิงที่เหมาะสมจะเป็นผู้เชื่อฟัง นอกจากนี้ยังได้มีการเสนอว่าผู้หญิงมี

คุณสมบัติที่เหมาะสมจะอยู่บ้าน ทำหน้าที่เป็นภรรยาและแม่ที่ดีของลูก เช่น เพลโต (Plato) มองว่า ผู้หญิงมีหน้าที่อยู่ในครัวเรือน ค้านท์ (Kant) กล่าวว่าจุดมุ่งหมายหลักของชีวิตผู้หญิงคือการเป็น ภรรยา แต่สำหรับผู้ชายคือการพยายามเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบมากขึ้น เฮเกิล (Hegel) เสนอว่า ชีวิตทั้งหมดของผู้หญิงอยู่ที่ครอบครัว แต่ชีวิตของผู้ชายอยู่ที่รัฐและอาชีพ ครอบครัวเป็นเพียง บางส่วนของชีวิตผู้ชายเท่านั้น (วารุณี ภูริสินธิ์, 2545)

ทัศนะที่กล่าวว่าผู้หญิงกับผู้ชายนั้นมีความแตกต่างกันตามธรรมชาติและผู้หญิงด้อยกว่า ผู้ชายเช่นนี้ยังคงสืบทอดมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และได้กลายเป็นค่านิยมความเชื่อที่มีต่อ คุณลักษณะของแต่ละเพศที่ฝังมีฝังเป็น ส่งผลให้สังคมมีความคาดหวังในความเป็นหญิงและ ความเป็นชายแตกต่างกัน โดยผู้หญิงจะถูกกำหนดให้มีภาระในเรื่องครอบครัวมากกว่าผู้ชาย และ มีการแสดงออกถึงความเป็นหญิง คือ ความอ่อนโยน อ่อนน้อมถ่อมตน มีความสุภาพ มีความเห็น ออกเห็นใจผู้อื่น มีความสวยงามทั้งรูปร่าง หน้าตา และจิตใจ เป็นต้น แต่ในขณะที่ผู้ชายนั้นสังคมจะ คาดหวังว่าต้องมีลักษณะความเป็นชาย คือ ความเข้มแข็ง กล้าหาญ มีความสามารถในด้านต่างๆ มีลักษณะของความเป็นผู้นำ เป็นต้น ดังนั้นแล้ว ความแตกต่างระหว่างเพศไม่ได้เกิดขึ้นตาม ธรรมชาติ แต่เป็นผลจากการประกอบสร้างและการยอมรับระบบค่านิยมของสังคม รวมทั้งการขัด เกลาทางสังคมที่ผ่านสถาบันสังคมต่างๆ ที่คอยทำหน้าที่ขัดเกลากว่าแต่ละเพศควรจะมีลักษณะ และคุณสมบัติอย่างไร โดยให้สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมเป็นหลัก หรือกล่าวอีกอย่าง คือ สังคมเป็นผู้สร้างความเป็นหญิงและความเป็นชายนั่นเอง

จากระบบความเชื่อและค่านิยมที่สังคมมีต่อเพศหญิง ได้มีผลต่อตัวตนของผู้หญิงในการ แสดงบทบาททางสังคม โดยสิ่งหนึ่งที่คอยย้ำถึงความเป็นเพศหญิงได้มาก คือ กระบวนการขัด เกลาทางสังคมที่ผ่านทางสถาบันสังคมต่างๆ เริ่มตั้งแต่ครอบครัวที่ในอดีตพบว่าการขัดเกลาก เด็กผู้หญิงนั้น เริ่มตั้งแต่แรกเกิดเมื่อทราบว่าเด็กผู้หญิง พ่อและแม่จะเตรียมตัวทั้งการตั้งชื่อ และข้าวของเครื่องใช้ให้เป็นไปตามเพศของลูก รวมทั้งการดูแลเอาใจใส่ที่ให้ความสำคัญเป็นอย่างมากและเป็นไปอย่างละเอียดอ่อน เนื่องจากเพศหญิงเป็นเพศที่น่าทะนุถนอมมากกว่าเพศชาย และเมื่อเริ่มโตขึ้น พ่อแม่ส่วนใหญ่จะขัดเกลาร่างของภายในบ้านเป็นหลัก ทั้งงานบ้านงานเรือน งานครัว งานเย็บปักถักร้อย รวมทั้งการมีมารยาทดีงาม เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ได้สะท้อนถึงอาณาเขต ของเพศหญิงที่ถูกจำกัดพื้นที่แต่ภายในบ้านโดยมิได้เรียนรู้ถึงบทบาทอื่นๆที่นอกเหนือจากสิ่ง เหล่านี้ โดยจุดมุ่งหมายของการขัดเกลาคือความเป็นหญิงเหล่านี้ คือ การเป็นภรรยาและแม่ที่ดีของ ลูก ดังนั้นแล้วเพศหญิงจึงไม่ได้เรียนรู้เรื่องของโลกภายนอกบ้านเท่าใดนัก เนื่องจากเป็นค่านิยม

ความเชื่อที่สังคมคิดว่าพื้นที่ภายนอกบ้านเป็นพื้นที่ของผู้ชาย ทำให้การอบรมขัดกลาผู้หญิงจึงมีลักษณะที่เป็นไปตามที่ระบบสังคมวัฒนธรรมคาดหวังไว้

เมื่อเติบโตขึ้นการขัดกลาความเป็นหญิงจะถูกส่งผ่านโดยตัวแทนต่างๆ โดยเฉพาะในสถาบันการศึกษา เนื่องจากเป็นสถาบันทางสังคมที่มีหน้าที่สำคัญรองจากครอบครัว และเป็นสถาบันที่มีได้ถ่ายทอดแต่เพียงความรู้ทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความคิดทัศนคติที่ได้นำไปสร้างเป็นประสบการณ์ชีวิตของเด็ก อีกทั้งยังเป็นสถาบันที่ผ่านในช่วงวัยต่างๆของเด็ก จึงมีอิทธิพลในการขัดกลาได้เป็นอย่างดี โดยโรงเรียนได้ทำการขัดกลาทางเพศสภาพตามความเชื่อและค่านิยมของสังคมที่มีต่อเพศหญิง ซึ่งจะพบได้ในโรงเรียนสตรีที่มีการปลูกฝังในเรื่องความเชื่อและอุดมการณ์ของเพศหญิง ทั้งเรื่องงานบ้านงานเรือน และการอบรมกิริยามารยาท ความประพฤติ ที่เป็นประเด็นสำคัญที่โรงเรียนสตรีได้นำมาใช้ในการอบรมขัดกลา ส่งผลให้เด็กผู้หญิงต้องเรียนรู้และรับเอาบทบาทตามเพศสภาพที่ได้รับการอบรมขัดกลานั้นมาปฏิบัติ

แนวความคิดหนึ่งที่ได้มีส่วนในการอบรมขัดกลาผู้หญิง คือ ระบบความคิดแบบชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) ตามแนวคิดสตรีนิยมหัวรุนแรง (Radical Feminism) ซึ่งเป็นสายหนึ่งของแนวคิดสตรีนิยม โดยเสนอว่า ผู้ชายมีอำนาจเหนือและสามารถควบคุมผู้หญิงให้อยู่ภายใต้ความต้องการของผู้ชาย และความเหนือกว่าของผู้ชายนั้นไม่ได้อยู่ที่สรีระทางธรรมชาติ แต่อยู่ที่การยอมรับของระบบค่านิยม ทำให้มีอิทธิพลต่อคนในสังคมมาก เพราะความเชื่อค่านิยมระบบชายเป็นใหญ่นี้ถูกถ่ายทอดผ่านกระบวนการขัดกลาทางสังคม ซึ่งแนวคิดสตรีนิยมสายนี้มองว่าอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่นี้ถูกหล่อหลอมในสังคมผ่านกระบวนการขัดกลาทางสังคมจากสถาบันต่างๆ และสถาบันที่ทำหน้าที่สำคัญคือ สถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษา ที่ถือว่าเป็นสถาบันหลักที่ทำการขัดกลาตามระบบความคิดแบบชายเป็นใหญ่ ที่ทำให้การเรียนรู้บทบาททางสังคมของเพศชายและเพศหญิงมีความแตกต่างกัน โดยผู้หญิงจะเรียนรู้ในเรื่องของภายในบ้านเป็นหลักซึ่งเป็นพื้นที่ที่สำคัญของเพศหญิง ดังที่มีคำกล่าวที่ว่า “ชายเป็นข้างทำหน้าที่ หญิงเป็นข้างทำหลัง”

อย่างไรก็ตาม การดำรงอยู่ของความคิดแบบชายเป็นใหญ่ในสังคมไทยนั้นก็มีมาแต่ครั้งอดีต ซึ่งจะพบว่าในสังคมไทยจะให้ความสำคัญกับเพศชายมากกว่าเพศหญิง ทั้งเรื่องของอำนาจที่จะเห็นว่าเพศชายเป็นหัวหน้าครอบครัวและเป็นใหญ่ในการตัดสินใจต่างๆ รวมทั้งเรื่องการทำงาน อาชีพที่สังคมมีค่านิยมให้เพศชายได้ทำงานนอกรับและส่งเสริมในอาชีพการงานของเพศชายเป็นหลัก และสิ่งสำคัญที่เป็นเครื่องตอกย้ำระบบความเป็นใหญ่ของชาย คือ เรื่องการศึกษา ที่ในอดีต

ถึงแม้ว่าระบบการศึกษายังไม่เป็นที่นิยมและแพร่หลายมากนัก แต่สังคมก็ได้ให้ความสำคัญในการที่จะส่งเสริมให้เพศชายได้รับการศึกษามากกว่าเพศหญิง เพื่อที่จะนำไปใช้ประกอบอาชีพและหาเลี้ยงครอบครัวได้ ดังนั้นแล้วพื้นที่ของโลกสาธารณะจึงเป็นพื้นที่ของเพศชายมาโดยตลอด ส่วนพื้นที่ของเพศหญิงก็คือ โลกภายในบ้าน บ้านจึงกลายเป็นพื้นที่ที่ได้ระบุตำแหน่งแห่งที่ของเพศหญิง และเมื่ออยู่ภายในบ้านแล้วจึงจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้งานและบทบาทหน้าที่ต่างๆภายในบ้าน ตัวตนของความเป็นหญิงจึงถูกผูกติดอยู่กับบ้าน คือ การเป็นแม่และเมีย จึงเห็นได้ว่าค่านิยมความเชื่อของระบบชายเป็นใหญ่นี้ถูกส่งผ่านและผลิตซ้ำโดยสถาบันทางสังคมเรื่อยมาจนปัจจุบัน โดยเฉพาะโรงเรียนสตรีที่ได้สร้างความเป็นหญิงตามที่สังคมไทยคาดหวังไว้

แต่สังคมปัจจุบัน ความเชื่อเรื่องระบบชายเป็นใหญ่นี้ได้เปลี่ยนไปจากแต่ก่อน เนื่องจากสังคมมีการพัฒนา มีสิ่งทันสมัยเกิดขึ้น ส่งผลให้ระบบความเชื่อและค่านิยมแบบเดิมเปลี่ยนไปจากแต่ก่อนเพศหญิงต้องอยู่แต่เพียงภายในบ้าน ไม่มีบทบาทนอกเหนือจากนี้ได้กลายมา มีบทบาททางสังคมที่เท่าเทียมกับเพศชาย ทั้งเรื่องการทำงาน อาชีพและการศึกษา อีกทั้งได้เรียนรู้ในเรื่องต่างๆมากขึ้น ทำให้ผู้หญิงในสังคมปัจจุบันมีความสามารถที่หลากหลาย และกล้าที่จะแสดงออกมากกว่าแต่ก่อน ทำให้ระบบคิดความเชื่อแต่เดิมถูกเปลี่ยนแปลงไปด้วยสภาวะสังคมสมัยใหม่ที่เปิดใจยอมรับบทบาทของเพศหญิง จึงทำให้เพศหญิงมีบทบาทที่นอกเหนือพื้นที่ภายในบ้าน ดังนั้นแล้วความเป็นหญิงและความเป็นกุลสตรีจึงถูกเข้าไปอยู่ในความเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่ ความเป็นกุลสตรีในปัจจุบันจึงหมายถึงการเป็นผู้หญิงที่มีความเพียบพร้อมในทุกๆด้านที่เท่าเทียมกับผู้ชาย ทำให้ความหมายของกุลสตรีในอดีตต่างกับปัจจุบันรวมถึงความคาดหวังของสังคมที่มีต่อบทบาทของผู้หญิงด้วย ส่งผลให้ผู้หญิงหันกลับมามองที่ตนเองในเรื่องของบทบาทที่ควรจะเป็น

2.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการขัดเกลาทางสังคม

จุฑารัตน์ ไพศาลโรจนรัตน์ (2543) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในการขัดเกลาทางศีลธรรม : ศึกษากรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาบทบาทของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในการขัดเกลาทางศีลธรรมแก่เยาวชนไทย ศึกษาบทบาทของวัดในด้านการให้บริการสังคมแก่ชุมชนไทยสมัยใหม่และในการส่งเสริมเยาวชนไทยในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางพุทธศาสนา และยังคงศึกษาถึงปัจจัยอื่นที่มีส่วนจูงใจทำให้เยาวชนสนใจโครงการโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

โดยในการศึกษาคำนี้ใช้วิธีการศึกษาเชิงมานุษยวิทยา ซึ่งอาศัยการเก็บข้อมูล โดยสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วมและอย่างมีส่วนร่วม รวมทั้งการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อที่จะนำข้อมูลต่างๆมาเขียนเป็นกรณีศึกษาในครั้งนี้ของเด็กและเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 12-18 ปี ที่กำลังเรียนอยู่ในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ และศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วัดบวรนิเวศวิหาร รวมทั้งผู้ปกครองของเยาวชนเหล่านี้ กลุ่มเพื่อนและพระอาจารย์ของเยาวชนเหล่านี้ รวมจำนวน 24 คน โดยผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีส่วนสำคัญยิ่งในการขัดเกลาทางศีลธรรมแก่เยาวชน ในด้านบทบาทของวัด เห็นได้โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นการให้บริการทางสังคมประการหนึ่งของวัดที่ให้แก่สังคมไทยปัจจุบันและโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ยังได้ช่วยส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังพบว่ายังมีปัจจัยและแรงจูงใจอื่น เช่น ความต้องการความรู้เพิ่มเติมในวิชาดนตรีไทย ภาษาต่างประเทศและวิชาอื่นๆที่ทำให้เยาวชนเข้ามาเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์นอกจากต้องการความรู้ด้านธรรมะ

เสาวณี วรรณวิทยภา (2547) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของกระบวนการขัดเกลาทางสังคมต่อการเป็นภรรยาน้อย : ศึกษากรณีสตรีในภาคกลางของประเทศไทย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักคือ การศึกษากระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่ทำให้ผู้หญิงเป็นภรรยาน้อย ศึกษาภูมิหลัง และชีวิตของผู้หญิงที่เป็นภรรยาน้อย ศึกษาผลกระทบของการเป็นภรรยาน้อย ศึกษาปัญหาต่างๆของผู้หญิงที่เป็นภรรยาน้อยและเสนอแนะแนวทางในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาต่างๆของผู้หญิงที่เป็นภรรยาน้อย การวิจัยดังกล่าวใช้กรอบแนวคิดการขัดเกลาทางสังคม กลุ่มปฐมภูมิ ครอบครัว ความนับถือตนเอง ค่านิยม และใช้ทฤษฎีดังต่อไปนี้ คือ ความใกล้ชิด การทดแทนสิ่งที่ขาดหายไป การแลกเปลี่ยนทางสังคม จิตวิเคราะห์ และพัฒนาการทางจริยธรรม ส่วนระเบียบวิธีวิจัยใช้การวิจัยสนามทางมานุษยวิทยาเป็นหลัก และใช้เทคนิควิจัยที่สำคัญคือ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้หญิงที่เป็นภรรยาน้อยในเขตกรุงเทพมหานคร 7 คน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1 คน และจังหวัดกาญจนบุรี 1 คน รวมทั้งสิ้น 9 คน โดยการวิจัยครั้งนี้มีสมมติฐานทั้งหมด 7 ข้อ ดังต่อไปนี้คือ : ข้อที่ 1 การเลี้ยงดูเอาใจใส่อย่างประคบประหงมมีผลต่อการเป็นภรรยาน้อย ข้อที่ 2 การขาดความรักความอบอุ่นจากครอบครัวมีผลต่อการเป็นภรรยาน้อย ข้อที่ 3 การทำงานใกล้ชิดกับผู้ชายที่มีภรรยาแล้วมีผลต่อการเป็นภรรยาน้อย ข้อที่ 4 ปัญหาด้านเศรษฐกิจมีผลต่อการเป็นภรรยาน้อย ข้อที่ 5 การมีค่านิยมต้องการมีสามีเพียงคนเดียวมีผลต่อการเป็นภรรยาน้อย ข้อที่ 6 การขาดความนับถือตนเองมีผลต่อการเป็นภรรยาน้อย และข้อที่ 7 ความหย่อนยานทางจริยธรรมมีผลต่อการเป็นภรรยาน้อย ซึ่งผลการวิจัยพบว่ามีสมมติฐาน 4 ข้อที่ได้รับ

การยอมรับคือ ข้อ 2,3,5 และ 7 และงานวิจัยเรื่องนี้ยังได้เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของผู้หญิงที่เป็นภรรยาบ่อยอีกด้วย

ร้อยตำรวจโท ทวีวัฒน์ สายโยธา (2542) ได้ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของการขัดเกลาทางสังคมต่อการเป็นฆาตกร การวิจัยครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อศึกษาถึงกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการเป็นฆาตกร โดยมีสมมติฐาน 6 ข้อจากกลุ่มตัวแทนการขัดเกลาทางสังคม 6 กลุ่ม คือ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน กลุ่มอาชีพ โรงเรียน ศาสนา และสื่อมวลชน งานวิจัยนี้ศึกษาว่าการขัดเกลาทางสังคมของกลุ่มตัวแทนทั้ง 6 กลุ่มดังกล่าว มีอิทธิพลต่อการเป็นฆาตกรหรือไม่ และได้มีการเก็บข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานจากนักโทษในเรือนจำกลางบางขวาง ที่กระทำผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาไต่ตรองไว้ก่อน จำนวน 12 คน โดยใช้การวิจัยสนามทางมานุษยวิทยา ที่เน้นวิธีการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผลการศึกษาพบว่า เฉพาะสมมติฐานของกลุ่มเพื่อนเท่านั้น ที่มีอิทธิพลต่อการเป็นฆาตกร นอกจากนี้งานวิจัยนี้ได้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับลักษณะภูมิหลังและพฤติกรรมของฆาตกร รวมทั้งได้ให้ข้อเสนอแนะที่มีคุณค่าทั้งในแง่ทฤษฎีและการปฏิบัติ

2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของสตรี

จอมญาดา ชื่นประจักษ์กุล (2547) ได้ศึกษาเรื่อง การถ่ายทอดอุดมการณ์ความเป็นหญิงผ่านระบบการศึกษาในโรงเรียนสตรี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การถ่ายทอดอุดมการณ์ความเป็นหญิงตามที่ระบบชายเป็นใหญ่คาดหวังไว้โดยผ่านสถาบันการศึกษาในโรงเรียนสตรี 2) ความแตกต่างของแนวคิดความเป็นหญิงกับความเป็นจริงของนักเรียนหญิง เพื่อสะท้อนว่าความเป็นหญิงถูกปรับเปลี่ยนตามยุคสมัย และ 3) การยินยอม ต่อรอง และต่อต้านของนักเรียนหญิงต่อชุดความเป็นหญิง โดยการศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสตรีนิยม (Feminist Methodology) ที่เน้นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อต้องการสะท้อนประสบการณ์ของผู้หญิงอย่างแท้จริง ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยกลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกลุ่มโรงเรียนกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องได้รับการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสตรีแห่งนี้จำนวน 16 คน และครูจำนวน 9 คน ซึ่งประกอบไปด้วย ครูหญิง 7 คน และครูชาย 2 คน รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 25 คน ซึ่งได้ใช้แนวคิดความเป็นหญิง (Femininity) นำมาวิเคราะห์เพื่อแสดงผลผลิตซ้ำความเชื่ออุดมการณ์ความเป็นหญิงตามชนบสังคมนายเป็นใหญ่ที่เกิดขึ้นภายในบริบทพื้นที่โรงเรียนสตรี และใช้แนวคิดเรื่องกระบวนการขัด

เกลาทางสังคมทางด้านเพศสภาพเป็นสำคัญ (gender socialization) โดยผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนสตรีได้แปรเปลี่ยนพื้นที่ให้เป็นโลกจำลองที่ให้นักเรียนหญิงได้ฝึกแสดงตัวตนตามเพศสภาพ (Gender Display) ต่อแ่งมุมของความเป็นหญิง (Femininity) และยังฝึกฝนให้นักเรียนหญิงเรียนรู้บทบาทหน้าที่ของผู้หญิง (Gender Role) ตามที่สังคมคาดหวังไว้ ในประการสุดท้ายคือความเป็นหญิงที่ถูกสร้างขึ้นในพื้นที่โรงเรียนสตรียังรวมถึงประเด็นเพศวิถี (Sexuality) ที่ตอกย้ำวาทกรรมการรักนวลสงวนตัว โดยให้คุณค่ากับพรหมจรรย์ว่าเป็นสิ่งที่ใช้ประเมินคุณค่าของผู้หญิง บรรทัดฐานทางเพศเช่นนี้นำมาสู่การตัดสินความเป็นหญิงดีและหญิงเลวตามแบบแผนที่สังคมชายเป็นใหญ่กำกับไว้ หากผู้หญิงไม่สามารถปฏิบัติตามสิ่งที่สังคมคาดหวังจะต้องได้รับบทลงโทษจากสังคมในระดับที่ต่างกัน การอบรมนักเรียนหญิงทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นจะกระทำอยู่ภายใต้กรอบวาทกรรมความเป็นกุลสตรีที่โรงเรียนได้สร้างขึ้นและผลิตซ้ำอย่างต่อเนื่อง

ในเรื่องของการต่อรอนั้นจะพบว่า นักเรียนหญิงแม้จะถูกอบรมให้ตระหนักถึงความเป็นหญิงตามที่สังคมชายเป็นใหญ่คาดหวังแต่นักเรียนหญิงไม่ได้เชื่อฟังอย่างว่าง่าย ในทางตรงกันข้ามเด็กนักเรียนหญิงได้ใช้ความเป็นหญิงในแ่งมุมของความงามหรือการรักสวยรักงามเป็นเครื่องต่อรอนกับกฎเกณฑ์ของโรงเรียนด้วย โดยการต่อรอนหรือต่อต้านอาจมีระดับการแสดงออกแตกต่างกันขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของนักเรียนแต่ละคนว่าจะเลือกกระทำอะไรและไม่เลือกกระทำอะไร รวมถึงมีหนทางในการต่อรอนที่ต่างกันไปด้วย

สุนันทา นิตยจินต์ (2530) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาของสตรีไทยระหว่าง พุทธศักราช 2411 ถึง 2475 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การศึกษาของสตรีไทยระหว่าง พ.ศ. 2411-2475 2) สถานภาพและบทบาทของสตรีไทย ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการศึกษาของสตรีไทย ระหว่าง พ.ศ. 2411-2475 โดยการศึกษาจะใช้วิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ ที่มุ่งศึกษาค้นคว้าเพื่อหาข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง ซึ่งปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) ทั้งที่เป็นหลักฐานขั้นต้นและหลักฐานขั้นรอง แล้วจึงนำมาวิเคราะห์และตีความ โดยแบ่งระยะเวลาของการศึกษาเป็น 2 ช่วง คือ ช่วง พ.ศ. 2411-2453 เป็นระยะที่การศึกษาของไทยเริ่มมีแบบแผนและการศึกษาของสตรีเริ่มมีโรงเรียนสตรีเป็นครั้งแรก และช่วง พ.ศ. 2454-2475 เป็นช่วงก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นช่วงระยะเวลาที่สตรีเริ่มมีบทบาททางการศึกษามากขึ้น โดยเริ่มมีพระราชบัญญัติประถมศึกษาบังคับให้เด็กทั้งชายและหญิงเข้าเรียน ทำให้สตรีมีโอกาสทางการศึกษามากขึ้น โดยผลการวิจัยพบว่า การศึกษาของสตรีสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สตรีมีโอกาสเรียนในโรงเรียนที่จัดเป็นระบบมากขึ้น วิวัฒนาการของการจัดการศึกษาให้แก่สตรีนั้นเริ่มจากการที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่เห็นความสำคัญ

ของการศึกษาและพยายามขยายการศึกษาให้แก่ทวยราษฎร์ ทำให้สตรีได้รับการศึกษามากขึ้นตามลำดับ เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมืองและการติดต่อกับต่างประเทศ และมีการยอมรับแนวความคิดในการจัดการศึกษาแบบตะวันตกเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นจึงมีโรงเรียนสตรีประเภทต่างๆ จัดตั้งขึ้น เช่น โรงเรียนของพวกมิชชันนารี โรงเรียนสตรีในพระบรมมหาราชวัง โรงเรียนสตรีที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจัดตั้งขึ้นตามท้องที่ต่างๆ โรงเรียนดังกล่าวนี้ได้ปรับหลักสูตรการเรียนการสอนให้ทันสมัยเหมาะสมกับสภาพสังคมมากขึ้น และเป็นต้นแบบของการจัดการศึกษาในสมัยต่อมา

การศึกษาสตรี พ.ศ. 2454-2475 นั้น การศึกษาตามโครงการศึกษาฉบับต่างๆ ที่จัดให้แก่สตรีนั้นกว้างขวางขึ้นทั้งสามัญศึกษาและวิสามัญศึกษา โดยเฉพาะโครงการศึกษา พ.ศ. 2454 นั้นได้ออกพระราชบัญญัติประถมศึกษาบังคับใช้เป็นผลทำให้สตรีมีโอกาสเรียนในระบบโรงเรียนมากขึ้น และสมัยนี้สตรีมีโอกาสเรียนสูงขึ้นกว่าเดิมถึงระดับมหาวิทยาลัย ในระดับปริญญาตรีครั้งแรกที่คณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ในชั้นเตรียมแพทย์ นับได้ว่าการศึกษาในช่วงนี้สตรีมีโอกาสได้รับการศึกษามากขึ้นและสูงขึ้นนั่นเอง

การศึกษาที่จัดให้แก่สตรีช่วง พ.ศ. 2411-2475 นั้นได้มีวิวัฒนาการทางการศึกษาเปลี่ยนแปลงไปตามลำดับ นั่นคือ การพยายามปรับปรุงการศึกษาของสตรีให้เหมาะสมแก่สภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมืองนั่นเอง

ยุพารณณ์ แจ้งเจนกิจ (2530) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาของสตรีไทย : ศึกษากรณีเฉพาะของโรงเรียนราชินี (พ.ศ. 2447-2503) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพทางสังคมที่ผลักดันให้เกิดการจัดตั้งโรงเรียนราชินี 2) พัฒนาการการจัดการศึกษาของโรงเรียนราชินีใน พ.ศ. 2447-2503 3) ศึกษาภูมิหลังของนักเรียน 4) สำนวนบทบาทของผู้ที่ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนราชินีที่มีต่อวงการต่างๆ โดยการศึกษาใช้วิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) โดยข้อมูลที่ใช้มีทั้งประเภทเอกสาร สถิติ ตาราง และข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลร่วมสมัย ได้แก่ บรรดาครูและศิษย์เก่า และได้ศึกษาการจัดการศึกษาของโรงเรียนแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะแรกคือ พ.ศ. 2451-2481 ระยะที่สอง คือ พ.ศ. 2482-2496 และระยะที่สาม คือ พ.ศ. 2497-2503 โดยผลการวิจัยพบว่า ในระยะแรกรัฐบาลยังไม่ทุ่มเทงบประมาณในการจัดการศึกษาสำหรับสตรีมากนัก แต่มองเห็นความสำคัญของการตั้งโรงเรียนสตรีด้วยการจัดการและการบริหารของคนไทยเอง ประกอบกับในเวลานั้นโรงเรียนราชินีซึ่งได้รับการจัดตั้งจากบุคคลที่มีชื่อเสียงและมีบารมี ทำให้ประชาชนนิยมส่งบุตรหลานมาศึกษาเล่าเรียน

รวมทั้งโรงเรียนแห่งนี้มีเงินทุนการศึกษามากพอที่จะสนับสนุนการบริหารการเรียนการสอนให้เจริญทัดเทียมกับโรงเรียนในต่างประเทศได้ นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนราชินีก็พยายามผสมผสานระหว่างวิทยาการตะวันตกกับเอกลักษณ์ของไทยเข้าด้วยกัน เพื่อมิให้ขาดด้านใดด้านหนึ่งดังที่ปรากฏในโรงเรียนสตรีอื่นๆที่จัดตั้งขึ้นก่อนหน้านี้ ดังนั้นรัฐบาลจึงให้ความสำคัญสนับสนุนโรงเรียนราชินี โรงเรียนราชินีจึงเป็นโรงเรียนสตรีที่เด่นที่สุดในยุคนั้น

โรงเรียนราชินีได้ทำการทดลองหลักสูตรและจัดกิจกรรมพิเศษทางการศึกษาที่รัฐบาลจัดไว้ในหลักสูตรการศึกษาสำหรับสตรีหลายครั้งด้วยกัน จึงกล่าวได้ว่าโรงเรียนราชินีประสบความสำเร็จเป็นสถานศึกษาที่เด่นหรือชั้นนำในสมัยนั้น ได้อบรมสั่งสอนทั้งความรู้วิชาการ การฝึกอบรมความกล้าในการแสดงออก ฝึกความมีระเบียบวินัยและรู้จักระเบียบการปกครอง ฝึกหัดให้นักเรียนรู้จักบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม รวมทั้งยังได้อบรมหลักศีลธรรม จรรยา และวัฒนธรรมไว้ในจิตใจของนักเรียน อีกทั้งโรงเรียนราชินียังได้ผลิตนักเรียนออกสู่วงการต่างๆมากมาย อาทิ วงการศึกษา วงการหนังสือ (นักประพันธ์และกวี) วงการกฎหมาย วงการการเมือง วงการสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การยอมรับและการปฏิเสธกระบวนการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของเยาวชนหญิงในสถาบันการศึกษาไทยปัจจุบัน: ศึกษากรณีโรงเรียนราชินีบน” มีจุดประสงค์หลักคือวิเคราะห์ถึงการยอมรับและปฏิเสธความเป็นกุลสตรีของนักเรียน โดยศึกษาถึงกระบวนการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและปฏิเสธ เพื่อให้ได้ข้อมูลรายละเอียดที่ต้องการ ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในแบบปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) เพื่อศึกษาถึงปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มตัวอย่างเพื่อทราบถึงสัญลักษณ์ การให้ความหมายและคุณค่าของสิ่งที่จะศึกษา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 3.1 ระเบียบวิธีวิจัย
- 3.2 พื้นที่ ประชากรและการเลือกตัวอย่างในการวิจัย
- 3.3 การเก็บและรวบรวมข้อมูล
- 3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.5 ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา

3.1 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การยอมรับและการปฏิเสธกระบวนการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของเยาวชนหญิงในสถาบันการศึกษาไทยปัจจุบัน: ศึกษากรณีโรงเรียนราชินีบน” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แนวปรากฏการณ์วิทยา (phenomenology) โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและระเบียบวิธีวิจัยทางมานุษยวิทยาในการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมดังกล่าว สำหรับวิธีการศึกษาแบบปรากฏการณ์วิทยานั้นเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพรูปแบบหนึ่ง ที่อาศัยแนวความคิดและโลกทัศน์เป็นเครื่องมือในการศึกษาปรากฏการณ์และประสบการณ์ของมนุษย์ จึงเป็นการวิจัยที่มุ่งทำความเข้าใจและอธิบายความหมายประสบการณ์ชีวิตที่บุคคลได้ประสบเป็นหลัก (Holloway, 1997, อ้างถึงใน ชาย โพธิ์สิตา, 2550 :189)

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการศึกษาวิจัยเป็น 2 ลักษณะ

1. การศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ วารสาร วิทยานิพนธ์ และรายงานการวิจัยเพื่อให้ทราบรายละเอียดที่เป็นประโยชน์สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Research) ได้แก่ การใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In – depth interview) และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participant observation) ซึ่งการสังเกตจะทำให้ทราบถึงสิ่งที่เป็นจริงและสิ่งที่เป็นธรรมชาติของผู้ที่ถูกรับศึกษา โดยผู้วิจัยได้ทำการสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออก ลักษณะท่าทางทั้งในเวลาเรียนและเวลาพัก ของกลุ่มนักเรียนที่เป็นกรณีศึกษาอย่างชัดเจน จำนวน 10 คน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.2 พื้นที่ ประชากรและการเลือกตัวอย่างในการวิจัย

3.2.1 พื้นที่ และประชากร

พื้นที่และประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาที่โรงเรียนราชินีบนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมทั้ง ผู้บริหาร คณาจารย์ ที่ทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนความเป็นกุลสตรีให้แก่เด็กนักเรียน โดยโรงเรียนราชินีบนตั้งอยู่ที่ 885 ถนนสามเสน แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

สาเหตุที่เลือกประชากรในพื้นที่ดังกล่าว เนื่องจาก โรงเรียนราชินีบน เป็นโรงเรียนสตรีที่มีเอกลักษณ์ของความเป็นกุลสตรีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยทางโรงเรียนได้รักษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมอันดีงามให้แก่นักเรียนมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้โรงเรียนได้รับการกล่าวขานในเรื่องของการอบรมขัดเกลาให้สตรีมีความเพียบพร้อมสมบูรณ์แบบทั้งกาย วาจา และใจ รวมทั้งการฝึกหัดในเรื่องของงานบ้านงานเรือน และงานประดิษฐ์ต่างๆ เรื่อยมา ส่งผลให้โรงเรียนราชินีบนเป็นโรงเรียนที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นต้นแบบของความเป็นกุลสตรี อีกทั้งได้ผลิตกุลสตรีออกสู่สังคมในแวดวงต่างๆอย่างมากมาย

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง และการเลือกตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กนักเรียนโรงเรียนราชินีบนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นการเลือกผู้ให้ข้อมูลที่สามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดตัวอย่างไว้ 10 คน โดยจะแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อย จำนวน 5 คน กับ กลุ่มที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อย จำนวน 5 คน โดยเป็นตัวอย่างประเภทผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ที่จะป็นข้อมูลในเชิงลึกของผู้วิจัย สำหรับการเลือกกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การเลือก ดังนี้

1.แบบประเมินกิจกรรมกุลสตรีราชินีบน โดยเป็นการประเมินเกี่ยวกับข้อปฏิบัติสำหรับนักเรียน 3 ด้าน ได้แก่

- 1.1 ด้านกฎระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนราชินีบน
- 1.2 ด้านกิจกรรมารยาท
- 1.3 ด้านทัศนคติต่อความเป็นกุลสตรี

2.สอบถามข้อมูลจากคณาจารย์ที่ทำหน้าที่หลักในการดูแลนักเรียน โดยจะเป็นครูประจำชั้นและครูอาวุโสของโรงเรียนราชินีบน ซึ่งเป็นบุคลากรที่ทรงคุณค่าของโรงเรียน เป็นผู้ที่สั่งสมความรู้ ประสบการณ์และวัฒนธรรมอันดีงามของโรงเรียนมายาวนาน

3.สอบถามข้อมูลจากเพื่อนร่วมชั้นของนักเรียน โดยจะเป็นนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งจะถามความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของเพื่อนร่วมชั้นว่าคนไหนมีความประพฤติเรียบร้อยและมีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อย

นอกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารและคณาจารย์ของทางโรงเรียน จำนวน 9 คน ซึ่งเป็นครูอาวุโสและมีหน้าที่หลักในการอบรมขัดเกลานักเรียน รวมทั้งสัมภาษณ์ผู้ปกครองของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 6 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมมากขึ้น โดยได้แบ่งประเด็นในการเก็บข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. ประเด็นของกระบวนการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของโรงเรียน ในประเด็นนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีว่าโรงเรียนมีกระบวนการและวิธีการในการขัดเกลาเด็กนักเรียนอย่างไรบ้าง รวมทั้งมาตรการและกิจกรรมของโรงเรียนที่เป็นการส่งเสริมและเกี่ยวข้องกับกระบวนการขัดเกลาความเป็นกุลสตรี เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถเข้าใจถึงกระบวนการและวิธีการของโรงเรียนอย่างเป็นระบบ

2. ประเด็นเรื่องความเป็นกุลสตรี ในประเด็นนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความเข้าใจในเรื่องของความเป็นกุลสตรีว่านักเรียนมีทัศนคติและมุมมองในเรื่องนี้อย่างไร เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถเข้าใจถึงมุมมองของเด็กในยุคปัจจุบันว่ามองความเป็นกุลสตรีเป็นไปในทิศทางใด

3. ประเด็นเรื่องปัจจัยและอิทธิพลที่มีผลต่อการยอมรับและปฏิเสธความเป็นกุลสตรี ในประเด็นนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยและอิทธิพลที่มีต่อเด็กนักเรียน เช่น สภาพแวดล้อมของนักเรียน ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน ฯลฯ ที่ได้เข้ามามีส่วนในการยอมรับและปฏิเสธความเป็นกุลสตรี

3.3 การเก็บและรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยเริ่มแรกแจ้งกับทางโรงเรียนก่อนว่าจะขออนุญาตมาทำการศึกษาและเก็บข้อมูลภายในโรงเรียน ส่วนการสัมภาษณ์จะทำการสัมภาษณ์ภายในโรงเรียนเป็นหลัก โดยการสัมภาษณ์จะมีการเตรียมประเด็นคำถามไว้ก่อน เพื่อให้การดำเนินงานผ่านไปอย่างราบรื่นและรวดเร็ว แต่ในการสัมภาษณ์นั้นก็จะมีการพูดคุยซักถามนอกประเด็นบ้างเพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นกันเอง ซึ่งข้อมูลที่จะทำการเก็บรวบรวมมีทั้งข้อมูลพื้นฐาน เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน เป็นต้น และข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ได้แก่ ข้อมูลทุกรูปแบบทั้งคำพูด ท่าทาง ความรู้สึก รวมทั้งข้อมูลข่าวสารอื่นๆ เช่น บันทึกการสัมภาษณ์ บันทึกการสังเกต และแหล่งข้อมูลทาง Internet เป็นต้น

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น จะเป็นข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ (Interview) ซึ่งจะทำการบินทักไว้ แล้วจึงนำมาวิเคราะห์อย่างละเอียดด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งจะทำการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์อย่างครอบคลุม คำต่อคำ รวมถึง

ลักษณะธรรมชาติต่างๆด้วย เช่น อารมณ์ ความรู้สึก บรรยากาศของการสนทนา ภาษาท่าทาง โดยสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งสำคัญในการนำมาวิเคราะห์ข้อมูล เพราะอาจบอกรายความหมายได้อย่างใดอย่างหนึ่งได้ รวมทั้งการได้ข้อมูลจากการสังเกต ซึ่งจะทำให้การจดบันทึกหลังจากที่ได้สังเกตในแต่ละครั้ง โดยข้อมูลที่ได้จากการสังเกตนั้นจะช่วยให้ทราบถึงพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างได้เป็นอย่างดี

3.5 ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Research) ใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2552 ถึง สิงหาคม พ.ศ. 2553

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ในส่วนของบทที่ 4 เป็นการกล่าวถึงข้อค้นพบจากการวิจัย ซึ่งเป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม โดยจะเป็นข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง นอกจากนี้แล้วผู้วิจัยได้วิเคราะห์และอภิปรายผลการวิจัย ซึ่งข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

4.1 ข้อมูลพื้นฐานของกรณีศึกษา

4.2 คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

4.3 เรื่องราวของโรงเรียนราชินีบนที่เกี่ยวข้องกับบริบทของการขัดเกลาความเป็นกุลสตรี

4.1 ข้อมูลพื้นฐานของกรณีศึกษา

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยนำมาเสนอ ผู้วิจัยขอแบ่งการนำเสนอข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่ม ตามลักษณะของกลุ่มตัวอย่างดังที่กล่าวไว้ ทั้ง 10 กรณีศึกษา ซึ่งจะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการทำความเข้าใจเพื่อสามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผลได้ในบทต่อไป มีรายละเอียด ดังนี้

4.1.1 กลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อย จำนวน 5 ราย

คนที่ 1 แป้ง

แป้ง (นามสมมติ) เป็นผู้หญิงที่เรียบร้อย มีบุคลิกอ่อนน้อม ค่อนข้างเงียบ แต่ถ้าสนิทสนมกันแล้วก็จะคุยเล่นกันได้ ถือได้ว่ามีธรรมาศัยดี แป้งเป็นคนกรุงเทพฯ นับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันอายุ 17 ปี กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แผนการเรียนวิทย์ – คณิต มีพี่น้องสองคน รวมตนเอง มีน้องชายหนึ่งคน อายุ 13 ปี ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านร่วมกับคุณพ่อ คุณแม่ น้องชาย คุณตา คุณยาย และน้าสาว ลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นทาวน์เฮ้าส์ ย่านเตาปูน

แป้งได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนราชินีบนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 2 โดยแป้งเคยถามคุณพ่อและคุณแม่ของเธอว่าเหตุใดถึงส่งเธอเข้าศึกษาที่นี่ คุณพ่อคุณแม่ของแป้งบอกว่า โรงเรียนนี้เด่นเรื่องมารยาท ถ้ามีลูกผู้หญิงก็อยาก让她เข้าโรงเรียนนี้ จะได้เรียบร้อย แป้งเป็นเด็กที่รักการเรียนรู้หนังสือ ชอบการเรียนรู้ จึงทำให้เธอจัดอยู่ในประเภทเด็กเรียนดี เธอเรียนเก่งตั้งแต่สมัยเด็ก โดยในวัยเด็กเธอชอบเรียนทุกวิชาโดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ ในยามว่าง แป้งชอบอ่านหนังสือ ฟังเพลง วาดรูป โดยแป้งเคยมีผลงานด้านรูปทำสื่อมัลติมีเดีย ที่เคยส่งประกวดทั้งภายในและนอกโรงเรียน ส่วนความสามารถพิเศษ แป้งสามารถเล่นดนตรีไทย คือ ขลุ่ย ซอด้วง และซออู้ โดยความสามารถในการเล่นดนตรีไทยได้มาจากการเรียนรู้ที่โรงเรียนราชินีบน

แป้งเป็นบุตรคนโต มีน้องชาย 1 คน ในวัยเด็กคุณยายเป็นผู้เลี้ยงดู เนื่องจากคุณพ่อและคุณแม่ต้องออกไปทำงาน เธอถูกเลี้ยงดูแบบเข้มงวดถ้าทำผิดจะต้องโดนลงโทษ ค่อนข้างจะอยู่ในกรอบ ไม่ตามใจ แต่เมื่อโตขึ้นจึงผ่อนคลายลงบ้าง เธอสนิทกับทุกคนในครอบครัวสามารถคุยกันได้หมดในทุกเรื่อง แป้งเล่าให้ฟังว่าคุณพ่อเป็นคนใจดี ตามใจมากกว่าคุณแม่ ส่วนคุณแม่ค่อนข้างดุ และชอบบ่น อย่างไรก็ตามคุณแม่ของเธอได้สอนให้รู้ในเรื่องของกิริยามารยาท การวางตัวกับผู้ใหญ่ นอกจากนั้นยังสอนในเรื่องของความเป็นหญิงทั้งงานบ้านงานเรือน และการเรียบร้อยมาลัย เธอเล่าว่าคนในครอบครัวอยาก让她เป็นคนเรียบร้อย เนื่องจากมีลูกสาวคนเดียว แล้วอีกคนเป็นผู้ชายจึงอยาก让她เรียบร้อย และมีความเป็นกุลสตรี แป้งจึงได้รับการส่งเสริมให้มีความเป็นกุลสตรีทั้งจากที่บ้านและทางโรงเรียน

สำหรับแป้งแล้ว มองความเป็นกุลสตรีก็คือ การมีมารยาท รู้จักกาลเทศะ รู้ว่าควรปฏิบัติตัวอย่างไรในแต่ละสถานการณ์ นอบน้อมถ่อมตน และพูดจาไพเราะ เธอมองว่าผู้หญิงที่มีความเป็นกุลสตรีนั้นเป็นผู้หญิงที่ดีเหมาะแก่การเป็นแบบอย่าง และคิดว่าเป็นคุณสมบัติในการเลือกคู่ครองของฝ่ายชาย เนื่องจากผู้หญิงที่มีคุณสมบัติที่เพียบพร้อมทั้งกิริยามารยาท งานบ้านงานเรือน สามารถที่จะเลี้ยงลูกให้ออกมาดีได้ แป้งมีความเห็นว่าผู้หญิงสมัยนี้ควรที่จะมีความเป็นกุลสตรีไว้ เนื่องจากปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลง ผู้คนมักจะตามกระแสนิยมและความทันสมัยเป็นหลัก ทำให้ความเป็นกุลสตรีถูกมองข้ามไป ดังนั้นจึงควรรักษาความเป็นกุลสตรีนี้ไว้ ซึ่งเป็นสิ่งที่คู่กับผู้หญิงไทยมาช้านาน นอกจากนี้เธอมองว่าความสำคัญของการเป็นกุลสตรีคือ การมีบุคลิกภาพที่ดี เมื่อผู้อื่นพบเห็นก็จะชื่นชมในตัวเรา สามารถเข้าสังคมได้ และเข้าหาผู้ใหญ่ก็จะได้รับการเอ็นดู แต่การเป็นกุลสตรีนั้นไม่สามารถที่จะเป็นได้ง่าย เธอคิดว่าการเป็นกุลสตรีนั้นต้องได้รับการอบรมขัดเกลา และปลูกฝังตั้งแต่ในวัยเด็ก ได้รับการฝึกฝน เพราะถ้าไม่ฝึกตั้งแต่เด็กก็ไม่สามารถทำได้ถูกต้อง

แป๋งได้รับการอบรมและขัดเกลาให้มีความเป็นกุลสตรีจากทางโรงเรียนราชินีบนตั้งแต่เด็ก ทั้งในเรื่องของกิริยามารยาท ความประพฤติ การพูดจา และงานบ้านงานเรือน เธอเล่าว่าโรงเรียน ได้เน้นในเรื่องของกิริยามารยาทและความถูกต้องตามกฎระเบียบอย่างมาก ตั้งแต่เข้าประตูโรงเรียนมา ทุกเช้าเด็กนักเรียนทุกคนจะต้องไหว้ทำความเคารพคุณครูก่อนโดยจะต้องไหว้ให้ถูกต้องและสวยงาม และคุณครูจะทำการตรวจสอบการแต่งกาย และทรงผมของนักเรียนว่าเรียบร้อยถูกต้องตามกฎระเบียบของโรงเรียนหรือไม่ จากนั้นนักเรียนจะต้องเดินไปไหว้ถวายความเคารพที่พระรูปของสมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร แล้วจึงเดินไปตามห้องเรียนได้ นอกจากนั้นเวลาเข้าแถวเคารพธงชาติก็ต้องยืนตัวตรง ห้ามพูดคุยระหว่างแถว เมื่อเสร็จสิ้นภารกิจนักเรียนจะต้องถวายความเคารพพระรูปของสมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร พร้อมกับทั้งโรงเรียนอีกครั้ง โดยการถวายความเคารพจะมีลักษณะเป็นท่าเฉพาะ ซึ่งจะมีตัวแทนนักเรียนกล่าวพร้อมกันทั้งโรงเรียน จากนั้นนักเรียนจึงเดินแถวเข้าห้องเรียนของตนได้ และก่อนเข้าห้องเรียนจะต้องไหว้คุณครูประจำชั้นของตนก่อนทุกเช้าอีกด้วย นอกจากนี้ แป๋งกล่าวว่าเวลาส่งงานคุณครูก็ต้องคลานเข้าส่งงาน ถ้าคุณครูนั่งอยู่ที่โต๊ะ แต่อย่างไรก็ดี เธอได้ปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจมาตลอด

แป๋งกล่าวว่าโรงเรียนยังมีกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นกุลสตรีให้แก่นักเรียนอีก เช่น กิจกรรมกุลสตรีราชินีบน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่นักเรียนทุกระดับชั้นจะต้องเข้าร่วม เป็นกิจกรรมที่เน้นภาคปฏิบัติ เพื่อให้ นักเรียนมีกิริยามารยาทที่ดี งดงาม และปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามกาลเทศะ โดยจะฝึกทั้งการไหว้ การกราบในทุกแบบ การถอนสายบัว การหมอบ การคลาน การรับของส่งของ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการจัดประกวดมารยาทภายในโรงเรียน โดยจะส่งตัวแทนของห้องมาประกวดกันทุกระดับชั้น ซึ่งแป๋งเคยเป็นตัวแทนห้องเข้าประกวดเมื่อตอนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และปีที่ 3 และชนะการประกวดได้รางวัลที่ 1 ตอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้รับรางวัลเป็นเกียรติบัตร ทำให้แป๋งรับหน้าที่เป็นตัวแทนของนักเรียนเวลามีงานของโรงเรียน ซึ่งเธอก็ภาคภูมิใจดังกล่าว

“โรงเรียนจะมีการจัดประกวดมารยาท มีทั้งส่งนักเรียนไปประกวดข้างนอก แล้วก็ประกวดในโรงเรียนด้วย คือในโรงเรียนจะมีจัดประกวดทุกปี หนูเคยเข้าประกวดที่โรงเรียนตอน ม.1 กับ ม.3 แล้วก็ได้รับรางวัลที่ 1 ตอน ม.3 ได้รางวัลเป็นเกียรติบัตร เวลาเมื่อเลือกตัวแทนเราก็ต้องเป็นตัวแทนของนักเรียน เวลาโรงเรียนมีงานจะให้แนวหน้าออกไปหนูก็จะถูกเลือกออกไป นอกจากนั้นจะมีการจัดประกวดทำพานพุ่ม ร้อยมาลัยเพื่อเอาไปใช้ในงานต่างๆ” (แป๋ง, สัมภาษณ์, 6 พฤษภาคม 2553)

จากการส่งเสริมและขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของโรงเรียน แป้งรู้สึกว่าเป็นผลดีต่อสังคม ในยุคปัจจุบัน เพราะคิดว่าการออกไปสู่สังคมภายนอก ควรที่จะมีกิจกรรมารยาทที่ดี งดงาม เพื่อที่ผู้พบเห็นจะได้ชื่นชม มีแต่คนอยากคบหา สามารถเข้าสังคมได้ดี เป็นที่ยอมรับ และเธอเองมีความรู้สึกที่ดีต่อการได้รับการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของโรงเรียน อยากที่จะให้ช่วยกันรักษาสິงที่ดีงามเหล่านี้ต่อไปให้น้องรุ่นหลังๆ ได้เห็น และเห็นว่าควรที่จะมีการขัดเกลาอย่างนี้ต่อไปเรื่อยๆ เพราะโรงเรียนอื่นไม่ได้เน้นในเรื่องนี้มากนัก นอกจากนี้แป้งเองยังมีความรู้สึกที่ดีต่อคุณาจารย์ของโรงเรียนที่ได้อบรมสั่งสอนทั้งวิชาการและเรื่องกิจกรรมารยาทมาตลอด โดยแป้งมองว่าคุณาจารย์ผู้หญิงภายในโรงเรียนนั้นเป็นต้นแบบของการเป็นกุลสตรีที่ดีทั้งความประพฤติ การแต่งกายและทรงผม โดยเฉพาะคุณครูอาวูโสที่ยังคงรักษาแบบแผนของการเป็นกุลสตรีที่ดีมาโดยตลอด อย่างไรก็ตามการอบรมและขัดเกลาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อตัวของแป้งมาก โดยทำให้แป้งรู้จักการวางตัว รู้จักกาลเทศะมากขึ้น รวมถึงการปฏิบัติตัวในการเข้าสังคม แป้งจึงได้รับการส่งเสริมทั้งจากที่บ้านและทางโรงเรียน เธอจึงมีความรู้สึกที่ดีและยินดีต่อการได้รับการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีนี้

นอกจากแป้งจะเป็นนักเรียนที่เรียบร้อยแล้ว และมีกิจกรรมารยาทที่ดีแล้ว เธอยังมีความประพฤติที่ดีอีกด้วย โดยเธอได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของทางโรงเรียนมาตลอดทั้งการแต่งกายและทรงผม ไม่เคยทำผิดกฎ และยังประพฤติตนอยู่ภายใต้กฎระเบียบที่ดีงาม เธอเล่าว่ากระโปรงจะยาวเลยเข่า ผมไม่ซอย ถักเปีย และติดกับเรียบร้อย ซึ่งจากการสังเกตของผู้วิจัยก็พบว่า เป็นจริง เพราะเธอจะแต่งกายและทรงผมถูกกฎระเบียบทุกอย่าง ส่วนในเรื่องของความประพฤติ แป้งได้รับการกล่าวขานจากเพื่อนๆว่าเป็นคนที่เรียบร้อยของกลุ่มเพื่อนและของห้องด้วย เธอเล่าว่ากลุ่มของเธอจะเป็นกลุ่มเด็กเรียบร้อยและถือว่าเป็นกลุ่มที่เรียบร้อยของห้อง โดยในกลุ่มเพื่อน แป้งบอกว่าเธอเรียบร้อยสุด ซึ่งเพื่อนร่วมห้องก็เห็นด้วยจากการที่ผู้วิจัยสอบถาม และมักจะถูกเลือกเป็นตัวแทนของห้องในการปฏิบัติงานและกิจกรรมต่างๆ

จากการสนทนาทำให้ผู้วิจัยทราบว่า แป้งเป็นเด็กที่มีบุคลิกที่เรียบร้อย มีกิจกรรมารยาทที่ดี รู้จักกาลเทศะ ทุกครั้งที่พบกันจะไหว้อย่างนอบน้อม พุดจาสุภาพ และแต่งกายถูกต้องตามกฎระเบียบของทางโรงเรียน ทำให้ผู้ที่พบเห็นต่างชื่นชม และเธอเองก็เป็นคนที่ให้ความสำคัญกับการวางตัวและการประพฤติตนให้ถูกต้องตามกฎระเบียบมาโดยตลอด

คนที่ 2 พาย

พาย (นามสมมติ) เป็นผู้หญิงที่ค่อนข้างเรียบร้อย อารมณ์ดี ไม่โกรธใครง่าย เป็นคนร่าเริง และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี พายเป็นคนกรุงเทพฯ นับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันอายุ 17 ปี กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แผนการเรียน วิทยาศาสตร์ – คณิต พายเป็นลูกคนเดียวไม่มีพี่น้อง ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านร่วมกับคุณพ่อ คุณแม่ คุณยาย น้องสาวคุณยาย และน้าชาย ลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นบ้านเดี่ยว ย่านงามวงศ์วาน

พายได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนราชินีบนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 2 โดยพายเคยถามคุณพ่อและคุณแม่ของเธอว่าเหตุใดถึงส่งเธอเข้าศึกษาที่นี่ คุณพ่อคุณแม่ของพายบอกว่า มีลูกสาวคนเดียวอยากให้มีความเรียบร้อย และทางบ้านของเธอเองก็เป็นศิษย์เก่าที่โรงเรียนราชินีบนกันมาตั้งแต่รุ่นคุณยาย คุณแม่ และคุณน้า จึงอยากให้พายได้เข้าศึกษาที่นี่ พายเป็นเด็กที่เรียนเก่ง เธอชอบเรียนวิชาคณิตศาสตร์ตั้งแต่เด็กจนโต เธอจึงเลือกเรียนในแผนการเรียน วิทยาศาสตร์ – คณิต ในยามว่าง พายชอบอ่านหนังสือ ดูหนัง ฟังเพลง เล่นคอมพิวเตอร์บ้าง ส่วนความสามารถพิเศษ พายสามารถเล่นเปียโน ร้องเพลง รำไทย และเล่นดนตรีไทยได้บ้าง คือ ชลุ่ม และซอฮู้ ซึ่งได้จากการเรียนรู้ที่โรงเรียนราชินีบน โดยพายเล่าว่า เธอเป็นนางรำของโรงเรียนตั้งแต่สมัยเด็ก และเธอก็ชอบการรำไทย เพราะคิดว่าเป็นสิ่งที่งดงามเหมาะสมกับหญิงไทย และควรอนุรักษ์กันไว้

พายเป็นบุตรคนเดียว ในวัยเด็กคุณยายเป็นผู้เลี้ยงดู เนื่องจากพ่อและแม่ต้องออกไปทำงาน เธอถูกเลี้ยงดูแบบค่อนข้างตามใจ มีวักกล่าวตักเตือนและดุเมื่อทำผิด แต่อย่างไรก็ตามเธอเป็นเด็กที่เชื่อฟังผู้ใหญ่และไม่ดื้ออยู่แล้ว จึงทำให้เธอเป็นเด็กดี เธอสนิทกับคุณแม่และคุณยายมากที่สุดใครอบครัว และเมื่อมีเรื่องอะไรเธอมักจะคุยกับคุณแม่และสามารถเล่าได้ในทุกเรื่อง อย่างไรก็ตามเธอรักและเคารพทุกคนในครอบครัวอย่างเท่าเทียมกันหมด พายเล่าให้ฟังว่าคุณพ่อค่อนข้างเข้มงวด แต่ไม่ได้เป็นคนที่ดุมากขนาดตีลูก แต่จะวักกล่าวตักเตือนเมื่อกระทำผิด ส่วนคุณแม่เป็นคนใจดี และตามใจลูก แต่ไม่ถึงกับทำให้เธอเสียนิสัย เมื่อมีอะไรคุณแม่จะคอยช่วยเหลือและให้คำปรึกษาที่ดีมาตลอด ซึ่งเธอกล่าวว่าคุณพ่อจะดุกว่าคุณแม่ พายเล่าว่าทั้งคุณพ่อและคุณแม่จะคอยอบรมในเรื่องของกาลเทศะ การวางตัวกับผู้ใหญ่ รวมทั้งกิริยามารยาทและการพูดจาอยู่เสมอ โดยเฉพาะคุณยายทั้งสอง คือคุณยายแท้ๆ กับน้องสาวของคุณยาย จะคอยสอนในเรื่องมารยาทตั้งแต่เด็ก เช่น การไหว้ การพูดจา การรับประทานอาหาร เป็นต้น โดยพายเล่าว่าคุณยายแท้ของเธอจบจากโรงเรียนราชินี ส่วนน้องสาวของคุณยายจบจากโรงเรียนราชินีบนและเคยเป็นครูที่โรงเรียนราชินีบนมาก่อนด้วย สอนวิชาสุขศึกษา จึงทำให้คุณยายทั้งสองของเธอมีลักษณะที่

เรียบง่าย และอยากให้พายเป็นเด็กที่เรียบง่ายตามด้วย พายเล่าว่าก่อนจะออกและเข้าบ้านทุกครั้ง ต้องไหว้สวัสดิ์คุณยาย และต้องทำให้ถูกต้องสวยงามด้วย แม้แต่เพื่อนของเธอคุณยายก็เคยอบรมเรื่องการไหว้เวลามาที่บ้าน ซึ่งจากที่ผู้วิจัยสอบถามจากเพื่อนสนิทของพายได้เล่าว่า คุณยายจะให้ไหว้จนกว่าจะถูกต้อนและสวยงามทุกครั้งทีไปบ้านของพาย จึงทำให้คุณยายทั้งสองนั้นมีชื่อในเรื่องกิริยามารยาทในกลุ่มเพื่อนของพายมาก พายจึงได้รับการส่งเสริมให้มีความเป็นกุลสตรีทั้งจากทางบ้านและทางโรงเรียน

สำหรับพายแล้ว มองความเป็นกุลสตรีก็คือ การมีมารยาท รู้จักกาลเทศะ รู้ว่าอะไรควรไม่ควร รู้จักเด็กรู้จักผู้ใหญ่ ไม่ก้าวร้าว พุดจาสุภาพ และแต่งกายให้ถูกกาลเทศะ เธอมองว่าผู้หญิงที่มีความเป็นกุลสตรีนั้นเป็นผู้หญิงที่ดี น่าคบหา ได้รับการอบรมมาดีเหมาะแก่การเป็นแบบอย่าง และคิดว่าเป็นคุณสมบัติในการเลือกคู่ครองของฝ่ายชาย เพราะผู้หญิงที่มีความเพียบพร้อมทั้งกิริยามารยาท งานบ้านงานเรือนนั้นเหมาะแก่การเป็นแม่ที่ดีของลูกได้ และสามารถเข้าหาผู้ใหญ่ของทางฝ่ายชายได้ดี พายมีความเห็นว่าผู้หญิงสมัยนี้ควรที่จะมีความเป็นกุลสตรีไว้ เพราะคิดว่าการเข้าสังคมควรที่จะมีกิริยามารยาทที่ดี ทั้งการพุดจา การแต่งกาย และมีบุคลิกภาพที่ดี เพื่อที่ผู้พบเห็นจะได้ชื่นชมในตัวเอง นอกจากนี้เธอมองว่าความสำคัญของการเป็นกุลสตรีนั้นเป็นการเพิ่มเสน่ห์ให้กับตัวเอง มีความน่ารักในตัวเอง ผู้ใหญ่มองก็จะเอ็นดู และที่สำคัญคือเข้าหาคนได้ง่าย และเธอก็คิดว่าการเป็นกุลสตรีนั้นไม่ยาก โดยขึ้นอยู่กับตัวบุคคลและการได้รับการอบรมขัดเกลา มาซึ่งคิดว่าไม่ใช่เรื่องที่จะทำไม่ได้ แต่ต้องอาศัยการปลูกฝังมาด้วย

พายได้รับการอบรมและขัดเกลาให้มีความเป็นกุลสตรีจากทางโรงเรียนราชินีบนตั้งแต่เด็ก เธอเล่าว่าตั้งแต่เข้าประตูโรงเรียนมาก็ต้องสวัสดิ์คุณครูให้ถูกต้องสวยงาม และแต่งกายทำผมให้เรียบร้อยถูกต้องตามกฎระเบียบโรงเรียน จากนั้นต้องถวายความเคารพที่พระรูปของสมเด็จพระราช-ปิตุจฉา เจ้าฟ้าฯ ไฉยอลงกรณ์ กรมหลวงเพ็ชรบุรีราชสิรินธร แล้วจึงเดินเข้าห้องเรียนของตนเองได้ และเมื่อถึงเวลาเข้าแถวเคารพธงชาติก็ต้องยืนตัวตรง ห้ามพุดคุยและอยู่ในความสงบ และเมื่อเสร็จสิ้นการเคารพธงชาตินักเรียนทุกระดับชั้นต้องทำความเคารพที่พระรูปของสมเด็จพระราช-ปิตุจฉา เจ้าฟ้าฯ ไฉยอลงกรณ์ กรมหลวงเพ็ชรบุรีราชสิรินธร พร้อมกันทั้งโรงเรียนอีกครั้ง โดยจะมีตัวแทนนักเรียนทำหน้าที่ในการบอกทำความเคารพ จากนั้นจึงเดินแถวเข้าห้องเรียนและต้องสวัสดิ์คุณครูก่อนเข้าห้องอีกด้วย อย่างไรก็ตาม พายได้ปฏิบัติด้วยความเต็มใจมาตลอด

นอกจากนี้โรงเรียนยังมีกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นกุลสตรีอีก พายเล่าว่ามีกิจกรรมกุลสตรีราชินีบน ซึ่งถือเป็นกิจกรรมที่นักเรียนทุกระดับชั้นจะต้องเข้าร่วม เป็นการฝึกปฏิบัติให้ถูกต้อง

และถูกกาลเทศะ โดยจะเน้นอบรมในเรื่องของกิจกรรมารยาท การไหว้ การกราบในทุกแบบ การถวายบังคม การถอนสายบัว การหมอบ การคลาน การรับของส่งของ และสอนประวัติโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนได้ทราบถึงความเป็นมาของโรงเรียน และเจ้านายทุกพระองค์ของโรงเรียนราชินีบน และนอกจากกิจกรรมนี้แล้ว ยังมีการจัดประกวดมารยาทภายในโรงเรียน โดยแต่ละห้องจะส่งตัวแทนมาประกวดกัน ซึ่งพายเคยเป็นตัวแทนห้องเข้าประกวดตอนระดับชั้นประถม แต่ไม่ได้รับรางวัล นอกจากนี้ยังมีการจัดประกวดพานพุ่ม ร้อยมาลัย ทำกระทง โดยพายเคยเข้าร่วมการแข่งขันเป็นตัวแทนห้องประถมช่วงมัธยมศึกษาตอนต้น และจากการเข้าร่วมในกิจกรรมเหล่านี้ ทำให้พายรู้สึกภาคภูมิใจที่ครั้งหนึ่งได้เคยเข้าไปมีส่วนร่วมไปกับกิจกรรมของทางโรงเรียน

จากการส่งเสริมและขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของโรงเรียน พายรู้สึกว่าเป็นผลดีต่อสังคมในยุคปัจจุบัน เพราะคิดว่าในสังคมคนเราควรมีบุคลิกภาพที่ดี และมีกิจกรรมารยาทที่งดงามเพื่อที่ผู้พบเห็นต่างพากันชื่นชม อยากรับชม เข้าสังคมได้ง่าย และพายเองคิดว่าการขัดเกลานี้ยังเป็นผลดีต่อตัวเธอมากด้วย เพราะนอกจากเธอจะได้รับการส่งเสริมจากที่บ้านแล้ว ยังมาได้รับเพิ่มจากโรงเรียนอีกทางหนึ่งนับว่าเป็นผลดีต่อตัวเองมาก และสำหรับบางคนที่ยังที่บ้านอาจไม่ได้เน้นหรือส่งเสริมมากนักก็ยังเป็นผลดีเพราะอย่างน้อยก็ยังได้รับจากทางโรงเรียน โดยพายมองว่าโรงเรียนอื่นอาจไม่มีและไม่ได้เน้นเหมือนกับโรงเรียนของเธอมากนัก จึงเป็นสิ่งที่น่าภูมิใจและอยากให้โรงเรียนมีการอบรมขัดเกลาอย่างนี้ต่อไป นอกจากนี้พายเองยังมีความรู้สึกที่ดีต่อคณาจารย์ของโรงเรียนที่ได้อบรมสั่งสอนทั้งวิชาการและเรื่องกิจกรรมารยาทมาตลอด โดยพายมองว่าคณาจารย์ผู้หญิงภายในโรงเรียนนั้นเป็นตัวแทนของการเป็นกุลสตรีที่ดีทั้งความประพฤติ การแต่งกายและทรงผม พายเล่าว่าคุณครูก็มีภูมิลำเนาของครูเช่นกัน โดยคุณครูจะต้องไว้ผมสั้น แต่ถ้าไว้ผมยาวจะต้องเกล้าผมมวยไว้เรียบร้อย และห้ามทำสีผม ส่วนกระโปรงก็จะต้องยาวคลุมเข่าเช่นกัน ทำให้คุณครูจึงมีความเรียบร้อยเพื่อเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนต่อไป

สำหรับความประพฤติของพายในโรงเรียนนั้นถือได้ว่ามีความประพฤติที่ดี โดยเธอได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของทางโรงเรียนมาตลอดทั้งการแต่งกายและทรงผม และเชื่อฟังเคารพในกฎเกณฑ์ พายเล่าว่าทั้งการแต่งกายและทรงผมของเธอถูกต้องตามกฎระเบียบทุกอย่าง และไม่เคยโดนเรียกไปพบฝ่ายปกครองในเรื่องพวกนี้เลย ซึ่งจากการสังเกตของผู้วิจัยก็พบว่าเธอแต่งกายถูกต้อง ผมถักเปียเท่ากันอย่างเรียบร้อยสวยงาม พายมีความประพฤติเรียบร้อย เธอเล่าว่ากลุ่มของเธอถือว่าเป็นกลุ่มที่เรียบร้อย เรียบหนังสือ และประพฤติตัวตามกฎระเบียบ มีความเรียบร้อยคล้ายกัน และคุยกันได้ในทุกเรื่อง เนื่องจากรู้จักกันมาตั้งแต่เด็กและอยู่ห้องเดียวกันมาตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจนถึงปัจจุบัน จึงทำให้เข้ากันได้ง่ายและมีความคล้ายคลึงกัน

“หนูปฏิบัติตามทั้งการไหว้ มารยาทต่างๆที่โรงเรียนสอน สามารถนำไปใช้ได้ ทั้งในและนอกโรงเรียน เช่น เวลาเจอญาติผู้ใหญ่เราก็แสดงความเคารพให้ สบายงามและถูกต้อง ส่วนกฎระเบียบบนหนูจะปฏิบัติตามทั้งการแต่งกาย ทรงผม ถูกตามกฎโรงเรียน และยังไม่เคยโดนฝ่ายปกครองเรียกไปคุยหรือทำ ทัณฑ์บนเลย” (พาย, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2553)

จากการสนทนาทำให้ผู้วิจัยทราบว่า พายเป็นเด็กที่มีบุคลิกเรียบร้อย กิริยามารยาทดี รู้จักกาลเทศะ และเป็นเด็กที่น่ารัก มีอัธยาศัยดี โดยทุกครั้งที่พบเจอกัน พายจะเข้ามาทักทายและไหว้ สวัสดีทุกครั้ง พูดจาสุภาพ และแต่งกายถูกต้องตามกฎระเบียบของทางโรงเรียน โดยตัวเธอเองเป็นคนที่ให้ความสำคัญกับการประพฤติตนให้ถูกต้องตามกฎระเบียบมาตลอด

คนที่ 3 บัว

บัว (นามสมมติ) เป็นผู้หญิงที่เรียบร้อย มีบุคลิกน่าเชื่อถือ เป็นคนร่าเริง มีอัธยาศัยดี บัวเป็นคนกรุงเทพฯ นับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันอายุ 17 ปี กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แผนการเรียนวิทย์ – คณิต บัวเป็นลูกคนเดียวไม่มีพี่น้อง ปัจจุบันอาศัยอยู่ร่วมกับคุณพ่อ คุณแม่ คุณตา และคุณยาย ลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นบ้านเดี่ยว ย่านงามวงศ์วาน

บัวได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนราชินีบนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 2 สาเหตุที่บัวเข้าศึกษาที่โรงเรียนราชินีบน เนื่องจากคุณพ่อและคุณแม่อยากให้บัวอยู่โรงเรียนหญิงล้วน เพื่อที่จะได้มีความเป็นผู้หญิง มีกิริยามารยาทที่ดีงาม และยังสะดวกในการเดินทาง บัวเป็นเด็กเรียนหนังสือเก่ง เธอรักการเรียน ชอบเรียนวิชาเคมี ชีววิทยา และภาษาอังกฤษ บัวมีความใฝ่ฝันอยากเป็นหมอ จึงทำให้เธอขยันตั้งใจเรียนเรื่อยมา ในยามว่าง บัวชอบอ่านนิยาย ฟังเพลง และดูซีรีส์เกาหลี ส่วนความสามารถพิเศษ บัวสามารถเล่นไวโอลิน จะเข้ และพอรู้ภาษาเกาหลีบ้าง เนื่องจากเธอเคยเรียนภาษาเกาหลีเพิ่มเติม

บัวเป็นบุตรคนเดียว ในวัยเด็กคุณยายเป็นผู้เลี้ยงดู เนื่องจากคุณพ่อและคุณแม่ต้องออกไปทำงาน เธอถูกเลี้ยงดูแบบค่อนข้างเข้มงวด และมีเหตุผล ไม่ตามใจ ถ้าทำผิดโดนลงโทษ ทุกอย่างต้องมีเหตุผล เธอสนิทกับคุณยาย เนื่องจากคุณยายเป็นผู้เลี้ยงดูเธอมาตั้งแต่เด็ก เธอเล่าว่าคุณยายเป็นคนไม่ใจดีมากนัก แต่ค่อนข้างใจอ่อน และตามใจเธอในบางครั้ง อย่างไรก็ตามเธอก็รักและเคารพทุกคนในครอบครัวอย่างเท่าเทียมกันหมด โดยครอบครัวของเธอนั้นถือว่าเป็นครอบครัวที่

อบอุ้ม รักใคร่กันดี สามารถคุยกันได้ในทุกเรื่อง บ๊วเล่าให้ฟังว่าคุณพ่อเป็นคนใจดี ค่อนข้างมีเหตุผล ส่วนคุณแม่จะดุกว่าคุณพ่อ และค่อนข้างเด็ดขาด อย่างไรก็ตาม ทั้งพ่อและแม่ของเธอได้อบรมในเรื่องกิริยามารยาทในการเข้าสังคม การพูดจา การวางตัว รู้จักกาลเทศะ และต้องรู้จักคิดอย่างมีเหตุผลเสมอมา โดยบ๊วเล่าว่าทางบ้านอยากให้เธออยู่ในเกณฑ์ที่เรียบร้อย มีความประพฤติที่ดีงาม เหมาะสมกับการเป็นผู้หญิง บ๊วจึงได้รับการส่งเสริมให้มีความเป็นกุลสตรีทั้งจากที่บ้านและทางโรงเรียน

สำหรับบ๊วแล้ว มองความเป็นกุลสตรีก็คือ การมีมารยาท รู้จักกาลเทศะ รู้จักวางตัวให้ถูกต้องเหมาะสม พูดจาสุภาพ และแต่งกายสุภาพ เธอมองว่าผู้หญิงที่มีความเป็นกุลสตรีนั้นเป็นผู้หญิงที่ดี ได้รับการอบรมมาดี แต่อย่างไรก็ตาม เธอคิดว่าผู้หญิงที่มีความเป็นกุลสตรีนั้นไม่ควรจะเรียบร้อยเพียงอย่างเดียว แต่ควรที่จะมีความทันสมัยบ้าง ทันต่อโลกและเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อใช้ชีวิตในสังคมปัจจุบันได้ดี แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องรักษาความเป็นกุลสตรีไว้ คือ กิริยามารยาทที่ดี แต่งกายเรียบร้อย รู้จักกาลเทศะ และคิดว่าการเป็นกุลสตรีนั้นยังเป็นคุณสมบัติในการเลือกคู่ครองของฝ่ายชาย เพราะคิดว่าผู้หญิงที่มีความเรียบร้อย กิริยามารยาทที่ดี และเป็นงานบ้านงานเรือนสามารถที่จะเป็นแม่ที่ดีของลูกได้ บ๊วมีความเห็นว่าผู้หญิงสมัยนี้ควรที่จะมีความเป็นกุลสตรีไว้ เพื่อการเข้าสังคมได้ดี และเพื่อความปลอดภัยของตัวเอง ทั้งในเรื่องการแต่งกายและการวางตัวให้ถูกต้องในแต่ละสถานที่ นอกจากนี้เธอมองว่าความสำคัญของการเป็นกุลสตรีคือ การมีบุคลิกภาพที่ดี มีความน่าเชื่อถือ เข้าสังคมได้ง่าย และผู้ใหญ่เอ็นดู และเธอคิดว่าการเป็นกุลสตรีนั้นไม่ยาก เพราะแต่ละคนย่อมรู้ว่าแต่ละสถานการณ์ควรทำตัวอย่างไร โดยต้องรู้จักปรับตัวให้เข้ากับแต่ละสถานการณ์ แต่อย่างไรก็ดี บ๊วมองว่าเกี่ยวกับการถูกอบรมปลูกฝังมาด้วย

“กุลสตรีหนูคิดว่าไม่ใช่ผู้หญิงที่เรียบร้อยเพียงอย่างเดียว แต่ต้องรู้จักกาลเทศะด้วย คือ ต้องวางตัวถูกต้อง เช่น เวลาอยู่กับผู้ใหญ่ก็ต้องเรียบร้อย ต้องรู้ว่าเราควรพูดจาอย่างไรให้เหมาะสม” (บ๊ว, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2553)

บ๊วได้รับการอบรมและขัดเกลาให้มีความเป็นกุลสตรีจากทางโรงเรียนตั้งแต่เด็ก ทั้งในเรื่องของกิริยามารยาท ความประพฤติ และงานบ้านงานเรือน เธอเล่าว่าคุณครูจะเน้นในเรื่องความประพฤติ และการปฏิบัติตัวที่ดีงามของนักเรียนมาก ไม่ว่าจะเดินไปส่วนไหนของโรงเรียนถ้าเจอคุณครูจะต้องหยุดเพื่อไหว้ทำความเคารพให้ถูกต้องและสวัสดีทุกครั้ง และห้ามเดินรับประทานอาหารทั้งภายในและบริเวณรอบโรงเรียน โดยบ๊วเล่าว่าเมื่อเข้าโรงเรียนมาถึงจะต้องไหว้คุณครู

ตั้งแต่เข้าประตูรั้วโรงเรียนจนกระทั่งเข้าชั้นเรียน และเมื่อเลิกเรียนแล้วก่อนกลับบ้านจะต้องตรวจการแต่งกายและทรงผมของตัวเองให้เรียบร้อยก่อนกลับ ซึ่งจะมีคุณครูคอยตรวจที่ประตูก่อนกลับบ้าน บ้านถ้านักเรียนคนไหนแต่งกายและทำผมไม่เรียบร้อยจะยังไม่ให้กลับ โดยคุณครูจะให้นักเรียนแต่งกายและทำผมให้เรียบร้อยก่อนแล้วจึงกลับบ้านได้ และที่สำคัญต้องไหว้ทำความเคารพคุณครูให้ถูกต้องและสวยงามด้วย โดยบ๊วคิดว่าสิ่งเหล่านี้ต้องปฏิบัติทุกวันตั้งแต่เด็กจนโต จึงทำให้ซึมซับเข้าไปอยู่ในตัวของเธอเองจนกลายเป็นสิ่งที่ต้องทำจนเคยชิน และเธอเองได้ปฏิบัติตามมาตลอด

“ตอนเข้าเข้าแถวเสร็จก็จะให้ไหว้คุณครูก่อนเข้าห้องเรียน แล้วก็มีการเข้าห้องประชุมอาทิตย์ละ 1 ครั้ง โดยจะเป็นคุณครูฝ่ายปกครองเข้ามาอบรมเรื่องมารยาทและความประพฤติที่เราควรทำตัวอย่างไร และว่ากล่าวตักเตือนคนที่ทำผิดกฎระเบียบ เช่น คนไหนใส่กระโปรงสั้นก็ให้ไปเปลี่ยน และจะมีวิชากุลสตรีที่สอนการปฏิบัติ ประวัติโรงเรียน” (บ๊ว, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2553)

บ๊วเล่าว่าโรงเรียนยังมีกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นกุลสตรี ทั้งกิจกรรมกุลสตรีราชินีบน การจัดประกวดมารยาท การประกวดจัดพาน ร้อยมาลัย ทำกระทง ในส่วนของกิจกรรมกุลสตรีราชินีบน เป็นกิจกรรมที่นักเรียนทุกระดับชั้นจะต้องเข้าร่วม เน้นการปฏิบัติตนให้ถูกต้องทั้งการไหว้ การกราบ การถอนสายบัว การหมอบ การคลาน การรับของส่งของ และยังอบรมในเรื่องกิริยามารยาทและความประพฤตินักเรียน โดยเป็นการกล่าวเตือนในเรื่องกฎระเบียบของโรงเรียน และได้สอนเรื่องของประวัติโรงเรียนอีกด้วย สำหรับการประกวดจัดพาน บ๊วได้เป็นตัวแทนประกวดจัดพาน ร้อยมาลัยตอนมัธยมศึกษาตอนต้น และเคยได้เป็นตัวแทนโรงเรียนไปประกวดแข่งจัดพาน ภายนอกโรงเรียนด้วย ได้รางวัลที่ 2 ถ้วยพระราชทานจากพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ และสำหรับปัจจุบันนี้บ๊วก็ยังเป็นตัวแทนในการจัดพานและร้อยมาลัยในโอกาสวันสำคัญต่างๆ เช่น วันครู วันแม่ เป็นต้น และยังเป็นตัวแทนห้องในการขึ้นไหว้ด้วย ซึ่งบ๊วภาคภูมิใจกับรางวัลที่ได้รับและการทำหน้าที่ที่สำคัญนี้มาก

จากการส่งเสริมและขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของโรงเรียน บ๊วรู้สึกว่าเป็นผลดีต่อสังคม เพราะเมื่อเด็กได้รับการอบรมปลูกฝังแล้วจะทำให้รู้ว่าตัวเองควรวางตัวอย่างไร รู้จักกาลเทศะ และอยู่ในสังคมได้ง่าย ซึ่งในปัจจุบันสังคมสมัยใหม่ที่ผู้คนต่างไม่ให้ความสำคัญกับสิ่งนี้เท่าใดนัก โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กวัยรุ่นที่มองว่าเป็นสิ่งที่ล้าหลังไม่ทันสมัยแล้ว แต่บ๊วกลับคิดว่าเราสามารถนำมาประยุกต์ร่วมกันได้โดยการเป็นกุลสตรีที่ทันสมัย คือ การมีกิริยามารยาทที่ดีและการรู้เท่าทัน

โลก เธอจึงคิดว่าการอบรมเหล่านี้เป็นผลดีต่อทั้งตัวเด็กเองและต่อสังคมด้วย และสนับสนุนให้มีการอบรมอย่างนี้ต่อไป อย่างไรก็ตาม บัวคิดว่าคณาจารย์เองก็มีผลในการทำให้นักเรียนมีความเป็นกุลสตรี เพราะเป็นผู้อบรมขัดเกลานักเรียนโดยตรง และเธอก็มองว่าคณาจารย์ผู้หญิงในโรงเรียนนั้นเป็นตัวแทนของการเป็นกุลสตรีที่ดี แต่อาจไม่ได้เป็นแบบสมัยก่อนที่ต้องกราบหรือหมอบคลานตลอดเวลา แต่จะเป็นตัวแทนในแง่ของการมีมารยาท การรู้จักกาลเทศะ การวางตัวในสังคม การพูดจา และการแต่งกาย โดยเฉพาะคุณครูอาวโสที่อยู่มานานแล้วยังรักษาความเป็นกุลสตรีที่ดีงามและความมีระเบียบมาตลอดทุกวันนี้ ส่วนคณาจารย์ที่เพิ่งเข้ามาใหม่ถึงแม้จะเป็นคนที่อยู่ในสังคมสมัยใหม่ แต่เมื่อเข้ามาในโรงเรียนแล้วก็ถือว่าเป็นตัวแทนที่ดีเช่นกัน โดยบัวเล่าว่าคุณครูจะมีกฎของครูเหมือนกัน ทั้งการแต่งกายและทรงผม คือ กระจับปริงจะต้องยาวคลุมเข่า ผมต้องไว้สั้น ถ้าไว้ยาวจะต้องเกล้าเป็นมวยให้เรียบร้อย ห้ามปล่อยผมยาวและห้ามทำสีผม โดยคุณครูอาวโสจะเป็นผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ดีงามแก่คุณครูรุ่นใหม่ต่อไป จนกลายเป็นวัฒนธรรมจากรุ่นครูมาสู่รุ่นลูกศิษย์ในการเป็นแบบอย่างที่ดีต่อไป

สำหรับความประพฤติของบัวถือว่ามีความประพฤติที่ดี เรียบร้อย ประพฤติตนตามกฎระเบียบของทางโรงเรียนทุกอย่าง และเธอยังเป็นหัวหน้าห้องด้วยจึงทำให้เธอมีความเป็นผู้นำที่ดี มีความรับผิดชอบ และได้รับความไว้วางใจจากคณาจารย์และเพื่อนร่วมห้อง ซึ่งจากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่าเธอจะแต่งกายและทำผมถูกต้องตามกฎระเบียบ รวมทั้งกลุ่มเพื่อนของเธอก็จะมีลักษณะคล้ายกัน โดยบัวเล่าว่ากลุ่มของเธอเป็นเด็กเรียนดีและรู้จักกันมาตั้งแต่ชั้นอนุบาล ทำให้มีลักษณะนิสัยที่คล้ายกันและเข้ากันได้ดี

จากการสนทนาทำให้ผู้วิจัยทราบว่า บัวเป็นเด็กที่เรียบร้อย มีบุคลิกที่น่าเชื่อถือ มีกิจกรรมยามาที่ที่ดี โดยเมื่อพบกันบัวจะให้ไหว้สวัสดีอย่างนอบน้อม และทักทายอย่างมีอัธยาศัยดี อย่างไรก็ตาม จากการที่บัวได้รับการอบรมขัดเกลาให้มีความเป็นกุลสตรีนั้น เธอกล่าวว่าได้ส่งผลต่อตัวของเธอมากทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ทำให้เธอสามารถควบคุมตัวเองได้ และเวลาไปเจอกับผู้คนในสังคมเราสามารถวางตัวได้ถูกต้อง ซึ่งถือว่าเป็นข้อดีของโรงเรียนที่ได้เน้นในเรื่องนี้มากกว่าที่อื่น และเป็นสิ่งที่หาได้ยากเมื่อเรียนจบไปแล้ว บัวจึงมีความรู้สึกที่ดีต่อการได้รับการอบรมดังกล่าวเรื่อยมาในการเป็นนักเรียน และเธอเชื่อว่าสิ่งนี้จะติดตัวต่อไปอีกนาน

คนที่ 4 พลอย

พลอย (นามสมมติ) เป็นผู้หญิงเรียบร้อย ร่าเริง เรียบง่าย มีบุคลิกอ่อนน้อม มีอัธยาศัยดี พลอยเป็นคนกรุงเทพฯ นับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันอายุ 16 ปี กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนวิทย์ – คณิต มีพี่น้องสามคนรวมตนเอง มีน้องเป็นฝาแฝดชายหญิง อายุ 14 ปี ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านร่วมกับคุณพ่อ คุณแม่ และน้องฝาแฝดอีกสองคน ลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นบ้านเดี่ยว ย่านบางพลัด

พลอยได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนราชินีบนตั้งแต่มัธยมศึกษาตอนต้น 2 เนื่องจากคุณพ่อและคุณแม่อยากให้พลอยอยู่โรงเรียนหญิงล้วน และสะดวกในการเดินทาง พลอยเป็นเด็กรักการเรียน และเป็นเด็กที่เรียนดี โดยเธอชอบเรียนวิชาชีววิทยา เพราะได้เรียนรู้เรื่องราวของร่างกายของคนเรา ส่วนวิชาที่เธอคิดว่ายากและไม่เหมาะสำหรับเธอคือ วิชาสังคม เพราะต้องท่องเยอะและยาก ซึ่งเธอไม่ชอบตั้งแต่เด็ก จึงทำให้เธอเลือกเรียนในแผนการเรียนวิทย์ – คณิต ในยามว่างพลอยชอบอ่านนิยาย เล่นคอมพิวเตอร์บ้าง ส่วนความสามารถพิเศษ พลอยสามารถเล่นเปียโนและขลุ่ยได้

พลอยเป็นบุตรคนโต มีน้องฝาแฝดชายหญิง 2 คน ในวัยเด็กคุณพ่อและคุณแม่เป็นผู้เลี้ยงดู เนื่องจากทั้งคุณพ่อและคุณแม่ประกอบธุรกิจส่วนตัวจึงสามารถเลี้ยงดูพลอยได้ เธอถูกเลี้ยงดูแบบเข้มงวด ไม่ตามใจ และจะถูกอบรมไม่ให้ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย โดยพลอยเล่าว่า ในวัยเด็กเวลาเธออยากได้ของเล่นนานๆ ครั้งถึงจะได้ เพราะทางบ้านอยากให้พลอยเป็นเด็กที่รู้จักการใช้จ่าย เธอสนิทกับคุณแม่มากที่สุด ครอบครัว เนื่องจากเป็นเพศเดียวกันและสามารถคุยปรึกษาได้ในทุกเรื่อง อย่างไรก็ตาม ครอบครัวของเธอนั้นถือว่าเป็นครอบครัวที่อบอุ่น รักใคร่กันดี และมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยพลอยเล่าให้ฟังว่าคุณพ่อเป็นคนมีเหตุผล ค่อนข้างใจดี ส่วนคุณแม่เป็นคนอารมณ์ดี และค่อนข้างใจดีเช่นกัน แต่คิดมากในบางครั้ง เธอเล่าว่าทั้งคุณพ่อและคุณแม่ได้สอนให้พลอยรู้ในเรื่องกิริยามารยาท รู้จักกาลเทศะ การวางตัวที่ดี เช่น เวลาเจอผู้ใหญ่หรือคนรู้จักก็ต้องไหว้ทำความเคารพ หรือแม้แต่เวลานั่ง คุณแม่จะสอนให้นั่งให้ดีๆ เรียบร้อย นอกจากนี้ คุณแม่ยังได้สอนให้พลอยทำอาหารและงานบ้านงานเรือนอีกด้วย โดยเธอเล่าว่าที่บ้านคุณแม่จะเป็นคนทำอาหาร ทำให้เธอได้เรียนรู้การทำอาหารจากคุณแม่ ส่วนงานบ้านงานเรือนนั้นพลอยทำเป็นตั้งแต่เด็ก เนื่องจากที่บ้านจะแบ่งหน้าที่ในการทำงานบ้านไว้ พลอยเล่าว่าทั้งคุณพ่อและคุณแม่อยากให้พลอยเป็นเด็กเรียบร้อย โดยทางบ้านได้ส่งเสริมให้เธอเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นกุลสตรีของทางโรงเรียนเสมอมา พลอยจึงได้รับการส่งเสริมให้มีความเป็นกุลสตรีทั้งจากที่บ้านและทางโรงเรียน

สำหรับพลอยแล้ว มองความเป็นกุลสตรีก็คือ การมีบุคลิกที่เรียบร้อย มีกิริยามารยาท รู้จักกาลเทศะ พุดจาไพเราะ ไม่พูดแทรก และแต่งกายเรียบร้อยมีคิติด เธอมองว่าผู้หญิงที่มีความเป็นกุลสตรีนั้นเป็นผู้หญิงที่ดี ได้รับการยอมรับมาดี เหมาะแก่การเป็นแบบอย่าง และคิดว่ายังเป็นคุณสมบัติในการเลือกคู่ครองของฝ่ายชาย เนื่องจากผู้หญิงที่มีความเพียบพร้อมทั้งกิริยามารยาท นั้นสามารถเข้าหาผู้ใหญ่ของทางฝ่ายชายได้ดี อีกทั้งเหมาะแก่การเป็นแม่ที่ดีของลูกได้ พลอยมีความเห็นว่าผู้หญิงสมัยนี้ควรที่จะมีความเป็นกุลสตรีไว้ เนื่องจากคนเราอยู่ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันออกไป จึงควรมีกิริยามารยาทที่ดีเพื่อการเข้าสังคมและการปรับตัวได้ในสภาพแวดล้อมต่างๆ และเมื่อพบเจอใครก็จะได้รับการชื่นชม นอกจากนี้เธอมองว่าความสำคัญของการเป็นกุลสตรีคือ สามารถเข้าหาผู้ใหญ่ได้ง่ายและสามารถอยู่ในสังคมได้ดี และเธอก็คิดว่าการเป็นกุลสตรีนั้นไม่ยาก เพราะอยู่ที่ตัวบุคคล ถ้าบุคคลรักและชอบที่จะเป็นก็สามารถเป็นได้โดยง่าย และอยู่ที่การได้รับการยอมรับชดเชยมาด้วย

พลอยได้รับการอบรมขัดเกลาให้มีความเป็นกุลสตรีจากทางโรงเรียนราชินีนับตั้งแต่เด็ก เธอเล่าว่าโรงเรียนได้เน้นในเรื่องของกิริยามารยาทและความถูกต้องตามกฎระเบียบ โดยตั้งแต่เข้าโรงเรียนมาตอนเช้าและก่อนกลับบ้านจะต้องไหว้ทำความเคารพคุณครูให้ถูกต้องและสวยงามทุกครั้ง และเมื่อโรงเรียนเลิกก่อนกลับบ้านจะต้องตรวจการแต่งกายและทรงผมของตัวเองให้เรียบร้อยก่อน ซึ่งจะมีคุณครูคอยตรวจตรา ถ้านักเรียนคนไหนแต่งกายและทำผมไม่เรียบร้อยจะต้องทำใหม่ให้เรียบร้อยแล้วจึงกลับบ้านได้ และระหว่างอยู่ที่โรงเรียนเมื่อพบเจอคุณครูจะต้องหยุดเพื่อทำความเคารพ อีกทั้งห้ามเดินรับประทานอาหารทั้งภายในและบริเวณรอบโรงเรียน รวมทั้งเวลานั่งเรียนก็ต้องนั่งให้เรียบร้อย ขาชิดกัน ห้ามนั่งไขว่ขา และเมื่อส่งงานหรือเข้าพบคุณครูจะต้องคลานเข้าเข้าไปที่โต๊ะและนั่งลง โดยพลอยได้ปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจเสมอมา

พลอยเล่าว่าโรงเรียนยังมีกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นกุลสตรีให้นักเรียนอีก เช่น กิจกรรมกุลสตรีราชินี โดยที่นักเรียนทุกระดับชั้นจะต้องเข้าร่วม กิจกรรมนี้เป็นการฝึกอบรมให้เด็กนักเรียนมีกิริยามารยาทที่ดี รู้จักการวางตัว และปฏิบัติตนได้ถูกต้องในแต่ละสถานการณ์ ทั้งการไหว้ การกราบในทุกแบบ การถวายบังคม การถอนสายบัว การหมอบ การคลาน การรับของส่งของ เพื่อให้ให้นักเรียนเข้าใจและปฏิบัติได้อย่างถูกต้องสวยงาม และยังมีการจัดประกวดมารยาทภายในโรงเรียน ซึ่งพลอยเคยเป็นตัวแทนห้องในการเข้าประกวดตอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้รางวัลที่ 2 ในการประกวด นอกจากนี้ยังมีการจัดประกวดพานพุ่ม ร้อยมาลัย ทำกระทง โดยพลอยได้เข้าร่วมประกวดเป็นตัวแทนห้องเช่นกันในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ซึ่งเคยได้รับรางวัลที่ 2 รางวัลที่ 3 และรางวัลชมเชย แล้วล่าสุดตอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยพลอยเล่าว่าเธอชอบการ

ร้อยมาลัย ซึ่งเธอร้อยมาลัยเป็นจากการสอนของคุณครูที่โรงเรียนและค้นคว้าเพิ่มเติมจากหนังสือด้วยตัวเอง จึงทำให้พลอยร้อยมาลัยเก่งด้วยความชอบและตั้งใจ อย่างไรก็ตามจากการเข้าร่วมเป็นตัวแทนในกิจกรรมต่างๆ พลอยรู้สึกภาคภูมิใจและถือเป็นประสบการณ์ที่ดี

จากการส่งเสริมและขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของโรงเรียน พลอยรู้สึกว่าเป็นผลดีต่อสังคมปัจจุบันและสำหรับตัวเด็กเอง เพราะสิ่งที่โรงเรียนได้อบรมขัดเกลามาทั้งในเรื่องของกิจกรรมมารยาทงานบ้านงานเรือน หรือแม้แต่กฎระเบียบต่างๆ สามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตจริงได้เป็นอย่างดี และเป็นที่ยื่นชมต่อผู้พบเห็น อีกทั้งเป็นข้อดีของทางโรงเรียนที่เน้นอบรมและยังอนุรักษ์สิ่งที่ดีงามเหล่านี้ให้คนรุ่นหลังต่อไป เนื่องจากปัจจุบันมีน้อยคนที่จะให้ความสนใจในเรื่องดังกล่าว เธอจึงมีความรู้สึกที่ดีและอยากให้โรงเรียนมีการอบรมขัดเกลาโดยเฉพาะการฝึกปฏิบัติด้านมารยาทต่อไป นอกจากนี้พลอยยังมีความรู้สึกที่ดีและเคารพรักคุณาจารย์ในโรงเรียนที่ได้มีการอบรมขัดเกลาให้นักเรียนมีความเป็นกุลสตรี และมองว่าคุณาจารย์เป็นต้นแบบของกุลสตรีที่ดีด้วยทั้งความเรียบร้อย การวางตัว และการแต่งกาย โดยเฉพาะคุณครูอาวุโสที่ยังคงรักษาและถ่ายทอดสิ่งที่ดีงามแก่คุณครูรุ่นใหม่และลูกศิษย์ต่อไป

“ส่งผลดี ทั้งการอบรมสั่งสอนของคุณครู และกิจกรรมต่างๆ การประกวดมารยาท จัดพาน ร้อยมาลัย สิ่งเหล่านี้ถือเป็นประสบการณ์ที่ดี ทำให้มันติดตัวเราไปตลอด และยังส่งผลต่อบุคลิกของเราด้วย เช่น เวลาเราไปเจอญาติผู้ใหญ่พอสวัสดิ์ เขาก็จะชมว่าเราทำสวยและโรงเรียนฝึกมาดี คืออย่างน้อยก็ให้เรารู้วิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง” (พลอย, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2553)

สำหรับความประพฤติของพลอยในโรงเรียนนั้นถือได้ว่าเป็นความประพฤติที่ดี ประพฤติตนตามกฎระเบียบทุกอย่าง ไม่เคยทำผิดกฎ โดยเธอเคารพในกฎเกณฑ์และประพฤติตามด้วยความเต็มใจมาตลอด ทั้งการแต่งกาย ทรงผม ความประพฤติที่อยู่ในเกณฑ์ดี ซึ่งจากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่าเธอแต่งกายและทำผมเรียบร้อย ผมไม่ชอยและไม่เคยย้อมสีผม ถูกกฎระเบียบทุกอย่าง และนอกจากพลอยจะมีความประพฤติที่ดีแล้วเธอยังมีตำแหน่งเป็นสารวัตรนักเรียน โดยทำหน้าที่ในการตรวจตราความเรียบร้อยภายในโรงเรียน ซึ่งเธอได้รับการคัดเลือกเป็นตัวแทนห้องโดยแต่ละห้องจะเลือกตัวแทนห้องละ 9 คน ซึ่งพลอยถูกเลือกด้วย รวมทั้งกลุ่มเพื่อนของเธอถือว่าเป็นกลุ่มที่เรียบร้อย มีเกณฑ์การเรียนที่ดีเหมือนกัน ไม่เคยทำผิดกฎเช่นกัน อีกทั้งส่วนใหญ่เป็นสารวัตรนักเรียนด้วย ซึ่งจากการสอบถามเธอเล่าว่ากลุ่มของเธอเป็นเด็กเรียบร้อยของห้องโดยครูและเพื่อนๆต่างให้ความไว้วางใจ พลอยเล่าว่าตอนแรกกลุ่มของพลอยโดนเลือกเป็นสารวัตร

นักเรียนทั้งกลุ่ม แต่สุดท้ายเหลือแค่ 3 คน ที่ได้เป็นสรวัตรนักเรียน โดยพลอยเล่าว่าสรวัตรนักเรียนเป็นหน้าที่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับมอบหมายให้เป็น ซึ่งเธอและเพื่อนในกลุ่มได้รับการคัดเลือกจากคุณครูประจำชั้นและจากหัวหน้าห้อง

จากการสนทนาทำให้ผู้วิจัยทราบว่า พลอยเป็นเด็กเรียบร้อย มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานดี มีกิจกรรมารยาทที่ดีทั้งการพูดจาและการไหว้ เมื่อพบเจอกันทุกครั้งพลอยจะพูดจาสุภาพ และไหว้สวัสดีอย่างนอบน้อม จากการสังเกตในเรื่องของการแต่งกายและทรงผม พบว่า พลอยเป็นเด็กนักเรียนที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบโรงเรียนทุกอย่าง โดยกระโปรงจะยาวคลุมเข่า ผมนยาวไม่ชอย และถักเปียเรียบร้อย ซึ่งตัวเธอเองได้ให้ความสำคัญกับเรื่องของกิจกรรมารยาทและความถูกต้องตามกฎระเบียบโรงเรียนมาตลอดและปฏิบัติด้วยความเต็มใจเสมอมา

คนที่ 5 อุ่น

อุ่น (นามสมมติ) เป็นผู้หญิงที่เรียบร้อย น่ารัก มีอัธยาศัยที่ดี พูดจาไพเราะ และมีบุคลิกที่อ่อนน้อม อุ่นเป็นคนกรุงเทพฯ นับถือศาสนาอิสลาม ปัจจุบันอายุ 15 ปี กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แผนการเรียนศิลป์ภาษาญี่ปุ่น มีพี่น้องสองคนรวมตนเอง มีน้องชายหนึ่งคน อายุ 10 ปี ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านร่วมกับคุณพ่อ คุณแม่ น้องชาย คุณย่า และคุณป้า ลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นบ้านเดี่ยว ย่านสาธุประดิษฐ์

อุ่นได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนราชินีบนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยสาเหตุที่ย้ายมาศึกษาที่โรงเรียนราชินีบน เนื่องจากคุณพ่อเห็นว่าเป็นโรงเรียนที่เด่นเรื่องกิจกรรมารยาทและเรื่องวิชาการ จึงอยากให้อุ่นได้เข้าศึกษาต่อที่นี่ เพื่อที่จะได้มีกิจกรรมารยาทที่ดี เรียบร้อย และมีการศึกษาที่ดี อุ่นเป็นเด็กที่รักการอ่าน เธอชอบอ่านหนังสือทุกประเภททั้งนิยาย ประวัติศาสตร์ วรรณคดี ซึ่งเธอเล่าว่าเธอติดการอ่านหนังสือมาจากคุณพ่อ เพราะคุณพ่อเป็นคนที่รักการอ่านและชอบซื้อหนังสือ จึงทำให้เธอชอบและรักการอ่านเช่นกัน อุ่นเป็นคนที่มีความสนใจทางด้านภาษาและสังคม โดยเธอชอบเรียนตั้งแต่ในวัยเด็ก สำหรับปัจจุบันเธอสนใจและชอบเรียนวิชากฎหมาย จึงทำให้อุ่นอยากเข้าศึกษาต่อในด้านนิติศาสตร์ และสำหรับวิชาที่อุ่นไม่มีความสนใจและไม่ถนัดคือ วิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งเธอไม่ชอบตั้งแต่ในวัยเด็ก จึงทำให้เธอเลือกเรียนในสายศิลป์ภาษา ในยามว่างเธอชอบอ่านหนังสือ เล่นกีฬา ส่วนความสามารถพิเศษอุ่นสามารถเล่นดนตรีไทยได้คือ ขิม ซอด้วง และซออู้

อุ๋นเป็นบุตรคนโต มีน้องชาย 1 คน ในวัยเด็กคุณพ่อและคุณแม่เป็นผู้เลี้ยงดู เธอถูกเลี้ยงดูแบบไม่ตามใจและมีเหตุผล โดยเธอเป็นพี่จึงถูกสอนว่าจะต้องเสียสละเพื่อน้องมาเสมอ ครอบครัวของเธอจะคอยเตือนเรื่องของการเรียนและเรื่องความประพฤติทำให้อุ๋นขยันตั้งใจเรียนและมีความประพฤติที่เรียบร้อย อุ๋นสนิทกับคุณพ่อมากที่สุด เนื่องจากส่วนใหญ่คุณพ่อจะเป็นผู้เลี้ยงดูมากกว่า ส่วนคุณแม่จะเลี้ยงดูน้อง อีกทั้งคุณพ่อยังเป็นคนรับส่งเธอไปโรงเรียนตั้งแต่วัยเด็ก โดยอุ๋นเล่าให้ฟังว่าคุณพ่อเป็นคนค่อนข้างมีเหตุผล ใจดี และมีบุคลิกที่นิ่งๆ ส่วนคุณแม่เป็นคนค่อนข้างดุ และชอบบ่น ซึ่งโดยรวมแล้วคุณแม่จะดุกว่าคุณพ่อ เธอเล่าว่าที่บ้านได้สอนให้เธอมีกิริยามารยาทที่ดี เช่น เมื่อเจอหรือรับของจากผู้ใหญ่ต้องไหว้ให้เรียบร้อย การแต่งกาย รวมทั้งจะสอนให้พูดจาให้สุภาพเสมอ เนื่องจากที่บ้านมีผู้ใหญ่เยอะ เป็นลักษณะครอบครัวขยายจึงต้องมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย โดยมีญาติผู้ใหญ่คอยอบรมสั่งสอนมาตลอด ส่วนงานบ้านงานเรือนนั้นอุ๋นเล่าว่าคุณแม่จะเป็นผู้สอนทั้งปัดกวาด เช็ดถู อีกทั้งยังได้จากที่โรงเรียนโดยการทำเวรประจำห้องอีกด้วย อุ๋นจึงได้รับการส่งเสริมให้มีความเป็นกุลสตรีทั้งจากที่บ้านและทางโรงเรียน

สำหรับอุ๋นแล้ว มองความเป็นกุลสตรีก็คือ การเป็นคนเรียบร้อย แต่ไม่ใช่การนั่งเฉยอยู่อย่างเดียว ต้องกล้าแสดงออกบ้างตามความเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ รู้จักกาลเทศะ แต่งตัวให้เรียบร้อยเหมาะสมตามสถานที่ เธอมองว่าควรจะเป็นกุลสตรีที่ทันสมัย คือ ยังคงความเรียบร้อย กิริยามารยาทที่ดีงามไว้ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมในยุคปัจจุบันและให้ เป็นไปตามสมัยนิยม เธอมองว่าผู้หญิงที่มีความเป็นกุลสตรีนั้นเป็นผู้หญิงที่ดี มีบุคลิกที่ดี ความประพฤติดี โดยการอบรมขัดเกลาอาจเป็นส่วนหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามขึ้นอยู่กับตัวของแต่ละบุคคลด้วย และคิดว่ายังเป็นคุณสมบัติในการเลือกคู่ครองของฝ่ายชาย เนื่องจากทำให้มีภาพลักษณ์ที่ดีในสายตาคนอื่น โดยเฉพาะกับการเข้าหาผู้ใหญ่ อุ๋นมีความเห็นว่าผู้หญิงสมัยนี้ควรที่จะมีความเป็นกุลสตรีไว้ เพราะการเข้าสังคมควรที่จะมีการวางตัวที่ดีและเหมาะสมกับแต่ละสถานที่ ซึ่งทำให้สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างราบรื่น นอกจากนี้เธอมองว่าความสำคัญของการเป็นกุลสตรีคือ ดูดีในสายตาของคนอื่นว่าเรารู้จักการวางตัว มีกิริยามารยาทที่ดี พูดจาสุภาพ เมื่อเข้าหาผู้ใหญ่ก็จะได้รับการเอ็นดู และเธอคิดว่าการเป็นกุลสตรีนั้นไม่ยาก เพราะขึ้นอยู่กับตัวบุคคลว่าอยากตั้งใจที่จะทำมากน้อยแค่ไหน โดยถ้าทำจนชินแล้วก็จะกลายเป็นการทำไปโดยอัตโนมัติเองไม่ต้องไปบังคับว่าต้องทำ ซึ่งการอบรมปลูกฝังก็มีส่วน แต่อย่างไรก็ตามขึ้นอยู่กับตัวบุคคลว่าอยากที่จะเป็นและอยากทำ

อุ๋นได้รับการอบรมขัดเกลาให้มีความเป็นกุลสตรีจากทางโรงเรียนราชินีบนตั้งแต่เด็ก ถึงแม้เธอจะเพิ่งเข้าเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แต่เธอเล่าว่าโรงเรียนราชินีบนได้อบรมขัดเกลาใน

เรื่องของกีรียมารยาทมาอย่างต่อเนื่อง และเธอก็ได้ซึมซับเอาสิ่งต่างๆ มาปฏิบัติด้วยความเต็มใจ รวมทั้งด้านกฎระเบียบที่ค่อนข้างเคร่งครัด โดยตั้งแต่เข้าโรงเรียนมาทั้งตอนเช้าและก่อนกลับบ้าน ต้องไหว้สวัสดิ์คุณครูให้ถูกต้องและสวยงาม รวมทั้งมีการตรวจการแต่งกาย ทรงผม ในตอนเช้าและก่อนกลับบ้านด้วย คุณเล่าว่าแม้แต่ตอนส่งงานก็ต้องห้ามยื่นสิ่งที่โต๊ะ โดยจะต้องคลานเข้าและนั่งลงส่งให้เรียบร้อย ตลอดจนการเข้าแถวเคารพธงชาติก็ห้ามพูดคุย และเวลานั่งเรียนก็ต้องนั่งให้เรียบร้อย ขาชิดกัน เมื่อเดินไปที่ต่างๆ ของโรงเรียนและพบเจอคุณครูจะต้องหยุดทำความเคารพให้เรียบร้อยและให้คุณครูเดินไปก่อน

นอกจากนี้โรงเรียนยังมีกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นกุลสตรีอีก คุณเล่าว่ามีกิจกรรมกุลสตรีราชินีบน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่นักเรียนทุกระดับชั้นต้องเข้าร่วม โดยเป็นการฝึกปฏิบัติด้านกีรียมารยาท ทั้งการไหว้ การกราบ การถวายบังคม การถอนสายบัว การหมอบ การคลาน การรับของส่งของ สอนประวัติโรงเรียน รวมทั้งสอนเพลงประจำโรงเรียน คือ เพลงพิภุลแก้ว เพื่อให้ นักเรียนเข้าใจถึงเนื้อหาของเพลงและยังเป็นการปลูกฝังให้เราเป็นดังที่ในเนื้อเพลงกล่าวไว้ อีกทั้งมีการจัดประกวดมารยาทภายในโรงเรียน ซึ่งคุณเคยเป็นตัวแทนห้องในการเข้าประกวดตอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งได้รางวัลที่ 2 ในการประกวด นอกจากนี้ยังมีการจัดประกวดพานพุ่ม ร้อยมาลัย ทำกระทง เพื่อให้นักเรียนทำเป็นและสามารถนำไปใช้ได้ ในโอกาสวันสำคัญต่างๆ เช่น วันครู วันพ่อและวันแม่ จากการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวคุณรู้สึกภาคภูมิใจที่ครั้งหนึ่งเคยได้เข้าร่วมเป็นตัวแทนและยังได้รับรางวัลด้วย

จากการส่งเสริมและขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของโรงเรียน คุณรู้สึกว่าเป็นผลดีต่อสังคมในปัจจุบัน เพราะเป็นการปลูกฝังตั้งแต่ในวัยเด็กเพื่อให้เกิดการซึมซับ ซึ่งส่งผลดีต่อเด็กเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะสำหรับบางคนที่บ้านอาจไม่ได้เน้นหรือส่งเสริมมากนักยังเป็นผลดีเพราะอย่างน้อยก็ยังสามารถรับจากทางโรงเรียน และถือเป็นข้อดีของโรงเรียน เพราะโรงเรียนอื่นอาจไม่ได้เน้นมากนัก เธอจึงมีความรู้สึกที่ดีและอยากให้โรงเรียนมีการอบรมขัดเกลาอย่างนี้ต่อไป นอกจากนี้คุณเองยังมีความรู้สึกที่ดีต่อคุณาจารย์ของโรงเรียน โดยมองว่าคุณาจารย์ผู้หญิงในโรงเรียนเป็นตัวแทนของความเป็นกุลสตรีในด้านบุคลิกภาพ การวางตัว และการพูดจา ซึ่งคุณมองว่าอายุของคุณาจารย์ไม่ได้เกี่ยวกับการเป็นตัวแทนเพราะอยู่ที่ตัวบุคคลมากกว่า

สำหรับความประพฤติของคุณภายในโรงเรียนนั้นถือได้ว่าเป็นความประพฤติที่ดี โดยคุณมีตำแหน่งเป็นหัวหน้าห้องด้วย จึงทำให้เธอได้รับความไว้วางใจจากเพื่อนๆ และครูประจำชั้น ซึ่งจากการสอบถามจากคุณครู พบว่า เธอเป็นเด็กที่มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงานดี ขยัน โดยส่วน

ใหญ่เธอจะอยู่เก็บดูแลความเรียบร้อยของห้องก่อนแล้วถึงกลับบ้าน และเธอเองยังได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบโรงเรียนมาตลอด ทั้งการแต่งกาย ทรงผม ซึ่งจากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า เธอแต่งกายถูกระเบียบ กระโปรงยาวคลุมเข่า ส่วนผมจะถักเปียเรียบร้อยและไม่ซอยผม นอกจากนั้นกลุ่มเพื่อนของเธอยังเป็นเด็กที่เรียบร้อยเหมือนกัน ประพฤติตนตามกฎระเบียบเช่นเดียวกัน มีความสนิทสนมคุยกันได้ในทุกเรื่อง เนื่องจากสนิทกันมาตั้งชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

“ปฏิบัติตามหมด เพราะถ้าเข้าหาผู้ใหญ่ก็จะเป็นคุณครูในโรงเรียนมากกว่า ข้างนอกก็จะเป็นญาติๆ ญาติก็เคยชมว่าตั้งแต่เข้าโรงเรียนนี้มาก็ดีขึ้นนะในเรื่องของมารยาท ส่วนกฎของโรงเรียนหนูก็ทำตามหมดค่ะ ตามกฎกระโปรงต้องยาวเลยเข่า 3 นิ้ว แต่ของหนูยาวเกินกว่า 3 นิ้วอีก ประมาณ 6 นิ้วได้ ผมหนูก็ไม่ซอย ส่วนข้อไม่ปฏิบัติตามไม่มีค่ะ ไม่เคยไม่ทำ หนูไม่เบื่อแต่มันชินไปแล้ว คือเราก็ไม่อยากจะมีปัญหา อยู่อย่างปลอดภัยดีกว่า คือหนูคิดว่าถ้าซอยผมแล้วต้องอยู่โรงเรียน 5 วัน แล้วมันไปข้างนอกได้แค่ 2 วัน คือเสาร์กับอาทิตย์ แล้วก็ต้องกลับมาผูกเปียใหม่อีกก็เลยคิดว่าเราควรจะทำตามกฎระเบียบดีกว่า ส่วนกินขนมในห้องหรือโดดเรียนก็ไม่เคยทำค่ะ” (อุ๋น, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2553)

จากการสนทนาทำให้ผู้วิจัยทราบว่า อุ๋นเป็นเด็กเรียบร้อย น่ารัก อัจฉริยะดี และเป็นที่ยรักของเพื่อนๆ และคุณครู และเมื่อพบเจอกันเธอจะไหว้สวัสดีและพูดจาสุภาพ อีกทั้งการนั่งของเธอ นั้นเรียบร้อยมาก ขณะที่นั่งคุยกันเธอจะนั่งขาชิดกันและกระโปรงคลุมเข่าตลอด และแต่งกาย ทำผมถูกระเบียบโรงเรียน ซึ่งเธอมักจะได้รับคำชมจากคุณครูเสมอว่าเป็นเด็กที่น่ารัก ชยัน โดยเธอได้ให้ความสำคัญและปฏิบัติตามกฎระเบียบเสมอมา

4.1.2 กลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อย จำนวน 5 ราย

คนที่ 6 แก้ว

แก้ว (นามสมมติ) เป็นผู้หญิงที่ค่อนข้างแก่น ไม่ได้เรียบร้อยมากนัก มีอัจฉริยะดี มีสัมมาคาราวะ แก้วเป็นคนกรุงเทพฯ นับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันอายุ 16 ปี กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนวิทย์ – คณิต มีพี่น้องสองคนรวมตนเอง มีพี่ชายหนึ่งคน อายุ 20 ปี ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านร่วมกับคุณพ่อ คุณแม่ และพี่ชาย ลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นทาวน์เฮ้าส์ ย่านสะพานใหม่

แก้วได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนราชินีบนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 2 เนื่องจากคุณพ่อเป็นคนหวงลูกสาว จึงอยากให้แก้วเรียนโรงเรียนหญิงล้วน แก้วเป็นเด็กหัวดี มีความรับผิดชอบในเรื่องของการเรียน จึงทำให้เธอจัดอยู่ในประเภทเด็กเรียนดี โดยในวัยเด็กเธอชอบเรียนวิชาคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ เพราะเรียนแล้วได้คะแนนดีและเรียนรู้เรื่องกว่าวิชาอื่น ในยามว่างแก้วชอบฟังเพลง เล่นเกมส์ และเล่นดนตรี ส่วนความสามารถพิเศษแก้วสามารถวาดรูปได้ทั้งภาพเหมือนและภาพการ์ตูน

แก้วเป็นบุตรคนที่สอง มีพี่ชาย 1 คน ในวัยเด็กคุณย่าเป็นผู้เลี้ยงดู เนื่องจากคุณพ่อและคุณแม่ต้องออกไปทำงาน เธอถูกเลี้ยงดูแบบไม่ตามใจ มีเหตุผล แต่ไม่ได้เข้มงวดมากนัก เธอสนิทกับทุกคนในครอบครัว แต่เมื่อมีปัญหามักจะปรึกษาคุณแม่เป็นหลัก แก้วเล่าให้ฟังว่าคุณพ่อเป็นคนตลก ใจดีและเป็นคุณพ่อที่ทันสมัยเข้าใจวัยรุ่น ส่วนคุณแม่เป็นคนใจดี ตามใจบางเรื่อง แก้วเล่าว่าที่บ้านของเธอไม่ได้เน้นหรือส่งเสริมให้เธอเป็นคนที่ยุ่ยร้อย แต่ก็ไม่ได้ถึงขนาดกับไม่ได้ใจหรือไม่ได้อบรม โดยคุณแม่ของเธอจะสอนให้รู้เรื่องกาลเทศะมากกว่า เวลาอยู่ต่อหน้าผู้คนควรวางตัวและพูดจาอย่างไร โดยที่บ้านไม่ได้ผลักดันหรือเน้นในเรื่องนี้มากนัก แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการตักเตือน

สำหรับแก้วแล้ว มองความเป็นกุลสตรีก็คือ การรู้จักกาลเทศะ มีความสำรวม รู้ว่าควรวางตัวอย่างไรในแต่ละสถานการณ์ แต่ไม่ถึงกับต้องคลานหรือกราบเหมือนในอดีต เธอมองว่าผู้หญิงที่มีความเป็นกุลสตรีนั้นมีภูมิหลังที่ดีและได้รับการอบรมมาดี ซึ่งยังคงเป็นคุณสมบัติในการเลือกคู่ครองของฝ่ายชาย เนื่องจากฝ่ายชายยังต้องการภรรยาที่ดี มีความสามารถดูแลลูก คอยปรนนิบัติ แต่แก้วคิดว่าในปัจจุบันฝ่ายหญิงเริ่มเป็นหัวหน้าครอบครัว เพราะเธอมองว่าการทำหน้าที่เป็นภรรยาไม่ใช่แค่ต้องอยู่บ้าน ทำงานบ้านหรือดูแลลูกเพียงอย่างเดียว แต่ควรมีความสามารถด้านอื่นด้วย ทำงานได้ฉลาด คือเป็นผู้หญิงที่ทันโลก แต่ยังคงไว้ซึ่งความเป็นกุลสตรีอยู่ โดยแก้วคิดว่าผู้หญิงในปัจจุบันควรที่จะมีความเป็นกุลสตรีไว้บ้าง เพราะเวลาไปในสถานที่ต่างๆควรที่จะมีความสำรวม เพื่อความปลอดภัยสำหรับตัวเองและได้รับการยอมรับ นอกจากนี้เธอมองว่าความสำคัญของการเป็นผู้หญิงที่มีความเป็นกุลสตรีนั้นเป็นการปูพื้นฐานไปในอนาคต เมื่อแต่งงานมีครอบครัวไป สำหรับแก้วแล้วคิดว่าการเป็นกุลสตรีนั้นขึ้นอยู่กับบุคคล บางคนที่ยุ่ยร้อยก็สามารถที่จะเป็นได้ง่าย แต่บางคนมีบุคลิกที่แก่นหรือดื้อก็อาจจะเป็นได้ยาก อย่างไรก็ตามแก้วคิดว่าการที่สังคมคาดหวังให้ผู้หญิงมีความเป็นกุลสตรีเพียงอย่างเดียวนั้นเป็นข้อเสีย เพราะเหมือนเป็นการตัดโอกาสผู้หญิงในการเรียนรู้ด้านอื่นๆ ซึ่งแก้วคิดว่าผู้หญิงสมัยนี้ควรที่จะมีความเป็นกุลสตรีด้วยและมีความรู้ความสามารถด้านอื่นๆควบคู่กันไป

แก้วเล่าว่าโรงเรียนมีการอบรมขัดเกลาเด็กให้มีความเป็นกุลสตรีมาตลอด ทุกเข้าก่อนเข้าโรงเรียนต้องไหว้คุณครู และมีการตรวจความเรียบร้อยในการแต่งกาย ตรวจเล็บ เวลาจะขออนุญาตคุณครูทำอะไรก็ต้องคลานเข้าหรือแม่แต่ส่งงานก็ตาม ห้ามยื่นค้ำศีรษะคุณครู นอกจากนี้โรงเรียนมีกิจกรรมกุลสตรีราชินีบน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ซึมซับในเรื่องของการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องและเหมาะสม ทั้งการไหว้ การกราบ ฯลฯ เพื่อให้นักเรียนมีความเรียบร้อยเป็นกุลสตรี และยังมีกิจกรรมการจัดประกวดมารยาทและประกวดจัดพาน แต่อย่างไรก็ดี แก้วเล่าว่าเธอไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมการประกวดดังกล่าวเลย เนื่องจากแก้วคิดว่าตัวเองไม่เหมาะกับสิ่งเหล่านี้และไม่ได้มีความสนใจ อีกทั้งคุณครูไม่เคยเลือกตัวเธอเองด้วย จึงทำให้ไม่เคยได้เข้าร่วม

“มีประกวดมารยาทและการแข่งประกวดจัดพาน ซึ่งหนูไม่เคยเข้าร่วม เพราะหนูคงไม่ชอบและครูก็ไม่เคยเลือกเราด้วย” (แก้ว, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2553)

จากการส่งเสริมและขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของโรงเรียน แก้วคิดว่าเป็นผลดีต่อสังคมและเป็นข้อดีของโรงเรียนเราเพราะโรงเรียนอื่นไม่มีการสอนและเน้นแบบนี้ ทำให้สามารถปฏิบัติเองได้โดยอัตโนมัติเพราะโรงเรียนอบรมมาตั้งแต่เล็ก โดยแก้วเล่าว่าตอนเด็กๆเธอคิดว่าทำไมต้องมีการเรียนหรือฝึกในด้านนี้ เพราะค่อนข้างน่าเบื่อโดยเฉพาะในคาบเรียน แต่สิ่งที่ได้ก็ได้มาโดยไม่รู้ตัว เพราะได้สัมผัสมานานเหมือนเป็นกิจวัตรไปแล้ว และเมื่อออกไปเจอสังคมภายนอกเธอก็คิดว่าทำไมคนอื่นถึงไม่ทำเหมือนที่เราทำ เช่น การไหว้หรือเดินก้มหลัง ซึ่งแก้วคิดว่าเป็นเพราะโรงเรียนเราได้สอนมาและเป็นข้อดีจริงๆ ในส่วนของความรู้สึกที่มีต่อคุณอาจารย์ เธอคิดว่าคุณอาจารย์ผู้หญิงในโรงเรียนเป็นตัวแทนของการเป็นกุลสตรี ทั้งคุณอาจารย์อาวุโสและคุณอาจารย์ใหม่ โดยไม่เกี่ยวกับอายุแต่อยู่ที่ตัวบุคคลมากกว่าไม่ว่าจะเป็นเรื่องการวางตัว กิริยามารยาท การพูดจา ซึ่งถือเป็นแบบอย่างที่ดี

สำหรับความประพฤติของแก้วนั้น เธอเป็นคนค่อนข้างแก่นและไม่ค่อยเรียบร้อยเท่าใดนัก ทำให้เธอไม่ค่อยได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของทางโรงเรียนทั้งเรื่องการแต่งกาย ทรงผม รวมทั้งความประพฤติด้วย แก้วเล่าว่าเคยโดนเรียกไปฝ่ายปกครองตั้งแต่มัธยมปลายเรื่องผม และเคยโดนคุณครูตักผมเพราะเป็นผมชอย ส่วนเรื่องการแต่งกายจะเป็นเรื่องกระโปรง แก้วเล่าว่ากระโปรงของเธอทั้งเลาะขึ้นและพับขึ้นด้วย เคยโดนคุณครูเรียกไปเตือนแล้วให้เลาะลง แต่ถ้าตัวไหนที่สั้นมากจนเลาะลงไม่ได้แล้วก็ต้องไปซื้อใหม่ ในเรื่องของความประพฤติอื่นๆเธอเคยกินขนมในห้องเรียน โดดเรียนไปอยู่บริเวณอื่นของโรงเรียน เช่น โรงยิมหรือแม้แต่ห้องน้ำ เนื่องจากเธอรู้สึก

เปื้อนและซีเกียจในบางครั้ง แต่อย่างไรก็ตาม เธอเป็นเด็กหัวดีจึงทำให้เธอมีเกณฑ์การเรียนที่ค่อนข้างใช้ได้ สำหรับกลุ่มเพื่อนของแก้วนั้น เธอเล่าว่าไม่ได้เรียบร้อยเหมือนกัน ไม่มีคนเรียบร้อยเลยออกแนวแสบๆซนๆแต่ไม่ได้แสบถึงขนาดหาความเดือดร้อนมาให้ แต่อยู่ภายในโรงเรียนก็ถือว่าเป็นกลุ่มที่ไม่เรียบร้อย เพราะจะทำอะไรคล้ายๆกันเลยเข้ากันได้ เธอเล่าว่าในกลุ่มจะเป็นเด็กที่หัวดีแต่ไม่ได้เป็นเด็กเรียนมากเกินไป เพื่อนๆของแก้วจะมีทั้งที่อยู่ห้องเดียวกันและห้องอื่นด้วย แต่โดยส่วนใหญ่จะสนิทกันมาตั้งแต่มัธยมศึกษาตอนต้น

“ในแง่ของกฎระเบียบ ไม่ค่อยปฏิบัติตามเท่าใดเอาที่แหกได้ใหม่ ถ้าในแง่ที่ไม่ทำตามก็จะเป็นเรื่องผม พับกระโปรง โดดเรียน กินขนมในห้องเรียน หนูเคยโดนเรียกไปฝ่ายปกครองตั้งแต่นั้น ม.ปลาย โดนเรื่องผม คือโดนคุณครูตัดผมเลยเพราะผมชอยอยู่ ส่วนกระโปรงก็โดน คือหนูทั้งเลาะขึ้น แล้วก็พับขึ้นด้วย คือถ้าโดนก็ต้องเลาะลง เคยโดนเลาะลง 1 ครั้ง โดนซื้อกระโปรงใหม่ 1 ครั้ง คือมันสิ้นใจเลาะลงไม่ได้แล้ว แต่ยังไม่เคยโดนทำทัณฑ์บน” (แก้ว, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2553)

จากการสนทนาทำให้ผู้วิจัยทราบว่า แก้วเป็นเด็กที่มีบุคลิกค่อนข้างแสบ ไม่ได้เรียบร้อยมากนัก มีอหิยาศัยที่ดี โดยทุกครั้งที่พบเจอแก้วจะเข้ามาทักทายเสมอ ส่วนเรื่องของการแต่งกายและทรงผมพบว่า เธอใส่กระโปรงสั้นประมาณหัวเข่า ซึ่งถือว่าผิดกฎระเบียบโรงเรียน และสำหรับทรงผมของแก้วนั้นเป็นผมชอยสั้น อย่างไรก็ตามเธอรู้ตัวว่าสิ่งที่เธอนั้นเป็นการฝ่าฝืนกฎระเบียบโรงเรียนมาตลอด

คนที่ 7 ต่าย

ต่าย (นามสมมติ) เป็นผู้หญิงที่มีบุคลิกหัวแสบ ไม่ได้เรียบร้อย เป็นคนไม่ค่อยคิดอะไรมาก ต่ายเป็นคนกรุงเทพฯ นับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันอายุ 17 ปี กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แผนการเรียนศิลป์สังคม มีพี่น้องสองคนรวมตนเอง มีน้องชายหนึ่งคน อายุ 16 ปี ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านร่วมกับ คุณพ่อ คุณแม่ และน้องชาย ลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นบ้านเดี่ยว ย่านดุสิต

ต่ายได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนราชินีบนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยสาเหตุที่เข้าศึกษาเนื่องจากมีคนรู้จักแนะนำคุณแม่ของเธอและคุณแม่ก็อยากให้ต่ายอยู่ในสังคมที่ดี ต่ายเป็นเด็กที่หัวๆ คล้ายทอม เธอเป็นเด็กไม่ค่อยสนใจเรื่องการเรียนจึงทำให้เธอไม่ชอบเรียนหนังสือ แต่

อย่างไรก็ดี เธอเล่าว่าชอบเรียนวิชาภาษาอังกฤษมากที่สุดเพราะค่อนข้างเรียนรู้เรื่องกว่าวิชาอื่น ตั้งแต่เด็ก ในยามว่างถ่ายชอบเล่นดนตรี เล่นคอมพิวเตอร์ ส่วนความสามารถพิเศษจะเป็นการเล่นดนตรีสากล โดยเธอเล่นเบสและกีตาร์ได้และยังเล่นอยู่วงดนตรีของโรงเรียนด้วย เธอเล่าว่าตัวเธอเป็นคนขี้เกียจจำยกเว้นจำได้เรื่องเดียวคือเรื่องดนตรีเพราะเธอชอบดนตรีมาก ซึ่งถ่ายได้ฝึกซ้อมเองและเรียนกับคุณครูที่โรงเรียนด้วย

ถ่ายเป็นบุตรคนโต มีน้องชาย 1 คน ในวัยเด็กคุณอาเป็นคนเลี้ยงดู เนื่องจากคุณพ่อและคุณแม่ทำงานค่อนข้างหนัก เธอถูกเลี้ยงดูแบบตามใจ ทั้งคุณพ่อ คุณแม่และคุณอาตามใจจนเธอรู้ตัวว่าตัวเองเสียนิสัยแต่เมื่อโตขึ้นถ่ายเริ่มคิดได้มากขึ้น เธอสนิทกับคุณอามากที่สุด เนื่องจากเป็นคนเลี้ยงเธอมาตั้งแต่เด็ก คุณอาของถ่ายเป็นผู้หญิงที่มีบุคลิกห้าวคล้ายผู้ชาย เป็นคนใจดี ตามใจเธอตั้งแต่เด็ก เธอเล่าว่าคุณพ่อเป็นคนอารมณ์ร้อน หงุดหงิดง่าย แต่เวลาอยู่กับถ่ายจะขี้เล่นสนุกสนาน ถ่ายเล่าว่าเธอมีบุคลิกและนิสัยคล้ายคุณพ่อ ส่วนคุณแม่เป็นคนเงียบ ขรึม ขี้น้อยใจเป็นบางครั้ง ถ่ายจะสนิทกับคุณแม่มากที่สุดเมื่อมีปัญหาจะปรึกษาคุณแม่ แต่ปัจจุบันจะปรึกษาเพื่อนในทุกเรื่องมากกว่า ถ่ายเล่าว่าบุคคลทางบ้านไม่ได้เน้นให้เธอเป็นคนเรียบร้อย เป็นอย่างนี้ดีแล้ว คุณแม่บอกว่าขอแค่เป็นคนดีและสามารถดูแลตัวเองได้ แต่อย่างไรก็ตามคุณแม่จะคอยตักเตือนเธอในเรื่องการเรียนว่าให้ตั้งใจเรียน

สำหรับถ่ายแล้ว มองความเป็นกุลสตรีว่าเป็น คนที่มีบุคลิกเรียบร้อย ทำถูกกฎระเบียบทุกอย่าง ไม่ใช่แค่การมีมารยาทและรู้จักกาลเทศะเท่านั้น และการจะเป็นกุลสตรีนั้นสามารถเป็นได้ทุก คนไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นเด็กที่เรียนดีเพียงอย่างเดียว แต่เธอคิดว่าคนเหล่านี้ไม่สามารถดูแลตัวเองได้เนื่องจากสังคมภายนอกไม่เหมือนกับภายในโรงเรียน ถ่ายไม่ได้มองคนจากภายนอกเพียงอย่างเดียวแต่จะมองที่นิสัยมากกว่าเธอจึงไม่ได้มองว่าผู้หญิงที่ไม่มีความเป็นกุลสตรีนั้นไม่ดี แต่อย่างไรก็ตามเธอคิดว่าความเป็นกุลสตรีนั้นยังเป็นคุณสมบัติในการเลือกคู่ครองของฝ่ายชายอยู่บ้าง โดยเฉพาะผู้ชายที่คิดจะหาผู้หญิงมาทำหน้าที่ภรรยาและแม่ของลูกแต่สำหรับผู้ชายที่คิดแค่คบกัน อาจไม่ได้มองในเรื่องนี้ เพราะสุดท้ายแล้วผู้ชายจะชอบผู้หญิงที่เรียบร้อย สามารถดูแลลูกและครอบครัวได้ อีกทั้งถ่ายยังมีความคิดว่าผู้หญิงในปัจจุบันควรมีความเป็นกุลสตรีไว้บ้างในเรื่องของการวางตัวกับผู้ชายและผู้อาวุโส เพราะปัจจุบันผู้หญิงจะทำตัวใกล้ชิดกับฝ่ายชายมากซึ่งเป็นภาพพจน์ที่ไม่ดี ในส่วนของผู้อาวุโสเธอคิดว่าควรมีความเคารพและวางตัวที่ดี เธอเล่าว่าถึงแม้เธอจะเป็นคนที่ไม่เรียบร้อยแต่ก็ไม่เคยทำตัวแย่อหรือไม่ดีกับผู้ใหญ่ ถ้าดีมาเธอก็ดีไป โดยถ่ายคิดว่าผู้ใหญ่มองว่าเป็นสิ่งสำคัญและทำให้เข้าหาผู้ใหญ่ได้ง่าย เป็นการสร้างคุณค่าให้กับตัวเอง ซึ่งถือเป็นความสำคัญของการเป็นกุลสตรีตามความคิดของเธอ อย่างไรก็ตามถ่ายคิดว่าการเป็นกุลสตรีนั้น

ขึ้นอยู่ที่ตัวบุคคลบางคนก็เป็นได้ง่ายบางคนก็ยาก但是对于ตัวเธอนั้นค่อนข้างยาก จึงอยู่ที่ตัวบุคคล

“ผู้หญิงควรมีความเป็นกุลสตรีในเรื่องการวางตัวกับผู้ชายหรือเพศตรงข้าม เพราะปัจจุบันผู้หญิงดูบ้างผู้ชายเกินไป มันดูเป็นผู้หญิงไร้ค่า ควรจะเล่นตัวบ้าง แล้วยังเรื่องมารยาทการวางตัวกับผู้ใหญ่ หนูก็ไม่ชอบถ้าใครจะพูดจาไม่ดีกับผู้ใหญ่ เพราะเขาก็เป็นผู้ใหญ่ ถึงหนูจะแยะแต่ไม่เคยทำตัวไม่ดีกับผู้ใหญ่เลยถ้าเขาดีกับหนู คือหนูคิดว่าถ้าทำตัวให้น่าเคารพหนูก็เคารพ แต่ถ้าไม่มีเราก็มไม่มี” (ต่าย, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2553)

ต่ายเล่าว่าโรงเรียนเน้นอบรมขัดเกลาในเรื่องของกิริยามารยาท ฝึกการไหว้และการปฏิบัติที่ถูกหลัก โดยมีการจัดกิจกรรมประกวดมารยาทในทุกปี เพื่อส่งเสริมให้ปฏิบัติตัวได้ถูกต้องและงดงาม นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่เน้นให้เป็นในเรื่องของงานบ้านงานเรือน คือ กิจกรรมประกวดจัดพานพุ่ม ร้อยมาลัย ทำกระทง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนทำเป็นและมีประสบการณ์ติดตัวไปเมื่อจบจากโรงเรียนแล้ว แต่สำหรับต่ายแล้วเธอไม่เคยเข้าร่วมเพราะเป็นสิ่งที่ไม่ถนัดและไม่เคยได้รับการคัดเลือกจากคุณครู อย่างไรก็ตามจากการที่โรงเรียนอบรมขัดเกลามาแล้ว เธอคิดว่าได้ส่งผลต่อตัวเธอบ้างในเรื่องมารยาท ความคิด แต่ในส่วนพฤติกรรมต่ายก็ยังเป็นตัวของเธอเองอยู่ โดยต่ายคิดว่าโรงเรียนของเราดีกว่าโรงเรียนอื่นเมื่อเทียบในเรื่องความเรียบร้อยหรือความมีมารยาทของเด็ก เธอกล่าวว่าโรงเรียนเราถือว่าอบรมได้เป็นอย่างดีและคิดว่าเด็กที่ค่อนข้างแรงในโรงเรียนเมื่อออกไปข้างนอกถือว่าเรียบร้อย ซึ่งถือเป็นข้อดีของโรงเรียน ในส่วนของความรู้สึกที่มีต่อคุณอาจารย์ เธอคิดว่าคุณอาจารย์ผู้หญิงในโรงเรียนไม่ได้เป็นต้นแบบของการเป็นกุลสตรี ต่ายมองว่าคุณอาจารย์เป็นผู้ใหญ่และมีจรรยาบรรณอยู่แล้ว แต่ด้วยความที่โรงเรียนมีกฎของคุณครูด้วยจึงทำให้คุณครูไม่เป็นตัวของตัวเอง ต่ายกล่าวว่าครูมีผลต่อการแสดงออกของเธอ เนื่องจากเธอคิดว่าถ้าครูดีมาและเป็นที่น่าเคารพเธอก็จะประพฤติตนตอบไปในทางที่ดี เธอเล่าว่าไม่ได้เป็นคนที่น่าไหว้หลังหลอก รู้สึกอย่างไรก็จะแสดงออกมามีอย่างนั้น

สำหรับความประพฤติของต่ายนั้น เธอมีบุคลิกห้าว คล้ายทอมและไม่เรียบร้อย ต่ายเล่าว่าไม่ได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนและแหกกฎแทบทุกอย่าง ทั้งกระโปรงสั้น ซอยผม โดดเรียน โดยโดนเรียกไปฝ่ายปกครองและทำทัณฑ์บนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จนกระทั่งปัจจุบันส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องผม เธอเล่าว่าผมของเธอซอยสั้นตั้งแต่ประถมและปัจจุบันก็ยังซอยสั้นอยู่ ส่วนกระโปรงจะโดนแค่ตักเตือนเท่านั้น ต่ายเล่าว่าโดนเรียกไปว่ากล่าวตักเตือนบ่อยแต่ก็ยัง

เหมือนเดิมไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง ยิ่งควบคุมมากเธอก็ยิ่งต่อต้าน ซึ่งคุณครูเคยว่าเธอว่าแค่กฎระเบียบยังทำตามไม่ได้แล้วถ้าออกไปจะทำตามกฎหมายได้อย่างไร แต่เธอก็คิดว่ากฎหมายไม่ได้มาบังคับรูปลักษณะของเธอว่าต้องแต่งตัวหรือทำผมอย่างไร ต่ายเข้าใจว่าโรงเรียนต้องมีกฎระเบียบแต่เธอก็คิดว่าค่อนข้างเยอะไป จึงทำให้รู้สึกเบื่อและไม่ได้ปฏิบัติตาม สำหรับกลุ่มเพื่อนของต่ายนั้นมีลักษณะนิสัยและบุคลิกที่คล้ายกัน ไม่เรียบร้อย กลุ่มของเธอรู้จักกันมาตั้งแต่มัธยมศึกษาตอนต้นและมาสนิทกันในช่วงมัธยมศึกษาตอนปลาย สำหรับเธอแล้วคิดว่าเพื่อนมีความสำคัญมาก เพราะเมื่อมีปัญหาจะปรึกษาเพื่อนเป็นหลักมากกว่าพ่อแม่ ทั้งเรื่องเรียนและทุกๆ เรื่อง

“หนูแหกทุกอย่างที่เขามีกตั้งแต่หัวจรดเท้า มีแค่เสื้อนักเรียนกับรองเท้าที่ถูกระเบียบ ทั้งเรื่องชอยผม กระโปรงสั้น โดดเรียน เคยถูกเรียกไปฝ่ายปกครอง และทำทัณฑ์บนมาแล้วประมาณ 20 ครั้งตั้งแต่ ป. 5 ก็โดนมาตลอด ทุกวันนี้ยังโดน ส่วนใหญ่เรื่องผมอย่างเดียวเลย กระโปรงไม่เคยแต่จะโดนว่าบ่อย เพราะสั้นแค่เข่า เคยถูกให้ซื้อกระโปรงใหม่แต่หนูก็ไม่แคร้ เพราะวันรุ่งขึ้นก็ใส่ตัวเดิม ส่วนโดดเรียนก็โดดอยู่บ้าน ในโรงเรียนก็เคย สรุปลงแล้วคือหนูจะโดนเรื่องพวกนี้บ่อยแต่ตัวหนูก็ยังเหมือนเดิม ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง”
(ต่าย, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2553)

จากการสนทนาทำให้ผู้วิจัยทราบว่า ต่ายเป็นเด็กที่มีบุคลิกหัว ไม่เรียบร้อย เป็นคนนิ่งๆ พูดจาตรงไปตรงมา โดยทุกครั้งที่พบเจอกันผู้วิจัยต้องเข้าไปทักทายก่อนแล้วเธอก็จะทักตอบมา ซึ่งเป็นลักษณะนิสัยของเธอ ส่วนเรื่องของการแต่งกายและทรงผมพบว่าผิดกฎระเบียบโรงเรียน

คนที่ 8 นี้

นี้ (นามสมมติ) เป็นคนอารมณ์ดี สนุกสนาน อธิบายดี มีบุคลิกหัว แก่นและไม่เรียบร้อย นี้เป็นคนกรุงเทพฯ นับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันอายุ 17 ปี กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แผนการเรียนศิลป์สังคม มีพี่น้องสองคนรวมตนเอง มีน้องสาวหนึ่งคน อายุ 12 ปี ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านร่วมกับคุณป้า ลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นตึกแถว ย่านบางซื่อ

นี้ได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนราชินีบนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 2 โดยคุณป้าเป็นผู้หาที่เรียนให้และอยากให้เข้าโรงเรียนนี้ เนื่องจากอยากให้นั่งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีและคุณป้าก็คิดว่าเป็น

โรงเรียนที่ดีโรงเรียนหนึ่ง นี่เป็นเด็กหัวดีแต่ไม่ค่อยให้ความสนใจเรื่องการเรียน เธอเล่าว่าชอบเรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่เด็กเพราะเรียนแล้วรู้เรื่องและได้คะแนนดี จึงทำให้เรียนได้ดีในวิชานี้ ส่วนวิชาที่ไม่ชอบคือคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ นี่เป็นคนอารมณ์ดีชอบร้องเพลงและเล่นดนตรี โดยความสามารถพิเศษของเธอคือการร้องเพลง นี่ได้ฝึกร้องเองตั้งแต่เด็กไม่ได้ไปเรียนจากที่ไหน ถือเป็นพรสวรรค์ส่วนตัว และเมื่อมีการประกวดร้องเพลงภายในโรงเรียนเธอจะเข้าร่วมด้วยเสมอ

นี่เป็นบุตรคนโต มีน้องสาว 1 คน ในวัยเด็กคุณป้าเป็นผู้เลี้ยงดู เธอเล่าว่าตั้งแต่เกิดคือคุณป้าเลี้ยงมา ทำให้เป็นคนติดคุณป้ามาตลอด ตอนแรกคุณป้าจะอยู่บ้านเดียวกับคุณพ่อและคุณแม่ นี่ก็จะงอแงว่าจะนอนแต่กับคุณป้า แล้วเมื่อคุณป้าย้ายบ้านก็เลยพาเราไปด้วย เพราะคุณป้าไม่มีครอบครัวและรักเราเหมือนลูกแท้ๆ ส่วนน้องสาวจะอยู่กับคุณพ่อคุณแม่ ซึ่งเธอเล่าว่าที่ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ไม่ได้มีปัญหาอะไรเพียงแต่เธอเป็นคนติดคุณป้าตั้งแต่เกิด มีอะไรจะปรึกษาและเล่าให้คุณป้าฟังมากกว่าคุณพ่อและคุณแม่มาตลอด คุณป้าจึงรู้เรื่องของนี่มากกว่าคุณพ่อคุณแม่ เธอเล่าว่าคุณป้าเป็นคนใจดี มีเหตุผล ไม่ตามใจทุกอย่าง ถ้าทำผิดมีวาทะตักเตือนและมีกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกัน ส่วนคุณพ่อเป็นคนนิ่งๆ เงียบๆ ตามใจคุณแม่ ในขณะที่คุณแม่เป็นคนดู และเมื่อจะชอบทำโทษด้วยการตี ซึ่งนี่เล่าว่าเคยโดนคุณแม่ตีตอนเด็กจนตอนนี้ยังเป็นรอยอยู่ อย่างไรก็ตามเธอไม่สนิทกับทั้งคุณพ่อและคุณแม่จึงทำให้มีความผูกพันกันน้อย นี่เล่าว่าเหมือนตนเองมีสองครอบครัว ความสัมพันธ์กับคุณพ่อคุณแม่ยังดีอยู่เพียงแต่ไม่ได้สนิทมาก โดยคุณพ่อและคุณแม่จะไม่รู้อะไรบ้าง ทั้งเรื่องเรียนและเรื่องส่วนตัว แต่จะเป็นคุณป้าแทนที่รู้เรื่องทั้งหมดและคุณป้ายังเป็นคนให้ค่าขนมรวมทั้งการมารับมาส่งที่โรงเรียนด้วยและเมื่อคุณป้ามีปัญหา ก็จะปรึกษาตั้งแต่ตลอดและรับฟังความคิดเห็นของเธอด้วย ส่วนเรื่องการอบรมของคุณป้านี้ เธอเล่าว่าคุณป้าไม่ได้เน้นให้เป็นคนเรียบร้อยมากนัก เพราะรู้ว่าเธอเป็นคนที่มีบุคลิกแก่นๆ ตั้งแต่เด็กอยู่แล้ว คุณป้าบอกว่าขอแค่ให้เธอเป็นคนดีก็พอแล้ว แต่มีการตักเตือนบ้างว่าควรทำตัวอย่างไรให้ถูกต้องเหมาะสม

สำหรับนี่แล้ว มองความเป็นกุลสตรีก็คือ การมีบุคลิกที่เรียบร้อย ไม่ว่าจะเดินหรือนั่ง พูดจาเรียบร้อย ไม่ไหวกเวกไววาย ไม่เสียงดัง ค่อนข้างเป็นผู้ดีคือจะไม่ทำอะไรที่ดูไม่ดีในที่สาธารณะ แต่เธอคิดว่าไม่เกี่ยวกับการรู้จักกาลเทศะ เธอมองว่าผู้หญิงที่มีความเป็นกุลสตรีนั้น น่าจะเกี่ยวกับสังคมที่อยู่มาทั้งครอบครัวหรือแม้แต่โรงเรียน แต่เธอเองไม่ได้มองว่าการที่ไม่มีความเป็นกุลสตรีนั้นเป็นสิ่งไม่ดีเพราะไม่ใช่เครื่องตัดสินว่าเป็นคนดีหรือไม่ดี อย่างไรก็ตาม นี่คิดว่าความเป็นกุลสตรียังเป็นคุณสมบัติในการเลือกคู่ครองของฝ่ายชายอยู่โดยเฉพาะวัยกลางคน คือคนที่ทำงานไปแล้วแต่สำหรับวัยรุ่นสมัยนี้ไม่ได้คำนึงถึงคุณสมบัติข้อนี้ และเธอคิดว่าผู้หญิงสมัยนี้ควรที่

จะมีความเป็นกุลสตรีบ้าง เพราะถ้าไม่มีความเป็นกุลสตรีแล้วมักจะเกิดปัญหาตามมา รวมทั้งมีภาพลักษณ์ที่ไม่ดีด้วย เช่น เมื่ออยู่ในที่สาธารณะผู้หญิงควรแต่งกายให้มิดชิดและวางตัวให้เหมาะสมกับเพศตรงข้าม เพื่อปกป้องตนเองและการมีภาพลักษณ์ที่ดี นอกจากนี้เธอมองว่าความสำคัญของการเป็นกุลสตรีคือ การมีภาพลักษณ์ดี เข้าสังคมง่าย ผู้ใหญ่เอ็นดู และยังเป็นคุณสมบัติที่ฝ่ายชายปรารถนาด้วย โดยเธอคิดว่าการเป็นกุลสตรีนั้นขึ้นอยู่กับบุคลิกของแต่ละคน บางคนที่มีบุคลิกเรียบร้อยอยู่แล้วก็เป็นได้ง่าย แต่สำหรับเธอแล้วคงยาก เพราะไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริง จึงไม่อยากฝืนและอาจดูไม่เป็นธรรมชาติ

นี่เองเล่าว่าโรงเรียนเน้นเรื่องกิจกรรมการเย็บปักถักร้อยเย็บเย็บอย่างมา ทุกเช้าเมื่อเข้ารั้วโรงเรียนต้องไหว้ทำความเคารพคุณครูทุกครั้งและมีการตรวจการแต่งกายด้วย นี่จะถูกให้ไหว้ใหม่จนกว่าจะสวยและถูกว่ากล่าวเรื่องการแต่งกายกับทรงผมอยู่เสมอ เนื่องด้วยความที่เป็นเธอและเพื่อนๆของเธอ จึงทำให้เป็นที่หมายของบรรดาคุณครูว่าไม่เรียบร้อยและประพฤติตนผิดระเบียบอยู่เสมอ ซึ่งนี่เองเล่าว่ามักจะถูกคุณครูเข้มงวดเพราะมีบุคลิกที่ไม่เรียบร้อยทั้งที่บางครั้งยังไม่ได้ทำอะไรผิดแต่ก็ถูกคุณครูว่ากล่าวไปแล้ว โดยนี้เองและเพื่อนในกลุ่มค่อนข้างชินกับเหตุการณ์เหล่านี้และรับได้เพราะเธอก็ยอมรับว่าตนเองและเพื่อนๆไม่เรียบร้อยและไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบจริง นอกจากนี้นี่เองเล่าว่ามีคาบเรียนกุลสตรีโดยเฉพาะเป็นการฝึกปฏิบัติทุกอย่าง เธอมีความรู้สึกว่าจะเสียเวลาเรียนคาบหนึ่งไปและคิดว่าควรจะทำหรือจัดกิจกรรมอื่นแทน เพราะบางคาบเข้าไปคุณครูไม่ได้สอนแต่จะเป็นการว่ากล่าวตักเตือนแทนจึงทำให้เธอและเพื่อนๆรู้สึกเบื่อกับการเรียนนี้ ส่วนการเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นกุลสตรีนั้นเธอก็ไม่เคยเข้าร่วมเลยทั้งการประกวดมารยาทและการประกวดจัดพาน เนื่องจากเธอคิดว่าเป็นกิจกรรมที่เด็กนักเรียนไม่ค่อยให้ความสนใจและไม่ค่อยเด่นในความคิดของเธอ แต่อย่างไรก็ตามนี่เองคิดว่าการส่งเสริมการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนนั้นเป็นผลดีต่อสังคม เพราะทำให้ติดตัวไปตลอดและคิดว่าเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติอยู่เสมอในสังคมไทยแต่เธอรู้สึกเบื่อบ้างที่บางครั้งโรงเรียนดูเข้มงวดไป

“เดินเข้าโรงเรียนไปเราก็ไหว้ครู แต่ครูก็จะให้ทำใหม่จนกว่าจะทำถูกต้อง ตั้งแต่เข้ารั้วมาเป็นแทบทุกครั้ง มันเป็นเพราะใบหน้าเราที่เขาดูเจอ พอเห็นหน้าเราถึงก็จะเอาแล้วๆว่าเราทำอะไรผิดทั้งๆที่ยังไม่ได้ทำอะไร แต่ถ้าคนอื่นผมยาก็จะปล่อยให้เดินผ่านไป แต่ถ้าเป็นหน้าหนูกับเพื่อนๆก็จะเอาแล้ว แต่เราก็เฉยๆไม่ได้ใส่ใจอะไร แต่รำคาญมากกว่า เพราะเรายังไม่ได้ทำอะไร พอเราไหว้ไม่สวย ก็เอาใหม่ๆ แบบโค้งลงไปๆ พอขึ้นมาก็กระโปรงเนี่ยสั้นไปผมเนี่ยตัดหรือยัง โคนไปเรื่อยๆ แล้วก็จะมีคาบเรียนกุลสตรีที่จะสอนไหว้แต่

บางคาบก็ไม่ไหวจะเข้าไปอบรมตักเตือนแทน ตั้งแต่หัวจรดเท้า อย่าไปนั่ง
อย่างนั้นอย่างนี้กับผู้ชาย ส่วนใหญ่จะเป็นครูฝ่ายปกครอง” (นิง, สัมภาษณ์,
6 กรกฎาคม 2553)

ส่วนความรู้สึกที่มีต่อคณาจารย์นั้น นิงมองว่าคณาจารย์เป็นตัวแทนของการเป็นกุลสตรี โดยเฉพาะในระดับอาวุโสแต่เธอไม่เลือกที่จะเป็นแบบ เพราะคิดว่าอยู่กับคนละยุคสมัยทำให้การปฏิบัติไม่เหมือนกัน อย่างไรก็ตามการอบรมขัดเกลาของโรงเรียนได้ส่งผลกระทบต่อตัวของนิงในการดำเนินชีวิตนอกโรงเรียน ทำให้มีความระลึกลึกซึ้งอยู่ว่าเราเป็นเด็กนักเรียนโรงเรียนราชินีบนควรที่จะมีความเรียบร้อยอยู่บ้าง ไม่พูดจาเสียงดังหรือหยาบคายโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่ออยู่ในเครื่องแบบนักเรียน แต่สำหรับในโรงเรียนแล้วเธอเล่าว่าไม่ค่อยส่งผลกระทบต่อตัวเธอเท่าใดนัก เพราะเธอและกลุ่มเพื่อนๆยังคงมีบุคลิกที่ไม่เรียบร้อยเหมือนเดิม ซึ่งนิงเล่าว่าคุณครูส่วนใหญ่เข้าใจและเข้าใจได้แล้ว

สำหรับความประพฤติของนิง เธอมีบุคลิกห้าว ไม่เรียบร้อย นิงเล่าว่าสิ่งที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบโรงเรียนไม่น่าจะมี แต่สิ่งที่ไม่ปฏิบัติตามค่อนข้างเยอะ เช่น การพูดจา โรงเรียนห้ามพูดจาหยาบคายและเสียงดังโวยวาย แต่เธอเล่าว่ากลุ่มของเธอมีหลายคนอาจมีแผลไปบ้าง และมีครั้งหนึ่งที่คุณครูใหญ่เคยเรียกกลุ่มของเธอเข้าพบ เนื่องจากพูดจาเสียงดังและโวยวายกันทั้งกลุ่ม โดยเธอเล่าว่าเหตุการณ์เกิดจากมีเพื่อนคนหนึ่งในกลุ่มแกล้งเอาเสื้อหนาวคลุมศีรษะตนเองแล้วร้องตะโกนเล่นกัน ทำให้คุณครูใหญ่เห็นจึงเรียกเธอและเพื่อนๆในกลุ่มเข้าพบเพื่ออบรมตักเตือน หลังจากนั้นทางโรงเรียนได้นำแผ่นป้ายมาติดว่า “นักเรียนที่ดีต้องไม่เอ็ดตะโรเวลาขึ้นลงบันได” ส่วนเรื่องที่ไม่ปฏิบัติตามนอกเหนือจากนี้คือเรื่องผมและกระโปรง เธอเล่าว่าทรงผมของเธอเป็นผมชอยสั้นตั้งแต่มัธยมต้นแล้ว โดยก่อนหน้านั้นเป็นผมยาวชอยจึงทำให้ครูจับตัดผมตั้งแต่นั้นมาเลยไว้ผมสั้นมาตลอด ทำให้โดนฝ่ายปกครองเรียกพบตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 1 มาเรื่อยๆจนกระทั่งปัจจุบันรวมทั้งโดนทำทัณฑ์บนด้วย สำหรับการแต่งกายนั้นเธอจะใส่กระโปรงเอวต่ำและค่อนข้างสั้นจึงถูกว่ากล่าวตักเตือนบ่อยให้เลาะกระโปรงลงรวมทั้งซื้อใหม่ อย่างไรก็ตามเธอและเพื่อนๆยังคงประพฤติตนผิดกฎระเบียบ โดยเพื่อนๆของนิงจะมีลักษณะนิสัยคล้ายกันจึงเข้ากันได้สนุกสนาน ทำอะไรไม่ค่อยสนใจใคร ค่อนข้างเป็นตัวของตัวเองแต่ไม่ถึงกับสร้างความเดือดร้อน เธอเล่าว่ากลุ่มของเธอเวลาอยู่ในโรงเรียนจะเหมือนเป็นแก๊งหนึ่งที่คอยแซวเพื่อนหรือรุ่นพี่รุ่นน้องเวลาที่เดินผ่าน สำหรับนิงแล้วเพื่อนมีความสำคัญมาก เพราะต้องทำกิจกรรมร่วมกันหลายอย่างช่วยเหลือและเป็นที่ปรึกษาที่ดี จึงทำให้มีความผูกพันกันมาก

“พูดจาเขาก็ห้ามพูดเสียงดังแต่กลุ่มเรามันเยอะก็มีหยาบคายบ้างและเป็นทั้งกลุ่ม คือครูใหญ่เคยเรียกกลุ่มหนูเข้าไปคุยทั้งกลุ่มเพราะเคยเล่นกันจนส่งเสียงดังเกินไป ส่วนเรื่องผมนี่จะชอยสั้น แต่ช่วง ม.ต้น ยังผมยาวถักเปียเก็บเรียบร้อยแต่คือเป็นผมยาวที่ชอย ทำให้ครูจับตัดตอน ม.2 ตั้งแต่นั้นมาเลยไว้ผมสั้นมาตลอดจนทุกวันนี้ ส่วนกระโปรงมันไม่สั้นมากแต่เป็นเอวต่ำ จะโดนว่าเยอะทั้งเกาะทั้งซื้อใหม่ และหนูเคยโดนเรียกไปฝ่ายปกครองครั้งแรกตอน ม.1 เรื่องผม หลังจากนั้นก็โดนเรียกมาเรื่อยๆ เดือนละครั้งสองครั้ง ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องผม แล้วก็เคยโดนทำทัณฑ์บนมาแล้ว 2 ครั้ง พอขึ้นมา ม.ปลาย ก็ยังโดนเรียกอยู่ คือจะมีเรื่องเยอะกว่า ม.ต้น แต่ส่วนใหญ่ที่หนูโดนจะเป็นเรื่องกระโปรงและผม” (นิง, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2553)

จากการสนทนาทำให้ผู้วิจัยทราบว่า นิงเป็นเด็กที่มีบุคลิกห้าว ไม่เรียบร้อย เป็นคนร่าเริง สนุกสนานและมีอัธยาศัยดี โดยทุกครั้งที่พบเจอกันนิงจะเข้ามาทักทายอย่างสนิทสนมและแหว่งเล่นตามลักษณะนิสัยของเธอ ส่วนการแต่งกายนั้นเธอจะใส่กระโปรงเอวต่ำและค่อนข้างสั้น ส่วนทรงผมจะชอยผมสั้น ซึ่งผิดระเบียบของทางโรงเรียน

คนที่ 9 แอม

แอม (นามสมมติ) เป็นคนอารมณ์ดี สนุกสนาน มีบุคลิกแก่นและไม่เรียบร้อย แอมเป็นคนกรุงเทพฯ นับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันอายุ 17 ปี กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แผนการเรียนศิลป์สังคม มีพี่น้องสองคนรวมตนเอง มีพี่สาวหนึ่งคน อายุ 18 ปี ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านร่วมกับคุณพ่อ คุณแม่ และพี่สาว ลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นบ้านเดี่ยว ย่านรังสิต

แอมได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนราชินีบนตั้งแต่อายุ 2 เนื่องจากมีคุณปู่แนะนำคุณพ่อของเธอและคุณพ่ออยากให้แอมอยู่ในสังคมที่ดี แอมเป็นเด็กที่ไม่ชอบการเรียนแบบท่องจำแต่จะชอบการคิดคำนวณ เธอจึงชอบเรียนวิชาคณิตศาสตร์ตั้งแต่เด็กและเป็นวิชาที่เรียนได้ดีมากที่สุด ส่วนวิชาที่ไม่ชอบคือวิชาที่ต้องท่องจำกับภาษาอังกฤษ อย่างไรก็ตามแอมเป็นคนที่ร่าเริง สนุกสนาน ทำให้ไม่ค่อยได้ให้ความสนใจเรื่องการเรียนรู้เท่าใดนัก ในยามว่าง แอมชอบฟังเพลง ดูหนัง เล่นเกมส์คอมพิวเตอร์ ส่วนความสามารถพิเศษ แอมสามารถวาดรูปได้ ทั้งวาดรูปการ์ตูนและวาดรูปภาพเหมือน ซึ่งเธอได้ฝึกหัดเองตั้งแต่เด็ก

แอมเป็นบุตรคนที่สอง มีพี่สาว 1 คน พี่สาวเป็นคนเงี้ยบๆ มีโลกส่วนตัวสูง ในวัยเด็กคุณพ่อและคุณแม่เป็นคนเลี้ยงดูเอง โดยคุณพ่อทำงานและคุณแม่เป็นแม่บ้าน แอมถูกเลี้ยงดูแบบไม่ตามใจ คุณพ่อจะให้ในสิ่งที่สมควรและไม่ให้ในสิ่งที่ฟุ่มเฟือย แต่ไม่ได้มีกฎระเบียบในการเลี้ยงดูมากนัก ครอบครัวของแอมค่อนข้างอบอุ่นแต่อาจไม่ได้อยู่กับพร้อมหน้าพร้อมตา เมื่อมีปัญหาจึงปรึกษาเพื่อนเป็นหลัก อีกทั้งช่วงนี้เริ่มโตขึ้นและใกล้เรียนจบจากโรงเรียนแล้วจึงทำให้แอมห่างครอบครัวไปบ้าง เธอเล่าว่าคุณพ่อเป็นคนใจดีและมีเหตุผล ค่อนข้างตามใจมากกว่าคุณแม่ ส่วนคุณแม่ค่อนข้างดุและเข้มงวด เจ้าระเบียบ ตามใจน้อยกว่าคุณพ่อ แอมเล่าว่าบุคคลทางบ้านไม่ได้เน้นให้เธอเป็นคนเรียบร้อยและคุณพ่อยากได้ลูกผู้ชายด้วย ซึ่งในสมัยเด็กแอมจะเล่นแต่ของเล่นเด็กผู้ชาย เล่นแบบห้าวๆอารมณ์ผู้ชาย โดยทางบ้านของเธอบอกว่าเป็นอย่างไรก็ได้แต่ขอแค่เป็นคนดีและมีความรับผิดชอบ

สำหรับแอมแล้ว มองความเป็นกุลสตรีก็คือ คนที่มีบุคลิกเรียบร้อย ทั้งกิริยาท่าทาง การพูด และการแต่งกาย แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นคนที่มีบุคลิกเรียบร้อย เพราะเธอคิดว่าคนที่ไม่มีความเป็นกุลสตรีก็สามารถมีกาลเทศะได้เช่นกัน เธอมองว่าผู้หญิงที่มีความเป็นกุลสตรีนั้นถือเป็นสิ่งที่ดี เพราะเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยที่ดั่งงามไว้ แต่เธอก็ไม่อยากเป็นอย่างนั้น เนื่องจากมีบุคลิกอย่างนี้ตั้งแต่เด็กแล้วจึงไม่อยากฝืนธรรมชาติ ซึ่งการที่คนจะเป็นกุลสตรีได้นั้นเธอคิดว่าไม่เกี่ยวกับการถูกอบรมมาดีหรือไม่ดี แต่น่าจะเกี่ยวกับสังคมรอบตัวมากกว่าที่ทำให้แต่ละคนมีบุคลิกที่แตกต่างกันไป สำหรับแอมไม่ได้เป็นคนตัดสินคนจากบุคลิกภายนอกเท่านั้น เช่น คนที่ชอยผมไม่ได้หมายความว่า จะเป็นคนไม่ดี แต่คืออยู่ที่กิริยา ท่าทาง การพูดจา ที่แสดงออกมามากกว่า จึงไม่ได้มองว่าผู้หญิงที่ไม่มีความเป็นกุลสตรีเป็นสิ่งไม่ดี แต่อย่างไรก็ตามเธอคิดว่าผู้หญิงสมัยนี้ควรมีความเป็นกุลสตรีไว้บ้าง โดยเฉพาะเรื่องการวางตัวกับฝ่ายชาย ควรมีการรักษาฉนวนสงวนตัวและการแต่งกายที่เหมาะสมไว้เพื่อความปลอดภัยของตัวเอง นอกจากนี้เธอมองว่าความสำคัญของการเป็นกุลสตรีคือทำให้ดูมีคุณค่าในสายตาคนอื่นและยังเป็นคุณสมบัติในการเลือกคู่ครองของฝ่ายชายด้วย เพราะคิดว่าสามารถทำหน้าที่ของการเป็นภรรยาได้ดี สำหรับแอมแล้วการเป็นกุลสตรีนั้นขึ้นอยู่กับบุคคลสองฝ่ายคือตัวเรากับคนที่มองมา โดยอยู่ที่ความคาดหวังและการนิยามการเป็นกุลสตรีของแต่ละคนว่ามีขอบเขตแค่ไหน แต่สำหรับตัวเธอแล้วคิดว่ายาก เพราะไม่ได้เป็นคนที่เรียบร้อยและคิดว่าไม่ใช่ตัวตนของเธอ

แอมมองว่าโรงเรียนไม่ได้ขัดเกลาแต่เป็นการบังคับมากกว่าให้ทำตัวเรียบร้อยและประพฤติตนตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด ทั้งความประพฤติ การแต่งกายและทรงผม โดยโรงเรียนเน้นให้เด็กนักเรียนมีความเรียบร้อยเป็นอย่างมาก จึงทำให้คาดหวังไว้กับนักเรียนสูงและ

ส่งผลให้กฎระเบียบค่อนข้างเคร่งครัดตามไปด้วย โดยแอมกล่าวว่ามีบางเรื่องที่โรงเรียนคาดหวังไว้สามารถปฏิบัติให้ได้ เช่น การพูดจากับผู้ใหญ่ให้มีสัมมาคารวะ เพราะเธอคิดว่าเป็นเรื่องที่ควรจะทำและสังคมไทยก็ยังให้ความสำคัญอยู่ แต่สำหรับบางเรื่อง เช่น การแต่งกายที่ต้องใส่กระโปรงยาวเกินครึ่งแข้ง เธอกล่าวว่าไม่สามารถทำให้ได้และไม่มีทางทำให้ได้ด้วยเพราะเธอคิดว่าคนที่ใส่กระโปรงสั้นไม่ได้หมายความว่าจะเป็นคนไม่ดีหรือไม่มีสัมมาคารวะ ในส่วนการเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นกุลสตรีเธอเล่าว่าไม่เคยเข้าร่วม เพราะเธอไม่ได้มีความสนใจและไม่ได้รับการคัดเลือก สำหรับความรู้สึกที่มีต่อคุณจารย์เธอคิดว่าคุณจารย์ไม่ได้เป็นต้นแบบของการเป็นกุลสตรี เพราะต่างยุคต่างสมัยทำให้การปฏิบัติและการวางตัวไม่เหมือนกัน ซึ่งแอมกล่าวว่าสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปมากจะให้แต่งตัวหรือวางตัวในแบบสมัยก่อนคงไม่ได้ รวมทั้งการอบรมขัดเกลาที่ต่างกันในแต่ละยุคสมัยทำให้คุณจารย์มีการปฏิบัติตนในแบบที่เรียบง่าย แต่อย่างไรก็ตามเธอคิดว่าการที่คุณจารย์ได้อบรมขัดเกลาหรือบังคับเรื่องกฎระเบียบนั้นถือว่าเป็นผลดีต่อนักเรียน โดยเธอกล่าวว่าเด็กที่ไม่ค่อยเรียบร้อยหรือแสบๆในโรงเรียนก็ไม่ได้ถึงขนาดสร้างความเดือดร้อนมาให้ เพราะอย่างน้อยเคยได้ผ่านหรือมีประสบการณ์ในสิ่งเหล่านี้บ้าง แต่บางครั้งอาจถูกกดดันหรือบังคับมากเกินไปทำให้รู้สึกอึดอัด จึงมีการต่อต้านและไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ

“มันไม่ใช่การขัดเกลาแต่ออกแนวบังคับ เช่น กระโปรงถ้าสั้นก็จะให้ไปซื้อใหม่ คือยังจะให้ใส่ยาวให้ได้ คือมองเราแค่นี้ไม่มองโดยรวม ส่วนคาบเรียนกุลสตรีส่วนใหญ่ครูจะเข้ามาตักเตือนมากกว่าว่าใครทำอะไรถูกผิด และสอนการปฏิบัติ” (แอม, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2553)

สำหรับความประพฤติของแอม เธอเป็นผู้หญิงที่ร่าเริง สนุกสนาน มีบุคลิกไม่เรียบร้อย เธอเล่าว่าอยู่ในโรงเรียนไม่ค่อยปฏิบัติตามกฎระเบียบเท่าใดนัก จึงทำให้เธอและเพื่อนๆเป็นที่รู้จักของคุณครูในเรื่องของความประพฤติ โดยเพื่อนของแอมนั้นมีลักษณะนิสัยและบุคลิกที่คล้ายกัน ไม่เรียบร้อย แอมเล่าว่าไม่ปฏิบัติตามทั้งเรื่องระเบียบการแต่งกาย ทรงผม รวมทั้งโดดเรียนด้วย ช่วงมัธยมต้นเธอไว้ผมยาวแต่โดนคุณครูจับตัดสั้นเท่ากันหมด ตั้งแต่นั้นมาเธอต้องไปซอยให้เป็นทรง จึงทำให้เป็นผมซอยสั้นจนปัจจุบัน เธอเล่าว่าคุณพ่อจะมาพบคุณครูเรื่องทรงผมบ่อยในช่วงมัธยมต้น ซึ่งเคยถูกฝ่ายปกครองเรียกไปพบครั้งแรกตอนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยช่วงนั้นส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องทรงผมที่ถูกเรียกไปพบ แต่พอขึ้นมัธยมปลายจะเป็นเรื่องกระโปรงมากกว่าทำให้ใส่กระโปรงยาวแต่ยังไม่เคยทำทัณฑ์บน เธอเล่าว่าเคยโดนคุณครูให้ใส่ชุดพิเศษมีชื่อว่า “ชุดหมี่” โดยเป็นเสื้อกับกระโปรงพิเศษที่ทางคุณครูเป็นผู้ทำขึ้นมาสำหรับนักเรียนที่แต่งกายไม่เรียบร้อย เสื้อจะมีกระดุมไว้ติดกับกระโปรงเพื่อไม่ให้ดึงเสื้อออกนอกกระโปรงได้และกระโปรงจะมีความยาวมาก ซึ่ง

เธอล่าว่าถูกใส่เป็นคนแรกตอนขึ้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เนื่องจากตอนนั้นแต่งกายไม่เรียบร้อยและเสื้อหลุดออกนอกกระโปรง จึงถูกใส่ชุดพิเศษไปยืนอยู่หน้าห้องประชุม ทำให้เธอค่อนข้างอายกับเหตุการณ์ดังกล่าว แต่สำหรับเธอคิดว่ากระโปรงยาวนั้นทำให้ภาพลักษณ์ภายนอกดูดีจริงแต่ไม่ได้ทำให้พฤติกรรมดีขึ้น และอยากให้โรงเรียนมีความยืดหยุ่นในเรื่องนี้บ้าง โดยแอมเคยรู้สึกว่าจะไม่ยอมมาโรงเรียนเพราะเรื่องนี้เนื่องจากถูกกล่าวหาบ่อย

“ปฏิบัติตามน้อยมาก แต่ที่ไม่ปฏิบัติตามจะเป็นเรื่องผม กระโปรง โดดเรียน บ่อยไปอยู่ทุกที่ที่อยู่ได้ ส่วนผมแต่ก่อนจะผมยาวแต่เป็นผมซอยเลยโดนครูตัดตอน ม.3 พอโดนครูตัดสั้นเราก็ตัดสั้นเราต้องไปซอยให้มันเป็นทรง เพราะตอนแรกครูตัดสั้นเท่ากันหมดเลย แต่พอขึ้น ม.ปลาย จะเป็นเรื่องการแต่งกาย กระโปรงมากกว่า และเคยโดนใส่ชุดหมี เพราะเสื้อมันหลุดออกนอกกระโปรงเยอะ คือ จะเป็นชุดที่ครูเย็บมาเป็นพิเศษ เสื้อจะมีกระดุมสำหรับไว้ติดกับกระโปรง ทำให้เสื้อดึงไม่ได้ แล้วกระโปรงจะยาวมาก ประมาณ 27 นิ้ว ซึ่งครูให้หนูใส่ไปยืนหน้าห้องประชุม โดนใส่เป็นคนแรกตอนอยู่ชั้น ม.4 ส่วนการเรียกพบไปฝ่ายปกครองหนูก็โดนบ่อย ครั้งแรกตอนอยู่ชั้น ม.2 ช่วงนั้นจะโดนเรื่องผมเป็นส่วนใหญ่ พอขึ้น ม.ปลายไม่ค่อยโดนเท่าไรแต่ถ้าโดนเรียกก็จะเป็นเรื่องกระโปรง แต่ยังไม่เคยโดนทำทัณฑ์บน” (แอม, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2553)

จากการสนทนาทำให้ผู้วิจัยทราบว่า แอมเป็นเด็กที่มีบุคลิกไม่เรียบร้อย แก่น เป็นคนตลก และมีอัธยาศัยดี โดยเธอมีความเต็มใจในการให้ข้อมูลทุกครั้ง และเมื่อพบเจอกันแอมจะเข้ามาทักทายด้วยอัธยาศัยดี ส่วนการแต่งกายนั้นเธอจะใส่กระโปรงสั้นเนื่องจากเธอเป็นคนที่ตัวสูงจึงทำให้สังเกตได้ง่าย ส่วนทรงผมเป็นผมซอยสั้น ซึ่งผิดระเบียบของทางโรงเรียน

คนที่ 10 เค้ก

เค้ก (นามสมมติ) มีบุคลิกแก่น ชน ร่าเริง และเป็นคนที่ตรงไปตรงมา ใจร้อน ซึ่งอนบ้างโกรธง่ายหายเร็ว เค้กเป็นคนนทบุรี นับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันอายุ 15 ปี กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แผนการเรียนศิลป์คหกรรมและเทคโนโลยี เค้กเป็นลูกคนเดียวไม่มีพี่น้อง ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านร่วมกับคุณพ่อ คุณแม่ และลูกพี่ลูกน้อง ซึ่งมาอาศัยอยู่เป็นครั้งคราว ลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นบ้านเดี่ยว ย่านบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

เด็กได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนราชินีบนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 เนื่องจากมีคนแนะนำมา โดยทางบ้านอยากให้เด็กอยู่ในสังคมที่ดีและโรงเรียนหญิงล้วนเพราะคิดว่ามีความปลอดภัยมากกว่า เด็กเป็นเด็กที่รักสนุก ชอบสร้างความสนุกสนานให้กับเพื่อนๆ จึงทำให้เธอไม่ค่อยให้ความสนใจการเรียนเท่าใด โดยเฉพาะวิชาคิดคำนวณและวิทยาศาสตร์ เพราะไม่ถนัดและคิดว่าเป็นวิชาที่ค่อนข้างหนักสำหรับเธอ แต่มีความสนใจและถนัดในวิชาท่องจำ โดยเฉพาะวิชาสังคมและภาษาไทย ซึ่งเป็นวิชาที่เรียนแล้วได้ดีตั้งแต่เด็ก ในยามว่าง เด็กชอบดูหนัง เล่นคอมพิวเตอร์ และเล่นกีฬา ส่วนความสามารถพิเศษ เด็กมีความสามารถในการเล่นกีฬา เช่น บาสเกตบอล วอลเลย์บอล เธอเป็นคนชอบเล่นกีฬาตั้งแต่เด็ก เนื่องจากได้ออกกำลังกายและเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ ซึ่งเด็กยังเป็นนักกีฬาวอลเลย์บอลและกีฬาบกประเภทต่างๆของโรงเรียนด้วย

เด็กเป็นบุตรคนเดียว ในวัยเด็กคุณพ่อและคุณแม่เป็นผู้เลี้ยงดู เธอถูกเลี้ยงดูแบบไม่เชิงตามใจ ส่วนใหญ่ใช้หลักเหตุผล ถ้าทำผิดมีว่ากล่าวตักเตือน ครอบครัวของเธออบอุ่น มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เธอสนิทกับทั้งคุณพ่อและคุณแม่ เมื่อมีปัญหาเธอจะปรึกษาทั้งคู่ แต่ถ้าเป็นปัญหาทุกๆเรื่องจะปรึกษาเพื่อนเป็นส่วนใหญ่ เธอเล่าว่าคุณพ่อเป็นคนไม่ดุและไม่ใจดีเกินไป มีเหตุผล ชี้แจงบ้าง ส่วนคุณแม่คล้ายคุณพ่อ แต่จะชี้แจงมากกว่าและมีบุคลิกหัวขี้เล่น เธอเล่าว่าคุณแม่ได้อบรมเธอในเรื่องของมารยาทและการวางตัวในที่สาธารณะบ้าง แต่ไม่ได้เน้นให้เธอเป็นคนเรียบร้อย โดยทางบ้านอยากให้เด็กเป็นคนที่มีความรับผิดชอบทั้งเรื่องการเรียนรู้และเรื่องส่วนตัวของตนเองให้ดี

สำหรับเด็กแล้ว มองความเป็นกุลสตรีว่าเป็น การมีมารยาท รู้จักกาลเทศะ เคารพในระบบอาวุโส เธอมองว่าผู้หญิงที่มีความเป็นกุลสตรีนั้นเป็นผู้หญิงที่ดี เรียบร้อย มีสง่า และคิดว่าได้รับการอบรมมาดี แต่สำหรับเธอแล้วไม่อยากเป็นอย่างนั้น เนื่องจากคิดว่าไม่ใช่ตัวเองและเป็นการฝืนธรรมชาติ แต่อย่างไรก็ตามเธอคิดว่าผู้หญิงในปัจจุบันควรที่จะมีความเป็นกุลสตรี แต่ไม่จำเป็นว่า จะต้องมีความเรียบร้อยหรือเป็นกุลสตรีอยู่ตลอดเวลา ควรเป็นตัวของตัวเองบ้าง เพราะคิดว่าการมีมารยาทหรือการรู้จักกาลเทศะยังเป็นสิ่งสำคัญในสังคมไทยอยู่ อีกทั้งคิดว่าผู้หญิงเป็นเพศที่อ่อนหวานจึงควรรักษาสิ่งเหล่านี้ไว้เพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและเป็นแบบอย่างแก่คนรุ่นหลังต่อไป โดยเด็กมองว่าความสำคัญของการเป็นผู้หญิงที่มีความเป็นกุลสตรีนั้นจะช่วยให้เข้าสังคมได้ง่าย เป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่นและได้รับการเอ็นดูจากผู้ใหญ่ แต่คงไม่ใช่คุณสมบัติในการเลือกคู่ครองของฝ่ายชายในปัจจุบัน เพราะผู้หญิงที่เรียบร้อยเกินไปอาจไม่ใช่สำหรับผู้ชายทุกคน เธอคิดว่าควรจะเป็นตัวของตัวเองมากกว่า สำหรับเธอแล้วการที่จะเป็นกุลสตรีนั้นไม่ยากและ

ไม่ง่าย เพราะถ้ามีมากเกินไปคงไม่ใช่ตัวเธอแต่ถ้าไม่มีเลยก็เป็นสิ่งไม่ดี จึงควรมีความพอดีในการปฏิบัติตน

เด็กเล่าว่าโรงเรียนได้อบรมเรื่องกิจกรรมมารยาทเป็นหลัก โดยเน้นหลักการปฏิบัติที่ถูกต้อง ซึ่งคุณครูอบรมอยู่เสมอทั้งในคาบเรียนและนอกคาบเรียน ตั้งแต่เข้าประตูโรงเรียนมาตอนเช้าก็ต้องทำความเคารพคุณครูให้ถูกต้องและสวยงาม จากนั้นเป็นการตรวจระเบียบการแต่งกายและทรงผม โดยเธอเล่าว่าเป็นสิ่งที่เจอทุกวัน นอกจากนั้นเป็นการว่ากล่าวตักเตือนทั่วไปภายในโรงเรียน รวมทั้งมีกิจกรรมที่จัดอยู่ในวิชาเรียนที่อบรมเรื่องมารยาทให้เด็กมีความเรียบร้อยเป็นกุลสตรี คือ กิจกรรมกุลสตรีราชินีบน เป็นกิจกรรมที่นักเรียนทุกระดับชั้นจะต้องเข้าร่วม นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นกุลสตรีนั่นคือ กิจกรรมการประกวดมารยาทและการจัดประกวดทำพานพุ่ม โดยเด็กไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว เนื่องจากเป็นที่รู้กันว่าเธอมีบุคลิกที่แก่นและไม่เรียบร้อย จึงไม่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม เธอคิดว่าสิ่งเหล่านี้เป็นผลดี เพราะเป็นสิ่งที่จะติดตัวไปตลอดเมื่อจบออกจากโรงเรียนไปแล้ว และทำให้รู้หลักการปฏิบัติตนที่ถูกต้องเหมาะสม แต่บางครั้งเธอรู้สึกเบื่อและอึดอัดต่อการที่คุณครูเข้มงวดเกินไป ควรให้มีความยืดหยุ่นบ้าง โดยเธอมองว่าคุณจารย์นั้นเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่เด็กนักเรียนในเรื่องของมารยาท การวางตัวเท่านั้น ส่วนเรื่องการแต่งกายเธอคิดว่าไม่ได้เป็นตัวอย่าง เนื่องจากคุณจารย์มักจะอบรมให้นักเรียนแต่งตัวให้เหมาะสมถูกกาลเทศะ แต่คุณจารย์ไม่ได้ปฏิบัติเป็นแบบอย่างในบางคน และการที่จะเป็นตัวอย่างนั้นเธอคิดว่าไม่เกี่ยวกับอายุแต่เกี่ยวกับความคิดและทัศนคติมากกว่า คืออยู่ที่ตัวบุคคลเป็นสำคัญ เพราะคุณครูที่อายุยังน้อยก็สามารถเป็นตัวอย่างได้ไม่ต่างกับคุณครูอาวุโส

สำหรับความประพฤติของเด็ก เธอเป็นคนที่มีบุคลิกไม่เรียบร้อย ชน และค่อนข้างใจร้อน จึงทำให้เธอดูเป็นคนหัวๆและไม่ได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน โดยเฉพาะเรื่องทรงผม ทำให้เคยถูกเรียกไปฝ่ายปกครองครั้งแรกตอนมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่องผม เนื่องจากตอนนั้นเป็นผมชอยส์แบบตั้งๆที่เป็นที่นิยม จึงทำให้โดนทำทัณฑ์บนเรื่องชอยส์ผม ส่วนเรื่องกระโปรงจะถูกแคว่ว่ากล่าวตักเตือนเท่านั้น ซึ่งกระโปรงนักเรียนถือว่าสั้นพอดีเข้า จากนั้นตั้งแต่ขึ้นมัธยมปลายมาเธอยังไม่เคยโดนเรียกไปฝ่ายปกครองแต่จะเป็นการว่ากล่าวตักเตือนจากคุณครูเท่านั้น นอกจากนั้นเธอเคยโดดเรียนครั้งหนึ่ง เนื่องจากเพื่อนที่จบออกไปแล้วได้กลับมาเยี่ยมที่โรงเรียน ทำให้เธอโดดเรียนตลอดบ่ายไปอยู่บริเวณตึกด้านหลังของโรงเรียนกับกลุ่มเพื่อนของเธอ ซึ่งเป็นครั้งแรกและครั้งเดียวที่โดดเรียน เธอเล่าว่ากลุ่มเพื่อนของเธอนั้นจะมีลักษณะนิสัยคล้ายกัน คือ ใจร้อน ตรงไปตรงมา แต่มีเหตุผล ถ้าผิดก็ยอมรับผิดหรือดีมาก็ดีไป เธอสนิทกับเพื่อนมาตั้งแต่ชั้นอนุบาลแต่พอโตมาก็แยกย้ายกันไปคนละห้อง สำหรับเด็กแล้วเพื่อนมีความสำคัญมาก เพราะเมื่อมีปัญหาสามารถ

ปรึกษาเพื่อนได้ทุกเรื่องมากกว่าพ่อแม่ของตน อย่างไรก็ตามกลุ่มของเธอค่อนข้างจะไม่เรียบร้อย และแก่นเหมือนเธอจึงทำให้เป็นรู้จักของคุณครู

“ไม่ปฏิบัติตามส่วนใหญ่เป็นเรื่องผมและการแต่งกาย ส่วนเรื่องพฤติกรรมไม่มี เรื่องการแต่งกายจะเป็นกระโปรงที่ค่อนข้างสั้นแต่ไม่ได้สั้นเหนือเข้าจะคลุมเข้าพอดี และเคยโดนเรียกไปฝ่ายปกครองครั้งแรกตอน ม.2 ตอนนั้นจะเป็นเรื่องผมอย่างเดียว ช่วงนั้นจะชอบผมเป็นแบบตั้งๆที่กำลังนิยมกัน ซึ่งตอนนั้นโดนทำทัณฑ์บนด้วย แล้วพอมอบตัวขึ้น ม.ปลาย ก็โดนทำทัณฑ์บนอีกรอบ เพราะมีประวัติเราว่าเคยทำผิดเรื่องผม ชอบชอบผม ก็เลยโดนทำทัณฑ์บนเพราะโรงเรียนไม่ยอมให้เราทำผิดอีก แต่พอขึ้น ม.ปลาย มายังไม่เคยโดนเรียกไปฝ่ายปกครองเลย ส่วนเรื่องที่ไม่ปฏิบัติตามอื่นๆ จะเป็นเรื่องโดดเรียน เคยโดดเรียนครั้งหนึ่งคือโดดเรียนทั้งครึ่งบ่ายเลย เพราะวันนั้นเพื่อนที่ออกไปอยู่โรงเรียนอื่นมาเยี่ยมเราก็เลยโดดเรียน” (เค้ก, สัมภาษณ์, 14 กรกฎาคม 2553)

จากการสนทนาทำให้ผู้วิจัยทราบว่า เค้กเป็นเด็กที่มีบุคลิกตรงไปตรงมา ไม่เรียบร้อย แก่น และค่อนข้างห้าว เมื่อพบเจอกันจะทักทายอย่างมีอัธยาศัยดี ในด้านพฤติกรรมภายนอกเธอดูเป็นคนที่ค่อนข้างใจร้อน ทำให้เวลาเดินหรือนั่งจะทำด้วยความรวดเร็ว ส่วนการแต่งกายนั้นเธอจะใส่กระโปรงสั้นพอดีเข้าและทรงผมเป็นผมซอยที่ยาว ทำให้เมื่อถักผมเปียผมจะหลุดออกมาจึงดูไม่ค่อยเรียบร้อย

4.2 คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา 10 กรณี คือนักเรียนโรงเรียนราชินีบนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังต่อไปนี้คือ 1) กลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อย จำนวน 5 คน ในลำดับที่ 1-5 และ 2) กลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อย จำนวน 5 คน ในลำดับที่ 6-10 โดยมีลักษณะสำคัญที่เป็นคุณลักษณะพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา แผนการเรียน ตำแหน่งหน้าที่ รายได้เฉลี่ย ภูมิลำเนาและสถานที่พักอาศัยในปัจจุบัน ลักษณะครอบครัว ระดับชั้นที่เข้าศึกษา การเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นกุลสตรี การเข้าพบฝ่ายปกครอง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงอายุ ระดับการศึกษา แผนการเรียน และตำแหน่งหน้าที่ของกลุ่มตัวอย่าง

คนที่	อายุของกลุ่มตัวอย่าง (ปี)	ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง	แผนการเรียนของกลุ่มตัวอย่าง	ตำแหน่งหน้าที่
1	17	มัธยมศึกษาปีที่ 6	วิทย์ - คณิต	-
2	17	มัธยมศึกษาปีที่ 6	วิทย์ - คณิต	-
3	17	มัธยมศึกษาปีที่ 6	วิทย์ - คณิต	หัวหน้าห้อง
4	16	มัธยมศึกษาปีที่ 5	วิทย์ - คณิต	สารวัตรนักเรียน
5	15	มัธยมศึกษาปีที่ 4	ศิลป์ภาษาญี่ปุ่น	หัวหน้าห้อง
6	16	มัธยมศึกษาปีที่ 5	วิทย์ - คณิต	-
7	17	มัธยมศึกษาปีที่ 6	ศิลป์สังคม	-
8	17	มัธยมศึกษาปีที่ 6	ศิลป์สังคม	-
9	17	มัธยมศึกษาปีที่ 6	ศิลป์สังคม	-
10	15	มัธยมศึกษาปีที่ 4	ศิลป์คหกรรมและเทคโนโลยี	-

จากตารางที่ 4.1 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีผู้ที่มีอายุมากที่สุดคือ 17 ปี และผู้ที่มีอายุน้อยที่สุดคือ 15 ปี ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 6 ราย มัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 2 ราย และมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 2 ราย แผนการเรียนของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในแผนการเรียนวิทย์ - คณิต จำนวน 5 ราย แผนการเรียนศิลป์ภาษาญี่ปุ่น จำนวน 1 ราย แผนการเรียนศิลป์สังคม จำนวน 3 ราย และแผนการเรียนศิลป์คหกรรมและเทคโนโลยี จำนวน 1 ราย ส่วนตำแหน่งหน้าที่ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ามีตำแหน่งเป็นหัวหน้าห้อง 2 ราย และเป็นสารวัตรนักเรียน 1 ราย

ตารางที่ 4.2 แสดงรายได้เฉลี่ย และผู้ให้ค่าใช้จ่ายหลักของกลุ่มตัวอย่าง

คนที่	รายได้เฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง (บาท/เดือน)	ผู้ให้ค่าใช้จ่ายหลักของกลุ่มตัวอย่าง
1	2,000	บิดาและมารดา
2	2,000	มารดา

ตารางที่ 4.2 (ต่อ) แสดงรายได้เฉลี่ย และผู้ให้ค่าใช้จ่ายหลักของกลุ่มตัวอย่าง

คนที่	รายได้เฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง (บาท/เดือน)	ผู้ให้ค่าใช้จ่ายหลักของกลุ่มตัวอย่าง
3	4,000	บิดา
4	2,000	บิดา
5	2,000	บิดา
6	3,000	มารดา
7	4,000	บิดาและมารดา
8	3,000	ปู่
9	4,000	มารดา
10	4,000	บิดา

จากตารางที่ 4.2 แสดงให้เห็นว่าผู้มีรายได้มากที่สุดคือ 4,000 บาท และผู้มีรายได้น้อยที่สุดคือ 2,000 บาท ผู้ให้ค่าใช้จ่ายหลักส่วนใหญ่จะเป็นบิดาและมารดา และปู่เป็นผู้ให้ค่าใช้จ่ายจำนวน 1 ราย ซึ่งเมื่อพิจารณารายได้ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ที่ 2,000 – 4,000 บาทต่อเดือน ซึ่งเมื่อคิดเฉลี่ยเป็นรายวันแล้วพบว่าอยู่ที่วันละ 100 – 200 บาท จึงจัดได้ว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี และผู้ปกครองให้การเอาใจใส่และการอุปการะที่ดี โดยความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้สามารถเลี้ยงดูบุตรได้อย่างสบาย สามารถให้การส่งเสริมทั้งด้านการศึกษาและด้านอื่นๆได้เป็นอย่างดี

ตารางที่ 4.3 แสดงภูมิลำเนา และสถานที่พักอาศัยในปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่าง

คนที่	ภูมิลำเนาของกลุ่มตัวอย่าง (จังหวัด)	สถานที่พักอาศัยในปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่าง
1	กรุงเทพฯ	กรุงเทพฯ
2	กรุงเทพฯ	กรุงเทพฯ
3	กรุงเทพฯ	กรุงเทพฯ
4	กรุงเทพฯ	กรุงเทพฯ
5	กรุงเทพฯ	กรุงเทพฯ
6	กรุงเทพฯ	กรุงเทพฯ

ตารางที่ 4.3 (ต่อ) แสดงภูมิสำเนา และสถานที่พักอาศัยในปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่าง

คนที่	ภูมิสำเนาของกลุ่มตัวอย่าง (จังหวัด)	สถานที่พักอาศัยในปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่าง
7	กรุงเทพฯ	กรุงเทพฯ
8	กรุงเทพฯ	กรุงเทพฯ
9	กรุงเทพฯ	กรุงเทพฯ
10	นนทบุรี	นนทบุรี

จากตารางที่ 4.3 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีภูมิสำเนาและสถานที่พักอาศัย ปัจจุบันอยู่ในกรุงเทพมหานครทั้งหมด แต่พบว่ามีเพียง 1 รายที่อยู่ในจังหวัดนนทบุรี ซึ่งกล่าวได้ว่า สถานที่ตั้งของโรงเรียนราชินีบนตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและเป็นโรงเรียนสตรีที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักของผู้คน ซึ่งผู้ที่เข้าศึกษาที่โรงเรียนราชินีบนส่วนใหญ่มีภูมิสำเนาและสถานที่พักอาศัยอยู่ใน กรุงเทพมหานคร จึงทำให้สะดวกต่อการส่งบุตรหลานเข้าศึกษา

ตารางที่ 4.4 แสดงลักษณะครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง

คนที่	ลักษณะครอบครัว	
	ครอบครัวเดี่ยว	ครอบครัวขยาย
1		✓
2		✓
3		✓
4	✓	
5		✓
6	✓	
7	✓	
8	✓	
9	✓	
10	✓	

จากตารางที่ 4.4 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อย ในลำดับที่ 1-5 นั้นส่วนใหญ่มาจากครอบครัวขยาย จำนวน 4 ราย และมาจากครอบครัวเดี่ยว จำนวน 1 ราย ส่วนกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อย ในลำดับที่ 6-10 มาจากครอบครัวเดี่ยว ทั้งหมด

ตารางที่ 4.5 แสดงระดับชั้นที่เข้าศึกษาที่โรงเรียนราชินีบนของกลุ่มตัวอย่าง

คนที่	ระดับชั้นที่เข้าศึกษาที่โรงเรียนราชินีบน
1	อนุบาลปีที่ 2
2	อนุบาลปีที่ 2
3	อนุบาลปีที่ 2
4	อนุบาลปีที่ 2
5	มัธยมศึกษาปีที่ 1
6	อนุบาลปีที่ 2
7	ประถมศึกษาปีที่ 1
8	อนุบาลปีที่ 2
9	อนุบาลปีที่ 2
10	อนุบาลปีที่ 2

จากตารางที่ 4.5 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เข้าศึกษาที่โรงเรียนราชินีบนในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 8 ราย โดยไม่ได้เข้าศึกษาที่ใดมาก่อน และพบว่าเข้าศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อย่างละ 1 ราย

จากตารางที่ 4.5 จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะเข้าศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล ซึ่งส่งผลให้ได้รับการอบรมขัดเกลาและปลูกฝังในเรื่องของความเป็นกุลสตรี กิริยามารยาท ความเรียบร้อย และด้านกฎระเบียบจากทางโรงเรียนมาตั้งแต่เด็ก แต่มีเพียงอย่างละ 1 รายที่เข้าศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จึงกล่าวได้ว่าการศึกษาที่กลุ่มนักเรียนจะมีความประพฤติเรียบร้อยหรือมีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อย รวมทั้งมีความเป็นกุลสตรี ประพฤติปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของโรงเรียนนั้นไม่ได้มาจากปัจจัยภายในโรงเรียนเท่านั้น ซึ่งอาจมาจากปัจจัยแวดล้อมด้านอื่นๆด้วย

ตารางที่ 4.6 แสดงประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นกุลสตรีและการเข้าพบฝ่ายปกครองของกลุ่มตัวอย่าง

คนที่	ประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นกุลสตรี		การเข้าพบฝ่ายปกครอง	
	เคย	ไม่เคย	เคย	ไม่เคย
1	✓			✓
2	✓			✓
3	✓			✓
4	✓			✓
5	✓			✓
6		✓	✓	
7		✓	✓	
8		✓	✓	
9		✓	✓	
10		✓	✓	

จากตารางที่ 4.6 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อย ในลำดับที่ 1-5 นั้นเคยเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นกุลสตรีของทางโรงเรียนทุกคน และไม่เคยเข้าพบฝ่ายปกครองเลย ส่วนกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อย ในลำดับที่ 6-10 นั้นไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นกุลสตรีของทางโรงเรียนทุกคน และพบว่าเคยเข้าพบฝ่ายปกครองมาแล้วทุกคน ในกรณีไม่ประพฤติตนไปในแนวทางของโรงเรียน

จากตารางที่ 4.6 จะเห็นได้ว่า กลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยนั้นมีความสนใจ และมีความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ทั้งด้านบุคลิกภาพ ความประพฤติ รวมทั้งความสามารถเฉพาะตัวของแต่ละคน จึงทำให้ได้รับการยอมรับและความน่าเชื่อถือในการเป็นตัวแทนเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นกุลสตรี เช่น การประกวดมารยาท หรือการประกวดทำพานพุ่ม ร้อยมาลัย ทำกระทง เป็นต้น ส่วนการไม่เคยเข้าพบฝ่ายปกครองของกลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยนั้น เนื่องจากการประพฤติตนตามกฎระเบียบของทางโรงเรียนมาเสมอ ไม่เคยต่อต้านหรือประพฤติผิดกฎระเบียบ อีกทั้งยังมีบุคลิกลักษณะที่เรียบร้อย มีกิริยามารยาทที่ดี จึงทำให้ได้รับความน่าเชื่อถือและไว้วางใจจากคณาจารย์และเพื่อนๆ ส่วนกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้ม

ความประพฤติไม่เรียบร้อยนั้นไม่มีความสนใจในกิจกรรมดังกล่าว รวมทั้งมีบุคลิกที่ไม่ค่อยเรียบร้อย จึงทำให้ไม่ได้เป็นตัวแทนในการเข้าร่วม ส่วนการเข้าพบฝ่ายปกครองของกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยนั้น เนื่องจากการไม่ประพฤติตนตามกฎระเบียบของทางโรงเรียน อีกทั้งยังมีบุคลิกลักษณะที่ค่อนข้างแก่นจึงทำให้ถูกเข้าพบฝ่ายปกครอง

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.7 แสดงลักษณะพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 10 กรณี ในภาพรวม

คนที่	อายุ (ปี)	ระดับการศึกษา	แผนการเรียน	ตำแหน่งหน้าที่	รายได้เฉลี่ย (บาท/เดือน)	ภูมิลำเนาและที่อยู่ในปัจจุบัน	ลักษณะครอบครัว	ระดับชั้นที่เข้าศึกษาที่โรงเรียนราชินีบน	การเข้าร่วมกิจกรรมกุลสตรี	การเข้าพบฝ่ายปกครอง
1	17	มัธยมศึกษาปีที่ 6	วิทย์ - คณิต	-	2,000	กรุงเทพฯ	ครอบครัวขยาย	อนุบาลปีที่ 2	เคย	ไม่เคย
2	17	มัธยมศึกษาปีที่ 6	วิทย์ - คณิต	-	2,000	กรุงเทพฯ	ครอบครัวขยาย	อนุบาลปีที่ 2	เคย	ไม่เคย
3	17	มัธยมศึกษาปีที่ 6	วิทย์ - คณิต	หัวหน้าห้อง	4,000	กรุงเทพฯ	ครอบครัวขยาย	อนุบาลปีที่ 2	เคย	ไม่เคย
4	16	มัธยมศึกษาปีที่ 5	วิทย์ - คณิต	สรวัตร นร.	2,000	กรุงเทพฯ	ครอบครัวเดี่ยว	อนุบาลปีที่ 2	เคย	ไม่เคย
5	15	มัธยมศึกษาปีที่ 4	ศิลป์ญี่ปุ่น	หัวหน้าห้อง	2,000	กรุงเทพฯ	ครอบครัวขยาย	มัธยมปีที่ 1	เคย	ไม่เคย
6	16	มัธยมศึกษาปีที่ 5	วิทย์ - คณิต	-	3,000	กรุงเทพฯ	ครอบครัวเดี่ยว	อนุบาลปีที่ 2	ไม่เคย	เคย
7	17	มัธยมศึกษาปีที่ 6	ศิลป์สังคม	-	4,000	กรุงเทพฯ	ครอบครัวเดี่ยว	ประถมปีที่ 1	ไม่เคย	เคย
8	17	มัธยมศึกษาปีที่ 6	ศิลป์สังคม	-	3,000	กรุงเทพฯ	ครอบครัวเดี่ยว	อนุบาลปีที่ 2	ไม่เคย	เคย
9	17	มัธยมศึกษาปีที่ 6	ศิลป์สังคม	-	4,000	กรุงเทพฯ	ครอบครัวเดี่ยว	อนุบาลปีที่ 2	ไม่เคย	เคย
10	15	มัธยมศึกษาปีที่ 4	ศิลป์ คหกรรม- เทคโนโลยี	-	4,000	นนทบุรี	ครอบครัวเดี่ยว	อนุบาลปีที่ 2	ไม่เคย	เคย

4.3 เรื่องราวของโรงเรียนราชินีบนที่เกี่ยวข้องกับบริบทของการขัดเกลาความเป็นกุลสตรี¹

ในอดีตบุพการีจะฝากฝังบุตรธิดาของตนให้เข้ารับการศึกษา โดยหวังว่าบุตรธิดาจะได้รับการขัดเกลาภิรียมารยาทและฝึกให้เป็นงานบ้านงานเรือนจากเจ้านายชั้นสูงในวัง เพื่อที่จะได้เป็นกุลสตรีที่เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติของการเป็นภรรยาและมารดาที่ดี ตามที่สังคมไทยคาดหวังไว้ แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปสตรีไทยเริ่มได้รับการศึกษามากขึ้น มีโรงเรียนสำหรับสตรีเกิดขึ้น โดยเจ้านายหญิงหลายพระองค์ของไทยทรงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาของสตรีไทย จึงได้จัดให้มีโรงเรียนสตรีขึ้นในสังคมไทย โดยหนึ่งในโรงเรียนสตรีที่มีชื่อในเรื่องของการขัดเกลาความเป็นกุลสตรี คือ “โรงเรียนราชินีบน” ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อพุทธศักราช 2472 โดยผู้พระราชทานกำเนิดโรงเรียนราชินีบน คือ สมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร เป็นเจ้านายหญิงพระองค์หนึ่งที่ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาของสตรีไทย จึงทรงสร้างโรงเรียนราชินีบนแห่งนี้ขึ้นไว้เพื่อให้ความรู้และการอบรมขัดเกลาแก่สตรีไทย และเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง โดยสมเด็จพระปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร โปรดให้ทำแผ่นศิลาจารึกคำเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ณ อาคารพิจิตรจิราภา ซึ่งเป็นอาคารเรียนหลังแรกของโรงเรียนราชินีบน มีความว่า

สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง
เป็นพระองค์แรกที่ทอดพระเนตรเห็นความสำคัญของการศึกษาแห่งสตรี ซึ่ง
จะเป็นมารดาและบุพพจารย์สืบไปในภายหน้า ได้ทรงสละพระราชทรัพย์
เป็นอเนกประการ เพื่อพระราชทานการศึกษาแก่สตรี เริ่มแต่พระราชธิดาใน
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตลอดจนกุลสตรีทั่วไป
สมเด็จพระเจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ฯ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร เป็นพระ
องค์หนึ่งที่ได้รับพระมหากรุณา จึงทรงสร้าง “โรงเรียนราชินีบน” แห่งนี้ขึ้นไว้
เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระพันปีหลวงพระองค์นี้²

¹ ผู้วิจัยเรียบเรียงจาก หนังสือ ๘๐ ปี โรงเรียนราชินีบน

² คำเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ณ อาคารพิจิตรจิราภา โรงเรียนราชินีบน

จากความในแผ่นดินศิลาจารึกได้สะท้อนถึงพระวิสัยทัศน์ของสมเด็จพระเจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ฯ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร ในเรื่องของการให้ความสำคัญกับการศึกษาสตรีให้มีความทัดเทียมกับบุรุษ โดยที่ “กุลสตรี” ในแผ่นดินจารึกนั้นบ่งบอกถึงคุณลักษณะของสตรีไทยที่มีโอกาสได้รับการศึกษาจากโรงเรียนราชินีบน ตามลำดับรองจากพระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งหากพิจารณาจากคำว่า “กุลสตรีไทย” ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 ได้ระบุว่า กุลสตรี หมายถึง หญิงผู้มีตระกูลและความประพฤติดี จึงแสดงให้เห็นว่าความเป็นกุลสตรีนั้น ต้องประกอบไปด้วย 2 ประการ คือ เป็นหญิงที่มีชาติตระกูลดี และเป็นหญิงที่มีความประพฤติดี

คุณสมบัติของกุลสตรีที่เพียบพร้อมด้วยกิจกรรมายาที่ดีงาม ประกอบด้วยการมีความรู้และคุณธรรม จึงเป็นความประสงค์หลักของการจัดการศึกษาของโรงเรียนราชินีบน และนำไปสู่การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมเรื่อยมา โดยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนราชินีบน คือเป้าหมายในการพัฒนาให้นักเรียนให้มีคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่มุ่งพัฒนาให้นักเรียนให้เป็น “กุลสตรีไทยที่ทันสมัย” ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. คุณลักษณะด้านความเป็นกุลสตรีไทย เป็นคุณลักษณะของกุลสตรีไทยที่พึงรักษาไว้ตามพระราชประสงค์ขององค์ผู้พระราชทานกำหนดโรงเรียน ประกอบด้วย

- 1.1 นักเรียนมีกิจกรรมายาที่ดี มีสัมมาคารวะ และรู้จักกาลเทศะ
- 1.2 นักเรียนมีความเมตตา กรุณา อ่อนน้อมถ่อมตน กตัญญู กตเวทิต่อผู้มีพระคุณ และมีจิตใจอดทนอดกลั้น
- 1.3 นักเรียนมีวินัย ซื่อสัตย์ ประหยัด และดำรงชีวิตอย่างพอเพียง
- 1.4 นักเรียนรักและภูมิใจในขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย
- 1.5 นักเรียนรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

2. คุณลักษณะด้านความทันสมัย เป็นคุณลักษณะของบุคคลที่จำเป็นต่อการดำรงอยู่ในสังคมยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบด้วย

- 2.1 นักเรียนใฝ่เรียนรู้ รักการค้นคว้า มีวิจรรณญาณ ความคิดสร้างสรรค์ และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ
- 2.2 นักเรียนปฏิบัติตามสิทธิ บทบาท และหน้าที่ของตนเองในสังคมระบอบประชาธิปไตย

อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2.3 นักเรียนมีจิตสำนึกแห่งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โดยโรงเรียนราชินีบนมีพื้นฐานปรัชญาการศึกษาที่มุ่งพัฒนาให้นักเรียนเก่งในรอบด้าน ดังปรัชญาของโรงเรียนว่า “มีความรู้ คู่วินัย ใฝ่คุณธรรม” อีกทั้งมีการเปรียบคุณค่าของนักเรียนไว้ดังคติพจน์ของโรงเรียนที่ว่า “รุกเขยอ อุตตโน สาธุ ลวณ โลกนตี ยถา” หมายถึง จงรักษาความดีตั้งเกลือกรักษาความเค็ม นั่นคือ การส่งเสริมให้นักเรียนรักษาคุณค่าความดีของตนเองไว้ เสมือนกับที่เกลือกยังคงรักษาความเค็มไว้เช่นกัน

สำหรับโรงเรียนราชินีบน ตั้งแต่แรกเริ่มก่อตั้ง ถือเป็นโรงเรียนเก่าแก่ที่ให้ความรู้แก่สตรีในด้านความรู้วิชาการ รวมถึงการเน้นอบรมกิจกรรมารยาทให้เด็กผู้หญิงมีความเป็นกุลสตรี คือ การมีกิริยาดี วาจาดี พฤติกรรมดี รวมทั้งงานบ้านงานเรือน เย็บปักถักร้อย ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นโรงเรียนสตรีที่ผลิตแบบอย่างของกุลสตรีไว้ โรงเรียนจึงมีความก้าวหน้าทั้งทางวิชาการและการอบรมขัดเกลากิจกรรมารยาทจนเป็นที่ยอมรับเรื่อยมาในสังคมไทย ในส่วนของกระบวนการขัดเกลาของโรงเรียนราชินีบน จะเริ่มตั้งแต่การปลูกฝังค่านิยม ระเบียบกฎเกณฑ์ ตลอดจนอุดมการณ์ต่างๆ ที่โรงเรียนต้องการถ่ายทอด เช่น ระเบียบในการแต่งกาย ทรงผม อุดมการณ์ในเรื่องของคุณสมบัติผู้ดีและความเป็นกุลสตรีเรื่อยมา

จนกระทั่งปี พ.ศ. 2552 เป็นต้นมา โรงเรียนเล็งเห็นว่าสังคมกำลังเผชิญกับกระแสของความทันสมัย ซึ่งส่งผลต่อนักเรียนเป็นอย่างมากที่ต้องเผชิญกับสิ่งเหล่านี้ ทำให้โรงเรียนราชินีบนซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียงได้รับผลกระทบดังกล่าวด้วย เนื่องจากภาพลักษณ์ภายนอกของนักเรียนโรงเรียนราชินีบนดั่งในอดีตเริ่มเลือนหายไปบ้าง การอบรมสั่งสอนดั้งเดิมที่เหล่าคณาจารย์เคยถ่ายทอดคุณค่าสิ่งดีงาม รวมทั้งกฎระเบียบและการลงโทษเริ่มใช้ไม่ได้ผลกับนักเรียนในปัจจุบัน ทำให้โรงเรียนเกิดคำถามว่าโรงเรียนจะรักษาภาพลักษณ์ที่ดีงามของนักเรียนโรงเรียนราชินีบนไว้ได้อย่างไร ดังนั้นจึงเป็นโอกาสที่ดีของโรงเรียนที่จะพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่สะท้อนคุณค่าของความเป็นกุลสตรีราชินีบนให้คงอยู่ต่อไป โรงเรียนจึงได้วางแนวทางการพัฒนาหลักสูตรขึ้นมา โดยจัดให้อยู่ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประเภทกิจกรรมนักเรียนที่มีชื่อว่า “กิจกรรมกุลสตรีราชินีบน” ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เน้นการอบรมสั่งสอนในเรื่องของกิจกรรมารยาท การปฏิบัติที่เหมาะสม

โดยกิจกรรมกุลสตรีราชินีบนถือเป็นการหนึ่งที่ได้สะท้อนภาพลักษณ์ของกุลสตรีราชินีบนไว้ โดยคุณลักษณะดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของวิสัยทัศน์และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่โรงเรียนราชินีบนมีความประสงค์ที่จะให้นักเรียนมีคุณลักษณะของกุลสตรีที่เพียบพร้อมด้วยกิจกรรมารยาทที่งดงาม ประกอบด้วยความรู้ คุณธรรมและความคิดที่ทันต่อโลก ดังนั้นแล้วกิจกรรมกุลสตรีราชินีบนจึงจัดอยู่ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งถือเป็นกิจกรรมหนึ่งที่นักเรียนทุกระดับชั้นจะได้เข้าร่วมสัปดาห์ละหนึ่งครั้ง สำหรับกรอบสาระการเรียนรู้ของกิจกรรมกุลสตรีราชินีบนนั้น ประกอบด้วย 3 สาระ 8 มาตรฐาน ดังนี้

สาระที่ 1 กุลสตรีที่งามทั้งกาย วาจาและจิตใจ

สาระที่ 1 เป็นสาระการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีรูปปลักษณ์ที่งดงามทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ประกอบด้วย 3 มาตรฐาน ได้แก่

มาตรฐานที่ 1.1 กิริยามารยาท สามารถแสดงความเคารพนับถือต่อบุคคลสิ่งของและสถานที่ด้วยการกราบและการไหว้ที่ถูกต้อง มีบุคลิกภาพ วาจาและท่าทางสุภาพทั้งในการนั่ง การเดิน การยืน การหมอบคลานเข้าพบผู้ใหญ่ และการรับประทานอาหาร

มาตรฐานที่ 1.2 สุขภาพอนามัย มีสุขนิสัยที่ดีในการดูแลรักษาความสะอาดของร่างกาย มีวิจารณญาณในการเลือกอุปโภคบริโภคผลิตภัณฑ์ที่ปลอดภัยทั้งต่อตนเองและสิ่งแวดล้อม สามารถใช้หลักธรรมคำสอนตามศาสนาที่ตนเองนับถือเพื่อการดูแลรักษาและพัฒนาสุขภาพจิต

มาตรฐานที่ 1.3 การเข้าสังคม การแต่งกายได้เหมาะสมกับกาลเทศะ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสามารถติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นและเพื่อนร่วมงาน และวางตัวกับเพศตรงข้ามได้อย่างเหมาะสม

มาตรฐานที่ 1.4 คุณค่าที่พึงประสงค์ มีความกตัญญูกตเวที เคารพนับถือต่อคำสั่งสอนของผู้อาวุโส เพียรพยายาม อดทนอดกลั้น รักษาวลสงวนตัว ซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น เมตตา กรุณา มีน้ำใจและเสียสละให้แก่ผู้อื่นตามความเหมาะสม

สาระที่ 2 กุลสตรีแม่ศรีเรือน

สาระที่ 2 เป็นสาระการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณสมบัติและความประพฤติตามบทบาทของสตรีไทยที่ควรนำมาเป็นแบบอย่าง ประกอบด้วย 3 มาตรฐาน ได้แก่

มาตรฐานที่ 2.1 การดำรงชีวิตอย่างพอเพียง การปฏิบัติงานบ้าน ประยุกต์ใช้ความรู้และเทคโนโลยีเพื่อการทำงาน สร้างเครื่องมือเครื่องใช้ภายในบ้าน ที่พักอาศัยหรือสถานที่ทำงาน มีวิถีชีวิตที่พอเพียง ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงานและสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 2.2 รักศิลปวัฒนธรรม การปฏิบัติกิจกรรมและตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณีของไทย

มาตรฐานที่ 2.3 เทิดทูนสถาบัน ภูมิใจในความเป็นไทย อารงไว้ซึ่งศาสนาที่ตนนับถือ และจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

สาระที่ 3 กุศลสตรีไทยร่วมสมัย

สาระที่ 3 เป็นสาระการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีสมรรถนะสำคัญ เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างทัดเทียม ประกอบด้วย 1 มาตรฐาน ได้แก่

มาตรฐานที่ 3.1 รู้ทันโลก เป็นพลเมืองที่มีวิสัยทัศน์ กล้าคิดกล้าทำในสิ่งที่ถูกที่ควร แสวงหาและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิตประจำวันอย่างมีวิจารณญาณ

สาระการเรียนรู้ดังกล่าวได้ถูกนำไปวิเคราะห์และจัดลำดับเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับพัฒนาการของนักเรียนแต่ละระดับการศึกษา โดยมีคณะครูอาวุโสของโรงเรียนราชินีบน ซึ่งทุกท่านล้วนเป็นบุคลากรที่ทรงคุณค่าของโรงเรียนราชินีบน เป็นผู้ที่สั่งสมความรู้ ประสบการณ์และวัฒนธรรมอันดีงามของโรงเรียนมายาวนาน ครูอาวุโสจึงเป็นผู้ที่โรงเรียนมอบความไว้วางใจให้เป็นผู้ถ่ายทอดคุณค่าของกุลสตรีราชินีบนส่งต่อไปยังนักเรียนทุกระดับการศึกษา นอกจากนี้ เมื่อถึงคาบเรียนกิจกรรมกุลสตรีราชินีบน ครูประจำชั้นและครูพิเศษของแต่ละระดับจะเข้าร่วมศึกษาระบบการเรียนการสอนสาระสำคัญของบทเรียนและแนวทางการฝึกปฏิบัติจากครูอาวุโส เพื่อให้องค์ความรู้ ประสบการณ์และวัฒนธรรมอันดีงามได้ถูกถ่ายทอดไปยังครูรุ่นปัจจุบัน ซึ่งจะสืบทอดความเป็นกุลสตรีราชินีบนต่อไป

โรงเรียนราชินีบนยังได้มีการส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตนให้ดีงามอยู่เสมอด้วยการจัดประกวดผู้มีมารยาทงามเป็นประจำทุกปี โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกนักเรียนที่มีความประพฤติดี มีกิจกรรมยามว่าง รู้จักกาลเทศะ มีวาจาสุภาพ บุคลิกภาพน่าเชื่อถือ สมเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนทั่วไป และเป็นกุลสตรีของโรงเรียน โดยจะจัดประกวดกันในทุกระดับชั้นและในแต่ละ

ระดับชั้นจะส่งตัวแทนของห้องในการเข้าประกวด อย่างไรก็ตาม การจัดประกวดดังกล่าวนี้เสมือนเป็นการต่อยอดให้นักเรียนยึดถือและนำไปปฏิบัติ อีกทั้งยังเป็นตัวอย่างแก่นักเรียนรุ่นหลังต่อไป

อีกทั้งได้เน้นการฝึกอบรมงานบ้านงานเรือนให้นักเรียนทำเป็นติดตัวไป เช่น การเย็บปักถักร้อย การร้อยพวงมาลัย การทำดอกไม้ การทำอาหาร งานฝีมือและงานประดิษฐ์ต่างๆ เป็นต้น ซึ่งทางโรงเรียนยังได้จัดประกวดทำพานพุ่ม ร้อยมาลัย ทำกระทงอีกด้วย โดยจัดประกวดเป็นระดับชั้นเช่นกัน นอกจากนี้ยังได้เน้นในเรื่องของการรักษาวัฒนธรรมไทย โดยการสอนศิลปวัฒนธรรมที่เป็น การส่งเสริมให้นักเรียนมีความเป็นกุลสตรีที่ดีงามและเพียบพร้อม คือ การสอนนาฏศิลป์ ทั้งการรำไทยและการเล่นดนตรีไทย เพื่อให้นักเรียนได้รักษาและรับเอาวัฒนธรรมเก่าแก่ที่ดีงามของไทยไปปฏิบัติ

กล่าวได้ว่า โรงเรียนราชินีบนมีการขัดเกลาและถ่ายทอดในเรื่องของความเป็นกุลสตรีให้แก่นักเรียนมาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เป็นการขัดเกลาอย่างเป็นทางการ ดังนั้นสิ่งที่โรงเรียนได้ถ่ายทอดและนำเสนอ นั้นเสมือนเป็นการผลิตซ้ำและต่อยอดความเชื่อ ทศนคติ คุณค่า ค่านิยมต่างๆ ของโรงเรียนที่ต้องการถ่ายทอดให้แก่เด็กเรื่อยมา และเมื่อพิจารณาว่าเหตุใดโรงเรียนจึงยังรักษาคุณค่าดั้งเดิมไว้ได้จนถึงปัจจุบันนี้ ในขณะที่โลกได้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ทั้งความทันสมัย เทคโนโลยีต่างๆ รวมถึงวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่กำลังเข้ามาแทนที่ อาจเนื่องจากการที่โรงเรียนราชินีบนมีวัฒนธรรมที่สั่งสมบ่มเพาะและถ่ายทอดกันมาเป็นรุ่นสู่รุ่น คือ จากเจ้านายสู่ครู จากครูสู่ศิษย์ รวมทั้งศิษย์เก่าที่ยังคงรักและระลึกถึงพระคุณของโรงเรียนยังคงช่วยและสานต่อวัฒนธรรมอันดีงามของโรงเรียนให้คงอยู่ต่อไป จึงกล่าวได้ว่า คุณค่าของความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนราชินีบนได้ถูกถ่ายทอดผ่านการขัดเกลาทางสังคมและวัฒนธรรมภายในโรงเรียนมาอย่างต่อเนื่อง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

บทวิเคราะห์

ในส่วนของบทที่ 5 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยโดยนำเสนอผ่านหัวข้อต่างๆดังต่อไปนี้

- 5.1 มุมมองและความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นกุลสตรี
- 5.2 กระบวนการสร้างความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนราชินีบน
- 5.3 การยอมรับและการปฏิเสธตัวตนความเป็นกุลสตรี
- 5.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและการปฏิเสธ

5.1 มุมมองและความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นกุลสตรี

5.1.1 ความเข้าใจในความหมายของคำว่า “กุลสตรี”

จากการศึกษาในกลุ่มนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม พบว่ามีมุมมองและความคิดเห็นต่อความเป็นกุลสตรีว่า คือการเป็นผู้หญิงที่เรียบร้อย มีความเหมาะสมทั้งด้านการพูด การแต่งกาย และการวางตัว โดยเฉพาะการรู้จักกาลเทศะที่ต้องรู้ว่าควรทำตัวอย่างไรในแต่ละสถานการณ์ และต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมในปัจจุบันได้ กล่าวคือกล้าแสดงออกตามความเหมาะสม แต่ยังคงไว้ซึ่งความเรียบร้อย และเป็นกุลสตรี ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “กุลสตรีในความคิดของหนูมองว่าเป็น การเป็นผู้หญิงที่มีมารยาท รู้จักกาลเทศะ เวลาพูดจาไพเราะ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน”

(นางสาวแป้ง, สัมภาษณ์, 6 พฤษภาคม 2553)

(2) “กุลสตรีหนูคิดว่าไม่ใช่ผู้หญิงที่เรียบร้อยเพียงอย่างเดียว แต่ต้องรู้จักกาลเทศะด้วย คือต้องวางตัวถูกต้อง เช่น เวลาอยู่กับผู้ใหญ่ก็ต้องเรียบร้อย ต้องรู้ว่าเราควรพูดจาอย่างไรให้เหมาะสม”

(นางสาวบัว, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2553)

(3) “กุลสตรีตามความคิดหนูคือ การเป็นผู้หญิงที่เรียบร้อย แต่ไม่ใช่เงี้ยเงี้ยไปเลย ต้องกล้าแสดงออกบ้างตามเวลาที่เหมาะสม ต้องมีกาลเทศะ แต่งตัวให้เหมาะสมตามสถานที่ที่ไป หรือเรียกได้ว่าเป็นกุลสตรีที่ทันสมัย ให้เข้ายุคเข้าสมัย ให้เป็นไปตามสมัยนิยม ไม่ต้องถึงขนาดหมอบคลานไปทุกที่ แต่ก็ต้องยังคงความเรียบร้อยไว้”

(นางสาวอุ๋น, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2553)

(4) “คงไม่ได้ถึงกับคลาน กราบตลอดเวลา เพราะตอนนี้ไม่ใช่สมัยโบราณ เพียงแต่สำรวมมีกาลเทศะ คือรู้ว่าตอนนั้นควรทำตัวอย่างไร เช่น อยู่ต่อหน้าผู้ใหญ่ก็สำรวม โดยต้องแล้วแต่สถานการณ์”

(นางสาวแก้ว, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2553)

5.1.2 ความเห็นต่อการปฏิบัติตนตามกรอบความเป็นกุลสตรี

กลุ่มนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดว่าผู้หญิงในปัจจุบันควรที่จะมีความเป็นกุลสตรีไว้ เนื่องจากปัจจุบันสังคมเริ่มให้ความสำคัญกับเรื่องนี้บ่อยลง จึงควรที่จะช่วยกันรักษาสิ่งดีงามเหล่านี้ไว้ต่อไป และคนเราต้องอยู่ในสังคม พบเจอผู้คนมากมาย จึงควรที่จะมีการวางตัวที่ดีเรียบร้อย เพื่อให้ผู้พบเห็นต่างพากันชื่นชมยกยาคบหา อีกทั้งเพื่อความปลอดภัยของผู้หญิงเองด้วย ควรที่จะรักษานวลสงวนตัว เพราะสังคมในปัจจุบันค่อนข้างอันตราย จึงคิดว่าผู้หญิงเราควรที่จะวางตัวให้ถูกต้องเหมาะสมในแต่ละสถานที่ ทั้งการแต่งกาย และการวางตัวต่อเพศตรงข้าม ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “ควรมี เพราะคนสมัยนี้ไม่ค่อยสนใจเรื่องนี้แล้ว ตามกระแสนิยมกันมากกว่า จึงควรรักษาตรงนี้ไว้”

(นางสาวแป้ง, สัมภาษณ์, 6 พฤษภาคม 2553)

(2) “ควรมี เพราะเวลาเข้าสังคมควรมีความเป็นกุลสตรี คนข้างนอกมองมาก็จะเห็นทั้งการแต่งตัว บุคลิก เพื่อให้เหมาะกับการเข้าสังคม เข้าหาผู้ใหญ่”

(นางสาวพวย, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2553)

(3) “ควรมี เพราะปัจจุบันสังคมมันอันตราย เช่น ถ้าแต่งตัวโป๊ก็ทำให้ตัวเองไม่ปลอดภัย รวมทั้งความคิดด้วย คือถ้าเรามีความคิดแบบกุลสตรี ว่าต้องวางตัวให้ถูกต้องนะในสถานที่อย่างนี้ มันก็จะทำให้เราปลอดภัยด้วย คือสรุปเพื่อความปลอดภัยมากกว่า”

(นางสาวบัว, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2553)

(4) “ควรมีบ้าง คือ การวางตัวกับผู้ชายหรือเพศตรงข้าม เพราะปัจจุบันผู้หญิงดูบ้างผู้ชายเกินไป มันดูเป็นผู้หญิงไร้ค่า ควรจะเล่นตัวบ้าง แล้วก็เรื่องมารยาทการวางตัวกับผู้ใหญ่ หนูก็ไม่ชอบถ้าใครจะพูดจาไม่ดีกับผู้ใหญ่ เพราะเขาก็เป็นผู้ใหญ่ ถึงหนูจะแยะแต่ไม่เคยทำตัวไม่ดีกับผู้ใหญ่เลยถ้าเขาดีกับหนู คือหนูคิดว่าถ้าทำตัวให้น่าเคารพหนูก็เคารพ แต่ถ้าไม่มีเราก็ไม่มี”

(นางสาวต่าย, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2553)

5.1.3 ความสำคัญของความเป็นกุลสตรี

ความสำคัญของการเป็นผู้หญิงที่มีความเป็นกุลสตรีนั้น กลุ่มนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มองว่าเป็นข้อดีในเรื่องของการเข้าสังคม เข้าหาผู้คนได้ง่ายโดยเฉพาะผู้ใหญ่ ได้รับการชื่นชม มีบุคลิกที่ดีในสายตาคนมอง และเป็นการปลูกฝังผู้หญิงไปในอนาคตในเรื่องของการมีครอบครัว เนื่องจากปัจจุบันความเป็นกุลสตรีนั้นยังเป็นคุณสมบัติในการเลือกคู่ครองของฝ่ายชายอยู่ในแง่ของการเป็นภรรยาและมารดาที่ดี โดยเฉพาะกับการเข้าหาผู้ใหญ่ของฝ่ายชาย ซึ่งถ้าผู้หญิงมีความเรียบร้อยและมีความเป็นกุลสตรีแล้วเชื่อว่าสามารถที่จะเลี้ยงดูบุตรของตนได้อย่างดีด้วย และเป็นแบบอย่างที่ดีของบุตร ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “เป็นเสน่ห์ให้กับตัวเอง มีความน่ารักในตัวเอง ผู้ใหญ่มองก็เอ็นดู เข้าหาคนง่าย”

(นางสาวพวย, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2553)

(2) “เป็นการปูพื้นฐานไปในอนาคตของเราด้วย เช่น ในอนาคตเวลามีครอบครัว สามีเขาก็ต้องชอบผู้หญิงที่เรียบร้อย เหมาะกับเป็นแม่ศรีเรือน เป็นข้อดีของการเป็นกุลสตรี”

(นางสาวแก้ว, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2553)

(3) “คิดว่ายังมีผลอยู่ในปัจจุบัน เพราะผู้ชายเค้าก็อยากได้คนที่สามารถเป็นแม่ของลูกได้จริงๆ และเป็นแบบอย่างที่ดีของลูกด้วย”

(นางสาวบัว, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2553)

(4) “บางคนยังใช้ได้ ผู้ชายที่คิดจะหาแม่ของลูกนะคิด แต่ถ้าคบแบบแฟนมันไม่คิดหรอก แต่ถ้ามองว่าเป็นแม่ของลูกก็มีส่วนนิดหน่อย เพราะผู้ชายจริงๆแล้วชอบผู้หญิงที่เรียบร้อย เป็นผู้หญิงที่สามารถดูแลลูกและครอบครัวได้”

(นางสาวต่าย, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2553)

5.1.4 ความคาดหวังที่จะเห็นความเป็นกุลสตรียังคงดำเนินอยู่ในสังคม

การที่สังคมไทยคาดหวังให้ผู้หญิงมีความเป็นกุลสตรีเรื่อยมานั้น กลุ่มนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดที่แตกต่างกันไป โดยกลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยคิดว่าเป็นความคิดที่ดีในการคอยเตือนผู้หญิงว่าควรปฏิบัติตนอย่างไร และเหมาะกับสังคมไทย ซึ่งคิดว่าเป็นความคิดที่ดีและอยากให้สังคมคาดหวังต่อไป แต่การที่คนเราจะเป็นกุลสตรีได้ย่อมขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลด้วย เพราะคนเรามีสภาพแวดล้อมและพื้นฐานที่แตกต่างกันไป ดังนั้นแล้วสังคมคาดหวังได้แต่คงไม่ได้เป็นกันทุกคน ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “คาดหวังได้ แต่คงไม่ได้ทุกคน เพราะแต่ละคนก็อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ต่างกัน การอบรมสั่งสอนก็ต่างกัน บางคนก็เป็นกุลสตรี บางคนก็ดีขึ้นไม่ปฏิบัติ สรุปคือขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล”

(นางสาวแป้ง, สัมภาษณ์, 6 พฤษภาคม 2553)

(2) “ก็โอเคที่สังคมคาดหวังอย่างนี้ และคิดว่าต่อไปก็ยังเป็นอย่างนี้ไปเรื่อยๆ เพราะผู้ชายเค้าก็อยากได้คนที่แต่งตัวดีๆ ไม่โป๊ มีความคิดที่ดี หนูคิดว่าเป็นสิ่งที่ดี เพราะเป็นความคิดที่คู่กับประเทศไทย”

(นางสาวบัว, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2553)

(3) “คิดว่าดี เพราะผู้หญิงเราควรจะเป็นกุลสตรีด้วย ไม่ใช่ผู้หญิงบางคนจะเอาแต่ทำงานอย่างเดียว ควรจะมีความเป็นกุลสตรีควบคู่ไปด้วย ก็รู้สึกดีที่สังคมคาดหวังและอยากให้สังคมคาดหวังต่อไป”

(นางสาวอุ๋น, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2553)

ส่วนกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยนั้นคิดว่า การที่สังคมไทยคาดหวังให้ผู้หญิงมีความเป็นกุลสตรีนั้นเป็นข้อเสีย เนื่องจากเหมือนเป็นการตัดโอกาสในด้านต่างๆของผู้หญิงทั้งด้านความรู้ความสามารถ และคิดว่าการเป็นกุลสตรีนั้นเป็นแค่ภาพลักษณ์ภายนอกเท่านั้นไม่สามารถตัดสินอะไรได้มากนัก อีกทั้งยุคสมัยเปลี่ยนไปความคาดหวังดังกล่าวอาจไม่เป็นผลเหมือนแต่ก่อน ซึ่งถ้าจะคาดหวังก็ควรมองในสิ่งที่เป็นไปได้ ไม่ใช่ว่าจะเป็นกุลสตรีทั้งหมด แต่อาจเป็นในบางส่วนซึ่งก็ขึ้นอยู่กับแต่ละคน ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “ข้อเสีย คือ เหมือนตัดโอกาสผู้หญิงในการเรียนรู้ ในสมัยนี้ผู้หญิงควรจะเป็นกุลสตรีด้วย แล้วก็มีความรู้ด้วย น่าจะดีกว่า”

(นางสาวแก้ว, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2553)

(2) “เพื่อเจอ กุลสตรีแล้วมันกินได้มัย กุลสตรีแล้วมันยังงัย หนูคิดว่ามันวัดอะไรไม่ได้ ก็แค่ดูดี แค่อากุศลที่ดี แต่ถ้านิสัยไม่ดีแล้วมันจะดูดีมัยละ หนูว่ามองคนที่นิสัยดีกว่าภาพลักษณ์ภายนอก ถึงแม้มันจะเป็นด้านแรกที่จะได้รู้จักคน แต่คนที่เป็กุลสตรีมากๆก็ใช้ว่าจะคบได้ หนูว่าเพื่อเจอ”

(นางสาวต่าย, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2553)

(3) “ในอดีตจะเป็นกุลสตรีกันทุกคน ไม่เหมือนตอนนี คิดว่าคาดหวังไม่ได้หรอกปัจจุบันคนรุ่นใหม่จะให้เหมือนคนรุ่นเก่าก็ไม่ได้ เพราะสังคมมันเปลี่ยนไป ก็ควรคาดหวังต่อไป แต่ให้คาดหวังในสิ่งที่เป็นไปได้ ไม่ต้องกระป๋องยาวถึงตาตุ่มขนาดนั้น”

(นางสาวนิง, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2553)

5.1.5 ความรู้สึกต่อผู้หญิงที่มีความเป็นกุลสตรี

ความรู้สึกที่มีต่อภาพของผู้หญิงที่มีความเป็นกุลสตรีนั้น กลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อย มีความรู้สึกว่าเป็นผู้หญิงที่ดี เหมาะแก่การเป็นแบบอย่าง ซึ่งการได้รับการอบรมปลูกฝังมานั้นมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย แต่อย่างไรก็ดีต้องเป็นกุลสตรีที่ทันต่อโลกด้วย ให้เข้ากับสังคมปัจจุบันได้ แต่สำหรับผู้หญิงที่ไม่มีความเป็นกุลสตรีนั้น เด็กกลุ่มนี้มองว่าไม่เหมาะแก่การเป็นแบบอย่าง และอาจทำให้เข้าสังคมยาก ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “คิดว่าเค้าแรง แล้วก็ไม่อยากเป็นอย่างนั้น หนูอยากเรียบริ้อยมากกว่า เพราะทำให้เรา อยู่ในสังคมได้ดี และเข้ากับคนอื่นได้ง่าย”

(นางสาวแป้ง, สัมภาษณ์, 6 พฤษภาคม 2553)

(2) “หนูมองว่าพ่อแม่ของเค้าคงอบรมมาดี เหมาะแก่การเป็นแบบอย่าง และตัวเราก็อึดใฝ่ชื่นชมในตัวเค้า อยากที่จะเอาเป็นแบบอย่างเช่นกัน”

(นางสาวพาย, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2553)

(3) “โอเค ถ้าไม่ใช่เรียบริ้อย อ่อนต่อโลก ถ้าอ่อนต่อโลกมันอยู่ในปัจจุบันไม่ได้แล้ว ต้องเป็นผู้หญิงที่ทันสมัยนิดนึง แต่ไม่ใช่ทันสมัยแบบเปรี้ยวๆ มันๆ คือต้องเป็นคนแต่งตัวเรียบริ้อย รู้กาลเทศะ ว่าไปตรงนี้ควรทำตัวยังไง แต่ก็ต้องทันสมัยต่อโลก”

(นางสาวบัว, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2553)

ส่วนกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบริ้อย มีความรู้สึกว่าคุณหญิงที่มีความเป็นกุลสตรีอาจทำให้ใช้ชีวิตในสังคมปัจจุบันได้ยาก บุคลิกดังกล่าวอาจไม่เหมาะกับปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ดี การที่จะเป็นกุลสตรีได้นั้นเกี่ยวข้องกับสังคมและภูมิหลัง และการได้รับการอบรมขัดเกลามาด้วย ส่วนผู้หญิงที่ไม่มีความเป็นกุลสตรีนั้นเด็กกลุ่มนี้ไม่ได้มองว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี เพราะควรมองกันที่ลักษณะนิสัยจริงดีกว่า และเห็นว่าการที่คุณหญิงจะไม่มีความเป็นกุลสตรีก็ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นคนไม่ดีตามไปด้วย ซึ่งไม่ควรตัดสินกันจากภายนอกเพียงอย่างเดียว ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “เฉยๆนะ หนูไม่ชอบคนที่แรงๆ ทำตัวแรงว่าแบบแจ่ม มันก็ดูไม่ดี แต่ถ้าแบบกุลสตรีเลยแบบเอ๋อๆ มันไม่รู้เรื่องเลย อันนั้นก็มากไป คือเราก็อึดใฝ่กับเขา แต่ถ้ามาวุ่นวายกับชีวิตมากก็รำคาญ และการที่เขาเป็นกุลสตรี เรียบริ้อยมันน่าจะเกี่ยวกับสังคมที่เขาอยู่ เช่น โรงเรียนครอบครัวมากกว่า”

(นางสาวนิง, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2553)

(2) “เฉยๆ หนูไม่ได้มองคนที่แบบนั้น แต่จะมองที่นิสัยมากกว่า ถ้าไม่มีความเป็นกุลสตรีแล้วนิสัยดีก็โอเค แต่ถ้าไม่มีความเป็นกุลสตรีแล้วยังทำตัวไม่ดีมันก็ยังแย่ ไม่ดี คือมันจะตัดสินที่ภายนอกไม่ได้”

(นางสาวต่าย, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2553)

(3) “ไม่มีความเป็นกุลสตรีเลยก็ไม่ได้เป็นเครื่องตัดสินว่าเธอเป็นคนไม่ดี แต่มันเป็นแค่ลักษณะนิสัยเขามากกว่า เราก็ไม่ได้ทำอะไรกับเขาแต่ถ้ามากไปก็ดูไม่ดี”

(นางสาวนิง, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2553)

5.1.6 สรุปมุมมองและความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นกุลสตรี

กล่าวได้ว่าความเข้าใจและทัศนคติในเรื่องความเป็นกุลสตรีของกลุ่มนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีความเหมือนกันในประเด็นของการมองว่าความเป็นกุลสตรี คือ การเป็นผู้หญิงที่เรียบร้อย มีบุคลิกที่ดี รู้จักการวางตัว โดยเฉพาะการรู้จักกาลเทศะว่าอะไรควรไม่ควร รวมทั้งการแต่งกายที่สุภาพ อย่างไรก็ตามการเป็นกุลสตรีนั้นต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมในปัจจุบัน มีความคิดที่ทันโลกกล้าคิดกล้าแสดงออกตามความเหมาะสม แต่ยังคงซึ่งความเรียบร้อยและเป็นกุลสตรีเอาไว้ และคิดว่าผู้หญิงในปัจจุบันควรที่จะมีความเป็นกุลสตรีไว้ เนื่องจากปัจจุบันสังคมเริ่มให้ความสำคัญกับเรื่องนี้น้อยลง อีกทั้งการอยู่ในสังคมต้องพบเจอผู้คนมากมาย จึงควรที่จะมีการวางตัวที่ดี เรียบร้อย เพื่อให้ผู้พบเห็นชื่นชม สิ่งสำคัญอีกอย่างคือเรื่องความปลอดภัยของผู้หญิงในปัจจุบันที่ถือเป็นสิ่งที่ผู้หญิงควรตระหนักถึง โดยเฉพาะการรักรุนแรงส่วนตัว การวางตัวที่เหมาะสมทั้งต่อสถานที่และเพศตรงข้าม รวมทั้งการแต่งกายด้วยเพื่อความปลอดภัยต่อการดำเนินชีวิตในสังคม ส่วนความสำคัญหรือข้อดีของการเป็นผู้หญิงที่มีความเป็นกุลสตรีนั้นจะเป็นเรื่องของการเข้าสังคม เข้าหาผู้คนได้ง่ายโดยเฉพาะผู้ใหญ่ และยังเป็นการปลูกฝังผู้หญิงในเรื่องของการมีครอบครัวด้วย เนื่องจากปัจจุบันความเป็นกุลสตรีนั้นยังถือเป็นคุณสมบัติในการเลือกคู่ครองของฝ่ายชายอยู่ในแง่ของการเป็นภรรยาและมารดาที่ดีต่อไป

ส่วนประเด็นที่มีความแตกต่างระหว่างเด็กนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม คือ เรื่องของการที่สังคมไทยคาดหวังให้ผู้หญิงมีความเป็นกุลสตรีเรื่อยมา โดยกลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยคิดว่าเป็นความคิดที่ดีและเหมาะกับสังคมไทย ในการคอยเตือนผู้หญิงว่าควรปฏิบัติตนอย่างไร แต่การที่จะเป็นกุลสตรีได้ย่อมขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลด้วย เพราะแต่ละคนย่อมมีสภาพแวดล้อมและพื้นฐานที่แตกต่างกันไป ดังนั้นแล้วสังคมคาดหวังได้แต่คงไม่ได้เป็นกันทุกคน ส่วนกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยคิดว่าการศึกษาที่สังคมไทยคาดหวังให้ผู้หญิงมีความเป็นกุลสตรีนั้นเป็นข้อเสีย เนื่องจากเหมือนเป็นการตัดโอกาสในด้านต่างๆของผู้หญิงทั้งด้านความรู้ความสามารถ อีกทั้งยุคสมัยเปลี่ยนไปความคาดหวังดังกล่าวอาจไม่เป็นผลเหมือนแต่ก่อน ซึ่งควรคาดหวังในสิ่งที่เป็นไปได้ เพราะไม่ใช่ผู้หญิงจะเป็นกุลสตรีได้อย่างทั้งหมด แต่อาจเป็นไปได้แค่ในบางส่วนโดยขึ้นอยู่กับแต่ละคนไป

ในด้านความรู้สึกที่มีต่อภาพของผู้หญิงที่มีความเป็นกุลสตรีนั้น กลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อย มีความรู้สึกว่าเป็นผู้หญิงที่ดีและเหมาะแก่การเป็นแบบอย่าง โดยมีส่วนเกี่ยวข้องกับการได้รับการอบรมปลูกฝังมาด้วย แต่อย่างไรก็ดี การเป็นกุลสตรีควรที่จะมีความคิดที่ทันต่อโลกด้วย สามารถดำรงชีวิตให้เข้ากับสังคมปัจจุบันได้ แต่สำหรับความรู้สึกที่มีต่อผู้หญิงที่ไม่มีความเป็นกุลสตรีนั้น เด็กกลุ่มนี้มองว่าไม่เหมาะแก่การเป็นแบบอย่าง รวมทั้งไม่ยอมยกมีลักษณะเช่นนั้นและที่สำคัญทำให้เข้าสังคมยาก

ส่วนกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อย มีความรู้สึกว่าคุณผู้หญิงที่มีความเป็นกุลสตรีมากเกินไปอาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน เนื่องจากปัจจุบันสังคมมีความทันสมัยมากขึ้น บุคลิกดังกล่าวอาจไม่เหมาะกับสถานการณ์ปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ดี การที่จะเป็นกุลสตรีได้นั้นย่อมเกี่ยวข้องกับสภาพสังคม ภูมิหลัง และการได้รับการอบรมขัดเกลาของแต่ละบุคคลด้วย แต่สำหรับความรู้สึกที่มีต่อผู้หญิงที่ไม่มีความเป็นกุลสตรีนั้นเด็กกลุ่มนี้มองว่าเป็นเรื่องปกติ ไม่ได้ผิดแต่อย่างใดและไม่ได้มองว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี เพราะการที่ผู้หญิงไม่มีความเป็นกุลสตรีนั้นไม่ได้หมายความว่าจะเป็นคนไม่ดีตามไปด้วย โดยควรมองจากหลายด้านไม่ควรตัดสินกันจากภายนอกเพียงอย่างเดียว

5.2 กระบวนการสร้างความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนราชินีบน

5.2.1 มุมมองของคณาจารย์ที่มีต่อความเป็นกุลสตรีตามแบบฉบับของโรงเรียนราชินีบน

จากการสัมภาษณ์ท่านผู้จัดการและคณาจารย์ของโรงเรียนราชินีบน ในประเด็นความเป็นกุลสตรีในแบบฉบับของโรงเรียนราชินีบน พบว่า กุลสตรีตามความหมายของโรงเรียนราชินีบนคือผู้หญิงที่ประกอบไปด้วยความรู้ มีกิริยามารยาท การพูดจาที่งดงามและเป็นเรื่องงานบ้านงานเรือน โดยจุดประสงค์เริ่มแรกของการก่อตั้งโรงเรียนราชินีบน คือ เพื่อให้เป็นสถานศึกษาสำหรับกุลสตรีในสมัยนั้น ได้แก่ สตรีที่อยู่ในวัง ข้าหลวง หรือลูกขุนนาง สำหรับให้ความรู้แก่สตรีตลอดจนการอบรมกิริยามารยาทและงานบ้านงานเรือน โดยในเริ่มแรกมีชาวต่างชาติและเจ้านายของไทยหลายพระองค์ทำหน้าที่ในการสอน ดังนั้นแล้วการอบรมจึงเน้นหนักไปทางด้าน “กุลสตรี” ซึ่งต้องเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างที่ผู้หญิงในสมัยนั้นทำกันในวัง ตั้งแต่ความเป็นแม่บ้านแม่เรือน ทำอาหาร ทำดอกไม้ งานฝีมือ เย็บปักถักร้อย และในขณะเดียวกันได้เน้นอบรมเรื่องกิริยามารยาทมาตลอด โดยมีหนังสือชื่อเรื่องว่า “คุณสมบัติผู้ดี” นำมาใช้สอนนักเรียนตั้งแต่เริ่มแรกจนกระทั่งปัจจุบัน นักเรียน

ต้องท่องได้ให้หมดเพื่อให้ซึมซับ นอกจากนี้การเรียนหนังสือก็เป็นสิ่งหนึ่งที่สำคัญ เพราะผู้หญิงควรมีความรู้ด้านหนังสือควบคู่กันไปด้วย ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “เริ่มแรกก่อตั้งโรงเรียน สมเด็จพระพันปีหลวงทรงตั้งเพื่อเป็นที่ศึกษาของกุลสตรีจริงๆ คือ พวกผู้หญิงที่อยู่ในวัง ข้าหลวง ลูกขุนนางในสมัยก่อน ตอนแรกมีพวกหม่อมฝรั่ง ญี่ปุ่น และเจ้านายหลายพระองค์ด้วยมาช่วยสอน ดังนั้นแล้วการอบรมจึงเน้นหนักไปทางด้านกุลสตรี ซึ่งอะไรก็ตามที่ผู้หญิงในสมัยนั้นต้องทำกันในวัง เราก็เอามาสอนด้วยตั้งแต่ความเป็นแม่บ้านแม่เรือน ทำดอกไม้ ทำอาหาร ส่วนใหญ่ก็เป็นเรื่องของงานผู้หญิง และการเรียนหนังสือก็เป็นส่วนประกอบอย่างหนึ่ง เพราะผู้หญิงก็ควรมีความรู้ด้านหนังสือด้วย ในเวลาเดียวกันก็สอนเรื่องกิริยามารยาทของผู้หญิงมาตลอด เรามีหนังสือคุณสมบัตินักเรียนที่ดีไว้สอนเด็ก ในสมัยที่ดิฉันเป็นนักเรียนเองก็ต้องท่องให้ได้หมดเหมือนกัน”

(คุณครูงามตา, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2553)

(2) “กุลสตรีตามความหมายของโรงเรียนเราจะเน้นในเรื่องของการมีกิริยามารยาทที่เรียบร้อย และคำพูดจาที่สุภาพอ่อนโยน คือเรื่องของกิริยากับวาจา โดยนักเรียนยังได้ซึมซับไว้บ้าง และเป็นสิ่งสำคัญเพราะตัวนักเรียนเองจะได้นำไปใช้เมื่อจบจากโรงเรียนไปแล้ว”

(คุณครูใจดี, สัมภาษณ์, 5 กรกฎาคม 2553)

(3) “ในภาพรวมโรงเรียนเรากับโรงเรียนอื่นคงไม่ต่างกัน แต่ในเรื่องกิริยามารยาทกับการใช้วาจาต้องเรียบร้อยและมีสัมมาคารวะ”

(คุณครูอารีย์, สัมภาษณ์, 16 สิงหาคม 2553)

ปัจจุบันความเป็นกุลสตรีของนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง เนื่องจากเป็นไปตามยุคสมัยของสังคม โดยสมัยก่อนยังไม่มีเรื่องของสื่อหรือแฟชั่นเข้ามามาก จึงไม่มีอิทธิพลต่อตัวนักเรียนเท่าใด ทั้งการแต่งกายหรือทรงผม ซึ่งทางโรงเรียนได้พยายามออกกฎระเบียบมาแต่ก็ต้องยอมรับว่านักเรียนปฏิบัติตนไม่ได้ตามกฎระเบียบได้ทั้งหมด รวมทั้งความประพฤติด้านกิริยามารยาทและเรื่องการทำความเคารพ การเข้าหาผู้ใหญ่ ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “ความเป็นกุลสตรีของนักเรียนเปลี่ยนแปลงไปตามสมัย อย่างสมัยที่ดิฉันเป็นนักเรียนเองกับยุคปัจจุบันการแต่งตัวก็ไม่เหมือนกันแล้ว เปลี่ยนเครื่องแบบไปตามเรื่องแต่ก็ยังคงคล้ายๆกัน ซึ่งเราก็พยายามให้เด็กสมัยนี้แต่งกายให้เรียบร้อย ส่วนทรงผมในสมัยก่อนไม่ได้บังคับมากมาย

เพราะแต่ก่อนไม่มีอะไรมากและไม่ได้ตามแฟชั่น อย่างมากก็มีแค่ตัดผมแต่โรงเรียนห้ามตัดอยู่ แล้ว เมื่อไม่ตัดผมเราก็ต้องไว้ผมเปีย ถ้าไม่ไว้ผมเปียก็ต้องตัดสั้นธรรมดา ไม่มีการชอยทั้งสิ้น เพราะสมัยก่อนไม่มีการชอยผม แต่ปัจจุบันมีการชอยผมทำให้เด็กเห็นตัวอย่างและอยากชอยตามบ้าง ซึ่งมันก็เป็น การเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย”

(คุณครูงามตา, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2553)

(2) “เรื่องความเคารพนอบน้อม เห็นครูเป็นเพื่อนเล่น เมื่อก่อนไม่ได้เลย แต่สมัยนี้เราเจอนักเรียนต้องทักก่อนแล้วนักเรียนถึงจะสวัสดีเรา คือต้องคอยเตือนให้รู้ตัว หรือการส่งงาน ส่งของก็เหมือนกันไม่มีการไหว้ส่งเสร็จแล้วก็ไป แต่ก่อนจะไหว้ตลอด เพราะสังคมสมัยใหม่มากขึ้นและมีครูใหม่ที่เข้ามาเยอะ ทำให้การอบรมอาจไม่เหมือนครูรุ่นก่อนๆ เพราะวัฒนธรรมอาจต่างกันและครูใหม่อาจไม่เคยสัมผัสกับสภาพอย่างเรา”

(คุณครูใจดี, สัมภาษณ์, 5 กรกฎาคม 2553)

คุณจารย์มองว่าครอบครัวถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการแสดงออกของเด็ก โดยปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมทำให้ครอบครัวมีขนาดเล็กลงหรือเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น มีเพียงพ่อ แม่ และลูกเท่านั้น จึงทำให้การอบรมเลี้ยงดูไม่ทั่วถึง ซึ่งแต่ก่อนสังคมไทยมีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย ที่ประกอบไปด้วย ปู่ ย่า ตา ยาย ที่มีหน้าที่ในการช่วยอบรมเลี้ยงดูเด็กแม้ว่าจะมีบทบาทรองจากพ่อแม่ แต่อย่างไรก็ตามปู่ ย่า ตา ยาย สามารถอบรมในเรื่องของวัฒนธรรมขนบประเพณีหรือคุณธรรม สำหรับปัจจุบันนั้นหาได้ยาก เนื่องจากครอบครัวเล็กลง อีกทั้งพ่อแม่มีเวลาให้ลูกน้อยลงส่งผลให้เด็กขาดความอบอุ่น ขาดคนชี้แนะ ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมของเด็กในปัจจุบันได้ ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “ครอบครัวสมัยก่อนกับปัจจุบันนั้นต่างกัน เพราะปัจจุบันต้องทำมาหาเลี้ยงชีพกันมากขึ้น ฉะนั้นแล้วเวลาที่ให้ลูกก็ไม่มี บางครอบครัวก็แตกแยกอีกเยอะกว่าแต่ก่อน คือแต่ก่อนถึงพ่อจะมีหลายภรรยาแต่ก็ยังอยู่ในบ้านเดียวกัน แต่ปัจจุบันนี้แตกแยกครอบครัวไม่อบอุ่น จึงไปกระทบกับลูก ทำให้เด็กอาจมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป”

(คุณครูงามตา, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2553)

(2) “ปัจจุบันครอบครัวเล็กลงไม่มีปู่ ย่า ตา ยาย คอยชี้ถูกชี้ผิด แต่สมัยก่อนจะมีญาติผู้ใหญ่คอยแนะว่าควรทำอย่างไร มีสัมมาคารวะ แต่ปัจจุบันพ่อแม่มักจะแยกครอบครัวออกมาอยู่

ต่างหากทำให้เด็กจะอยู่แต่กับคอมพิวเตอร์และคนรับใช้ เด็กสมัยนี้จึงค่อนข้างเป็นตัวของตัวเองสูง และติดความเป็นนายตลอดเวลา ทำให้ติดมาถึงโรงเรียนทั้งการแสดงออกกับเพื่อนและครู”

(คุณครูครูพิสมัย, สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2553)

อย่างไรก็ตาม คุณอาจารย์ยังมีความคาดหวังในตัวนักเรียนว่าสามารถปฏิบัติตนให้มีความเรียบร้อยเป็นกุลสตรีได้ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของโรงเรียนมายาวนาน โดยคุณอาจารย์มีความมั่นใจว่านักเรียนยังคงมีความตั้งใจที่จะประพฤติตนให้ดี เนื่องจากได้รับการปลูกฝังอบรมมาตั้งแต่เด็ก อย่างน้อยสิ่งเหล่านี้ได้ซึมซับไปบ้าง รวมทั้งการมีวัฒนธรรมองค์กรที่ดีมาตั้งแต่อดีตเรื่อยมา จึงเชื่อว่านักเรียนมีความตั้งใจดีและภาคภูมิใจในการเป็นนักเรียนโรงเรียนราชินีบน ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “นักเรียนส่วนใหญ่ยังมีความตั้งใจดี ตั้งใจเรียน อยากทำตัวให้เป็นกุลสตรีตามที่โรงเรียนได้ขัดเกลามา ไม่ให้เสียชื่อเสียงโรงเรียน ทุกคนคงภาคภูมิใจในความเป็นราชินีบนมิเช่นนั้นคงไม่เอาน้องมาฝากเรียนกันต่อ จึงยังมีความมั่นใจในนักเรียนของเรา เพราะได้อบรมมาตั้งแต่เด็กอย่างน้อยต้องซึมซับติดตัวไปบ้าง”

(คุณครูงามตา, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2553)

(2) “โดยส่วนตัวยังคาดหวังในตัวนักเรียนอยู่ว่าสามารถปฏิบัติตนให้ออกมาดีได้ ถึงแม้จะไม่ได้ทั้งหมด เพราะวัฒนธรรมองค์กรของเราดีอยู่แล้วจึงอยู่ที่การนำไปใช้”

(คุณครูอารีย์, สัมภาษณ์, 16 สิงหาคม 2553)

ดังนั้นแล้วมุมมองและความรู้สึกของคุณอาจารย์ที่มีต่อเด็กนักเรียนในปัจจุบัน ยังมีความเชื่อมั่นในนักเรียนของตนอยู่ว่าจะสามารถประพฤติตนให้ออกมาดีถึงแม้จะไม่ได้ทั้งหมด โดยการอบรมเลี้ยงดูทั้งจากที่บ้านและทางโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่จะหล่อหลอมให้เด็กมีความประพฤติในแนวทางที่ดีได้

5.2.2 กระบวนการขัดเกลาความเป็นกุลสตรี

ในส่วนของการกระบวนการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนราชินีบนนั้น จากการสัมภาษณ์คุณอาจารย์และการศึกษาข้อมูลจากเอกสารของทางโรงเรียน พบว่ากระบวนการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ด้าน ดังนี้

(1) ด้านการศึกษา

การอบรมขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนนั้น เมื่อพิจารณาในด้านของการศึกษาจะพบว่าทางโรงเรียนได้จัดให้มีทั้งหลักสูตรและกิจกรรมที่เน้นอบรมในเรื่องของกิริยามารยาทหรือความเป็นกุลสตรีขึ้นมาเฉพาะ ได้แก่ หลักสูตรสถานศึกษาซึ่งจัดอยู่ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีชื่อว่า “กิจกรรมกุลสตรีราชินีบน” ซึ่งจัดเป็นรายวิชาเรียนหนึ่งที่นักเรียนทุกระดับชั้นต้องเรียน โดยเป็นการขัดเกลาให้นักเรียนผ่านการเรียนการสอนจากคณาจารย์อาวุโสของโรงเรียน ในคาบเรียนจะเป็นการฝึกอบรมภาคปฏิบัติเพื่อให้นักเรียนปฏิบัติด้านกิริยามารยาทออกมาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมรวมทั้งได้อบรมเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของโรงเรียนและประวัติของเจ้านายแต่ละพระองค์ที่ทรงมีพระคุณต่อโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนซึมซับในวัฒนธรรมอันดีงามของโรงเรียนตั้งแต่ครั้งอดีตสำหรับหลักสูตรนี้จัดตั้งมาได้สองปี โดยก่อนหน้านั้นจะเป็นการอบรมสอดแทรกมาตลอดทั้งในคาบเรียนและนอกคาบเรียน ส่งผลให้นักเรียนได้รับการอบรมอย่างต่อเนื่องไม่ขาดตอน ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “การอบรมของเรามีมาตลอดเวลา ทั้งจากครูประจำชั้นหรือครูฝ่ายต่างๆจะคอยช่วยกัน เพราะความเรียบร้อย มีมารยาทเป็นเอกลักษณ์ของโรงเรียนเรา ช่วงหลังมีการสอนในคาบเรียนกุลสตรี เป็นการอบรมเรื่องมารยาท เช่น การไหว้ การกราบ ที่ถูกวิธีและกาลเทศะ โดยอาศัยจากประสบการณ์และตำราด้วยเพื่อให้ถูกต้องไปในแนวทางเดียวกัน”

(คุณครูอารีย์, สัมภาษณ์, 16 สิงหาคม 2553)

(2) “การอบรมของเราจะคอยเรียกเด็กมาฝึก มาสอน ตักเตือนกันอยู่เรื่อยๆ แต่ก่อนมีการอบรมการไหว้มีมาตลอดเพียงแต่ไม่ได้สอดแทรกเข้าไปเป็นวิชาหนึ่ง เช่น เวลาเจอนักเรียนตามทางเดินเราก็คอยเตือนอบรมว่าเดินหรือไหว้อย่างไรให้ถูกต้อง เพราะสิ่งเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อตัวเด็กและจะได้นำไปใช้เมื่อจบจากโรงเรียนไปแล้ว”

(คุณครูใจดี, สัมภาษณ์, 5 กรกฎาคม 2553)

จากการมีหลักสูตร “กุลสตรีราชินีบน” ขึ้นมา พบว่านักเรียนมีการตระหนักรู้และประพฤติตนออกมาได้ดีขึ้นในด้านของพฤติกรรม เช่น การทำความเคารพหรือมารยาทต่างๆในสังคม อย่างไรก็ตาม คณาจารย์ต่างยอมรับว่าสิ่งที่โรงเรียนได้อบรมขัดเกลาขึ้นนั้นเป็นการสวนกระแสสังคม เพราะความเป็นกุลสตรีถือเป็นเอกลักษณ์ของโรงเรียน ไม่ใช่เน้นด้านวิชาการเพียงอย่างเดียวแต่ต้องให้การอบรมให้ดีทั้งสองอย่างควบคู่กันไป ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “จากการฝึกอบรมเด็กนักเรียนมีความประพฤติที่ดีขึ้น เช่น เวลาเจอครูผู้ใหญ่ก็จะไหว้มากขึ้น คือจะรู้ปฏิบัติมากขึ้น ส่วนการพูดจาเราก็ค่อยเตือนว่าพูดให้มีหางเสียงให้ไพเราะ”

(คุณครูอารีย์, สัมภาษณ์, 16 สิงหาคม 2553)

(2) “การขัดเกลาของโรงเรียนเป็นการทวนกระแสของสังคม เพราะสมัยนี้มีอิทธิพลมากมาย เาเหมือนกับพายเรือทวนน้ำ ได้แค่พยายามดึงๆไว้ให้ได้มากที่สุด เพราะเราถือว่าความเป็นกุลสตรีเป็นเอกลักษณ์ของโรงเรียนเราไม่ใช่เรียนเก่งอย่างเดียว”

(คุณครูสมศรี, สัมภาษณ์, 5 สิงหาคม 2553)

นอกจากนี้ยังมีการอบรมขัดเกลาความเป็นกุลสตรีผ่านทางกิจกรรมของโรงเรียน โดยเป็นการปลูกฝังและส่งเสริมให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ในการปฏิบัติจริง ทั้งกิจกรรมการจัดประกวดมารยาท การประกวดจัดพานพุ่ม ร้อยมาลัย ทำกระทง รวมทั้งกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมไทยที่โรงเรียนยังให้ความสำคัญ สำหรับกิจกรรมที่สร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียนมากที่สุด คือ การประกวดมารยาททั้งภายในและภายนอกโรงเรียน การประกวดภายนอกจะเป็นของโครงการนครหลวงไทย อนุรักษ์เอกลักษณ์ไทย โดยเป็นการประกวดระดับประเทศซึ่งถ้วยพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งทางโรงเรียนเคยได้รับรางวัลมาแล้ว แต่ช่วงหลังที่ผ่านมาจากโรงเรียนไม่ได้ส่งนักเรียนเข้าประกวด เนื่องจากส่วนใหญ่จะได้รับรางวัล จึงอยากให้โรงเรียนอื่นได้เข้ามามีส่วนร่วมบ้าง สำหรับการประกวดภายในและภายนอกโรงเรียนการปฏิบัติจะต่างกัน โดยการประกวดภายนอกจะยึดตามแบบกระทรวงวัฒนธรรมที่จะกำหนดเป็นเรื่องราวให้นักเรียนปฏิบัติ ส่วนภายในโรงเรียนจะกำหนดเป็นทำให้นักเรียนปฏิบัติ ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “กิจกรรมทางโรงเรียนมีทั้งทางศาสนา สวดมนตร์ ร้องเพลงประจำโรงเรียน ร้องเพลงเทศน์มหาชาติ พวงวัฒนธรรมไทยเรายังมีอยู่ ส่วนกิจกรรมที่เด่น คือ การประกวดมารยาททั้งในและนอกโรงเรียน สำหรับนอกโรงเรียนเราไม่ค่อยได้ส่งแล้ว เพราะเราได้ถ้วยรางวัลของสมเด็จพระเทพมาแล้ว คืออยากให้โรงเรียนอื่นได้เข้ามามีส่วนร่วมบ้าง เพราะโรงเรียนเราไปก็ได้ถ้วยทุกครั้ง แต่การประกวดภายในกับภายนอกโรงเรียนจะไม่เหมือนกัน เพราะข้างนอกจะยึดตามกระทรวงวัฒนธรรม เพราะต้องการให้นักเรียนง่ายต่อการปฏิบัติ แต่ของโรงเรียนเรายังคงยึดถือการปฏิบัติแบบเดิมอยู่ โดยปฏิบัติเป็นทำๆไป”

(คุณครูใจดี, สัมภาษณ์, 5 กรกฎาคม 2553)

(2) “การประกวดภายนอกโรงเรียนเป็นของโครงการนครหลวงไทย อนุรักษ์เอกลักษณ์ไทย มีประจำทุกปี เราจะส่งนักเรียนเป็นทีม 4 คน แล้วแต่ว่าจะส่งระดับไหนเพราะเรามั่นใจในเด็กของเรา โดยจะทำตามที่กระทรวงวัฒนธรรมกำหนด คือ จะให้เป็นโจทย์มา เป็นเนื้อเรื่องไม่ใช่เป็นท่า และให้แสดงตามโจทย์ ซึ่งเราจะนำท่าที่ฝึกมาไปประยุกต์เป็นโจทย์ เช่น คุณย่าเรียกนักเรียนเข้าไปในห้องเพื่อนำปิ่นโตไปถวายหลวงลุงที่วัด เมื่อถวายเสร็จแล้วก็กราบหลวงลุงและหลวงลุงให้พระ ขณะเดินทางกลับมาก็พบคุณครูระหว่างทางก็สนทนากับคุณครู เป็นต้น ดังนั้นเราก็ต้องได้ทำไปก่อนที่จะไปแข่งข้างนอก แต่ถ้าภายในโรงเรียนจะแสดงเป็นท่าๆไป”

(คุณครูกนกพร, สัมภาษณ์, 7 ธันวาคม 2553)

ส่วนกิจกรรมการจัดประกวดพานพุ่ม ร้อยมาลัย ทำกระทง จัดเป็นกิจกรรมที่อนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและยังเป็นประสบการณ์ที่ดีแก่นักเรียนเพื่อที่จะได้ติดตัวไปและนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง เนื่องจากเด็กผู้หญิงควรที่จะได้ผ่านการฝึกฝนในสิ่งเหล่านี้ ต้องมีความละเอียดในด้านความเป็นไทย ซึ่งจะได้ทั้งเรื่องของความละเอียดอ่อน ประณีต และมีสมาธิ จึงถือเป็นการปูพื้นฐานที่ดีให้นักเรียนในการทำงานต่างๆต่อไป สำหรับกิจกรรมนี้จะจัดประกวดภายในโรงเรียนตามวันสำคัญต่างๆ เพื่อสามารถนำมาใช้ได้มีโอกาสนั้น เช่น วันครู วันพ่อ วันแม่ วันลอยกระทง รวมทั้งวันสำคัญของโรงเรียนด้วย ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นเอกลักษณ์ไทย อนุรักษ์ของไทยเอาไว้ คือ ผู้หญิงควรที่จะมีความละเอียดในด้านไทยๆ ได้ผ่านงานด้านอย่างนี้ งานบ้านงานเรือน ซึ่งจะได้ในเรื่องความละเอียดอ่อน ประณีต สมาธิ สามารถแก้ปัญหาต่างๆได้ โดยทุกวันนี้ที่เด็กไม่สามารถทำงานละเอียดได้เพราะไม่เคยผ่านงานที่มีความละเอียดเหล่านี้มาเลย ในส่วนของการจัดประกวดจะมีตามวันเทศกาลต่างๆ ตั้งแต่เปิดเทอมมาจะเริ่มที่วันครู วันแม่ วันวงศ์ทิพย์สุดา วันลอยกระทง และวันพ่อ ซึ่งเราสามารถนำมาใช้ในวันงานสำคัญนั้นๆด้วย”

(คุณครูพิมพ์ชนก, สัมภาษณ์, 7 ธันวาคม 2553)

กล่าวได้ว่ากระบวนการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีที่ส่งผ่านมาทางด้านการศึกษา นั้นแบ่งออกได้เป็นหลักสูตรกุลสตรีราชินิพนและกิจกรรมของทางโรงเรียน ซึ่งในส่วนของกิจกรรมนั้นมีทั้งกิจกรรมทางด้านศาสนาเพื่ออบรมด้านจิตใจให้นักเรียน รวมทั้งกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นกุลสตรีและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย คือ กิจกรรมประกวดมารยาทไทยและกิจกรรมประกวดจัดพานพุ่ม ร้อยมาลัย ทำกระทง โดยทางโรงเรียนยังคงให้ความสำคัญแก่กิจกรรมดังกล่าวมาตลอด

(2) ด้านกฎระเบียบ

เมื่อกล่าวถึงกฎระเบียบของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนค่อนข้างเคร่งครัดในเรื่องกฎระเบียบ มาตลอด ทั้งด้านความประพฤติ ด้านการแต่งกาย และทรงผมที่ถูกระเบียบ (รายละเอียดของกฎระเบียบในภาคผนวก) การสร้างกฎระเบียบขึ้นมานั้นเป็นการอบรมขัดเกลาอย่างหนึ่งที่มีมุ่งหวังให้นักเรียนปฏิบัติตาม เพื่อที่จะได้เป็นไปตามที่โรงเรียนกำหนดไว้ มีความเรียบร้อยเป็นกุลสตรี อีกทั้งเป็นการฝึกให้นักเรียนเคารพในกฎระเบียบและประพฤติตนตามหน้าที่ที่ถูกต้อง เมื่อจบออกไปแล้วสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้ดี แต่ในการปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักเรียนเอง ทางคณาจารย์สามารถควบคุมได้เฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น เพราะปัจจุบันมีสิ่งทันสมัย รวมทั้งสิ่งแวดล้อมรอบตัวนักเรียนก็เป็นปัจจัยสำคัญในการปฏิบัติตนด้วย ดังนั้นการปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักเรียนจึงมีทั้งที่ปฏิบัติตามและไม่ปฏิบัติตาม ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “การปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักเรียนในปัจจุบันเราควบคุมได้แค่ในโรงเรียนเท่านั้น พอออกข้างนอกทั้งผมและกระโปรงก็ผิดระเบียบ แต่สมัยนี้ในโรงเรียนเองก็มีที่ไม่ปฏิบัติตามด้วย ประมาณ 30% ไม่ว่าจะป็นชอยผมหรือพับขอบกระโปรงให้สั้น เพราะปัจจุบันมีเรื่องของแฟชั่นเข้ามาเยอะทั้งกระโปรงสั้น กางเกงขาสั้น แม้แต่ผู้ปกครองเองก็ใส่กางเกงขาสั้นเองเพราะเค้าก็อยู่ในสังคมสมัยใหม่ จึงทำให้เด็กเห็นตัวอย่างและทำตามได้ ซึ่งทางครูก็ได้แต่ว่ากล่าว แต่ก็ยังมีที่เรียบร้อยและปฏิบัติตามกฎอยู่บ้าง คือออกไปข้างนอกโดยรวมค่อนข้างดีกว่าที่อื่น เพราะเค้าไม่ได้มานั่งอย่างเรา”

(คุณครูใจดี, สัมภาษณ์, 5 กรกฎาคม 2553)

(2) “การปฏิบัติตัวของนักเรียนในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ก็ไม่มีใครทำให้เสียชื่อเสียงมากมาย อาจจะมีบ้างบางคน ซึ่งเป็นปกติที่จะต้องมีทั้งดีและไม่ดี และขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมในการดำเนินชีวิตที่ทำให้ให้พวกเขาต้องเป็นอย่างนั้น คือสิ่งเหล่านี้ไม่ได้อยู่ที่การอบรมของโรงเรียนอย่างเดียว แต่อยู่ที่สิ่งแวดล้อมด้วยทั้งครอบครัว เพื่อน”

(คุณครูงามตา, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2553)

คณาจารย์มองว่ากฎระเบียบของโรงเรียนเป็นเสมือนอุตมคติ เนื่องจากนักเรียนที่จะปฏิบัติตามกฎระเบียบทุกอย่างนั้นหาได้ยาก อีกทั้งการลงโทษของทางโรงเรียนอาจไม่ได้ผลเท่าที่ควร จึงส่งผลให้นักเรียนไม่เข็ดหลาบและยังคงไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “กฎระเบียบต่างๆ โดยเฉพาะการแต่งกายกับทรงผมกลายเป็นอุดมคติไปแล้ว เพราะไม่ค่อยมีใครทำ คือพวกที่ทำผิดบ่อยๆจนทำทัศนทัศน์บนหลายครั้งก็ยังทำผิดอยู่ เพราะรู้ว่าโดนแล้วก็ได้ไม่ถึงกับไล่ออกจากโรงเรียน จึงทำให้ไม่อายและยังทำผิดอยู่ เราได้ตั้งกฎระเบียบให้กลัวแต่มีบางส่วนที่ไม่กลัวกันและทำผิดอยู่เรื่อยๆ”

(คุณครูสมศรี, สัมภาษณ์, 5 สิงหาคม 2553)

(2) “การทำโทษจะมีตั้งแต่ว่ากล่าวตักเตือนไปจนถึงทำทัศนทัศน์บน การทำทัศนทัศน์บนนั้นจะเป็นในกรณีที่ทำผิดหลายครั้ง ซึ่งจะเรียกผู้ปกครองมารับทราบ โดยทางโรงเรียนจะลงไว้และจะพิจารณากันตอนท้ายอีกที เช่น ถ้านักเรียนอยู่มัธยมต้นก็จะมีสิทธิเรียนต่อในระดับมัธยมปลาย แต่ก็ไม่เสมอไปเพราะถ้าเด็กเรียนดีเค้าก็สามารถเรียนต่อได้ บางคนเรียนไม่ดีแต่ถ้าผู้ปกครองมาพูดคุยกับทางโรงเรียน เราก็ต้องให้เรียนต่อ จึงทำให้บางครั้งเด็กไม่เชิดกับการทำโทษจึงยังคงทำผิดอยู่บ้าง”

(คุณครูใจดี, สัมภาษณ์, 5 กรกฎาคม 2553)

นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและครอบครัวของนักเรียน ในแง่ของการให้ความร่วมมือต่อกันนโยบายหรือกฎระเบียบของโรงเรียนนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไป โดยเมื่อก่อนครอบครัวและโรงเรียนจะมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งทางโรงเรียนจะได้รับความร่วมมือจากทางครอบครัวและค่อนข้างที่จะเกรงใจต่อคุณครู อีกทั้งปัจจุบันคุณครูต้องคอยประนีประนอมในเรื่องการทำโทษต่อนักเรียน เนื่องจากครอบครัวได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น ดังนั้นจึงส่งผลต่อการปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักเรียน ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “สมัยก่อนผู้ปกครองอาจให้ความร่วมมือกับโรงเรียน แต่เดี๋ยวนี้เข้าข้างลูก คือสมัยก่อนครอบครัวก็เข้มงวด โรงเรียนก็เข้มงวดเลยเข้ากันได้ดี ทางผู้ปกครองก็จะเกรงใจมาก เพราะสมัยก่อนครูก็เป็นเจ้านาย สามารถเรียกผู้ปกครองมาตักเตือนได้ แต่สมัยนี้ทำได้ยังไงมีแต่เค้ามาว่าเรา บางทีไปตักผมลูกเค้าก็มาแล้ว ซึ่งครูสมัยนี้ก็เหนื่อยอีกเรื่องคือการทำโทษ คือทำโทษก็ต้องประนีประนอม บอกผู้ปกครองให้เข้าใจ ต้องพูดให้เข้าใจอย่าทำอะไรพรวดพราด”

(คุณครูงามตา, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2553)

(2) “ปัจจุบันผู้ปกครองเข้ามามีบทบาทต่อโรงเรียนมากขึ้น ทำให้บางสิ่งบางอย่างที่เราปกครองไม่ได้ผล และโอกาสที่เด็กไม่ได้เป็นไปตามกฎระเบียบก็มีมาก ทำให้ครูบางท่านหมด

กำลังใจ เพราะการอบรมของเราไม่ได้แบบเอาเป็นเอาตาย จะใช้หลักเหตุผลว่าอย่างไรอย่างนี้นะ เพราะมันผิดระเบียบ แต่ก็ยังมีทำผิดอยู่”

(คุณครูนวรรตน์, สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2553)

กล่าวได้ว่ากฎระเบียบที่ทางโรงเรียนกำหนดขึ้นมานั้นเพื่อต้องการให้นักเรียนปฏิบัติตามกรอบของโรงเรียน โดยเน้นในเรื่องของความเรียบร้อยทั้งความประพฤติ กิริยามารยาท รวมทั้งการแต่งกาย ทรงผม ซึ่งถือเป็นการอบรมขัดเกลานักเรียนอย่างหนึ่งที่ผ่านการตั้งกฎระเบียบขึ้นมา แต่การปฏิบัติตามของนักเรียนนั้นมีทั้งที่ปฏิบัติและไม่ปฏิบัติตาม ดังนั้นแล้วการควบคุมของคณาจารย์อาจทำได้ไม่หมด เพราะขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวของนักเรียนเองด้วย

(3) ด้านวัฒนธรรมองค์กร

โรงเรียนราชินีบนเป็นโรงเรียนสตรีเก่าแก่ที่จัดตั้งโดยเจ้านายของไทย คือ สมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร ซึ่งเป็นพระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า (ประวัติโรงเรียนในภาคผนวก) โดยแรกเริ่มก่อตั้งนั้นคณาจารย์ส่วนใหญ่จะเป็นเจ้านายและเป็นชาวต่างชาติที่ทำหน้าที่อบรมทั้งด้านวิชาการ กิริยามารยาท และงานบ้านงานเรือน โดยยึดถือตามแบบอย่างในวัง การอบรมสั่งสอนจึงมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของโรงเรียนที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีตและถูกถ่ายทอดเรื่อยมาเป็นรุ่นสู่รุ่น จากเจ้านายสู่ครู จากครูสู่ลูกศิษย์ และศิษย์เก่าที่ยังคงรักษาวัฒนธรรมอันดีงามเหล่านี้เรื่อยมา จึงทำให้คุณค่าและวัฒนธรรมอันดีงามเหล่านี้ยังคงมีอยู่ภายในโรงเรียน ถึงแม้ปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป มีความทันสมัยมากขึ้นแต่โรงเรียนยังคงยึดถือและให้ความสำคัญกับความเป็นไทยทั้งด้านกิริยามารยาท งานบ้านงานเรือน รวมทั้งอนุรักษ์ความเป็นไทยไว้ด้วย เมื่อพิจารณาว่าเหตุใดวัฒนธรรมอันดีงามเหล่านี้ยังคงมีและถูกถ่ายทอดให้แก่นักเรียนเรื่อยมา เนื่องมาจากโรงเรียนมีการวางรากฐานที่ดีจากเจ้านายในอดีตและมีคณาจารย์อาวุโสที่ได้สานต่อและอบรมถ่ายทอดให้แก่คณาจารย์รุ่นใหม่และนักเรียนต่อมา จึงทำให้วัฒนธรรมประเพณีของโรงเรียนยังคงถูกถ่ายทอดเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “ตามสภาวะของสังคม ปัจจุบันกับแต่ก่อนไม่เหมือนกัน ทางบ้านแต่ก่อนยอมรับให้ลูกหลานของตนเรียบร้อย มีการไหว้ การนั่งพับเพียบ ปัจจุบันสังคมเปลี่ยนไปทางบ้านก็ไม่มีแล้วที่จะมานั่งพับเพียบเรียบร้อย ไม่มีการหมอบกราบ แต่โรงเรียนของเรายังคงไว้ซึ่งสิ่งเหล่านี้อยู่ เพราะ

เรายังคงถือของเดิม เห็นสมควรว่าควรเป็นอย่างนี้ โดยโรงเรียนได้เก็บเอาครูอาวุโสมาทำหน้าที่สอนอบรม เพื่อที่จะวางรากฐานให้กับครูใหม่ๆให้รู้ว่าถ้าเมื่อไม่มีครูเก่าๆแล้ว ครูใหม่ต้องเป็นผู้เจริญรอยตามว่าขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของโรงเรียนนั้นเป็นอย่างนี้”

(คุณครูใจดี, สัมภาษณ์, 5 กรกฎาคม 2553)

(2) “ปัจจุบันท่านผู้จัดการหรือครูใหญ่เองก็ไม่ใช่เจ้าแล้ว แต่ครูของเราก็ยังได้เรียนรู้ในเรื่องพวกนี้มาตลอด สิ่งสมมาเรื่อย คือครูยังคงมีความเป็นกุลสตรีเต็มตัว หรือแม้แต่ศิษย์เก่าที่จบออกไปเป็นนักแสดง แต่พอกลับมาโรงเรียนก็เรียบร้อย ยังคงรักษาขนบประเพณีของเราไว้ได้อย่างดี เพราะเค้าเป็นราชินีบน”

(คุณครูงามตา, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2553)

สำหรับคณาจารย์ของโรงเรียนนั้นแบ่งออกได้เป็น 3 รุ่นด้วยกัน ได้แก่ รุ่นอาวุโส รุ่นกลาง และรุ่นใหม่ โดยคณาจารย์ทั้ง 3 รุ่นนี้มีความแตกต่างกันด้านอายุของการทำงาน จึงทำให้การสั่งสมวัฒนธรรมประเพณีของโรงเรียนมีความแตกต่างกัน ดังนั้นแล้วคณาจารย์อาวุโสจึงเป็นผู้ที่จะสานต่อเรื่องราวในอดีตกับปัจจุบัน รวมทั้งการเป็นแบบอย่างและเป็นผู้ถ่ายทอดให้แก่คณาจารย์รุ่นต่อมาได้เป็นอย่างดี เพื่อนำไปอบรมให้แก่นักเรียนเมื่อเวลาไม่มีคณาจารย์อาวุโสแล้ว ฉะนั้นความสัมพันธ์ระหว่างคณาจารย์ด้วยกันเองและคณาจารย์กับนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะช่วยกันรักษาและถ่ายทอดคุณค่าเหล่านี้ต่อไป ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “ครูของโรงเรียนแบ่งเป็น 3 รุ่นด้วยกัน คือ รุ่นเก่าเลย รุ่นกลาง และรุ่นใหม่ โดยรุ่นใหม่ไม่ค่อยได้ทราบถึงประเพณีของเรา รุ่นกลางยังพอทราบบ้างแต่ก็ไม่สามารถถ่ายทอดให้กับนักเรียนได้ รุ่นใหม่นั้นยิ่งยาก เพราะแม้แต่ประวัติโรงเรียนยังไม่ทราบเลย คือจะเน้นถ่ายทอดแต่วิชาการอย่างเดียว ซึ่งครูรุ่นใหม่ก็มาจากสังคมสมัยใหม่ไม่ได้มาจากโรงเรียนที่ตั้งเดิม ฉะนั้นความเป็นกุลสตรีอาจจะไม่ค่อยเป็นไปตามระเบียบแบบแผนของโรงเรียนเรา”

(คุณครูใจดี, สัมภาษณ์, 5 กรกฎาคม 2553)

(2) “วัฒนธรรมภายในโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างครูเก่า ครูใหม่ และนักเรียน ถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยกันถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้ต่อไป ด้วยเหตุนี้ทางโรงเรียนจึงต้องต่ออายุครูเก่าเอาไว้ เพราะครูเก่า คือ ครูที่จะต่อของเก่ากับของใหม่เพื่อจะถ่ายให้ครูใหม่รับไป ฉะนั้นต้องไม่ถ่ายทอดให้เด็กอย่างเดียว แต่ต้องถ่ายทอดให้ครูด้วย เพราะครูบางคนก็ไม่ใช่นักเรียนเก่า”

(คุณครูงามตา, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2553)

(3) “ครูใหม่ที่เข้ามา เราก็ต้องคอยถ่ายทอดให้ด้วย เพราะครูใหม่อาจจะไม่เคยเจอครูที่มีระเบียบแบบแผนมาก่อน ไม่รู้จุดยืนของโรงเรียนเราก็คืออะไร แต่สำหรับครูนั้นอยู่มานานแล้วก็จะรู้ เราจะมีครูเก่าเป็นตัวแบบแล้วเจริญรอยตาม แต่ครูใหม่เข้ามาแบบค่อนข้างเป็นตัวของตัวเอง ไม่ได้เรียนรู้สิ่งแวดล้อมของโรงเรียนที่เป็นของเก่าๆแก่ๆของเรา ซึ่งถือเป็นจุดยืนของโรงเรียนเรา ฉะนั้นการอบรมถ่ายทอดให้แก่ครูใหม่จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะรักษาคุณค่านี้ไว้ด้วย”

(คุณครูครูพิสมัย, สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2553)

กล่าวได้ว่าโรงเรียนราชินีบนยังคงรักษาเอกลักษณ์ความเรียบร้อยหรือกุลสตรีที่ดั้งเดิมไว้ได้จนปัจจุบัน เนื่องจากได้สั่งสมกันมาเป็นรุ่นสู่รุ่นและได้ถูกถ่ายทอดให้แก่ครูรุ่นใหม่และนักเรียนมาอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นวัฒนธรรมภายในโรงเรียนที่ยึดถือปฏิบัติกันมา รวมทั้งศิษย์เก่าที่ยังรักและระลึกถึงพระคุณโรงเรียนก็ได้ช่วยกันสานต่อ จึงทำให้คุณค่าความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนราชินีบนมีอยู่ตลอดไป

5.3 การยอมรับและการปฏิเสธตัวตนความเป็นกุลสตรี

ประเด็นการยอมรับและการปฏิเสธตัวตนความเป็นกุลสตรีของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม พบว่ากลุ่มนักเรียนที่ความประพฤติเรียบร้อยมีการยอมรับตัวตนความเป็นกุลสตรีและให้ความสำคัญกับการอบรมขัดเกลาของโรงเรียน และในขณะที่กลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยมีการปฏิเสธตัวตนความเป็นกุลสตรีและไม่ประพฤติตนไปในแนวทางของโรงเรียน ซึ่งจะอธิบายโดยแบ่งกลุ่มนักเรียน ดังนี้

5.3.1 กลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อย

ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนราชินีบน

กลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยได้อธิบายว่าการส่งเสริมความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนราชินีบนเป็นผลดีต่อสังคมในปัจจุบัน เนื่องจากการส่งเสริมดังกล่าวเป็นการปลูกฝังเด็กตั้งแต่เล็กให้รู้สึกว่าเป็นกุลสตรีนั้นอยู่รอบๆตัวตลอด ทำให้เข้าใจถึงวิธีการและกระบวนการปฏิบัติที่ถูกต้องและสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ สิ่งสำคัญคือบางคนเมื่อได้รับการอบรมจากที่บ้านและมาได้รับเพิ่มจากโรงเรียนอีกยิ่งเป็นสิ่งดี เพราะได้รับการส่งเสริมทั้งสองทาง แต่สำหรับบางคนที่บ้านไม่ได้เน้นแต่อย่างน้อยยังได้รับจากทางโรงเรียนยังเป็นผลดี ซึ่งถือว่าเป็นจุดเด่น

ของทางโรงเรียนที่ส่งเสริมความเป็นกุลสตรีของนักเรียนมาอย่างต่อเนื่อง แม้ในปัจจุบันจะได้รับ ความสนใจน้อยลงแต่โรงเรียนยังคงรักษาคุณค่าที่ดั่งามเหล่านี้ไว้ โดยโรงเรียนอื่นนั้นไม่ได้เน้นมาก จึงถือว่าเป็นจุดเด่นของทางโรงเรียน ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “เป็นผลดี คือ จากทางบ้านทางหนึ่งแล้วมาได้รับเพิ่มจากทางโรงเรียนอีก ทำให้เด็ก ได้รู้เรื่องเกี่ยวกับกุลสตรี เพราะบางคนพ่อแม่อาจจะไม่ได้สอนแต่อย่างน้อยเค้าก็ได้รับจากโรงเรียน แล้วอีกอย่างคือ โรงเรียนอื่นก็ไม่มีหรือเน้นเหมือนโรงเรียนเรา”

(นางสาวพวย, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2553)

(2) “เป็นผลดี เพราะเด็กเมื่อได้รับการปลูกฝังก็จะทำให้รู้สึก ว่า คำว่า “กุลสตรี” นั้นอยู่รอบๆตัวเรา ทำให้เรารู้จักกาลเทศะ การวางตัวที่ดีในสังคม”

(นางสาวบัว, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2553)

(3) “เป็นผลดี เพราะทำให้เป็นระเบียบบ้าง คืออย่างน้อยก็ได้จากโรงเรียนไม่ต้องไป ปลูกฝังที่อื่น ได้ตั้งแต่เล็กๆ ถ้าที่บ้านไม่เน้นก็ยังได้จากโรงเรียน สรุปแล้วหนูก็รู้สึกดีกับการที่ โรงเรียนมีการเน้นอบรมเด็กอย่างนี้และอยากให้มีการสอนอบรมต่อไป คือถ้ามีการอบรมมันก็ดี เป็นการปลูกฝังไปในตัว ดีกว่าโรงเรียนอื่นเพราะโรงเรียนอื่นก็ไม่ได้เน้นเหมือนของเรา”

(นางสาวอุ้น, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2553)

การขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนราชินีบน

กลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยได้อธิบายในเรื่องวิธีการขัดเกลาความเป็นกุลสตรี จากโรงเรียนว่าเริ่มตั้งแต่เข้าโรงเรียนมาจนกระทั่งเลิกเรียนจะได้รับการขัดเกลาตลอดเวลา ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งบางครั้งได้รับการขัดเกลาโดยไม่รู้ตัวแต่คุณาจารย์จะคอยเป็นผู้ ตักเตือนและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีอยู่เสมอ จึงทำให้เด็กนักเรียนได้ซึมซับสิ่งเหล่านี้มาตลอด ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “ตั้งแต่เข้าประตูมาก็ต้องสวัสดีคุณครู แต่งตัวให้เรียบร้อย ก่อนเข้าห้องก็ต้องสวัสดี คุณครูอีกรอบ เข้าแถวเสร็จก็ถวายความเคารพพระรูป แล้วก็มิวซิกกุลสตรีราชินีบน เป็นวิชาที่สอน มารยาท และสอนประวัติโรงเรียน ส่วนใหญ่เป็นการฝึกปฏิบัติ”

(นางสาวพวย, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2553)

(2) “ตอนเช้าเข้าแถวเสร็จก็จะให้ไหว้คุณครูก่อนเข้าห้องเรียน แล้วก็มีการเข้าห้องประชุมอาทิตย์ละ 1 ครั้ง โดยจะเป็นคุณครูฝ่ายปกครองเข้ามาอบรมเรื่องมารยาทและความประพฤติว่าเราควรทำตัวอย่างไร และว่ากล่าวตักเตือนคนที่ทำผิดกฎระเบียบ เช่น คนไหนใส่กระโปรงสั้นก็ให้ไปเปลี่ยน และจะมีวิชากุลสตรีที่สอนการปฏิบัติ ประวัติโรงเรียน”

(นางสาวบัว, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2553)

(3) “ออกนอกโรงเรียนก็ต้องไหว้ทุกครั้ง ทั้งมาและกลับบ้าน มีการตรวจการแต่งกายทุกเช้า ส่วนใหญ่จะเป็นคุณครูฝ่ายปกครอง และเวลาส่งงานพอใกล้ๆก็ต้องลงนั่งห้ามยื่นคำสั่งงาน ส่วนวิชากุลสตรีจะสอนเพลงโรงเรียนด้วย (เพลงพิภุลเกล้า) คือเอาเพลงโรงเรียนมาแปลเป็นร้อยแก้ว ว่าเพลงเป็นยังไง ควรจะทำตามหรือไม่ ถอดให้เราปลูกฝังว่าควรจะเป็นอย่างนั้น แล้วก็สอนไหว้ ถอนสายบัว ถวายบังคม จะเป็นการฝึกปฏิบัติอย่างเดียว โดยจะเป็นคุณครูฝ่ายปกครอง และนอกนั้นจะเป็นการตรวจการแต่งกายและทรงผมทั้งก่อนกลับและมาโรงเรียน”

(นางสาวอุ้น, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2553)

กิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนราชินีบน

ในส่วนของกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนนั้นกลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยได้อธิบายว่า กิจกรรมที่มีเป็นประจำทุกปีและได้รับการกล่าวขานมากคือ การจัดประกวดมารยาทและการจัดประกวดทำพานพุ่ม ร้อยมาลัย ทำกระทง ซึ่งจากการเก็บข้อมูลพบว่ากลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยได้เคยเข้าร่วมเป็นตัวแทนนักเรียนในการประกวดภายในโรงเรียนและได้รับรางวัลจากการแข่งขัน อีกทั้งเคยเป็นตัวแทนในการแข่งขันภายนอกโรงเรียน และเมื่อโรงเรียนมีการจัดงานหรือมีแขกมาเยี่ยมโรงเรียนก็ต้องรับหน้าที่ในการเป็นตัวแทนของนักเรียนในการเข้าร่วมพิธีการสำคัญต่างๆ นอกจากนี้โรงเรียนยังมีการจัดประกวดนางนพมาศ และกิจกรรมการเรียนการสอนรำไทยและดนตรีไทย ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “โรงเรียนจะมีการจัดประกวดมารยาท มีทั้งส่งนักเรียนไปประกวดข้างนอก แล้วก็มีการประกวดในโรงเรียนด้วย คือในโรงเรียนจะมีจัดประกวดทุกปี หนูเคยเข้าประกวดที่โรงเรียนตอน ม.1 กับ ม.3 แล้วก็ได้รับรางวัลที่ 1 ตอน ม.3 ได้รับรางวัลเป็นเกียรติบัตร เวลาที่มีเลือกตัวแทนเราก็ต้องเป็นตัวแทนของนักเรียน เวลาโรงเรียนมีงานจะให้แนวหน้าออกไปหนูก็จะถูกเลือกออกไป นอกจากนั้นจะมีการจัดประกวดทำพานพุ่ม ร้อยมาลัยเพื่อเอาไปใช้ในงานต่างๆ”

(นางสาวแป้ง, สัมภาษณ์, 6 พฤษภาคม 2553)

(2) “มีจัดประกวดนางนพมาศ, ธิดาวันวงศ์ทิพย์สุดา หนูเคยเป็นตัวแทนห้องประกวดธิดาวันวงศ์ทิพย์สุดา ตอน ม.3 ดิฉันรอบแต่ไม่ชนะการประกวด แล้วก็มีการประกวดมารยาท หนูเคยเป็นตัวแทนห้องประกวดตอนประถม และมีการประกวดจัดพานพุ่ม ร้อยมาลัย ซึ่งหนูก็เคยเข้าร่วมเป็นตัวแทนห้องประกวดการร้อยมาลัยและจัดพานตอนชั้นมัธยมต้น โรงเรียนยังมีกิจกรรมรำไทยดนตรีไทยด้วย หนูเคยเป็นนางรำของโรงเรียนในสมัยเด็กเวลามีงานโรงเรียนก็จะได้เข้าร่วม ส่วนดนตรีไทยจะเป็นการเรียนในห้องเรียน หนูสามารถเล่นซอคู่ และขลุ่ยได้”

(นางสาวพวย, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2553)

(3) “มีประกวดมารยาททุกปี แต่หนูไม่เคยเข้าร่วมประกวด และก็มีการประกวดจัดพานร้อยมาลัย หนูเคยเป็นตัวแทนห้องประกวดในโรงเรียน ตอนชั้นมัธยมต้นทุกปี และชนะการประกวดทุกปีด้วย พอตอน ม.3 คุณครูก็ส่งหนูเป็นตัวแทนโรงเรียนไปแข่งข้างนอก เพื่อแข่งประกวดร้อยมาลัย ทำพาน ซึ่งหนูก็ได้ที่ 2 เป็นถ้วยรางวัลพระราชทานจากองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ม.ป.ลัยแล้วพอมีวันครู วันแม่ ก็ยังเป็นตัวแทนในการทำพาน ร้อยมาลัย แล้วก็ยังเป็นตัวแทนในการขึ้นไหว้ในพิธีด้วย เพราะเป็นตัวแทนห้องและเป็นหัวหน้าห้องด้วย”

(นางสาวบัว, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2553)

(4) “โรงเรียนมีจัดประกวดมารยาททุกปี หนูเคยเป็นตัวแทนประกวดตอน ม.3 ได้ที่ 2 ประกวดครั้งเดียวโดยคุณครูเป็นคนเลือกหนูเป็นตัวแทน แล้วก็มีการประกวดจัดดอกไม้ จัดพาน ถูเทียบ กระถาง หนูเป็นตัวแทนเข้าร่วมทุกปี คือจะเป็นกลุ่มตัวแทนห้องประมาณ 4 คน ในการเป็นตัวแทน ซึ่งหนูเป็นตัวแทนเข้าร่วมตั้งแต่ ม.1 – ม.4 โดยคุณครูที่โรงเรียนสอนร้อยมาลัย แล้วหนูก็เปิดหนังสือค้นคว้าเองด้วย หนูเลยร้อยมาลัยค่อนข้างใช้ได้ค่ะ”

(นางสาวพลอย, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2553)

(5) “การจัดประกวดมารยาท หนูเคยเป็นตัวแทนห้องประกวดตอนชั้น ม.2 ได้รางวัลที่ 2 เป็นประกาศนียบัตร ตอนแข่งเราจะต้องแสดงเป็นท่าๆไป เราต้องจับฉลากว่าได้ทำอะไร วิธีปฏิบัติกรับของสงฆ์ของ ถวายสังฆทาน โดยผู้ตัดสินจะเป็นคุณครูประจำชั้นและคุณครูฝ่ายปกครอง นอกจากนั้นมีการประกวดจัดพานพุ่ม หนูไม่เคยเข้าร่วมประกวด โดยจะแข่งช่วงใกล้ๆมีงาน เพื่อเอาไปใช้ในงาน เช่น วันพ่อ วันแม่ วันครู”

(นางสาวอุ้น, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2553)

กระบวนการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนกับตัวตนของนักเรียน

การขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนได้ส่งผลต่อตัวตนของกลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อย โดยอย่างน้อยได้เคยมีประสบการณ์ในการทำสิ่งเหล่านี้มาและทำให้ติดตัวไปตลอด ซึ่งถ้าอยู่ที่อื่นอาจไม่เคยทำในสิ่งเหล่านี้และไม่ได้ซึมซับ สิ่งสำคัญคือส่งผลต่อบุคลิกภาพให้ดูดีขึ้นด้วย และทำให้รู้ถึงวิธีปฏิบัติตัวให้ถูกต้องและเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ โดยกลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยมีความรู้สึกที่ดีและภาคภูมิใจต่อการได้รับการอบรมขัดเกลาความเป็นกุลสตรี โดยเฉพาะในเรื่องของการฝึกปฏิบัติเพราะทำให้เข้าใจและปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งดีที่ได้รับมาและอยากส่งเสริมให้โรงเรียนให้ความสำคัญกับสิ่งเหล่านี้ต่อไป ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “ส่งผล เพราะอย่างน้อยเราเคยมีประสบการณ์ที่ได้ทำอะไรพวกนี้ คือถ้าอยู่โรงเรียนอื่น อาจไม่เคยได้ทำอะไรเหล่านี้ ไม่ได้ซึมซับเท่าไร หนูเคยไปเข้าค่ายร่วมกับโรงเรียนอื่น แล้วได้รับเลือกเป็นตัวแทนในการยกน้ำ เสริฟน้ำให้กับพวกผู้ใหญ่ เพราะเค้าเห็นว่าเรามาจากโรงเรียนนี้และมีบุคลิกที่ดี เรียบร้อย จึงทำให้รู้สึกภาคภูมิใจ”

(นางสาวพาย, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2553)

(2) “รู้สึกดี และอยากให้มีการอบรมอย่างนี้ต่อไป เพราะเป็นราชินีบน และโรงเรียนอื่นก็ไม่มีแบบเรา หนูอยากสนับสนุนให้โรงเรียนเน้นในเรื่องนี้ต่อไปเรื่อยๆ”

(นางสาวบัว, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2553)

(3) “ส่งผลดี ทั้งการอบรมสั่งสอนของคุณครู และกิจกรรมต่างๆ การประกวดมารยาท จัดพาน ร้อยมาลัย สิ่งเหล่านี้ถือเป็นประสบการณ์ที่ดี ทำให้มันติดตัวเราไปตลอด และยังส่งผลต่อบุคลิกของเราด้วย เช่น เวลาเราไปเจอญาติผู้ใหญ่พอสวัสดิ์ เค้าก็จะชมว่าเราทำสวยและโรงเรียนฝึกมาดี คืออย่างน้อยก็ให้เรารู้วิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง”

(นางสาวพลอย, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2553)

(4) “มันก็ดีสำหรับปัจจุบัน เราควรจะทำแบบนี้ให้ถูกต้องเหมาะสมยังไง ถือว่าเป็นข้อดีของโรงเรียนก็ได้ที่ยังคงรักษาสิ่งเหล่านี้ไว้ได้จนปัจจุบัน ก็รู้สึกภาคภูมิใจค่ะ”

(นางสาวอุ้น, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2553)

กระบวนการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนกับการปฏิบัติตนของนักเรียน

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้รับการอบรมขัดเกลาให้มีความเป็นกุลสตรีแล้ว พบว่ากลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยได้นำมาปฏิบัติตามทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ในด้านกิจกรรมารยาท ความประพฤติ รวมทั้งกฎระเบียบของทางโรงเรียน ซึ่งไม่เคยขัดขึ้นโดยเฉพาะเรื่องกฎระเบียบการแต่งกาย ทรงผม ที่ได้ปฏิบัติตามกฎมาตลอด เนื่องจากไม่ยอมมีปัญหาและเห็นว่าถ้าปฏิบัติผิดกฎระเบียบแล้วจะเป็นผลเสียมากกว่าผลดี ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “ปฏิบัติตาม เช่น เจอผู้ใหญ่ก็ยกมือไหว้, เวลารับของ รับเกียรติบัตรข้างนอกเราก็ปฏิบัติตามที่โรงเรียนสอน คืออยู่ข้างนอกกับข้างในโรงเรียนจะปฏิบัติเหมือนกัน ส่วนใหญ่หนูจะปฏิบัติตามกฎระเบียบทุกอย่าง ไม่เคยไม่ปฏิบัติตาม ทั้งกระโปรงยาวตลอด ผมติดก็เรียบร้อยสรุปคือไม่เคยต่อต้าน แต่สำหรับคนที่ทำผิดจะมีทำทัณฑ์บน โดยคุณครูฝ่ายปกครองจะเรียกเข้าไปพบตักเตือน ซึ่งหนูไม่เคยทำผิดกฎเลยไม่เคยโดนเรียกค่ะ”

(นางสาวแป้ง, สัมภาษณ์, 6 พฤษภาคม 2553)

(2) “หนูปฏิบัติตามทั้งการไหว้ มารยาทต่างๆที่โรงเรียนสอน สามารถนำไปใช้ได้ทั้งในและนอกโรงเรียน เช่น เวลาเจอญาติผู้ใหญ่เราก็แสดงความเคารพให้สวยงามและถูกต้อง ส่วนกฎระเบียบหนูจะปฏิบัติตามทั้งการแต่งกาย ทรงผม ถูกตามกฎโรงเรียน และยังไม่เคยโดนฝ่ายปกครองเรียกไปคุยหรือทำทัณฑ์บนเลย”

(นางสาวพาย, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2553)

(3) “ส่วนใหญ่ก็ปฏิบัติตามหมด เช่น เจอผู้ใหญ่ ติดต่องาน เราก็ต้องรู้จักกาลเทศะทั้งในและนอกโรงเรียน เราก็ต้องทำให้เหมือนกัน การแต่งกายก็ถูกระเบียบ กระโปรงยาวคลุมเข่าค่ะ ผมก็ไม่ชอย ก็จะปฏิบัติตามกฎระเบียบ และไม่เคยโดนฝ่ายปกครองเรียกไปพบ”

(นางสาวบัว, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2553)

(4) “จะปฏิบัติตาม เช่น เวลาเดินผ่านคุณครูก็ต้องทำความเคารพคุณครู สวัสดีคุณครู ถ้าข้างนอกเจอคนรู้จักเป็นผู้ใหญ่ก็สวัสดี ก้มหลังเวลาเดินผ่าน แล้วหนูก็ปฏิบัติตามกฎโรงเรียนทุกอย่าง ทั้งผม กระโปรง ถูกต้องทุกอย่าง และไม่เคยไม่ปฏิบัติตาม เพราะกระโปรงจะยาวคลุมเข่าผมไม่ชอยถ้าเปียเรียบร้อย ติดก็บ๊ายบายและนาฬิกาที่ถูกต้อง ไม่เคยโดนเรียกไปฝ่ายปกครอง”

(นางสาวพลอย, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2553)

(5) “ปฏิบัติตามหมด เพราะถ้าเข้าหาผู้ใหญ่ก็จะเป็นคุณครูในโรงเรียนมากกว่า ช่างนอกก็จะเป็นญาติๆ ญาติก็เคยชมว่าตั้งแต่เข้าโรงเรียนนี้มาก็ดีขึ้นนะในเรื่องของมารยาท ส่วนกฎของโรงเรียนหนูก็ทำตามหมดค่ะ ตามกฎกระป๋องต้องยาวเลยเข้า 3 นิ้ว แต่ของหนูยาวเกินกว่า 3 นิ้วอีก ประมาณ 6 นิ้วได้ ผมหนูก็ไม่ชอบ ส่วนข้อไม่ปฏิบัติตามไม่มีค่ะ ไม่เคยไม่ทำ หนูไม่เบื่อแต่มันชินไปแล้ว คือเราก็ไม่อยากมีปัญหา อยู่อย่างปลอดภัยดีกว่า คือหนูคิดว่าถ้าชอยผมแล้วต้องอยู่โรงเรียน 5 วัน แล้วมันไปช่างนอกได้แค่ 2 วัน คือเสาร์กับอาทิตย์ แล้วก็ต้องกลับมาผูกเปียใหม่อีกก็เลยคิดว่าเราควรจะทำตามกฎระเบียบดีกว่า ส่วนกินขนมในห้องหรือโดดเรียนก็ไม่เคยทำค่ะ”

(นางสาวอุ้น, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2553)

ผลจากการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนที่มีต่อนักเรียน

จากการได้รับการอบรมขัดเกลาความเป็นกุลสตรี ได้ส่งผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกและการดำเนินชีวิตของกลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อย โดยเป็นสิ่งที่ติดตัวไปตลอดทั้งการดำเนินชีวิตในและนอกโรงเรียน กิริยามารยาท ความประพฤติ การพูดจา การเดิน การนั่ง ตลอดจนการวางตัวในสังคม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะไปได้โดยไม่รู้ตัวและควรค่าแก่การรักษาไว้ ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “เหมือนติดตัวไปโดยไม่รู้ตัว เหมือนกับฝังอยู่ในตัวค่ะ เวลาเจอผู้ใหญ่เราก็ไหว้ ต่อหน้าลับหลังก็เหมือนกัน เพราะหนูไม่ใช่คนก้าวร้าว อยู่ที่บ้านก็เรียบร้อยค่ะ”

(นางสาวพวย, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2553)

(2) “ส่งผล เช่น เราไปที่ไหน ถ้าเราไปลามาไหว้ พูดจาดี เข้าไปที่ไหนเค้าก็จะช่วย เอ็นดูเรา ถือว่าเป็นข้อดีของโรงเรียนเรา”

(นางสาวบัว, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2553)

กล่าวได้ว่า กลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยมีการยอมรับและปฏิบัติตามกฎระเบียบของทางโรงเรียน โดยพบว่ามีความคิดและความรู้สึกที่ดีต่อการอบรมขัดเกลาของโรงเรียน อีกทั้งได้ปฏิบัติตามเรื่อยมาไม่เคยขัดขึ้นและยังเคยเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นกุลสตรีของทางโรงเรียน โดยได้รับการคัดเลือกและไว้วางใจจากคณาจารย์ในการเป็นตัวแทนในการเข้าประกวดต่างๆ ทั้งการประกวดมารยาท การประกวดทำพานพุ่ม ร้อยมาลัย ทำกระทง และกิจกรรมที่อนุรักษ์วัฒนธรรมไทย เช่น รำไทย เล่นดนตรีไทย ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะซึมซับให้เด็กทำเป็นติด

ตัวไปในอนาคต นอกจากนี้กลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยได้ให้ความสำคัญกับการอบรมขัดเกลา โดยมองว่าเป็นสิ่งที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อสังคมปัจจุบันมากและสนับสนุนให้โรงเรียนเน้นในสิ่งเหล่านี้ต่อไป เพื่อให้เด็กในรุ่นต่อมาได้รับนำไปปฏิบัติต่อ ซึ่งถือว่าเป็นจุดเด่นของทางโรงเรียนที่ได้ให้ความสำคัญกับสิ่งเหล่านี้มาอย่างต่อเนื่อง แม้จะเป็นการทวนกระแสในปัจจุบันที่ได้รับความสนใจน้อยลง แต่โรงเรียนยังคงรักษาคุณค่าที่ดั่งงามเหล่านี้ไว้ อีกทั้งโรงเรียนอื่นไม่ได้เน้นมากจึงถือว่าเป็นคุณค่าที่ควรรักษาไว้

5.3.2 กลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อย

ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนราชินีบน

กลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยได้อธิบายว่าการส่งเสริมความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนราชินีบนเป็นผลดีต่อสังคมในปัจจุบันอยู่บ้าง เนื่องจากการส่งเสริมดังกล่าวเป็นการทำให้รู้ถึงวิธีการการปฏิบัติที่ถูกต้องและติดตัวนำไปใช้ในชีวิตรจริงได้ โดยสิ่งที่โรงเรียนได้อบรมขัดเกลานั้นเป็นสิ่งที่ดีอยู่แล้วแต่บางครั้งก็รู้สึกอึดอัดและเบื่อ เพราะไม่อยากให้โรงเรียนคาดหวังมากเกินไป ซึ่งในบางครั้งดูเหมือนเป็นการบังคับมากกว่าการสอนในความคิดของนักเรียนกลุ่มนี้ ทำให้เกิดความรู้สึกอึดอัดบ้าง แต่อย่างไรก็ตามนักเรียนกลุ่มนี้มองว่าแม้พวกเขาเองจะเป็นเด็กที่ไม่ค่อยเรียบร้อยเวลาอยู่ในโรงเรียนและไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบเท่าใดนัก แต่พอออกไปข้างนอกแล้วก็ยังปฏิบัติตัวได้ดี รู้จักการวางตัว โดยรวมแล้วยังถือว่าดีกว่าที่อื่น เพราะโรงเรียนอื่นก็ไม่ได้เน้นมากนัก ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “ส่งผลดีต่อสังคม คิดว่าดีโรงเรียนอื่นไม่มีการสอนแบบนี้ ทำให้เราปฏิบัติเองโดยอัตโนมัติ เพราะโรงเรียนสอนมาตั้งแต่เด็ก ตอนเด็กคิดว่าเรียนทำไม มันน่าเบื่อ แต่พอโตขึ้นได้ออกไปเจอสังคม ได้ไปเรียนพิเศษ เราก็เห็นว่าเราทำอะไรคนอื่นถึงไม่ทำแบบที่เราทำนะ เช่น เดินก้มหลังหรือเจอใครก็ไหว เวลาคุยก็ค่อยๆย่อเข่าลงไปคุย เราก็คิดว่าเราทำอะไรคนอื่นเขาไม่ทำแต่เพราะโรงเรียนเราสอนมาจริงๆ”

(นางสาวแก้ว, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2553)

(2) “มีส่วน ทำให้เราเคยชินว่าพอเราเจอผู้ใหญ่เราไหว คือมันก็ติดตัวไปตลอด คิดว่ายังเป็นผลดีบ้าง แต่ก็เบื่อบ้างเป็นบางครั้ง ที่โรงเรียนสอนว่าต้องไหวอย่างนี้ๆนะ”

(นางสาวนิง, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2553)

(3) “มันเป็นผลดีอยู่แล้ว แต่คงคาดหวังเกินไป อย่างอยู่ในโรงเรียนเราดูว่าแย่มากแต่พอออกไปข้างนอกเราก็ดีกว่าโรงเรียนอื่นเยอะ แต่โรงเรียนคาดหวังกับเรามากเกินไป คือครูสอนมาก็ดีแล้วแต่มันเหมือนบังคับเกินไปในบางเรื่อง ควรจะปล่อยวางบ้าง คือโรงเรียนอื่นก็ไม่เห็น โรงเรียนเราสอนมาก็ดีแล้ว เรื่องการวางตัวก็ดีกว่าโรงเรียนอื่น”

(นางสาวแอม, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2553)

การขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนราชินีบน

กลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยได้อธิบายในเรื่องวิธีการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีจากโรงเรียนว่าส่วนใหญ่โรงเรียนจะเน้นเรื่องของการไหว้และกิริยามารยาท เริ่มตั้งแต่เข้าโรงเรียนมาจนกระทั่งเลิกเรียน โดยจะมีการตรวจการแต่งกายและตรวจทรงผมทั้งก่อนเข้าโรงเรียนและก่อนกลับบ้านทุกครั้ง ซึ่งนักเรียนกลุ่มนี้มองว่าการอบรมขัดเกลาของโรงเรียนเหมือนเป็นการบังคับมากกว่าว่าต้องทำไปในแนวนี้ เช่น เรื่องการแต่งกาย ซึ่งนักเรียนกลุ่มนี้ก็ยอมรับว่าไม่ได้ปฏิบัติตัวไปในแนวทางนั้นเท่าใดนัก อีกทั้งภาพลักษณ์ของนักเรียนกลุ่มนี้จึงทำให้โดนว่ากล่าวตักเตือนบ่อยทั้งที่บางครั้งยังไม่ได้ทำอะไร ซึ่งอยากให้มีมองในภาพรวมเพราะถึงแม้นักเรียนกลุ่มนี้จะไม่ค่อยเรียบร้อยแต่ก็ยังไม่รู้ในเรื่องของกิริยามารยาทและการวางตัวอยู่บ้างโดยเฉพาะเมื่อออกนอกโรงเรียน ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “ทุกเช้าต้องไหว้คุณครูหน้าโรงเรียน เข้าห้องมาก็ต้องไหว้ เวลาขออนุญาตทำอะไรก็ต้องไปคุกเข่าขออนุญาตคุณครูที่หน้าห้อง ส่งงานก็ต้องคุกเข่า คือยังไงก็ห้ามยื่นค้ำหัว ตั้งแต่เด็กจนปัจจุบัน และก็มีตรวจเข้าแถวตอนเช้า ตรวจเล็บ รองเท้า ตรวจการแต่งกายหมด แล้วก็จะมีการกุลสตรีที่จะสอนให้ไหว้ทุกแบบ คือคุณครูจะให้ปฏิบัติแล้วคุณครูก็จะดูเป็นรายบุคคลว่าใครทำถูกต้องทำผิด”

(นางสาวแก้ว, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2553)

(2) “โรงเรียนแค่สอนไหว้ในแบบต่างๆเท่านั้น ให้อธิบายมารยาทเป็นส่วนใหญ่ เวลาคนอื่นมาโรงเรียนเราก็ต้องทำตัวเรียบร้อย แต่งตัวให้ดี ถูกต้อง สรุปลือคือโรงเรียนเน้นขัดเกลาในเรื่องของการไหว้ การปฏิบัติตัวให้ถูกต้องมากกว่า”

(นางสาวต่าย, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2553)

(3) “เดินเข้าโรงเรียนไปเราก็ไหว้คุณครู แต่คุณครูก็จะให้ทำใหม่จนกว่าจะทำถูกต้อง ตั้งแต่เข้ารั้วมาเป็นแทบทุกครั้ง มันเป็นเพราะใบหน้าที่เขาเจอ พอเห็นหน้าเราถึงก็จะเอาแล้วๆ ว่าเราทำอะไรผิดทั้งๆที่ยังไม่ได้ทำอะไร แต่ถ้าคนอื่นผมยาวก็จะปล่อยให้เดินผ่านไป แต่ถ้าเป็นหน้าหนูกับเพื่อนๆก็จะเอาแล้ว แต่เราก็เฉยๆไม่ได้น้อยใจอะไร แต่รำคาญมากกว่า เพราะเรายังไม่ได้ทำอะไร พอเราไหว้ไม่สวย ก็เอาใหม่ๆ แบบโค้งลงไปๆ พอขึ้นมาก็กระโปรงเนี่ยสั้นไป ผมเนี่ย ตัดหรือยัง โดนไปเรื่อยๆ แล้วก็มีคาบเรียนกุลสตรีที่จะสอนไหว้แต่บางคาบก็ไม่ไหว้จะเข้าไป อบรมตักเตือนแทน ตั้งแต่หัวจรดเท้า อ่าไปนั่งอย่างนั้นอย่างนี้กับผู้ชาย ส่วนใหญ่จะเป็นคุณครู ฝ่ายปกครอง”

(นางสาวนิง, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2553)

(4) “มันไม่ใช่การขัดเกลาแต่ออกแนวบังคับ เช่น กระโปรงถ้าสั้นก็จะให้ไปซื้อใหม่ คือยังไง จะให้ใส่ยาวให้ได้ คือเค้ามองเราแค่นี้ไม่มองโดยรวม ส่วนคาบเรียนกุลสตรีส่วนใหญ่คุณครูจะเข้ามาตักเตือนมากกว่าว่าใครทำอะไรผิด และสอนการปฏิบัติ”

(นางสาวแอม, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2553)

กิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนราชินีบน

ในส่วนของกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนนั้นกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยได้อธิบายว่า กิจกรรมที่เน้นไปในทางนี้จะเป็นการจัดประกวดมารยาท และการจัดประกวดทำพานพุ่ม ร้อยมาลัย ทำกระทง ซึ่งจากการเก็บข้อมูลพบว่า กลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยไม่เคยเข้าร่วมเป็นตัวแทนนักเรียนในการประกวดการแข่งขัน เนื่องจากคิดว่าไม่เหมาะกับตนเองและไม่มีความสนใจในเรื่องนี้อยู่แล้ว ดังจะเห็นได้จากคำ สัมภาษณ์ดังนี้

(1) “มีประกวดมารยาทและการแข่งประกวดจัดพาน ซึ่งหนูไม่เคยเข้าร่วม เพราะหนูคงไม่ชอบและคุณครูก็ไม่เคยเลือกเราด้วย”

(นางสาวแก้ว, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2553)

(2) “มีประกวดมารยาทหนูเคยคิดจะประกวด คุณครูเลือกด้วยแต่ทรงผมไม่ผ่านเลยไม่ได้ ส่วนแข่งร้อยมาลัยก็ไม่เคยเหมือนกัน งานเย็บปักถักร้อยก็เย็บไม่เป็น ได้บ้างแต่ไม่สวย”

(นางสาวต่าย, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2553)

(3) “มีประกวดมารยาท จัดพาน แต่หนูไม่เคยเข้าประกวด เพราะคงไม่เหมาะและไม่ใช้ตัวเรา อีกรูปเป็นกิจกรรมที่ไม่ค่อยเด่นด้วยเลยไม่ค่อยได้รับความสนใจ”

(นางสาวนิง, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2553)

(4) “ไม่เคยทำ เพราะเราไม่ค่อยสนใจด้วยและคิดว่าคงไม่ใช่สำหรับเรา”

(นางสาวแอม, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2553)

(5) “ไม่ค่อยได้เข้าร่วม ก็รู้กันอยู่แล้วว่าคงไม่ใช่เรา อีกรูปคุณครูก็ไม่ได้เลือก แต่หนูคิดว่าไม่ต้องให้ใครรู้ก็ได้ว่าเรามีมารยาทแล้วเราต้องเข้าร่วมประกวด คือก็แสดงออกมาด้วยตัวเรามากกว่า”

(นางสาวเค็ก, สัมภาษณ์, 14 กรกฎาคม 2553)

แต่อย่างไรก็ตาม พบว่า กลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยจะเข้าร่วมกิจกรรมประเภทอื่นของโรงเรียน โดยส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมประเภทนันทนาการ เช่น การเล่นดนตรี การประกวดร้องเพลง การแข่งขันกีฬา เป็นต้น เนื่องจากเป็นสิ่งที่นักเรียนมีความสนใจอยู่แล้ว อีกทั้งเป็นงานอดิเรกยามว่างและความสามารถพิเศษที่นักเรียนฝึกฝนมาตั้งแต่เด็ก ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “หนูชอบเล่นดนตรี ชอบมาก ถือเป็นสิ่งเดียวที่จำได้ดี ดนตรีที่เล่นอยู่จะเป็นกีตาร์กับเบส คือหนูอยู่วงดนตรีของโรงเรียนด้วย ชื่อวง RB Band หน้าที่เล่นเบส ฝึกฝนเองมาเรื่อยๆและคุณครูที่โรงเรียนก็สอนด้วย จนกลายเป็นงานอดิเรกของเราไป”

(นางสาวต่าย, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2553)

(2) “ความสามารถพิเศษของหนูคือร้องเพลง เพราะร้องได้เองตั้งแต่เด็กไม่ได้ไปเรียนที่ไหน เป็นพรสวรรค์ส่วนตัว จะชอบร้องประเภทเพลงสากลเพราะเราชอบภาษาดูด้วย เวลาที่มีประกวดร้องเพลงที่โรงเรียนหนูก็เข้าร่วมประกวด”

(นางสาวนิง, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2553)

(3) “หนูเป็นคนชอบเล่นกีฬา เพราะเวลาเล่นได้ออกกำลังกายไปด้วย ชอบว่ายน้ำ บาส และหนูก็เป็นนักกีฬาร่วมทั้งกีฬาอื่นของโรงเรียน เวลาที่มีแข่งขันก็จะเป็นตัวแทนงานกีฬา”

(นางสาวเค็ก, สัมภาษณ์, 14 กรกฎาคม 2553)

กระบวนการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนกับตัวตนของนักเรียน

การขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนได้ส่งผลต่อตัวตนของกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อย โดยอย่างน้อยเมื่อออกไปข้างนอกก็รู้ว่าควรวางตัวอย่างไรในสังคม มีกิจกรรมยามว่างที่ดี ซึ่งนักเรียนกลุ่มนี้มองว่าเมื่อเทียบกับคนภายนอกแล้วก็ถือว่ายังสามารถวางตัวหรือควบคุมตัวตนให้ไปในทางที่ดีได้ เพราะอย่างน้อยได้เคยมีประสบการณ์ในการทำสิ่งเหล่านี้มาบ้าง โดยกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยมีความรู้สึกที่ดีต่อการได้รับการอบรมขัดเกลาความเป็นกุลสตรี เพราะทำให้รู้จักในเรื่องของสัมมาคาราวะบ้าง แต่รู้สึกเบื่อในบางครั้ง เพราะเป็นสิ่งที่เจอบ่อยและค่อนข้างเยอะ แต่อย่างไรก็ตามถือเป็นสิ่งที่ดีที่ได้มาโดยไม่รู้ตัว ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “สำหรับตัวหนูก็ได้เรียบร้อยมาก แต่ออกไปข้างนอกก็รู้ว่าควรทำตัวอย่างไร ส่งผลมากต่อตัวเอง คือโรงเรียนส่งผลมาก”

(นางสาวแก้ว, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2553)

(2) “ส่งผล โรงเรียนเราจริงๆก็ดีกว่าโรงเรียนอื่น ถ้าเทียบเรื่องความเรียบร้อยหรือความอ่อนข้อของเด็ก ถือว่าสอนได้ดี สอนให้เด็กมีความอ่อนข้อได้ คือแรงของโรงเรียนเราก็เหมือนเด็กที่เรียบร้อยหรือเนิร์ดของโรงเรียนอื่น สรุปก็ส่งผลบ้างในเรื่องของการควบคุมด้านความคิด ส่วนพฤติกรรมไม่มีผลเท่าใด เพราะหนูก็เป็นอย่างนี้อยู่แล้ว”

(นางสาวต่าย, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2553)

(3) “ส่งผลถือว่ามาก เวลาออกไปข้างนอกเราก็รู้จักการวางตัว เช่น เราไปงานกับพ่อแม่ เราก็ถูกสอนว่าให้วางตัวดี ไม่ทำตัวไร้สัมมาคาราวะ คือสิ่งที่โรงเรียนสอนนั้นถือว่าดี เช่น การวางตัว การมีสัมมาคาราวะกับผู้ใหญ่ รู้จักเคารพอาวุโส การพูดจา”

(นางสาวแอม, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2553)

(4) “ถ้าเป็นในคาบเรียนก็เบื่อบ้าง เพราะมันซ้ำซาก แต่คือสิ่งที่เราทำได้ เราก็ได้มาโดยไม่รู้ตัว เพราะมันทำมานาน มันเป็นกิจวัตรประจำวันไปแล้ว ว่าเจอผู้ใหญ่ต้องไหว้ต้องก้ม”

(นางสาวแก้ว, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2553)

กระบวนการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนกับการปฏิบัติตนของนักเรียน

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้รับการอบรมขัดเกลาให้มีความเป็นกุลสตรีแล้ว พบว่ากลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยได้รับนำมาปฏิบัติตามบ้างในแง่ของการเจอผู้ใหญ่ ทำให้เรารู้สัมมาคาราวะทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน แต่ในส่วนของความประพฤติและกฎระเบียบของทางโรงเรียนนั้น พบว่านักเรียนกลุ่มนี้ไม่ได้ปฏิบัติตามและขัดขึ้นเป็นส่วนใหญ่ โดยจะปฏิบัติผิดกฎระเบียบ ทั้งความประพฤติ การแต่งกาย ทรงผม ซึ่งส่วนใหญ่เคยโดนเรียกไปฝ่ายปกครองและทำทัณฑ์บนมาแล้วในกรณีทำผิดกฎระเบียบโรงเรียน ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “ในแง่ปฏิบัติตาม เช่น เจอผู้ใหญ่ก็ไหว้ทั้งในและนอกโรงเรียน ในโรงเรียนเราทำตั้งแต่เด็กจนแบบไปที่ไหนเราก็ทำไปโดยอัตโนมัติเลย บางที่เราทำไปเรายังไม่รู้ตัวเลยว่าทำไปแล้ว ส่วนในแง่ของกฎระเบียบ ไม่ค่อยปฏิบัติตามเท่าใดเอาที่แหกได้ไหม ถ้าในแง่ที่ไม่ทำตามก็จะเป็นเรื่องผม พับกระโปรง โดดเรียน กินขนมในห้องเรียน หนูเคยโดนเรียกไปฝ่ายปกครองตั้งแต่ชั้น ม. ปลาย โดนเรื่องผม คือโดนคุณครูตีผมเลยเพราะผมชอยอยู่ ส่วนกระโปรงก็โดน คือหนูทั้งเลาะขึ้น แล้วก็พับขึ้นด้วย คือถ้าโดนก็ต้องเลาะลง เคยโดนเลาะลง 1 ครั้ง โดนช็อกกระโปรงใหม่ 1 ครั้ง คือมันสั้นจนเลาะลงไม่ได้แล้ว แต่ยังไม่เคยโดนทำทัณฑ์บน”

(นางสาวแก้ว, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2553)

(2) “ในแง่ปฏิบัติตามไม่มีเลย ยากมาก หนูแหกทุกอย่างที่เขามีตั้งแต่หัวจรดเท้า มีแค่เสื้อนักเรียนกับรองเท้าที่ถูระเบียบ โดนทั้งเรื่องชอยผม กระโปรงสั้น โดดเรียน เคยโดนเรียกไปฝ่ายปกครองและทำทัณฑ์บนมาแล้วประมาณ 20 ครั้ง โดนเรื่องผมอย่างเดียวเลย คือผมหนูจะสั้นตั้งแต่เด็กแล้วประมาณ ป. 5 ตอนนี้อยู่ชอยน้อยกว่า ม.ต้นอีก กระโปรงไม่เคยโดนแต่จะโดนว่าบ่อย เพราะสั้นแค่เข้า เคยโดนช็อกกระโปรงใหม่แต่หนูก็ไม่แคร์ เพราะวันรุ่งขึ้นก็ใส่ตัวเดิม ส่วนโดดเรียนก็โดดอยู่บ้าน ในโรงเรียนก็เคย ส่วนทำทัณฑ์บนโดนตั้งแต่ ป. 5 ก็โดนมาตลอด ทุกวันนี้ยังโดน สรุปแล้วคือหนูจะโดนเรื่องพวกนี้บ่อยแต่ตัวหนูก็ยังเหมือนเดิม ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง”

(นางสาวต่าย, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2553)

(3) “ปฏิบัติตามไม่น่าจะมี ส่วนใหญ่ไม่ปฏิบัติตามจะเยอะ พุดจาเขาก็ห้ามพูดเสียงดังแต่กลุ่มเรานั้นเยอะก็มีหยาบคายบ้างและเป็นทั้งกลุ่ม คือคุณครูใหญ่เคยเรียกกลุ่มหนูเข้าไปคุยทั้งกลุ่มเพราะเคยเล่นกันจนส่งเสียงดังเกินไป ส่วนเรื่องผมนี้จะชอยสั้น แต่ช่วง ม.ต้น ยังผมยาวถักเปียเก็บเรียบร้อยแต่คือเป็นผมยาวที่ชอย ทำให้คุณครูจับตัดตอน ม.2 ตั้งแต่นั้นมาเลยไว้ผมสั้นมา

ตลอดจนทุกวันนี้ ส่วนกระโปรงมันไม่สั้นมากแต่เป็นเอวต่ำ จะโดนว่าเยอะทั้งเลาะทั้งซ้อใหม่ และหนูเคยโดนเรียกไปฝ่ายปกครองครั้งแรกตอน ม.1 เรื่องผม หลังจากนั้นก็โดนเรียกมาเรื่อยๆ เดือนละครั้งสองครั้ง ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องผม แล้วก็เคยโดนทำทัณฑ์บนมาแล้ว 2 ครั้ง พอขึ้นมา ม.ปลาย ก็ยังโดนเรียกอยู่ คือจะมีเรื่องเยอะกว่า ม.ต้น แต่ส่วนใหญ่ที่หนูโดนจะเป็นกระโปรงแล้วก็เรื่องผม”

(นางสาวนิง, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2553)

(4) “ปฏิบัติตามน้อยมาก แต่ที่ไม่ปฏิบัติตามจะเป็นเรื่องผม กระโปรง โดดเรียนบ่อยไปอยู่ทุกที่ที่อยู่ได้ ส่วนผมแต่ก่อนจะผมยาวแต่เป็นผมซอยเลยโดนคุณครูตัดตอน ม.3 พอโดนคุณครูตัดสั้นเราก็ต้องไปซอยให้มันเป็นทรง เพราะตอนแรกคุณครูเค้าตัดสั้นเท่ากันหมดเลย แต่พอขึ้น ม.ปลาย จะเป็นเรื่องการแต่งกาย กระโปรงมากกว่า และเคยโดนให้ใส่ชุดหมี่ เพราะเสื้อมันหลุดออกมานอกกระโปรงเยอะ คือ จะเป็นชุดที่คุณครูเย็บมาเป็นพิเศษ เสื้อจะมีกระดุมสำหรับไว้ติดกับกระโปรง ทำให้เสื้อดึงไม่ได้ แล้วกระโปรงจะยาวมาก ประมาณ 27 นิ้ว ซึ่งคุณครูให้หนูใส่ไปยื่นหน้าห้องประชุม โดนใส่เป็นคนแรกตอนอยู่ชั้น ม.4 ส่วนการเรียกพบไปฝ่ายปกครองหนูก็โดนบ่อยครั้งแรกตอนอยู่ชั้น ม.2 ช่วงนั้นจะโดนเรื่องผมเป็นส่วนใหญ่ พอขึ้น ม.ปลายไม่ค่อยโดนเท่าไรแต่ถ้าโดนเรียกก็จะเป็นเรื่องกระโปรง แต่ยังไม่เคยโดนทำทัณฑ์บน”

(นางสาวแอม, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2553)

(5) “ไม่ปฏิบัติตามส่วนใหญ่เป็นเรื่องผมและการแต่งกาย ส่วนเรื่องพฤติกรรมไม่มี เรื่องการแต่งกายจะเป็นกระโปรงที่ค่อนข้างสั้นแต่ไม่ได้สั้นเหนือเข้าจะคลุมเข้าพอดี และเคยโดนเรียกไปฝ่ายปกครองครั้งแรกตอน ม.2 ตอนนั้นจะเป็นเรื่องผมอย่างเดียว ช่วงนั้นจะซอยผมเป็นแบบตั้งๆที่กำลงนิยมนกัน ซึ่งตอนนั้นโดนทำทัณฑ์บนด้วย แล้วพอมอบตัวขึ้น ม.ปลาย ก็โดนทำทัณฑ์บนอีกรอบ เพราะมีประวัติเราว่าเคยทำผิดเรื่องผม ซอบซอยผม ก็เลยโดนทำทัณฑ์บนเพราะโรงเรียนไม่ยอมให้เราทำผิดอีก แต่พอขึ้น ม.ปลาย มายังไม่เคยโดนเรียกไปฝ่ายปกครองเลย ส่วนเรื่องที่ไม่ปฏิบัติตามอื่นๆ จะเป็นเรื่องโดดเรียน เคยโดดเรียนครั้งหนึ่งคือโดดเรียนทั้งครึ่งบ่ายเลย เพราะวันนั้นเพื่อนที่ออกไปอยู่โรงเรียนอื่นมาเยี่ยมเราก็เลยโดดเรียน”

(นางสาวเค้ก, สัมภาษณ์, 14 กรกฎาคม 2553)

ผลจากการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนที่มีต่อนักเรียน

จากการได้รับการอบรมขัดเกลาความเป็นกุลสตรี ได้ส่งผลต่อพฤติกรรมการแสดงออก และการดำเนินชีวิตของกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อย โดยเฉพาะกับการ

วางตัวให้เหมาะสมในสถานที่ต่างๆ การเข้าหาผู้ใหญ่ แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มนี้แล้ว พบว่าในแง่ของการปฏิบัติตัวยังเป็นไปในแนวทางที่ชัดเจน แต่ยังคงมีความสับสนอยู่บ้างเมื่อต้องเข้าสังคม ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “มันอยู่ที่เวลาและสถานที่มากกว่า เช่น ถ้าอยู่กับผู้ใหญ่ที่อาวุโสมากๆ เราก็ต้องสำรวม ไม่ไหวกเวก เพราะเรายังไม่รู้จักเขา ยิ่งไงเราก็ต้องทำตัวดีไว้ก่อน คือมันดีกับตัวเราทั้งนอกและในโรงเรียน คือจะปฏิเสธหมดเลยก็ไม่ใช้ เพราะเราก็ไม่อยากจะไม่มีควมสำรวมขนาดนั้น แต่การยอมรับหรือปฏิบัติตามก็ไม่ใช่ว่าเราจะต้องเรียบร้อยขนาดนั้น แบบพับเพียบเรียบร้อย แต่คือเราแค่รู้จักกาลเทศะ ว่าเราต้องวางตัวอย่างไรในที่สาธารณะ”

(นางสาวแก้ว, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2553)

(2) “ยังห้ามหนูยังทำ ควบคุมเราก็ยังต่อต้าน เพราะมันไร้เหตุผลไม่รู้จะทำไปทำไม คือคุณครูเขาเคยว่าหนูว่าแค่กฎระเบียบแค่นี้ยังทำตามไม่ได้เลย แล้วถ้าออกไปจะทำตามกฎหมายได้ยังไง หนูคิดว่ากฎหมายไม่ได้มาบังคับรูปลักษณ์เรานี้ว่าต้องใส่กระโปรงยาวเกิน 3 นิ้ว ห้ามซอยผม ห้ามโกนผม คือหนูก็เข้าใจว่าโรงเรียนต้องมีกฎระเบียบแต่มันมากเกินไป คือเขาไม่ได้แบ่งนี้ว่าเด็กเรียนต้องไม่ซอยผม เด็กเกเรซอยผม คือหนูจะทำในสิ่งที่คิดว่าโอเค”

(นางสาวต่าย, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2553)

(3) “นอกโรงเรียนมีบ้าง แต่ในโรงเรียนไม่ได้ส่งผลเลย นอกโรงเรียนมีก็คือเราจะเรียบร้อย เพราะมีป้ายโรงเรียนติดอยู่ เช่น เวลาไปสยามเราก็จะไม่ตะโกนเสียงดังไหวกเวกหรือหยาบค้าย ส่วนในโรงเรียนยอมรับว่าไม่ค่อยสำรวมเท่าใด คุณครูก็จะเอือมแต่เราก็ยังเป็นอยู่”

(นางสาวนิง, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2553)

กล่าวได้ว่า กลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยมีการปฏิเสธและไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของทางโรงเรียน โดยพบว่านักเรียนกลุ่มนี้มีความคิดและความรู้สึกที่ดีต่อการอบรมขัดเกลาของโรงเรียน แต่ในด้านของความประพฤติและการปฏิบัติตามกฎระเบียบของเด็กกลุ่มนี้ยังคงเป็นไปในแนวต่อต้าน เนื่องจากเป็นบุคลิกลักษณะนิสัยของบุคคล อีกทั้งพบว่าไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นกุลสตรีของทางโรงเรียน เพราะคิดว่าไม่เหมาะสมและไม่ได้มีความสนใจในด้านนี้อยู่แล้ว ทั้งการประกวดมารยาท การประกวดทำพานพุ่ม ร้อยมาลัย ทำกระทง และกิจกรรมรำไทย เล่นดนตรีไทย อีกทั้งกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยมองว่าการอบรมขัดเกลาของโรงเรียนเป็นสิ่งที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อสังคมปัจจุบันบ้าง แต่อย่างไรก็

ตามไม่ยอมให้โรงเรียนเข้มงวดและคาดหวังเกินไป เนื่องจากเห็นว่าสังคมในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงมากมายและมีความทันสมัยมากขึ้น จึงเห็นว่าสิ่งเหล่านี้อาจนำมาใช้ในชีวิตจริงได้น้อย แต่ถือว่าเป็นจุดเด่นของทางโรงเรียนที่ได้ให้ความสำคัญกับสิ่งเหล่านี้มาอย่างต่อเนื่อง

5.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและการปฏิเสธ

ผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 กรณี พบว่าสาเหตุหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและการปฏิเสธตัวตนความเป็นกุลสตรีมาจาก 3 ประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

5.4.1 ปัจจัยด้านครอบครัว

ปัจจัยด้านครอบครัวเป็นปัจจัยที่สำคัญสำหรับการยอมรับและการปฏิเสธของนักเรียนทั้งสองกลุ่ม โดยครอบครัวนั้นเป็นสถาบันสำคัญและเป็นตัวแทนทางสังคมหนึ่งที่ทำหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูและสร้างเสริมบุคลิกภาพ อารมณ์ ทักษะคิด ตลอดจนพัฒนาการต่างๆของบุคคลได้เป็นอย่างดี จึงส่งผลให้บุคคลมีแนวโน้มไปในทิศทางต่างๆได้ ซึ่งจากการศึกษาพบว่ากลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยจะมาจากครอบครัวที่ค่อนข้างเข้มงวดและถูกเลี้ยงดูแบบอยู่ในกรอบ มีเหตุผล ไม่ตามใจ โดยรวมเป็นครอบครัวที่อบอุ่นอยู่กันพร้อมหน้าพร้อมตา มีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่ดี นักเรียนกลุ่มนี้จะสนิทกับบุคคลในครอบครัวทุกคนและสามารถคุยกันได้ในทุกเรื่อง โดยบุคคลทางบ้านทั้งพ่อแม่และญาติผู้ใหญ่ได้ให้ความสำคัญกับบุตรหลานของตนในเรื่องของการอบรมด้านกิริยามารยาท อีกทั้งส่วนใหญ่เป็นลักษณะครอบครัวแบบขยายจึงทำให้ได้รับความดูแลอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะญาติผู้ใหญ่ที่ส่งเสริมให้บุตรหลานของตนมีความเรียบร้อย มีกิริยามารยาท การวางตัวที่ดี รวมทั้งเรื่องของการบ้านงานเรือนที่ยังคอยอบรมมาเสมอ ซึ่งจะพบว่าเด็กกลุ่มนี้ได้รับการส่งเสริมทั้งจากทางบ้านและทางโรงเรียน ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “หนูถูกเลี้ยงดูแบบเข้มงวด ถ้าทำผิดโดนลงโทษ ค่อนข้างจะอยู่ในกรอบ ไม่ตามใจค่ะ และที่บ้านมีลูกสาวคนเดียวจึงอยากให้หนูเป็นคนเรียบร้อย คนในครอบครัวได้ส่งเสริมในเรื่องนี้กันทุกคน โดยส่วนใหญ่คุณแม่จะเป็นคนสอนให้รู้ในเรื่องของกิริยามารยาท การวางตัวกับผู้ใหญ่ รวมทั้งงานบ้านงานเรือนด้วยค่ะ”

(นางสาวแป้ง, สัมภาษณ์, 6 พฤษภาคม 2553)

(2) “คุณยายของหนูเคยเป็นคุณครูอยู่ที่โรงเรียนราชินีบนมาก่อน คุณยายเคยสอนเรื่องมารยาทมาตั้งแต่เด็ก เช่น สอนการไหว้ การสวัสดิ์ การรับประทานอาหาร คือจะคอยว่ากล่าวตักเตือนตลอด อย่างเรื่องการไหว้จะต้องไหว้ทั้งก่อนไปเรียนและกลับบ้านทุกครั้ง และถ้าไหว้ไม่สวยจะต้องไหว้ใหม่จนกว่าจะสวยค่ะ เวลาเพื่อนมาที่บ้านถ้าไหว้ไม่สวยก็ต้องไหว้ใหม่เหมือนกัน จนเป็นที่กล่าวขานของเพื่อนๆ ส่วนคุณพ่อและคุณแม่ก็จะคอยสอนเรื่องกาลเทศะ การวางตัวกับผู้ใหญ่ และการพูดจาค่ะ”

(นางสาวพาย, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2553)

(3) “ที่บ้านไม่ได้เลี้ยงแบบตามใจมาก เช่น ถ้าอยากได้ของต้องบอกเหตุผลว่าทำไมอยากได้ คือทุกอย่างต้องมีเหตุผลค่ะ ครอบครัวหนูอบอุ่นรักใคร่กันดี เวลามีปัญหาอะไรสามารถปรึกษาได้หมดทุกเรื่อง ที่บ้านยังส่งเสริมให้หนูอยู่ในเกณฑ์ที่เรียบร้อยอยู่ คุณพ่อจะคอยสอนว่าต้องรู้จักคิดและต้องรู้ว่าควรพูดจาอย่างไรค่ะ ”

(นางสาวบัว, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2553)

ส่วนกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยจะมาจากครอบครัวที่ไม่เข้มงวดเท่าใดนัก ส่วนใหญ่ได้รับการเลี้ยงดูแบบไม่ตามใจ มีเหตุผล แต่ไม่ถึงกับอยู่ในกรอบ และมี 1 รายที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบตามใจ ซึ่งนักเรียนกลุ่มนี้จะสนิทกับผู้ใหญ่บางคนในครอบครัวเท่านั้น เช่น คุณแม่ คุณป้า และคุณอา เป็นต้น สามารถคุยกันได้ในบางเรื่องซึ่งส่วนมากจะปรึกษากลุ่มเพื่อนมากกว่าครอบครัว โดยรวมแล้วครอบครัวจะอยู่ด้วยกันพร้อมหน้าพร้อมตา แต่อาจไม่ได้มีความสนิทสนมกันมากระหว่างบุคคลในครอบครัว ซึ่งบุคคลทางบ้านไม่ได้เน้นในเรื่องความเรียบร้อยเท่าใดนัก เนื่องจากเข้าใจในบุคลิกของแต่ละคนว่ามีความแตกต่างกันออกไป อีกทั้งมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวจึงทำให้ไม่มีญาติผู้ใหญ่คอยดูแลหรืออบรมที่นอกเหนือจากพ่อแม่ได้ นอกจากนี้พบว่า มีบุคคลในครอบครัวที่มีลักษณะค่อนข้างแก่นบ้าง โดยจะเป็นพี่น้องของตนเองจึงทำให้เด็กอาจมีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อย ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “ที่บ้านจะเลี้ยงดูแบบไม่ตามใจค่ะ แต่ก็ไม่ได้ถึงกับบังคับขนาดนั้น คือ คุณพ่อคุณแม่มีเหตุผลว่าอะไรควรไม่ควร ถ้าเราผิดจริงก็โดนทำโทษบ้าง ครอบครัวหนูสนิทกันหมดค่ะ แต่ถ้ามีปัญหาอะไรส่วนใหญ่จะปรึกษาคุณแม่”

(นางสาวแก้ว, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2553)

(2) “ในวัยเด็กคุณอาเป็นคนเลี้ยง เพราะคุณพ่อคุณแม่ต้องออกไปทำงาน คุณอาเป็นคนที่ มีบุคลิกห้าวๆ และเป็นคนใจดี ค่อนข้างตามใจหนู ตอนเด็กก็รู้ว่าเสียนิสัยแต่พอโตแล้วเริ่มคิด ได้ค่ะ ครอบครัวหนูไม่ได้อบอุ่นเท่าใดนัก เพราะคุณพ่อคุณแม่ทำงานค่อนข้างหนักไม่ค่อยได้เจอกัน เวลาที่มีเรื่องอะไรจะปรึกษาเพื่อนเป็นหลัก หนูเป็นคนที่ไม่ได้เรียบร้อย ค่อนข้างห้าว แต่คุณพ่อกับคุณแม่ก็ไม่ได้อยากให้เราเรียบร้อย คือจะเป็นอย่างไรก็ได้ขอให้เป็นคนดีก็พอแล้วค่ะ”

(นางสาวต่าย, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2553)

(3) “คุณป้าเป็นคนเลี้ยงหนูตั้งแต่เกิดเลย ทำให้หนูเป็นคนติดคุณป้าเพราะเกิดมาคุณป้าก็ เป็นคนเลี้ยงเรามา ปัจจุบันก็อยู่กับคุณป้าค่ะ แต่ที่ไม่ได้อยู่กับคุณพ่อคุณแม่ก็ไม่ได้มีปัญหาอะไร หนูก็ยังเจอคุณพ่อคุณแม่อยู่ตลอด ส่วนเวลาที่มีอะไรก็เล่าให้คุณป้าหมด เพราะเราสนิทและคุณป้าก็ รักเราเหมือนลูกแท้ๆ คุณป้าจะเลี้ยงเราแบบไม่ตามใจ คือจะมีเหตุผล ตั้งแต่เด็กคุณป้าก็รู้ว่าเรา เป็นคนอย่างนี้ ไม่ได้เรียบร้อยมากนักเลยไม่ได้เน้นว่าเราจะต้องเป็นคนเรียบร้อย แต่ขอแค่เรา เป็นคนดีก็พอค่ะ”

(นางสาวนิง, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2553)

(4) “คุณพ่อคุณแม่จะไม่ค่อยตามใจ จะให้ในสิ่งที่สมควรจะให้ คือไม่ได้เลี้ยงดูแบบให้เสีย นิสัยขนาดนั้น แต่ก็ไม่ถึงกับต้องมีกฎระเบียบ ไม่ได้เข้มงวดมากนัก ครอบครัวหนูจะอยู่กันพร้อม หน้าพร้อมตาค่ะ หนูมีพี่สาว 1 คน พี่ก็จบที่โรงเรียนราชินีบนเหมือนกัน ก็จะคล้ายๆกันคือไม่ค่อย เรียบร้อยเท่าไรนักค่อนข้างแสบๆค่ะ แต่ที่บ้านก็ไม่ได้คาดหวังว่าเราจะต้องเรียบร้อยมากแค่ขอเป็น คนดีก็พอแล้ว ส่วนช่วงนี้ค่อนข้างห่างๆกับครอบครัว เพราะใกล้จะเรียนจบด้วยเลยอยากอยู่กับ เพื่อนมากกว่า เวลาที่มีอะไรจะปรึกษาเพื่อนมากกว่าด้วยแต่เราก็ไม่ได้ปิดบังอะไรที่บ้าน”

(นางสาวแอม, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2553)

โดยสาเหตุหลักที่ส่งบุตรหลานเข้าศึกษาที่โรงเรียนราชินีบนของกลุ่มนักเรียนทั้งสองกลุ่ม พบว่า กลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยนั้นที่บ้านเห็นว่าโรงเรียนราชินีบนเด่นในเรื่อง กิริยามารยาท เมื่อมีลูกผู้หญิงจึงอยากให้เข้าศึกษาเพื่อที่จะได้มีความเรียบร้อย มีกิริยามารยาทที่ดี งาม และอยากให้เข้าศึกษาในโรงเรียนหญิงล้วน รวมถึงที่บ้านเป็นศิษย์เก่าที่โรงเรียนราชินีบน กันมาจึงอยากให้บุตรหลานของตนได้เข้าศึกษาต่อที่นี่ ส่วนกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความ ประพฤติไม่เรียบร้อยนั้นพบว่าอยากให้บุตรหลานอยู่ในสังคมและสภาพแวดล้อมที่ดี และอยู่ โรงเรียนหญิงล้วน ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “หนูเคยถามคุณพ่อว่าคุณแม่ว่าทำไมถึงส่งหนูเข้าศึกษาที่นี่ คุณพ่อคุณแม่ก็บอกว่าโรงเรียนนี้เด่นเรื่องมารยาท ถ้ามีลูกผู้หญิงก็อยากให้เข้าโรงเรียนนี้จะได้เรียบร้อยค่ะ”

(นางสาวแป้ง, สัมภาษณ์, 6 พฤษภาคม 2553)

(2) “คุณพ่อคุณแม่บอกว่ามีลูกสาวคนเดียวอยากให้มีความเรียบร้อย และทางบ้านของหนูก็เป็นศิษย์เก่าที่โรงเรียนราชินีบนกันมาตั้งแต่รุ่นคุณยาย คุณแม่ และคุณน้า ทางบ้านจึงอยากให้หนูได้เข้าศึกษาที่นี่ค่ะ”

(นางสาวพาย, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2553)

(3) “คุณพ่ออยากให้เข้าที่โรงเรียนราชินีบนค่ะ เพราะคุณพ่อเป็นคนห่วงลูกสาวจึงอยากให้เรียนในโรงเรียนหญิงล้วนค่ะ”

(นางสาวแก้ว, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2553)

(4) “คุณป้าเป็นคนอยากให้หนูเข้าที่โรงเรียนราชินีบนค่ะ เพราะคุณป้าคิดว่าเป็นโรงเรียนที่ดีและอยากให้อยู่ในสังคมสภาพแวดล้อมที่ดีค่ะ”

(นางสาวนิง, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2553)

5.4.1.1 มุมมองของผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดู

จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองของกลุ่มนักเรียน พบว่าในกลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยนั้น เนื่องด้วยส่วนใหญ่มักมีลักษณะครอบครัวแบบขยายที่มีทั้ง ปู่ ย่า ตา ยาย จึงทำให้มีญาติผู้ใหญ่คอยสอดส่องดูแลทั้งด้านพฤติกรรมและความคิดได้อย่างทั่วถึง ส่งผลให้บุตรสาวได้รับการเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิดและมีการอบรมสั่งสอนตลอดเวลาทั้งจากพ่อแม่และญาติผู้ใหญ่ โดยลักษณะการเลี้ยงดูนั้นจะอยู่ภายในขอบเขต สอนให้รู้จักคิดและมีเหตุผลในการกระทำต่างๆ ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “เนื่องจากเป็นครอบครัวที่มีพ่อแม่และผู้อาวุโส คือ คุณตา คุณยายอยู่ด้วยกันจึงใกล้ชิดและได้รับการอบรมสั่งสอนตลอดเวลา ได้รับการสอนทั้งทางพฤติกรรมและทางความคิด ซึ่งจะต่างจากครอบครัวที่มีเพียงพ่อและแม่เท่านั้น”

(บิดาของนางสาวบัว, สัมภาษณ์, 26 ตุลาคม 2553)

(2) “ทางบ้านจะเลี้ยงดูลูกอย่างอิสระแต่อยู่ภายในขอบเขต จะคอยว่ากล่าวเมื่อทำในสิ่งไม่ถูกต้องและให้ข้อคิดอยู่เสมอ”

(มารดาของนางสาวเป็ง, สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2553)

(3) “คุณแม่จะคอยสอนให้รู้ว่าสิ่งไหนควรทำ สิ่งไหนไม่ควรทำ สอนให้รู้จักใช้วิจารณญาณในการจะทำการสิ่งต่างๆ สอนให้รู้จักมีเหตุผลเสมอ”

(มารดาของนางสาวพลอย, สัมภาษณ์, 11 ธันวาคม 2553)

เนื่องจากครอบครัวมีความใกล้ชิดกับบุตรสาวและมีญาติผู้ใหญ่อยู่ด้วย จึงได้ส่งเสริมและคอยอบรมขัดเกลาให้มีความเรียบร้อยอยู่เสมอ ทั้งกิจกรรมยามว่าง การแต่งกาย รวมทั้งความคิดด้วย โดยเมื่อกระทำการสิ่งใดที่ไม่ดีจะได้รับการว่ากล่าวตักเตือนทันที เพื่อจะได้มีระเบียบและไม่ประพฤติผิด ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “บุคคลในครอบครัวได้อบรมสั่งสอนตลอดเวลา ทั้งพ่อ แม่ และคุณตา คุณยาย เนื่องจากใกล้ชิดตลอดเวลา สิ่งใดเป็นกิจวัตร วาจา การแต่งกาย ความคิด การประพฤติที่ไม่ดีจะได้รับการว่ากล่าวตักเตือนทันที รวมทั้งการลงโทษตามสมควร เพื่อให้เกิดวินัยและระมัดระวังไม่ปฏิบัติผิด สอนให้รู้จักคิดนอกเหนือจากการปฏิบัติตัว”

(บิดาของนางสาวบัว, สัมภาษณ์, 26 ตุลาคม 2553)

(2) “ทางบ้านจะคอยว่ากล่าวตักเตือนอยู่เสมอว่าจะไร้อุทหรือนอก โดยเฉพาะคุณยายจะเน้นเรื่องกิจกรรมยามว่างถ้าสิ่งไหนไม่ดีจะดุทันที เนื่องจากเคยเป็นคุณครูที่โรงเรียนราชินีบนมาก่อน เวลาเพื่อนๆ ของลูกมาที่บ้านก็จะถูกอบรมไปด้วย เช่น การไหว้ จนเป็นที่กล่าวขาน”

(มารดาของนางสาวพวย, สัมภาษณ์, 26 ตุลาคม 2553)

ส่วนในกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยนั้น พบว่ามีลักษณะครอบครัวเดี่ยวที่มีเพียงพ่อ แม่ และพี่น้องเท่านั้น จึงอาจส่งผลต่อการได้รับการดูแลควบคุมความประพฤติที่อาจไม่ทั่วถึงและไม่มีผู้ที่คอยว่ากล่าวตักเตือนที่นอกเหนือจากพ่อแม่โดยเฉพาะจากญาติผู้ใหญ่ ทำให้มีความเป็นอิสระและเป็นตัวของตัวเอง ส่งผลให้สิ่งแวดล้อมรอบตัวได้เข้ามามีส่วนในการดำเนินชีวิตได้ง่าย ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญที่นำไปสู่การแสดงออกตัวตนได้ ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “ที่บ้านจะมีแค้ป่ากับหลาน คือเราขอเขามาเลี้ยงตั้งแต่เด็กๆเลย รักเขาเหมือนลูกแท้ และเลี้ยงดูโดยใช้หลักประชาธิปไตยและเหตุผลเป็นหลัก มีการอบรมบ้างแต่คงไม่ได้มุ่งเน้นให้เรียบร้อยมากนัก แต่การสั่งสอนจะดูแลเรื่องการอ่อนน้อมถ่อมตน มีสัมมาคาราวะต่อผู้ที่อายุมากกว่า และการพูดจา”

(คุณป้าของนางสาวนึ่ง, สัมภาษณ์, 7 ธันวาคม 2553)

(2) “ครอบครัวทั้งคุณพ่อและคุณแม่จะเลี้ยงดูเหมือนเพื่อน ให้ความอิสระ แต่ไม่ได้ตามใจจนเกินไป ในเรื่องของกรอบเราก็จะสอนเรื่องการพูดจา สัมมาคาราวะมากกว่า ไม่ได้ถึงกับต้องเรียบร้อยเพราะเขาเป็นเด็กที่มีบุคลิกใจร้อน จึงอาจทำอะไรที่ดูไม่ค่อยเรียบร้อยเท่าใดนัก”

(มารดาของนางสาวแอม, สัมภาษณ์, 17 ธันวาคม 2553)

สำหรับการสนับสนุนให้บุตรสาวเข้าศึกษาที่โรงเรียนราชินีบน เนื่องจากทางครอบครัวคิดว่า เป็นโรงเรียนสตรีที่มีชื่อเสียงในทุกด้าน โดยเฉพาะเรื่องการอบรมกิริยามารยาทที่เน้นในเรื่อง ความเรียบร้อยและเห็นว่ามีสภาพแวดล้อมที่ดีปลอดภัยจึงเชื่อมั่นในโรงเรียน รวมทั้งมีบางรายที่ ทางบ้านเป็นศิษย์เก่ากันมาหลายรุ่นจึงอยากให้บุตรสาวได้เข้าศึกษาต่อ ดังจะเห็นได้จากคำ สัมภาษณ์ดังนี้

(1) “คุณแม่มีความเชื่อมั่นและศรัทธาในสถาบัน ตลอดจนการมีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย”

(มารดาของนางสาวแป้ง, สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2553)

(2) “คุณพ่อสนับสนุนให้เข้าที่โรงเรียนราชินีบน เนื่องจากเห็นว่าสามารถอบรมให้เป็นคนดี มีระเบียบวินัย และมีสิ่งแวดลอมที่ปลอดภัย”

(บิดาของนางสาวบัว, สัมภาษณ์, 26 ตุลาคม 2553)

(3) “โรงเรียนราชินีบนเป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงในทุกด้าน และมีคุณหน้าที่เรียนจบมาแล้วมีความรู้ความสามารถ กิริยวาจาเรียบร้อย จึงอยากให้บุตรสาวเป็นเช่นเดียวกับคุณน้าของเขา”

(มารดาของนางสาวพลอย, สัมภาษณ์, 11 ธันวาคม 2553)

(4) “ทางบ้านเป็นศิษย์เก่ากันมาตั้งแต่รุ่นคุณยายเลยอยากให้เขาได้เข้าเรียนที่นี้เหมือนกัน และเป็นโรงเรียนที่ดี มีสภาพแวดล้อมที่ดี ปลอดภัย จึงมีความมั่นใจที่ให้ลูกได้เข้าศึกษาที่นี้เหมือนกัน”

(มารดาของนางสาวพาย, สัมภาษณ์, 26 ตุลาคม 2553)

(5) “เนื่องจากเป็นโรงเรียนสตรีล้วน จึงอยากให้อยู่สภาพแวดล้อมที่ดีและปลอดภัย”

(คุณป้าของนางสาวนิง, สัมภาษณ์, 7 ธันวาคม 2553)

ส่วนการอบรมขัดเกลาเรื่องกิริยามารยาทและความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนนั้น ครอบครัวคิดว่ามีส่วนสำคัญต่อการปลูกฝังและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุตรสาว โดยจะได้รับการฝึกปฏิบัติที่ถูกต้องทั้งการไหว้ การกราบ การทำความเคารพ โดยการอบรมขัดเกลาตั้งแต่เด็กถือเป็นการปลูกฝังผ่านช่วงวัยต่างๆของเด็ก ซึ่งเป็นผลดีต่อการดำเนินชีวิตในอนาคต ดังนั้นจึงสนับสนุนให้โรงเรียนมีการเน้นอบรมเรื่องกิริยามารยาท รวมทั้งกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นกุลสตรีต่อไป ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “คุณครูจะสอนวิธีการไหว้ การกราบพระ และการทำความเคารพผู้ใหญ่ให้กับลูกสาวเสมอ ทำให้ลูกสาวมีมารยาทมากขึ้นและรู้จักการปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามกาลเทศะ จึงสนับสนุนให้โรงเรียนเน้นอบรมเรื่องเหล่านี้ต่อไป เพราะคุณแม่คิดว่าการฝึกให้เด็กมีมารยาทที่ดีและทำได้ ถูกกาลเทศะนั้นเป็นการทำให้เด็กเติบโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพได้และเป็นที่ยอมรับของสังคม”

(มารดาของนางสาวพลอย, สัมภาษณ์, 11 ธันวาคม 2553)

(2) “การอบรมขัดเกลาให้นักเรียนมีความเป็นกุลสตรีเป็นส่วนสำคัญในการปลูกฝังและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นอย่างมาก โดยการที่เข้าเรียนตั้งแต่เป็นเด็กเล็ก ทำให้ผ่านการเปลี่ยนแปลงของช่วงวัยต่างๆ การอบรมขัดเกลาทำให้สามารถผ่านช่วงเวลาดังกล่าวและพัฒนาการตามวัยที่เหมาะสม และคิดว่าเป็นพื้นฐานของอนาคต เนื่องจากหากนักเรียนไม่มีปัญหาเรื่องพฤติกรรมก็สามารถใช้ความรู้ความสามารถได้โดยไม่มีอุปสรรค”

(บิดาของนางสาวบัว, สัมภาษณ์, 26 ตุลาคม 2553)

จากปัจจัยด้านครอบครัวของนักเรียนทั้งสองกลุ่มพบว่า ในด้านลักษณะการเลี้ยงดู จะได้รับการเลี้ยงดูแบบไม่ตามใจ มีเหตุผลเหมือนกัน โดยจะเน้นการอบรมเรื่องการมีมารยาท การ

พูดจา และโดยเฉพาะการมีสัมมาคารวะ ให้อุจฉกรรจ์ผู้อาวุโส ครอบครัวยังมองว่าการที่โรงเรียน ได้อบรมเรื่องกิริยามารยาทมาตลอดนั้นเป็นสิ่งที่ดีและเป็นการปลูกฝังตั้งแต่เด็ก ทำให้สามารถ ปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งจะเป็นผลดีต่อตัวเด็กเมื่อจบออกไปแล้ว ดังนั้น ครอบครัวยังสนับสนุนให้บุตรสาวของตนได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนราชินีบน เนื่องจากเป็นโรงเรียน สตรีที่มีชื่อเสียงทั้งทางด้านวิชาการและการอบรมกิริยามารยาทให้มีความเรียบร้อย และที่สำคัญ คือการมีสภาพแวดล้อมที่ดีและปลอดภัยจึงทำให้ครอบครัวยังมีความเชื่อมั่นและศรัทธาในสถาบัน

แต่อย่างไรก็ตามลักษณะครอบครัวของนักเรียนทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกัน โดยกลุ่ม นักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยนั้นส่วนใหญ่มักจะมีลักษณะครอบครัวขยาย ซึ่งประกอบไปด้วย ญาติผู้ใหญ่ที่คอยทำหน้าที่ดูแลและอบรมนอกเหนือจากพ่อแม่ ทำให้เด็กได้รับการดูแลและการ ควบคุมความประพฤติอย่างทั่วถึง รวมทั้งการเรียนรู้ในเรื่องของวัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อ ต่างๆจากญาติผู้ใหญ่ จึงทำให้มีความอบอุ่นและมีความผูกพันกับบุคคลในครอบครัว ส่วนกลุ่ม นักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยนั้นจะมีลักษณะครอบครัวเดี่ยว ซึ่งประกอบไปด้วย พ่อ แม่ ลูกเท่านั้น ทำให้มีความเป็นอิสระและเป็นตัวของตัวเอง ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคลในครอบครัวไม่ใกล้ชิด ดังนั้นสิ่งรอบตัวจึงสามารถเข้ามามีอิทธิพลต่อการแสดงออกตัวตนได้ ง่าย เนื่องจากไม่มีผู้ที่คอยให้การดูแลและควบคุมได้อย่างทั่วถึง สุดท้ายจึงนำไปสู่การยอมรับและ การปฏิเสธตัวตนความเป็นกุลสตรีได้ในที่สุด

เมื่อก้าวถึงครอบครัวแล้วถือได้ว่าเป็นสถาบันทางสังคมหนึ่งที่มีความสำคัญที่สุด โดย สถาบันครอบครัวจะปรากฏอยู่ในทุกๆสังคมและเป็นสถาบันแรกที่มนุษย์ทุกคนจะต้องพบเจอ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ยาวนานจึงทำให้บุคคลมีความผูกพันและใกล้ชิดกันมาก ครอบครัวมีบทบาทหน้าที่ สำคัญหลายอย่างทั้งการผลิตสมาชิกใหม่ให้แก่สังคม บำบัดความต้องการทางเพศ เลี้ยงดูให้ บุคคลเติบโตขึ้นในสังคม กำหนดสถานภาพ ให้ความรักความอบอุ่น และการอบรมสั่งสอน (สุพัตรา สุภาพ, 2546)

การอบรมสั่งสอนจากครอบครัวเป็นการอบรมที่มีอิทธิพลต่อเด็กมากที่สุด การอบรมของ ครอบครัวนั้นทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ การว่ากล่าวตักเตือนโดยตรงจากพ่อแม่หรือ บุคคลในครอบครัว หรือการอบรมที่เกิดจากการเลียนแบบบุคคลในครอบครัว โดยการอบรมหรือการ ชัดเกล้าทางสังคมที่บุคคลได้รับมาตั้งแต่เด็กนั้นเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาทางอารมณ์และ บุคลิกภาพมาก และเมื่อเด็กมีบุคลิกภาพไปในทิศทางใดแล้วก็จะมีการแสดงออกไปในทิศทางที่ สอดคล้องกันจนกลายเป็นตัวตนของเด็กในที่สุด

สำหรับลักษณะของครอบครัวในสังคมไทยนั้นแบ่งได้เป็นครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย โดยครอบครัวเดี่ยว หมายถึง ครอบครัวขนาดเล็กที่ประกอบไปด้วย สามี ภรรยา และลูก ครอบครัวแบบนี้มีความเป็นอิสระ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวน้อยและไม่อบอุ่น ส่วนครอบครัวขยาย หมายถึง ครอบครัวขนาดใหญ่ที่ประกอบไปด้วย สามี ภรรยา ลูก และสมาชิกอื่น ๆ อีก ได้แก่ ปู่ ย่า ตา ยาย และญาติพี่น้องของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่ายที่อาศัยอยู่ร่วมกันในบ้าน โดยเป็นครอบครัวที่อบอุ่นและมีความรักใคร่กัน แต่จะขาดความเป็นอิสระเพราะมีสมาชิกอื่นอาศัยร่วมอยู่ด้วย

ลักษณะของครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยายนั้นแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการขัดเกลาทางครอบครัวและทางสังคมต่อเด็ก ซึ่งจะมีผลต่อการเรียนรู้และซึมซับไปปฏิบัติจนกลายเป็นตัวตนของแต่ละบุคคล จากการศึกษาจะพบว่า กลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อย ส่วนใหญ่จะมาจากครอบครัวขยายจำนวน 4 ราย และมีเพียง 1 รายที่มาจากครอบครัวเดี่ยว โดยนักเรียนกลุ่มนี้มีการยอมรับตัวตนความเป็นกุลสตรี ซึ่งเมื่อพิจารณาจากปัจจัยด้านครอบครัวแล้ว กลุ่มนักเรียนได้รับการอบรมเลี้ยงดูสั่งสอนโดยบิดา มารดา และญาติผู้ใหญ่ รวมทั้งการดูแลควบคุมความประพฤติ อีกทั้งการที่มีความเป็นอิสระน้อยทำให้เด็กต้องประพฤติตนให้อยู่ในกรอบของครอบครัว นักเรียนกลุ่มนี้จึงมีการปฏิบัติตนไปในแนวทางการยอมรับตัวตนความเป็นกุลสตรี ส่วนกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยนั้นมาจากครอบครัวเดี่ยวทั้งหมดจำนวน 5 ราย ซึ่งนักเรียนกลุ่มนี้มีการปฏิบัติตนไปในแนวทางการปฏิเสธตัวตนความเป็นกุลสตรี ซึ่งในปัจจุบันครอบครัวไทยจะมีแนวโน้มเป็นครอบครัวเดี่ยวกันมากขึ้น ส่งผลให้วิถีการดำรงชีวิตตามวัฒนธรรมประเพณีแบบเดิมเปลี่ยนแปลงไป ความเป็นอิสระกันมากขึ้นและผูกพันกันน้อยจึงอาจทำให้ขาดความอบอุ่นได้ ทำให้เด็กเติบโตมาในลักษณะของการช่วยเหลือตนเอง เนื่องจากไม่มีผู้คอยอบรมดูแลที่นอกเหนือจากพ่อแม่ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อตัวเด็กหลายด้านและนำไปสู่การแสดงออกทางพฤติกรรมได้ ดังนั้นอิทธิพลต่างๆ ที่กลุ่มนักเรียนทั้งสองกลุ่มได้รับจากกระบวนการขัดเกลาจากครอบครัวจึงมีส่วนในการยอมรับหรือปฏิเสธตัวตนความเป็นกุลสตรีได้ แต่อย่างไรก็ดี ยังมีปัจจัยด้านอื่นที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มนักเรียนอีกดังจะได้อธิบายต่อไป

5.4.2 ปัจจัยด้านเพื่อน

ปัจจัยด้านเพื่อนถือเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อตัวนักเรียนได้เป็นอย่างดีเช่นกัน โดยกลุ่มเพื่อนถือเป็นตัวแทนของการขัดเกลาทางสังคมหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของนักเรียน เนื่องจากเด็กในช่วงวัยนี้มีความต้องการอยู่กับเพื่อนโดยเฉพาะกับกลุ่มเพื่อนที่มีความคล้ายคลึงกันในด้านต่างๆ ทำให้

มีทัศนคติและพฤติกรรมการแสดงออกไปในแนวทางเดียวกัน โดยการแสดงออกนั้นก็เพื่อให้เกิดการยอมรับการเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มเพื่อนด้วย ซึ่งจากการศึกษาพบว่าในกลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยจะมีเพื่อนที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ทั้งด้านลักษณะนิสัยที่มีความเรียบร้อยเหมือนกัน ประพฤติตนอยู่ในกฎระเบียบ ไม่เคยทำผิดกฎและมีเกณฑ์การเรียนใกล้เคียงกัน ส่วนกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยมีเพื่อนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยเหมือนกัน และไม่ประพฤติตนอยู่ในกฎระเบียบเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “เพื่อนในกลุ่มอยู่ห้องเดียวกันหมดค่ะ นิสัยจะคล้ายกันค่อนข้างเรียบร้อยแต่หนูถือว่าเรียบร้อยสุดในกลุ่ม ส่วนใหญ่เพื่อนในห้องจะมองว่ากลุ่มหนูเป็นกลุ่มที่เรียบร้อยสุดในห้อง เวลาทำอะไรก็จะให้กลุ่มหนูเป็นตัวแทน ถือว่าเป็นกลุ่มเรียบร้อยของห้องค่ะ หนูกับเพื่อนๆสนิทกันมาตั้งแต่มัธยมต้นแล้วพอขึ้นมัธยมปลายก็มาเลือกเรียนแผนวิทย์เหมือนกันอีก ทำให้ได้อยู่ห้องเดียวกันมาตลอดยิ่งสนิทมากขึ้นค่ะ เพื่อนส่วนใหญ่จะเรียนใกล้ๆกันได้ที่ต้นๆของห้องค่ะ”

(นางสาวแป้ง, สัมภาษณ์, 6 พฤษภาคม 2553)

(2) “เพื่อนของหนูจะอยู่ด้วยกันมาตั้งแต่มัธยมต้น คืออยู่ห้องควีนกันมา แต่ปัจจุบันก็แยกย้ายกันไปคนละแผนบ้างแต่ส่วนใหญ่จะอยู่แผนวิทย์เหมือนกันค่ะ เพื่อนๆก็ถือว่าเรียบร้อย ไม่ได้ทำหรือประพฤติตนผิดกฎระเบียบเหมือนกัน ส่วนใหญ่จะคุยกันรู้เรื่อง เพราะมาจากห้องเดียวกันตั้งแต่มัธยมต้นค่ะ”

(นางสาวพาย, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2553)

(3) “หนูสนิทกับเพื่อนมาตั้งแต่มัธยมต้นค่ะ พอขึ้นมัธยมปลายก็เลือกเรียนแผนเดียวกันอีกเลยยิ่งสนิทกัน นิสัยง่าย ๆ คล้ายกันและเรียนเก่งพอกันค่ะ ถือเป็นกลุ่มเรียบร้อยของห้อง คือคุณครูจะบอกกล่าวกลุ่มหนูเรียบร้อย ตอนเลือกเป็นสารวัตรนักเรียนกลุ่มหนูถูกเลือกทั้งกลุ่มเลยค่ะ ทั้งครูและหัวหน้าห้องเป็นคนเลือก แต่สุดท้ายก็เป็นหนูกับเพื่อนอีกสองคนที่ได้เป็นค่ะ”

(นางสาวพลอย, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2553)

(4) “กลุ่มหนูไม่ได้เรียบร้อย คือไม่มีคนเรียบร้อยเลย ค่อนข้างซนๆแต่ไม่ได้ซนถึงขนาดหาความเดือดร้อนมาให้ อยู่ในโรงเรียนก็ถือว่าเป็นกลุ่มไม่เรียบร้อย ส่วนใหญ่สนิทกันมาตั้งแต่มัธยมต้นบางคนก็ตั้งแต่ประถม ในกลุ่มถือว่าหัวดีแต่ไม่ได้เป็นเด็กเรียนมากคือยังมีความรับผิดชอบอยู่

ส่วนใหญ่เข้ากันได้เพราะนิสัย คุยกันถูกคอ คือไม่ได้เป็นเด็กเรียนเกินไป ไม่เห็นแก่ตัว เป็นคนฮาๆ เหมือนกัน เลยเข้ากันได้ค่ะ”

(นางสาวแก้ว, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2553)

(5) “หนูรู้จักกับเพื่อนตั้งแต่มัธยมต้นแต่เพิ่งมาสนิทกันช่วงมัธยมปลาย เพราะส่วนใหญ่อยู่ห้องเดียวกันด้วย กลุ่มหนูนิสัยเหมือนกันไม่จู้จี้กันไม่ได้ จะเฮฮาทั้งกลุ่ม คือจะทำอะไรไม่ค่อยแคร์ใคร จะเป็นอย่างนี้ แต่ก็ไม่ได้ทำให้ใครเดือดร้อน ในโรงเรียนกลุ่มเราจะเหมือนวินมอเตอร์ไฮด์ เวลาใครเดินผ่านทั้งรุ่นพี่รุ่นน้องก็จะแซวหมด แบบสร้างกระแส คือเป็นอย่างนี้ทั้งกลุ่ม และที่สำคัญจะทำอะไรที่ผิดกฎระเบียบเหมือนกัน ทั้งประปราย ผม ทำให้คุณครูมองว่ากลุ่มเราเป็นกลุ่มที่แสบของโรงเรียน”

(นางสาวนิง, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2553)

กลุ่มนักเรียนทั้งสองกลุ่มคิดว่าเพื่อนมีความสำคัญมาก เนื่องจากต้องพึ่งพาอาศัยในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องการเรียนและกิจกรรมที่ต้องทำร่วมกันทำให้มีความผูกพันต่อกัน และยังสามารถปรึกษาได้ในหลายเรื่อง อีกทั้งยังเป็นการเข้าสังคมอย่างหนึ่ง เพราะในสังคมต้องมีการพบปะผู้คนหลากหลาย ต้องรู้จักการปรับตัวให้เข้ากับบุคคลต่างๆ และที่สำคัญต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน จึงจะทำให้อยู่ในสังคมนี้ได้ดี ดังนั้นแล้วเพื่อนจึงเป็นเสมือนสิ่งที่คอยเตือนว่าควรวางตัวหรือมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างไร ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันด้วย ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “หนูคิดว่าเพื่อนมีความสำคัญมากทุกเรื่อง ทั้งเรื่องเรียน เรื่องอื่นๆ ต้องพึ่งพาและคอยเป็นที่ปรึกษาให้แก่กันค่ะ และที่สำคัญคือเราต้องทำงานร่วมกันเยอะ”

(นางสาวพาย, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2553)

(2) “เพื่อนถือว่าคุณค่าค่ะ เพราะบางเรื่องเราคุยกับครอบครัวไม่ได้ก็ต้องคุยกับเพื่อนแทน คุยกันในหลายๆเรื่อง เพราะส่วนใหญ่ครอบครัวจะเป็นเรื่องเรียนอย่างเดียวค่ะ”

(นางสาวอุ๋น, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2553)

(3) “เพื่อนถือเป็นจุดเริ่มต้นของสังคมเรา คือถ้าเรามีเพื่อนแล้วเราสามารถรักษาเพื่อนได้ แสดงว่าเราก็สามารถอยู่ในสังคมได้ เป็นเสมือนครูเราว่าเราควรทำตัวอย่างไร”

(นางสาวแก้ว, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2553)

(4) “หนูคิดว่าเพื่อนสำคัญมากในทุกเรื่อง ถ้าไม่มีเพื่อนก็เหมือนเราไม่มีสังคม เหมือนไร้สังคม และที่สำคัญสามารถให้คำปรึกษากับเราได้”

(นางสาวแอม, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2553)

จากปัจจัยด้านเพื่อนของนักเรียนทั้งสองกลุ่มพบว่า กลุ่มเพื่อนมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่จะนำไปสู่การยอมรับและปฏิเสธตัวตนความเป็นกุลสตรี เนื่องจากการที่บุคคลจะคบกันเป็นเพื่อนนั้นต้องมีสิ่งที่คล้ายกันและมีความต้องการร่วมกัน ทั้งความคิด ความชอบ รสนิยม โดยในกลุ่มเพื่อนมีการขัดเกลาที่เกิดจากการเลียนแบบ ซึ่งจะนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่คล้ายกันด้วย ถ้ากลุ่มเพื่อนเรียบร้อยเด็กก็จะมีภาพพฤติกรรมเรียบร้อย แต่ถ้ากลุ่มเพื่อนมีพฤติกรรมไม่เรียบร้อย ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ เด็กก็จะซึบซับและรับเอาสิ่งเหล่านั้นไว้ ดังนั้นกลุ่มเพื่อนจึงมีส่วนสำคัญในการขัดเกลาทางสังคม เนื่องจากมีความใกล้ชิดตัวเด็กมากและมีความเป็นอิสระทำให้สามารถกระทำสิ่งต่างๆด้วยความเต็มใจ และที่สำคัญการกระทำนั้นต้องสอดคล้องในแนวทางเดียวกับกลุ่มเพื่อน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าในกลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยจะมีเพื่อนที่มีลักษณะที่เรียบร้อยเช่นกัน ทำให้มีความประพฤติอยู่ภายใต้กฎระเบียบของโรงเรียน รวมทั้งมีการเอาใจใส่การเรียนจึงมีเกณฑ์การเรียนที่ดีเหมือนกัน ส่วนกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยมีเพื่อนที่ไม่เรียบร้อยเหมือนกันและไม่ประพฤติตนอยู่ในกฎระเบียบ

กล่าวได้ว่าการขัดเกลาทางสังคมจากกลุ่มเพื่อนมีลักษณะที่แตกต่างจากการขัดเกลาที่ได้รับจากตัวแทนทางสังคมอื่น เนื่องจากเมื่ออยู่ในกลุ่มเพื่อนบุคคลมีการเลือกปฏิบัติตัวได้ตามความต้องการของตัวเองและกลุ่มเพื่อน ซึ่งการปฏิบัติตัวนั้นอาจสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมก็ได้ เช่น โรงเรียนจะอบรมขัดเกลานักเรียนเกี่ยวกับกฎหรือสิ่งที่สังคมคาดหวังให้คนในสังคมปฏิบัติกัน โดยโรงเรียนจะขัดเกลาผ่านกฎระเบียบข้อบังคับและมีคณาจารย์ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนและดูแลควบคุมความประพฤติให้นักเรียนปฏิบัติตัวตามกฎระเบียบเหล่านั้น แต่เมื่ออยู่ในกลุ่มเพื่อนนักเรียนมีโอกาสในการเลือกปฏิบัติตัว ซึ่งการปฏิบัติตัวนั้นอาจสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับกฎระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนก็ได้ ดังนั้นแล้วกลุ่มเพื่อนถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อตัวนักเรียนทั้งด้านทัศนคติและพฤติกรรม ซึ่งจะนำไปสู่การยอมรับและการปฏิเสธตัวตนความเป็นกุลสตรีของนักเรียนนั่นเอง

5.4.3 ปัจจัยด้านคณาจารย์

ปัจจัยด้านคณาจารย์เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและการปฏิบัติตน ความเป็นกุลสตรีของนักเรียน เนื่องจากคณาจารย์มีหน้าที่หลักในการอบรมขัดเกลาภายใน โรงเรียนทั้งด้านความรู้และกิริยามารยาท รวมทั้งคอยดูแลควบคุมความประพฤตินักเรียนให้อยู่ ภายใต้กฎระเบียบ นอกจากนี้หน้าที่สำคัญของคณาจารย์อีกอย่างคือการเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียนในทุกด้านเพื่อให้นักเรียนเห็นตัวอย่างและปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน โดยเฉพาะการเป็นตัวอย่างของการเป็นกุลสตรีแก่นักเรียน แต่อย่างไรก็ตามพบว่ามุมมองและความรู้สึกที่นักเรียน ทั้งสองกลุ่มมีต่อคณาจารย์นั้นแตกต่างกันไป โดยกลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยมีความรู้สึกที่ดีต่อคณาจารย์ของโรงเรียนที่ได้อบรมสั่งสอนทั้งวิชาการและเรื่องกิริยามารยาทมาตลอด โดยมองว่าคณาจารย์ผู้หญิงภายในโรงเรียนนั้นเป็นตัวอย่างของการเป็นกุลสตรีที่ดีทั้งความประพฤติ การแต่งกาย ทรงผม และการวางตัวในสังคม ซึ่งคณาจารย์จะมีกฎระเบียบของคณาจารย์เช่นกัน โดยต้องไว้ผมสั้น แต่ถ้าไว้ผมยาวจะต้องเกล้าผมมวยให้เรียบร้อยและห้ามทำสีผม ส่วนกระโปรงก็ต้องยาวคลุมเข่าเช่นกัน โดยเฉพาะคณาจารย์อาวุโสที่ยังคงรักษาสิ่งดังกล่าวเหล่านี้ไว้ ทำให้คณาจารย์จึงมีความเรียบร้อยเพื่อเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนต่อไป ดังจะเห็นได้จาก คำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “หนูคิดว่าคุณครูผู้หญิงเป็นตัวอย่างของการเป็นกุลสตรีค่ะ ส่วนใหญ่ถือว่าแต่งกายเรียบร้อย เพราะคุณครูก็จะมีกฎของคุณครูเช่นกัน เช่น ผมก็ห้ามปล่อยต้องเกล้าเป็นมวยให้เรียบร้อย กระโปรงยาวคลุมเข่า สิ่งเหล่านี้ทำให้เป็นตัวอย่งที่ดีแก่เด็กในการปฏิบัติตามกฎระเบียบค่ะ”

(นางสาวพวย, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2553)

(2) “คุณครูส่วนใหญ่มีความเรียบร้อยอยู่ในตัวเอง โดยเฉพาะคุณครูอาวุโสจะค่อนข้างเคร่ง คือยังเป็นตัวอย่างของความเป็นกุลสตรีอยู่มากและได้เห็นในเรื่องกฎระเบียบมากกว่าคุณครูที่อายุน้อย”

(นางสาวพลอย, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2553)

(3) “คุณครูถือว่าเป็นตัวอย่างความเป็นกุลสตรี โดยเฉพาะด้านบุคลิกภาพ การวางตัว กิริยามารยาท กาลเทศะ รวมทั้งการแต่งกายด้วยค่ะ”

(นางสาวอุ้น, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2553)

ส่วนกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยนั้นมีความรู้สึกที่ดีต่อคุณจารย์ของโรงเรียนที่ได้อบรมสั่งสอนทั้งวิชาการและเรื่องกิจกรรมยามาตลอดเช่นกัน แต่มองว่าคุณจารย์ไม่ได้เป็นตัวแทนของการเป็นกุลสตรีกันทุกคน แต่กลับมองว่าการเป็นตัวแทนของการเป็นกุลสตรีนั้นอยู่ที่ตัวบุคคลมากกว่า ซึ่งมีความแตกต่างกันออกไปในแง่ของความคิดและทัศนคติ อีกทั้งไม่ได้นำเอามาเป็นแบบอย่าง ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) "คุณครูส่วนใหญ่ก็เป็นตัวแทนในบางคน แต่ไม่เลือกที่จะเอาเป็นแบบมากกว่า เพราะคนละยุคกันด้วย และสำหรับเราก็ไม่ได้สนใจเรื่องนี้เท่าไร แต่คิดว่าอายุของคุณครูยังเกี่ยวกับการเป็นกุลสตรีอยู่ด้วย"

(นางสาวนิง, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2553)

(2) "คิดว่าเป็นแค่ในบางคน เพราะคุณครูส่วนใหญ่ก็จะวัยต่างกับเรา อยู่กันคนละยุคคืออย่างคุณครูอาวุโสทั้งการแต่งกายและการวางตัวก็จะทำในแบบแตกต่างกับเรา และเราคงไม่ได้ทำตามอยู่แล้ว เพราะอายุต่างกันด้วยและที่สำคัญคือการที่คุณครูเป็นอย่างนั้นอาจเนื่องจากการขาดเกลามาในอีกแบบหนึ่งที่ไม่เหมือนกับเรา ส่งผลให้การปฏิบัติตัวออกมาแตกต่างกันไป"

(นางสาวแอม, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2553)

(3) "คุณครูเป็นตัวแทนในเรื่องของมารยาทและการแต่งกายค่ะ ส่วนอายุของคุณครูไม่น่าจะเกี่ยวกับการเป็นตัวแทน แต่น่าจะอยู่ที่ความคิดและทัศนคติมากกว่า อย่างคุณครูอาวุโสก็จะผ่านอะไรมาเยอะ ย่อมรู้ว่าควรวางตัวอย่างไรหรือการเป็นกุลสตรีเป็นสิ่งสำคัญอย่างไร แต่สำหรับคุณครูใหม่ที่เพิ่งเข้ามาหรือที่ยังอายุน้อยอยู่ อาจมีประสบการณ์น้อยและไม่รู้กฎระเบียบของโรงเรียนมากนักแต่ก็สามารถเป็นตัวแทนของการเป็นกุลสตรีได้ ซึ่งอยู่ที่ตัวบุคคลมากกว่า"

(นางสาวเค็ก, สัมภาษณ์, 14 กรกฎาคม 2553)

อย่างไรก็ตาม นักเรียนทั้งสองกลุ่มคิดว่าการที่คุณจารย์ได้อบรมขัดเกลาจริยามารยาทและการบังคับใช้กฎระเบียบต่างๆ ได้ส่งผลต่อพฤติกรรมและมีอิทธิพลต่อการแสดงออกตัวตน โดยทำให้รู้ว่าควรปฏิบัติตัวอย่างไรหรือวางตัวอย่างไรให้เหมาะสมทั้งต่อหน้าและลับหลัง ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ดังนี้

(1) “หนูคิดว่าคุณครูมีผลต่อตัวตนมาก ทำให้เราเรียบริ้อยขึ้นจากที่ซนๆเหมือนคนทั่วไปก็เรียบริ้อยขึ้น เหมือนเราคอยควบคุมตัวเองได้ ถือว่าช่วยได้เยอะ คือจากที่บ้านอบรมมาแล้วและมาได้จากโรงเรียนยิ่งดีค่ะ”

(นางสาวแปง, สัมภาษณ์, 6 พฤษภาคม 2553)

(2) “ควบคุมตัวเราได้เยอะ ทั้งต่อหน้าและลับหลังคุณครูคือจะเรียบริ้อยไปเอง พอออกไปข้างนอกโรงเรียนถือว่าดีกว่าที่อื่น ถึงแม้บางคนจะแก่นบ้างแต่ยังสามารถปฏิบัติตนให้ดีได้ คือจะรู้ว่า เป็นโรงเรียนเราค่ะ”

(นางสาวบัว, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2553)

(3) “หนูคิดว่าทั้งโรงเรียนและคุณครูส่งผลต่อตัวหนูมาก เพราะถ้าโรงเรียนไม่ออกกฎมาอย่างนี้หนูก็คงไม่ได้สิ่งเหล่านี้ติดตัวมา ทำให้กลายเป็นสิ่งที่ทำจนชิน เช่น เดินหรือนั่งค่ะ ส่วนคุณครูยิ่งส่งผลมาก เพราะหนูคิดว่าเมื่อคุณครูมีลักษณะที่ดีและปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างแล้ว เราก็ควรทำอย่างนั้นด้วย เพราะคุณครูได้เป็นแบบอย่างให้เรา ดังนั้น เราก็ควรปฏิบัติตอบไปในแนวทางนั้นด้วย”

(นางสาวอุ้น, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2553)

(4) “คุณครูมีผลต่อการแสดงออกตัวตนของเรามาก เพราะถ้าเป็นคุณครูอาวุโสหนูก็จะพยายามปรับตัวเข้าหาที่คุณครูเป็นอยู่ พอเจอเราก็ต้องเรียบริ้อยไว้ก่อนแต่พอลับหลังเราก็เริ่มผ่อนคลายบ้าง แต่ถ้าเป็นคุณครูใหม่ เราสามารถคุยเล่นได้บ้าง แต่ไม่ได้ถึงกับเล่นเกินเลย คือเราก็ยังมีความเคารพอยู่”

(นางสาวนิง, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2553)

(5) “คุณครูมีอิทธิพลต่อการแสดงออกตัวตน เช่น ถ้าคุณครูบางคนรับเรื่องแบบนี้ไม่ได้ เราก็ต้องปรับเปลี่ยนตัวเองเพื่อแสดงให้เกิดการยอมรับ เพราะคุณครูก็คือผู้ใหญ่เราควรจะเกรงใจและมีสัมมาคารวะไว้ เพื่อนำไปปรับใช้กับบุคคลอื่น”

(นางสาวแอม, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2553)

จากปัจจัยทั้ง 3 ด้านที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและปฏิเสธตัวตนความเป็นกุลสตรีของนักเรียนทั้งสองกลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านเพื่อน และปัจจัยด้านคุณครู โดยปัจจัยดังกล่าวเป็นตัวแทนทางสังคมที่ทำหน้าที่ในการอบรมขัดเกลาและเป็นบริบทที่อยู่รอบตัว

นักเรียน ซึ่งนักเรียนต้องพบเจอและใกล้ชิดกับสิ่งเหล่านี้เป็นช่วงเวลายาวนาน แต่อย่างไรก็ดี ระยะเวลาของการขัดเกลาที่นักเรียนได้รับทั้งจากครอบครัว เพื่อน และคุณากรณ์นั้นอาจแตกต่างกันไปตามแต่ละบุคคล ในกรณีของการขัดเกลาจากครอบครัวนั้นไม่สามารถที่จะกำหนดเวลาสิ้นสุดแน่นอนได้ เพราะแต่ละครอบครัวก็จะมีมุมมองและทัศนคติในการอบรมขัดเกลาที่แตกต่างกันไป หรือแม้แต่ในโรงเรียนที่มีช่วงเวลานานทำให้นักเรียนต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ทั้งเพื่อนและคุณากรณ์จึงเข้ามามีอิทธิพลต่อตัวตนของนักเรียนได้เป็นอย่างดี ดังนั้นจากการศึกษา การยอมรับและปฏิเสธตัวตนความเป็นกุลสตรีของนักเรียน พบว่า กลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยมีการยอมรับตัวตนความเป็นกุลสตรีและให้ความสำคัญกับการอบรมขัดเกลาของโรงเรียน ปฏิบัติตามแนวทางที่โรงเรียนกำหนด ในขณะที่กลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยนั้นมีการปฏิเสธตัวตนความเป็นกุลสตรีและไม่ปฏิบัติตามเกณฑ์หรือข้อกำหนดของโรงเรียน โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและปฏิเสธของนักเรียนทั้งสองกลุ่มนั้น ได้แก่ ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านเพื่อน และปัจจัยด้านคุณากรณ์ ดังได้กล่าวไว้ข้างต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การยอมรับและการปฏิเสธกระบวนการขาดแคลนความเป็นกุลสตรีของเยาวชนหญิงในสถาบันการศึกษาไทยปัจจุบัน: ศึกษากรณีโรงเรียนราชินีบน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการขาดแคลนความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนราชินีบน การยอมรับและปฏิเสธตัวตนความเป็นกุลสตรีของนักเรียน และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและปฏิเสธตัวตนความเป็นกุลสตรี ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกตัวอย่างแบบยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นการเลือกผู้ให้ข้อมูลที่สามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับการวิจัย โดยผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นหลัก

สำหรับในส่วนของบทที่ 6 นี้เป็นการกล่าวถึงบทสรุป ข้อจำกัด อุปสรรคในการวิจัย และข้อเสนอแนะ ซึ่งมีลำดับการนำเสนอ ดังนี้

6.1 สรุปผลการวิจัย

6.2 ข้อจำกัดและอุปสรรคในการวิจัย

6.3 ข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยพบว่า โรงเรียนราชินีบน เป็นโรงเรียนสตรีล้วน โดยสมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร ทรงสร้างขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เนื่องจากเป็นพระองค์แรกที่ทอดพระเนตรเห็นความสำคัญของการศึกษาของสตรีไทย มีความประสงค์ที่จะให้สตรีไทยมีความรู้ด้านการศึกษา ความสามารถต่างๆ ประกอบกับการมีกิจกรรมายาทที่งดงามและเป็นกุลสตรีที่เพียบพร้อม ดังนั้นสมเด็จพระเจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ ทรงสร้างโรงเรียนราชินีบนแห่งนี้ไว้ เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติและแสดงความกตัญญูทวยต่อสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง

โรงเรียนราชินีบนเปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2472 โดยแรกเริ่มก่อตั้งได้รับความนิยมนอย่างกว้างขวางจากบุคคลทั่วไป ทั้งที่เป็นเจ้านาย ข้าราชการ และพ่อค้าบุคคลทั่วไป ต่างพากันส่งบุตรหลานเข้ามาเรียน เพื่อให้ได้ทั้งความรู้ด้านวิชาการและการฝึกฝนด้านกีฬามารยาท การวางตัว รวมทั้งการอบรมในเรื่องของผู้หญิงโดยเฉพาะงานบ้านงานเรือน ซึ่งแต่ก่อนการอบรมและการศึกษาของสตรีไทยจะมีอยู่แต่ที่บ้านและในวัง ต่อมาเมื่อมีโรงเรียนสำหรับสตรีขึ้นแล้ว จึงทำให้บุคคลให้ความสำคัญและส่งบุตรหลานเข้ามาฝึกฝนหาความรู้เป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม โรงเรียนราชินีบนเป็นโรงเรียนที่เน้นทั้งวิชาการความรู้และการอบรมกีฬามารยาทให้นักเรียนมีความเป็นกุลสตรีมาตั้งแต่แรกเริ่มจนกระทั่งปัจจุบัน โดยนักเรียนจะได้รับการอบรมฝึกฝนมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้นักเรียนซึมซับนำไปปฏิบัติและเป็นการรักษาเอกลักษณ์ของโรงเรียนไว้ แต่ในปัจจุบันนักเรียนเริ่มให้ความสนใจน้อยลงอาจเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในสังคมไทย ส่งผลให้นักเรียนให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามค่านิยมกุลสตรีน้อยลง จึงทำให้นักเรียนมีทั้งการยอมรับและการปฏิเสธตัวตนความเป็นกุลสตรี ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยดังนี้

6.1.1 ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง

อายุ กลุ่มนักเรียนทั้งสองกลุ่มจำนวน 10 ราย มีอายุระหว่าง 15 – 17 ปี โดยการจัดกลุ่มตัวอย่างกลุ่มละ 5 ราย ดังนี้

1. กลุ่มที่มีความประพฤติเรียบร้อย มีอายุ 15 ปีจำนวน 1 ราย มีอายุ 16 ปีจำนวน 1 ราย และมีอายุ 17 ปีจำนวน 3 ราย
2. กลุ่มที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อย มีอายุ 15 ปีจำนวน 1 ราย มีอายุ 16 ปีจำนวน 1 ราย และมีอายุ 17 ปีจำนวน 3 ราย

ระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างมีระดับการศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 2 ราย แบ่งเป็นกลุ่มที่มีความประพฤติเรียบร้อยจำนวน 1 ราย และเป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยจำนวน 1 ราย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 2 ราย แบ่งเป็นกลุ่มที่มีความประพฤติเรียบร้อยจำนวน 1 ราย และเป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยจำนวน 1 ราย และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 6 ราย แบ่งเป็นกลุ่มที่มีความประพฤติเรียบร้อยจำนวน 3 ราย และเป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยจำนวน 3 ราย

แผนการเรียน กลุ่มตัวอย่างมีแผนการเรียนวิทย์ – คณิต จำนวน 5 ราย แบ่งเป็นกลุ่มที่มีความประพฤติเรียบร้อยจำนวน 4 ราย และเป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยจำนวน

1 ราย ส่วนแผนการเรียนศิลป์ภาษาญี่ปุ่น จำนวน 1 ราย โดยอยู่ในกลุ่มที่มีความประพฤติเรียบร้อย ส่วนแผนการศิลป์สังคมจำนวน 3 ราย โดยอยู่ในกลุ่มที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อย และแผนการเรียนศิลป์คหกรรมและเทคโนโลยี จำนวน 1 ราย โดยอยู่ในกลุ่มที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อย

ตำแหน่งหน้าที่ กลุ่มตัวอย่างมีตำแหน่งหน้าที่เป็นหัวหน้าห้อง จำนวน 2 ราย และเป็นสารวัตรนักเรียน จำนวน 1 ราย โดยทั้งหมดอยู่ในกลุ่มที่มีความประพฤติเรียบร้อย

รายได้เฉลี่ย กลุ่มตัวอย่างมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 2,000 บาท จำนวน 4 ราย โดยอยู่ในกลุ่มที่มีความประพฤติเรียบร้อย มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,000 บาท จำนวน 2 ราย โดยอยู่ในกลุ่มที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อย มีรายได้ 4,000 บาท จำนวน 4 ราย แบ่งเป็นกลุ่มที่มีความประพฤติเรียบร้อยจำนวน 1 ราย และเป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยจำนวน 3 ราย

ภูมิลำเนาและสถานที่พักอาศัยในปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างมีภูมิลำเนาและสถานที่พักอาศัยในปัจจุบันที่กรุงเทพมหานคร ทั้งหมดจำนวน 9 ราย โดยอยู่ในกลุ่มที่มีความประพฤติเรียบร้อยจำนวน 5 ราย และกลุ่มที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยจำนวน 4 ราย และมีเพียง 1 ราย ที่มีภูมิลำเนาและสถานที่พักอาศัยในปัจจุบันที่จังหวัดนนทบุรี โดยอยู่ในกลุ่มที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อย

ลักษณะครอบครัว กลุ่มตัวอย่างมาจากครอบครัวเดี่ยว จำนวน 6 ราย แบ่งเป็นกลุ่มที่มีความประพฤติเรียบร้อยจำนวน 1 ราย และกลุ่มที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยจำนวน 5 ราย มาจากครอบครัวขยาย จำนวน 4 ราย โดยอยู่ในกลุ่มที่มีความประพฤติเรียบร้อย

ระดับชั้นที่เข้าศึกษา กลุ่มตัวอย่างเข้าศึกษาที่โรงเรียนราชินีบนในระดับชั้นอนุบาลที่ 2 จำนวน 8 ราย แบ่งเป็นกลุ่มที่มีความประพฤติเรียบร้อยจำนวน 4 ราย และกลุ่มที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยจำนวน 4 ราย เข้าศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 1 ราย โดยอยู่ในกลุ่มที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อย และเข้าศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 1 ราย โดยอยู่ในกลุ่มที่มีความประพฤติเรียบร้อย

การเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นกุลสตรี กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในกลุ่มที่มีความประพฤติเรียบร้อยเคยเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นกุลสตรีของทางโรงเรียนทุกคน จำนวน 5 ราย ส่วนกลุ่มที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยนั้นพบว่าไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว

การเข้าพบฝ่ายปกครอง กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในกลุ่มที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยเคยเข้าพบฝ่ายปกครองมาแล้วทุกคนจำนวน 5 ราย ส่วนกลุ่มที่มีความประพฤติเรียบร้อยนั้นพบว่าไม่เคยเข้าพบฝ่ายปกครอง

6.1.2 กระบวนการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนราชินีบน

จากการศึกษาพบว่ากระบวนการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนราชินีบนสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการศึกษา

ในด้านของการศึกษากล่าวคือโรงเรียนมีการอบรมขัดเกลาความเป็นกุลสตรีโดยผ่านทางหลักสูตรและกิจกรรมที่อบรมในเรื่องของกิริยามารยาทหรือความเป็นกุลสตรีขึ้นมาเฉพาะ สำหรับหลักสูตรสถานศึกษานั้นได้จัดให้อยู่ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยมีชื่อว่า “กิจกรรมกุลสตรีราชินีบน” ซึ่งจัดเป็นรายวิชาเรียนหนึ่งที่นักเรียนทุกระดับชั้นต้องเรียน โดยเป็นการขัดเกลานักเรียนผ่านการเรียนการสอนจากคณาจารย์อาวุโสของโรงเรียน

สำหรับในคาบเรียนจะเป็นการฝึกอบรมภาคปฏิบัติเพื่อให้นักเรียนปฏิบัติด้านกิริยามารยาทออกมาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามกาลเทศะ โดยกรอบสาระการเรียนในคาบเรียนจะประกอบไปด้วย

1) ฐักรัษโรงเรียนราชินีบน คือ เป็นการอบรมนักเรียนเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของโรงเรียนราชินีบน พระราชประวัติและพระประวัติของเจ้านายผู้ทรงดูแลโรงเรียน รวมทั้งประมวลคำอบรมสั่งสอนของเจ้านายด้วย เพื่อให้นักเรียนได้ทราบถึงคุณค่าและวัฒนธรรมอันดีงามของโรงเรียนตั้งแต่ครั้งอดีต นอกจากนี้เป็นการอบรมในเรื่องกฎระเบียบและข้อบังคับของโรงเรียนทั้งเรื่องทรงผมและเครื่องแบบการแต่งกายนักเรียน ซึ่งเป็นการคอยเตือนนักเรียนให้ปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามที่โรงเรียนกำหนดไว้

2) กิริยามารยาท คือ เป็นการอบรมนักเรียนให้รู้จักการปฏิบัติตนที่ถูกต้องเหมาะสมตามแต่โอกาส ได้แก่ การยืน การเดิน การนั่ง การหมอบคลาน การแสดงความเคารพ การไหว้ การกราบ การรับและส่งของอย่างเป็นพิธีการและไม่เป็นพิธีการ การประเคนสิ่งของแด่พระภิกษุและการรับของจากพระภิกษุ การทูลเกล้าฯ ถวายสิ่งของและการรับพระราชทานสิ่งของ เป็นต้น โดยสิ่งเหล่านี้จะให้นักเรียนทำเป็นติดตัวไปและสามารถนำไปปฏิบัติใช้ในชีวิตจริงเมื่อเรียนจบจากโรงเรียนไปแล้ว

3) การเข้าสังคม คือ เป็นการอบรมนักเรียนให้รู้เรื่องมารยาทในการเข้าสังคม เพื่อให้ปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามกาลเทศะและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างดี ได้แก่ มารยาทในการอยู่ในห้องเรียน ห้องประชุม ห้องสมุด มารยาทในการรับประทานอาหาร การใช้โทรศัพท์ การร่วมพิธีกรรมต่างๆ มารยาทในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ การต้อนรับและเยี่ยมเยียนบุคคลในวาระต่างๆ การแนะนำบุคคลให้รู้จักกัน การใช้ราชาศัพท์พื้นฐาน และการสนทนากับบุคคลต่างๆ เป็นต้น โดยสิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานที่ดีแก่นักเรียนไม่ว่าจะอยู่สถานที่แห่งใดหรือกับบุคคลใดสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้และเป็นสิ่งที่สามารถพบเจอได้บ่อยในชีวิตประจำวัน

อย่างไรก็ดี การอบรมขัดเกลาดังกล่าวถึงแม้จะเป็นการสวนกระแสสังคม แต่จากการมีหลักสูตร “กุลสตรีราชินีบน” ขึ้นมา พบว่านักเรียนมีการตระหนักรู้และประพฤติตนออกมาได้ดีและถูกต้องขึ้น โดยคณาจารย์ต่างยอมรับว่าสิ่งที่โรงเรียนได้อบรมขัดเกลานั้นเป็นการสวนกระแสสังคม แต่โรงเรียนยังคงให้ความสำคัญต่อไป เพราะความเป็นกุลสตรีถือเป็นเอกลักษณ์ของโรงเรียนที่นอกเหนือจากด้านวิชาการ ดังนั้นจึงต้องให้การอบรมให้ดีทั้งสองอย่างควบคู่กันไป

นอกจากนี้ในด้านการศึกษายังมีกิจกรรมต่างๆที่ส่งเสริมความเป็นกุลสตรี โดยโรงเรียนได้อบรมขัดเกลาก่อนทางกิจกรรม ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ในการปฏิบัติจริง ได้แก่ กิจกรรมการจัดประกวดมารยาท ถือเป็นกิจกรรมที่สร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียนมากที่สุด โดยมีการประกวดทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และยังมีประกวดจัดพานพุ่ม ร้อยมาลัย ทำกระทง ซึ่งถือเป็นกิจกรรมที่อนุรักษ์วัฒนธรรมไทยที่ทางโรงเรียนจะจัดประกวดตามวันสำคัญต่างๆ เพื่อสามารถนำมาใช้ได้มีโอกาสนั้น เช่น วันครู วันพ่อ วันแม่ วันลอยกระทง รวมทั้งวันสำคัญของโรงเรียนด้วย นอกจากนี้กิจกรรมดังกล่าวแล้วยังมีกิจกรรมทางศาสนาที่โรงเรียนยังให้ความสำคัญเพื่อเป็นการปลูกฝังให้นักเรียนมีความละเอียดอ่อน ความอ่อนโยนทั้งภายในและภายนอก มีสมาธิ มีจิตใจที่ตั้งงามและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างดี

2. ด้านกฎระเบียบ

ในด้านของกฎระเบียบกล่าวคือโรงเรียนมีการสร้างกฎระเบียบที่เคร่งครัดมาช้านาน ได้แก่ ด้านการแต่งกาย ด้านทรงผม และด้านความประพฤติ โดยกฎระเบียบเหล่านี้จะหล่อหลอมให้นักเรียนเป็นคนที่มีความเคารพในกฎเกณฑ์ มีความซื่อสัตย์ และปฏิบัติตนตามหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง โดยถ้ามีการฝ่าฝืนกฎระเบียบก็จะได้รับการพิจารณาโทษตามแต่ละกรณีไป สำหรับกฎระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนนั้นแบ่งเป็นหัวข้อใหญ่ได้ดังนี้ (ส่วนของรายละเอียดในภาคผนวก)

- 1) ระเบียบว่าด้วยเครื่องและแต่งกายของนักเรียนโรงเรียนราชินีบน ได้แก่ เครื่องแบบนักเรียน เครื่องแบบยูวกาชาด เครื่องแบบเรียนพลศึกษา ทรงผม กระเป๋านั่งสือและกระเป๋าสัมภาระ เครื่องประดับ และสิ่งที่นักเรียนพึงปฏิบัติโดยเคร่งครัดอื่นๆ
- 2) ข้อปฏิบัติว่าด้วยการใช้เครื่องมือสื่อสาร
- 3) ข้อปฏิบัติว่าด้วยการมาติดต่อกับโรงเรียน ได้แก่ การมาติดต่อในเวลาราชการ การมาทำกิจกรรมในวันหยุดราชการ
- 4) ข้อปฏิบัติว่าด้วยการเข้า – ออก บริเวณโรงเรียน
- 5) ข้อปฏิบัติว่าด้วยการเคารพธงชาติและทำกิจกรรมเช้า
- 6) ข้อปฏิบัติว่าด้วยการทำความเคารพ ได้แก่ ในห้องเรียน ในห้องประชุม นอกห้องเรียน และนอกบริเวณโรงเรียน
- 7) การเข้าแถว – เดินแถว ได้แก่ การเดินแถวเข้าห้องเรียน การเดินเพื่อไปเรียนนอกห้องเรียน และการเข้าแถวกลางวัน
- 8) ข้อปฏิบัติว่าด้วยการทำกิจกรรมนอกโรงเรียนของนักเรียน
- 9) ข้อปฏิบัติว่าด้วยการรับประทานอาหารของนักเรียน ได้แก่ การรับประทานอาหารนอกโต๊ะอาหาร และการนั่งโต๊ะรับประทานอาหาร
- 10) ข้อปฏิบัติว่าด้วยการใช้โทรศัพท์สาธารณะในโรงเรียน
- 11) ข้อปฏิบัติว่าด้วยสวัสดิภาพและความปลอดภัยภายในโรงเรียน

แต่อย่างไรก็ดี การปฏิบัติตามกฎระเบียบของนักเรียนในปัจจุบันมีทั้งปฏิบัติตามและไม่ปฏิบัติตาม โดยทางคณาจารย์สามารถควบคุมได้เฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น เนื่องจากปัจจุบันมีสิ่งทันสมัยและสิ่งแวดล้อมรอบตัวนักเรียนที่เข้ามามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักเรียนโดยเฉพาะเพื่อนก็ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการปฏิบัติตนของนักเรียนด้วย ซึ่งการที่จะหานักเรียนที่ปฏิบัติตาม

กฎระเบียบทุกอย่างนั้นหาได้ยาก เนื่องจากการลงโทษของทางโรงเรียนอาจไม่ได้ผลเท่าที่ควร จึงส่งผลให้นักเรียนไม่เข็ดหลาบและยังคงไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ นอกจากนี้การให้ความร่วมมือต่อนโยบายหรือกฎระเบียบของโรงเรียนจากทางครอบครัวนักเรียนเองมีการเปลี่ยนแปลงไป แต่ก่อนครอบครัวและโรงเรียนจะมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันและมีความเกรงใจต่อคณาจารย์ทางโรงเรียนจึงได้รับความร่วมมือที่ดีจากทางครอบครัว แต่สำหรับปัจจุบันครอบครัวได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นทำให้คณาจารย์ต้องคอยประนีประนอมในเรื่องการทำโทษต่อนักเรียน ทำให้ส่งผลต่อการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ดังนั้นจึงมีนักเรียนทั้งที่ปฏิบัติตามและไม่ปฏิบัติตาม

3. ด้านวัฒนธรรมองค์กร

ในด้านของวัฒนธรรมองค์กรกล่าวคือโรงเรียนราชินีบนเป็นโรงเรียนสตรีเก่าแก่ที่จัดตั้งโดยเจ้านายของไทย คือ สมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร ซึ่งเป็นพระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า โดยจัดตั้งขึ้นเพื่ออบรมให้ความรู้ทั้งด้านวิชาการ กิริยามารยาท และงานบ้านงานเรือนที่ยึดถือตามแบบในวัง โดยแรกเริ่มก่อตั้งนั้นส่วนใหญ่จะเป็นเจ้านายและเป็นชาวต่างชาติที่ทำหน้าที่อบรม การอบรมสั่งสอนจึงมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของโรงเรียนที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีตและถูกถ่ายทอดเรื่อยมาเป็นรุ่นสู่รุ่น จากเจ้านายสู่ครู จากครูสู่ลูกศิษย์ และศิษย์เก่าที่ยังคงระลึกถึงพระคุณของโรงเรียนและช่วยกันรักษาวัฒนธรรมอันดีงามเหล่านี้เรื่อยมา จึงทำให้คุณค่าและวัฒนธรรมอันดีงามเหล่านี้ยังคงมีอยู่ภายในโรงเรียน ถึงแม้ปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป มีความทันสมัยมากขึ้นแต่โรงเรียนยังคงยึดถือและให้ความสำคัญกับความเป็นไทยทั้งด้านกิริยามารยาท งานบ้านงานเรือน รวมทั้งอนุรักษ์ความเป็นไทยไว้ด้วย เมื่อพิจารณาว่าเหตุใดวัฒนธรรมอันดีงามเหล่านี้ยังคงมีและถูกถ่ายทอดให้แก่นักเรียนเรื่อยมา เนื่องมาจากโรงเรียนมีการวางรากฐานที่ดีจากเจ้านายในอดีตและมีคณาจารย์อาวุโสที่ได้สานต่อและอบรมถ่ายทอดให้แก่คณาจารย์รุ่นใหม่และนักเรียนต่อมา จึงทำให้วัฒนธรรมประเพณีของโรงเรียนยังคงถูกถ่ายทอดเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบัน ดังนั้นแล้วคุณค่าแห่งกุลสตรีราชินีบนจึงได้ถูกถ่ายทอดผ่านการขัดเกลาทางสังคมและวัฒนธรรมภายในโรงเรียนตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา

6.1.3 การยอมรับและการปฏิเสธตัวตนความเป็นกุลสตรี

การยอมรับและการปฏิเสธตัวตนความเป็นกุลสตรีของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม กล่าวคือกลุ่มนักเรียนที่ความประพฤติเรียบร้อยมีการยอมรับตัวตนความเป็นกุลสตรีและให้ความสำคัญกับการ

อบรมขัดเกลาของโรงเรียน และสำหรับกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยมีการ ปฏิเสธตัวตนความเป็นกุลสตรีและไม่ประพฤติตนไปในแนวทางของโรงเรียน ซึ่งในด้านของการ วิเคราะห์ความเป็นกุลสตรี มีการวิเคราะห์ดังนี้

1. ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนราชินีบน

กลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยเห็นว่าการส่งเสริมความเป็นกุลสตรีของโรงเรียน ราชินีบนเป็นผลดีต่อสังคมในปัจจุบัน เนื่องจากการส่งเสริมดังกล่าวเป็นการปลูกฝังเด็กตั้งแต่เล็ก ทำให้เข้าใจถึงวิธีการและกระบวนการปฏิบัติที่ถูกต้องและสามารถนำไปใช้ในชีวิตรจริงได้ โดยบาง คนเมื่อได้รับการอบรมจากทางบ้านและมาได้รับเพิ่มจากโรงเรียนอีกยิ่งเป็นสิ่งดี ทำให้ได้รับการ ส่งเสริมทั้งสองทาง แต่สำหรับบางคนที่บ้านไม่ได้เน้นแต่ก็ยังได้รับจากทางโรงเรียน ดังนั้นการ ที่โรงเรียนส่งเสริมความเป็นกุลสตรีของนักเรียนมาอย่างต่อเนื่องถือว่าเป็นจุดเด่นของโรงเรียน ถึงแม้ในปัจจุบันจะได้รับความสนใจน้อยลงแต่โรงเรียนยังคงรักษาคุณค่าที่ดั่งมาเหล่านี้ไว้

กลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยเห็นว่าการส่งเสริมความเป็นกุลสตรีของ วิทยาลัยราชินีบนเป็นผลดีต่อสังคมในปัจจุบันอยู่บ้าง เนื่องจากการส่งเสริมดังกล่าวเป็นการทำให้รู้ ถึงวิธีการการปฏิบัติที่ถูกต้องและนำไปใช้ในชีวิตรจริงได้ แต่การอบรมขัดเกลาดังกล่าวนั้นทำให้มี ความรู้สึกอึดอัดและเบื่อในบางครั้ง และคิดว่าวิธีการดังกล่าวเหมือนเป็นการบังคับมากกว่าการ อบรมขัดเกลา จึงไม่อยากให้โรงเรียนคาดหวังมากเกินไป แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่านักเรียนกลุ่มนี้จะ เป็นเด็กที่ไม่ค่อยเรียบร้อยเมื่ออยู่ในโรงเรียนและไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบเท่าใดนัก แต่เมื่อออกไป สู่สังคมภายนอกก็สามารถปฏิบัติตัวได้ดีและควบคุมตนเองได้

2. การขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนราชินีบน

กลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยได้รับการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีเกือบ ตลอดเวลาที่อยู่ในโรงเรียน โดยวิธีการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีเริ่มตั้งแต่เข้าโรงเรียนมาจนกระทั่ง เลิกเรียน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งบางครั้งได้รับการขัดเกลาโดยไม่รู้ตัวแต่ คุณาจารย์จะคอยเป็นผู้ตักเตือนและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีอยู่เสมอ จึงทำให้เด็กนักเรียนได้ ซึมซับสิ่งเหล่านี้มาตลอด

กลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยกล่าวว่า การขัดเกลาความเป็นกุลสตรี จากโรงเรียนส่วนใหญ่จะเน้นเรื่องของการไหว้และกิริยามารยาท เริ่มตั้งแต่เข้าโรงเรียนมา จนกระทั่งเลิกเรียน โดยจะมีการตรวจการแต่งกายและตรวจผมทั้งก่อนเข้าโรงเรียนและก่อนกลับบ้าน ทุกครั้ง ซึ่งการอบรมขัดเกลาของโรงเรียนนั้นเหมือนเป็นการบังคับมากกว่าว่าต้องทำไปในแนวทางของโรงเรียน เช่น เรื่องการแต่งกายและทรงผม ซึ่งนักเรียนกลุ่มนี้ก็ไม่ได้ปฏิบัติตัวไปในแนวทางนั้น อีกทั้งการมีภาพลักษณ์ที่ไม่เรียบร้อยของนักเรียนกลุ่มนี้จึงทำให้โดนว่ากล่าวตักเตือนบ่อยครั้งจากคุณาจารย์

3. กิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนราชินีบน

กลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยกล่าวว่า กิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนที่มีเป็นประจำทุกปีและได้รับความสนใจมากคือ การจัดประกวดมารยาทและการจัดประกวดทำพานพุ่ม ร้อยมาลัย ทำกระทง โดยกลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยได้เคยเข้าร่วมเป็นตัวแทนนักเรียนในการประกวดภายในโรงเรียนและได้รับรางวัลจากการแข่งขันด้วย อีกทั้งยังมี 1 ราย ที่เคยเป็นตัวแทนในการแข่งขันประกวดร้อยมาลัยและจัดพานภายนอกโรงเรียน ซึ่งได้รับรางวัลจากการประกวดด้วย นอกจากนี้เมื่อโรงเรียนมีการจัดงานหรือมีวันสำคัญนักเรียนกลุ่มนี้จะได้รับหน้าที่ในการเป็นตัวแทนของนักเรียนในการเข้าร่วมพิธีการสำคัญต่างๆ ในส่วนของกิจกรรมประเภทอื่น เช่น การจัดประกวดนางนพมาศและกิจกรรมที่อนุรักษ์ความเป็นไทย นักเรียนกลุ่มนี้ก็เคยเข้าร่วมมาแล้วเช่นกัน

กลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยได้กล่าวว่า กิจกรรมที่เน้นการส่งเสริมความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนจะเป็นการจัดประกวดมารยาทและการจัดประกวดทำพานพุ่ม ร้อยมาลัย ทำกระทง ซึ่งกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยไม่เคยเข้าร่วมเป็นตัวแทนนักเรียนในการประกวดการแข่งขันเลย เนื่องจากคิดว่าไม่เหมาะกับตนเองและไม่มีความสนใจในเรื่องนี้อยู่แล้ว แต่สำหรับกิจกรรมที่กลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยเข้าร่วมจะเป็นกิจกรรมประเภทนันทนาการ เช่น การเล่นดนตรี การประกวดร้องเพลง การแข่งขันกีฬา เป็นต้น เนื่องจากเป็นสิ่งที่นักเรียนมีความสนใจอยู่แล้ว อีกทั้งเป็นงานอดิเรกยามว่างและความสามารถพิเศษที่นักเรียนฝึกฝนมาตั้งแต่เด็ก

4. กระบวนการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนกับตัวตนของนักเรียน

กลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยเห็นว่าการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนได้ส่งผลต่อตัวตนของนักเรียน ทำให้มีประสบการณ์ในการทำสิ่งเหล่านี้และทำให้ติดตัวไปตลอด โดยเฉพาะส่งผลต่อบุคลิกภาพให้ดูดีขึ้นและทำให้รู้ถึงวิธีปฏิบัติตัวให้ถูกต้องเหมาะสมในแต่ละโอกาส โดยกลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยมีความรู้สึกที่ดีและภาคภูมิใจต่อการได้รับการอบรมขัดเกลาความเป็นกุลสตรี จึงส่งเสริมให้โรงเรียนให้ความสำคัญกับการอบรมขัดเกลาสิ่งเหล่านี้ต่อไป

กลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยเห็นว่าการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนได้ส่งผลต่อตัวตนของนักเรียนบ้าง โดยอย่างน้อยทำให้รู้ว่าควรวางตัวอย่างไรในสังคมควบคุมตัวเองได้ ซึ่งเมื่อเทียบกับคนภายนอกแล้วก็ถือว่ายังสามารถวางตัวหรือควบคุมตัวตนให้ไปในทางที่ดีได้ เพราะได้เคยมีประสบการณ์ในการปฏิบัติสิ่งเหล่านี้มาบ้าง กลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยจึงมีความรู้สึกที่ดีต่อการได้รับการอบรมขัดเกลาความเป็นกุลสตรี แต่รู้สึกเบื่อในบางครั้งเพราะเป็นสิ่งที่ได้รับการอบรมขัดเกลามาตั้งแต่เล็ก

5. กระบวนการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนกับการปฏิบัติตนของนักเรียน

กลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยได้รับนำเอาสิ่งที่โรงเรียนได้อบรมขัดเกลาให้มีความเป็นกุลสตรีมาปฏิบัติตามทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ทั้งด้านกิจกรรมมารยาท ความประพฤติ รวมทั้งกฎระเบียบของทางโรงเรียน ซึ่งไม่เคยขัดขึ้นทั้งกฎระเบียบการแต่งกายและทรงผม ที่ได้ปฏิบัติตามกฎมาตลอด เนื่องจากไม่อยากมีปัญหาและเห็นว่าถ้าปฏิบัติผิดกฎระเบียบแล้วจะเป็นผลเสียมากกว่าผลดี จึงไม่เคยถูกฝ่ายปกครองเรียกไปพบ

กลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยได้รับนำมาปฏิบัติตามบ้างในแง่ของการพบผู้ใหญ่ ทำให้รู้สึกมาคารวะทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน แต่ในส่วนของความประพฤติและกฎระเบียบของทางโรงเรียนนั้น พบว่านักเรียนกลุ่มนี้ไม่ได้ปฏิบัติตามและส่วนใหญ่ได้ขัดขึ้นโดยจะปฏิบัติผิดกฎระเบียบ ทั้งความประพฤติ การแต่งกาย ทรงผม อีกทั้งเคยโดนเรียกไปฝ่ายปกครองและบางรายเคยทำทัณฑ์บนมาแล้วในกรณีทำผิดกฎระเบียบโรงเรียน

6. ผลจากการขัดเกลาความเป็นกุลสตรีของโรงเรียนที่มีต่อนักเรียน

จากการได้รับการอบรมขัดเกลาความเป็นกุลสตรี ได้ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการแสดงออก และการดำเนินชีวิตของกลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อย โดยเป็นสิ่งที่ติดตัวไปตลอดทั้ง การดำเนินชีวิตในและนอกโรงเรียน การมีกิจกรรมมารยาท ความประพฤติ และการพูดจาที่ดี ตลอดจนการวางตัวในสังคม ทำให้สามารถเข้าสังคมได้ง่าย จึงเป็นสิ่งที่ดีและควรค่าแก่การเก็บรักษาไว้ให้เด็กรุ่นต่อไป

จากการได้รับการอบรมขัดเกลาความเป็นกุลสตรี ได้ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการแสดงออก และการดำเนินชีวิตของกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อย ในเรื่องของการวางตัว ให้เหมาะสมในสถานที่ต่างๆ การเข้าหาผู้ใหญ่ แต่อย่างไรก็ดีสำหรับนักเรียนกลุ่มนี้แล้วในแง่ของการปฏิบัติตนยังเป็นไปในแนวทางที่ชัดเจนและไม่ประพฤติตนตามกฎระเบียบของโรงเรียน

กล่าวได้ว่า กลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยมีการยอมรับและปฏิบัติตามกฎระเบียบของทางโรงเรียน โดยมีความคิดและความรู้สึกที่ดีต่อการอบรมขัดเกลาของโรงเรียน อีกทั้งได้ปฏิบัติตามเรื่อยมาไม่เคยขัดขึ้นและยังเคยเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นกุลสตรีของทางโรงเรียน โดยได้รับการคัดเลือกและไว้วางใจจากคณาจารย์ในการเป็นตัวแทนในการเข้าประกวดต่างๆ ทั้งการประกวดมารยาท การประกวดทำพานพุ่ม ร้อยมาลัย ทำกระทง และกิจกรรมที่อนุรักษ์วัฒนธรรมไทย เช่น รำไทย เล่นดนตรีไทย นอกจากนี้กลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยได้ให้ความสำคัญกับการอบรมขัดเกลา โดยมองว่าเป็นสิ่งที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อสังคมปัจจุบันมากและสนับสนุนให้โรงเรียนเน้นในสิ่งเหล่านี้ต่อไป เพื่อให้เด็กในรุ่นต่อมาได้รับนำไปปฏิบัติต่อ ซึ่งถือว่าเป็นจุดเด่นของทางโรงเรียนที่ได้ให้ความสำคัญกับสิ่งเหล่านี้มาอย่างต่อเนื่อง แม้จะเป็นการทวนกระแสในปัจจุบันที่ได้รับความสนใจน้อยลง แต่โรงเรียนยังคงรักษาคุณค่าที่ดีงามเหล่านี้ไว้

ส่วนกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยมีการปฏิเสธและไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของทางโรงเรียน โดยนักเรียนกลุ่มนี้มีความคิดและความรู้สึกที่ดีต่อการอบรมขัดเกลาของโรงเรียน แต่ในด้านของความประพฤติและการปฏิบัติตามกฎระเบียบของเด็กกลุ่มนี้ยังคงเป็นไปในแนวต่อต้าน รวมทั้งไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นกุลสตรีของทางโรงเรียน เพราะคิดว่าไม่เหมาะสมและไม่ได้มีความสนใจในด้านนี้อยู่แล้ว ทั้งการประกวดมารยาท การประกวดทำพานพุ่ม ร้อยมาลัย ทำกระทง และกิจกรรมรำไทย เล่นดนตรีไทย และไม่ยอมให้

โรงเรียนเข้มงวดและคาดหวังเกินไป เนื่องจากเห็นว่าสังคมในปัจจุบันมีความทันสมัยมากขึ้น จึงเห็นว่าสิ่งเหล่านี้อาจนำมาใช้ในชีวิตจริงได้น้อย แต่ถือว่าเป็นจุดเด่นของทางโรงเรียนที่ได้ให้ความสำคัญกับสิ่งเหล่านี้มาอย่างต่อเนื่อง

6.1.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและการปฏิบัติ

จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านครอบครัว ด้านเพื่อน และด้านคุณาจารย์นั้นเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและการปฏิบัติตัวตนความเป็นกุลสตรีของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 กรณี โดยปัจจัยดังกล่าวเป็นตัวแทนทางสังคมที่ทำหน้าที่ในการอบรมขัดเกลาและเป็นบริบทที่อยู่รอบตัวนักเรียน ซึ่งต้องพบเจอและใกล้ชิดกับสิ่งเหล่านี้เป็นช่วงเวลายาวนาน โดยสามารถสรุปตามปัจจัยได้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันสำคัญและเป็นตัวแทนทางสังคมหนึ่งที่ทำหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูและสร้างเสริมบุคลิกภาพ อารมณ์ ทัศนคติ ตลอดจนพัฒนาการต่างๆของบุคคลได้เป็นอย่างดี จึงส่งผลให้บุคคลมีแนวโน้มไปในทิศทางต่างๆได้ จากการศึกษพบว่าในด้านลักษณะการเลี้ยงดูของกลุ่มตัวอย่างจะได้รับการเลี้ยงดูแบบไม่ตามใจ มีเหตุผล โดยจะเน้นการอบรมเรื่องการมีมารยาท การพูดจา และโดยเฉพาะการมีสัมมาคารวะ ให้รู้จักเคารพผู้อาวุโส ครอบครัวจึงสนับสนุนให้โรงเรียนเน้นอบรมเรื่องกิริยามารยาทต่อไป เพราะเป็นสิ่งที่ดีและเป็นการปลูกฝังตั้งแต่เล็ก ทำให้สามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งจะเป็นผลดีต่อตัวเด็กเมื่อจบออกไปแล้ว โดยครอบครัวเห็นว่าโรงเรียนราชินีบนเป็นโรงเรียนสตรีที่มีชื่อเสียงทั้งทางวิชาการและการอบรมกิริยามารยาท รวมทั้งการมีสภาพแวดล้อมที่ดี ปลอดภัย ทำให้ครอบครัวมีความเชื่อมั่นและศรัทธาในสถาบันจึงสนับสนุนให้บุตรสาวของตนเข้าศึกษา

สำหรับลักษณะครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกัน โดยกลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยส่วนใหญ่มีลักษณะครอบครัวขยาย ทำให้เด็กได้รับการดูแลและการควบคุมความประพฤติอย่างทั่วถึง ทั้งจากพ่อแม่และญาติผู้ใหญ่ที่คอยทำหน้าที่ดูแลอบรม จึงทำให้มีความอบอุ่นและมีความผูกพันกับบุคคลในครอบครัว อีกทั้งการที่มีความเป็นอิสระน้อยทำให้เด็กต้องประพฤติตนให้อยู่ในกรอบของครอบครัว ส่วนกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยมีลักษณะครอบครัวเดี่ยว ซึ่งประกอบไปด้วยพ่อ แม่ ลูกเท่านั้น ทำให้มีความเป็นอิสระ

เป็นตัวของตัวเองและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวไม่ใกล้ชิด จึงไม่ได้มีความสนิทสนมกันมากระหว่างบุคคลในครอบครัว เมื่อมีปัญหาจึงปรึกษาเพื่อนเป็นหลัก นอกจากนี้ พบว่ามีบุคคลในครอบครัวที่มีลักษณะค่อนข้างแก่นบ้าง ได้แก่ พี่น้องของตนเองจึงทำให้เด็กกลุ่มนี้อาจมีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยได้

2. ปัจจัยด้านเพื่อน

กลุ่มเพื่อนถือเป็นตัวแทนของการขัดเกลาทางสังคมหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของนักเรียน เนื่องจากเด็กในช่วงวัยนี้มีความต้องการอยู่กับเพื่อนโดยเฉพาะกับกลุ่มเพื่อนที่มีความคล้ายคลึงกันในด้านต่างๆ ซึ่งเพื่อนมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่จะนำไปสู่การยอมรับและปฏิเสธตัวตนความเป็นกุลสตรี จากการศึกษาพบว่าในกลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยจะมีเพื่อนที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ทั้งด้านลักษณะนิสัยที่มีความเรียบร้อยเหมือนกัน ประพฤติตนอยู่ในกฎระเบียบ ไม่เคยทำผิดกฎและมีเกณฑ์การเรียนใกล้เคียงกัน ส่วนกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยมีเพื่อนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยเหมือนกันและไม่ประพฤติตนอยู่ในกฎระเบียบ ดังนั้นปัจจัยด้านเพื่อนถือเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อตัวนักเรียนได้เป็นอย่างดีเช่นกัน ทำให้มีทัศนคติและพฤติกรรมกรมการแสดงออกไปในแนวทางเดียวกัน โดยการแสดงออกนั้นก็เพื่อให้เกิดการยอมรับการเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มเพื่อนด้วย เนื่องจากการที่บุคคลจะคบกันเป็นเพื่อนนั้นต้องมีสิ่งที่คล้ายกันและมีความต้องการร่วมกัน ซึ่งจะนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่คล้ายกันด้วย

3. ปัจจัยด้านคณาจารย์

คณาจารย์เป็นบุคคลที่มีหน้าที่หลักในการอบรมขัดเกลาภายในโรงเรียนทั้งด้านความรู้ กิริยามารยาท และควบคุมความประพฤตินักเรียนให้อยู่ภายใต้กฎระเบียบ รวมทั้งการเป็นต้นแบบที่ดีแก่นักเรียนในทุกด้านเพื่อให้นักเรียนเห็นตัวอย่างและปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน โดยเฉพาะการเป็นต้นแบบของการเป็นกุลสตรีแก่นักเรียน ซึ่งจากการศึกษามุมมองและความรู้สึกที่นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีต่อคณาจารย์พบว่า ในกลุ่มนักเรียนทั้งสองมีความรู้สึกที่ดีต่อคณาจารย์ที่ได้อบรมสั่งสอนทั้งวิชาการและเรื่องกิริยามารยาทมาตลอด แต่สำหรับการเป็นต้นแบบแล้วมีมุมมองที่ต่างกัน โดยในกลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยเห็นว่าคณาจารย์ผู้หญิงภายในโรงเรียนเป็นต้นแบบของการเป็นกุลสตรีที่ดีทั้งความประพฤติ การแต่งกาย ทรงผม และการวางตัวในสังคม โดยเฉพาะคณาจารย์อาวุโสที่ยังคงรักษาสิ่งดั้งเดิมเหล่านี้ไว้ ทำให้คณาจารย์จึงมีความเรียบร้อยเพื่อเป็น

แบบอย่างแก่นักเรียนต่อไป ส่วนกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยเห็นว่า
 คุณอาจารย์ไม่ได้เป็นต้นแบบของการเป็นกุลสตรีกันทุกคน ซึ่งการเป็นต้นแบบของการเป็นกุลสตรีนั้น
 อยู่ที่ตัวบุคคลมากกว่า ที่มีความแตกต่างกันออกไปในแง่ของความคิดและทัศนคติ จึงไม่ได้นำเอา
 มาเป็นแบบอย่าง ดังนั้นการอบรมขัดเกลา การบังคับใช้กฎระเบียบ และการเป็นต้นแบบของ
 คุณอาจารย์จึงมีอิทธิพลต่อการแสดงออกตัวตนของนักเรียนว่าควรปฏิบัติตัวหรือวางตัวอย่างไรให้
 เหมาะสม

จากการศึกษาประเด็นการยอมรับและปฏิเสธตัวตนความเป็นกุลสตรีของนักเรียน พบว่า
 กลุ่มนักเรียนที่มีความประพฤติเรียบร้อยมีการยอมรับตัวตนความเป็นกุลสตรีและให้ความสำคัญ
 กับการอบรมขัดเกลาของโรงเรียน ปฏิบัติตามแนวทางที่โรงเรียนกำหนด ในขณะที่กลุ่มนักเรียนที่มี
 แนวโน้มความประพฤติไม่เรียบร้อยนั้นมีการปฏิเสธตัวตนความเป็นกุลสตรีและไม่ปฏิบัติตาม
 เกณฑ์หรือข้อกำหนดของโรงเรียน โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและปฏิเสธของนักเรียนทั้ง
 สองกลุ่มนั้น ได้แก่ ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านเพื่อน และปัจจัยด้านคุณอาจารย์ ดังกล่าว

ดังนั้น การได้มาซึ่งตัวตนของนักเรียนนั้นได้มาจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social
 Interaction) ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มต่างๆทางสังคมหรือบุคคลเพียงคน
 เดียว รวมทั้งกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่ในการขัดเกลาที่
 สำคัญคือครอบครัวและโรงเรียน เนื่องจากเป็นสถาบันที่นักเรียนได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก ซึ่ง
 สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องตัวตน (Self) ของ George Herbert Mead ที่กล่าวว่า “ตัวตนเป็นสิ่งที่
 เกี่ยวข้องกับสังคม การกระทำของปัจเจกจะเกี่ยวข้องกับการกระทำทางสังคมและเกี่ยวพันกับ
 สมาชิกคนอื่นๆของกลุ่มด้วย” จึงกล่าวได้ว่าการเข้าร่วมเป็นสมาชิกในสถาบันสังคมของนักเรียน
 โดยผ่านการได้รับการขัดเกลาทางสังคมทั้งจากครอบครัว โรงเรียน และกลุ่มเพื่อน รวมทั้งการเข้า
 ร่วมกิจกรรมกับบุคคลอื่นๆ สิ่งเหล่านี้เป็นประสบการณ์ของนักเรียนที่ได้รับมาและสั่งสมจน
 กลายเป็นตัวตนของนักเรียนในที่สุด นอกจากนี้การที่นักเรียนรับรู้หรือเลือกที่จะแสดงออกตัวตน
 อย่างไร มีลักษณะเช่นไรนั้นก็โดยอาศัยบุคคลรอบข้างของนักเรียนโดยเฉพาะกลุ่มเพื่อนและ
 คุณอาจารย์ที่จะเป็นเหมือนกระจกส่องว่านักเรียนควรที่จะมีการแสดงออกไปในทางใด ซึ่ง
 สอดคล้องกับที่ Charles Horton Cooley ได้กล่าวในเรื่องของตัวตนไว้ว่า “ตัวตนเกิดจาก
 กระบวนการ ตัวตนในกระจกเงา (The looking – glass self) โดยมนุษย์จะเลือกทำกิจกรรมที่คิด
 ว่าคนอื่นคาดหวังไว้แล้วจึงตัดสินใจแสดงพฤติกรรมไปตามที่คาดหวังนั้น” ดังนั้นแล้วตัวตนกับ
 สังคมจึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวเนื่องกัน ตัวตนของบุคคลจึงถูกส่งผ่านกระบวนการทางสัญลักษณ์ที่เกิดขึ้น
 ในกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมนั่นเอง

6.2 ข้อจำกัดและอุปสรรคในการวิจัย

1. งานวิจัยนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนราชินีบน ทั้งงานเอกสารและการสัมภาษณ์นักเรียน คณาจารย์และผู้ปกครอง ทำให้การดำเนินงานต้องเป็นไปตามขั้นตอนและกฎระเบียบของทางโรงเรียน รวมทั้งค่อนข้างที่จะต้องได้รับความไว้วางใจจากบุคลากรภายในโรงเรียน เนื่องจากเป็นสถานที่ราชการและเป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียง ถ้าปฏิบัติสิ่งใดที่ไม่ถูกต้องอาจเป็นผลกระทบต่อโรงเรียนได้

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและงานเอกสารที่เกี่ยวข้องในระยะเวลาจำกัด ทำให้ผลการศึกษาไม่สามารถอธิบายได้ถึงความเป็นมาเกี่ยวกับพัฒนาการของความเป็นกุลสตรีทั้งหมดได้

6.3 ข้อเสนอแนะ

1. ในการศึกษาครั้งต่อไปควรใช้วิธีการศึกษาเชิงปริมาณเพิ่มเติม เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามายืนยันข้อสรุปที่ได้จากการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

2. ควรมีการศึกษาระหว่างช่วงชั้นการเรียนต่างๆ โดยอาจทำการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างข้อค้นพบที่ได้จากกลุ่มนักเรียนที่อยู่คนละช่วงชั้นการเรียน เช่น ระหว่างมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือระหว่างผู้ที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วกับผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ เป็นต้น เพื่อให้เห็นถึงปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและปฏิบัติตัวตนความเป็นกุลสตรี

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กุศล สุนทรธาดา. การเลี้ยงดูเด็กในสังคมไทย. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2542.

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. สตรีศึกษา 2 ผู้หญิงกับประเด็นต่างๆ. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์, 2544.

คู่มือนักเรียนและผู้ปกครองโรงเรียนราชินีบน ปีการศึกษา ๒๕๕๐. (ม.ป.ท., ม.ป.ป.).

จุฑารัตน์ ไพศาลโรจนรัตน์. บทบาทของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในการขัดเกลาทางสังคม : ศึกษากรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชามานุษยวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

จรรยา สุวรรณทัต, ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร, วิชาสลักษณ์ สีดลรัศมี และ สุภาพร ลอยด์. ทัศนคติของปู่ย่าตายายและบิดามารดาที่มีต่อกันในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กและผลที่มีต่อลักษณะพฤติกรรมบางประการของเด็ก. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529.

จอมญาติา ชื่นประจักษ์กุล. การถ่ายทอดอุดมการณ์ความเป็นหญิงผ่านระบบการศึกษาในโรงเรียนสตรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาสตรีศึกษา สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.

ชาย โพธิ์สิตา. ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2550.

บุญยงค์ เกศเทศ. สถานภาพสตรีไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2532.

พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิ์พงษ์. จิตวิทยาสังคมของ จอร์จ เฮอริเบิร์ต มีด. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการส่งเสริมการวิจัยเสริมหลักสูตร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ โครงการพัฒนาวิชาการ คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, 2529.

พัชนี อัยราวงศ์. จริยศึกษาของสตรีไทยในสุภาสิตสอนหญิงค้ำกลอน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, แผนกวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.

ยุพารภรณ์ แจ่มเจนนิกิจ. การศึกษาของสตรีไทย : ศึกษากรณีเฉพาะของโรงเรียนราชินี (พ.ศ. 2447-2503). วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.

- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
อักษรเจริญทัศน์, 2525.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2549.
กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน, 2549.
- ลิวอิส เอ. โคเซอร์. แนวความคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยา ตอน ชาร์ลส์ ฮอว์ตัน คูลีย์ และ
ยอร์จ เฮอริเบิร์ท มืด. แปลโดย วารุณี ภูริสินสิทธิ์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535.
- วารุณี ภูริสินสิทธิ์. สตรีนิยม : ขบวนการและแนวคิดทางสังคมแห่งศตวรรษที่ 20. กรุงเทพฯ :
โครงการจัดพิมพ์คปไฟ, 2545.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีสังคมวิทยา : เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. หลักสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2523.
- สินธุ์ สิทธิรักษ์. ผู้หญิงกับความรู้ ๑ (ภาค๒). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2546.
- สุนันทา นิตยจินต์. การศึกษาของสตรีไทยระหว่างพุทธศักราช 2411 ถึง 2475. วิทยานิพนธ์
ปริญญาามหาบัณฑิต, ภาควิชาสารัตถศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2530.
- สุพัตรา สุภาพ. สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช , 2546.
- สุภาวดี มิตรสมหวัง. เอกสารคำสอนวิชา 2403780 สัมมนาทฤษฎีทางสังคมวิทยา. โครงการ
ผลิตตำราและเอกสารคำสอน งานบริการการศึกษา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2550.
- สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์. สตรีไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วิทยากร, 2518.
- สุภางค์ จันทวานิช. ทฤษฎีสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2551.
- อนุสรณ์สาส์น 75 ปี โรงเรียนราชินี. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์มณเฑศ, 2522.
- อภิญาญา เฟื่องฟูสกุล. อัตลักษณ์ : การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด. กรุงเทพฯ :
คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ,
2546.
- 75 ปี ราชินีบน. ปทุมธานี : สกายบุ๊กส์. (ม.ป.ป.).
- 80 ปี โรงเรียนราชินีบน. บริษัท สกายบุ๊กส์ จำกัด. (ม.ป.ป.).

ภาษาอังกฤษ

- Broom and Selznick. Principles of Sociology. Happer & Row Publishers,1970.
- Charon, J. M. Symbolic Interactionism : an introduction, an interpretation, an integration.2nd ed. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall, 1985.
- Giddens, A. Sociology. 4th ed. Cambrige : Policy Press, 2001.
- Harvard Educational Review. Socialization and Schools. Cambridge, Mass. : Harvard Educational Review, 1972.
- Hewitt, J.P. Self and Society : A Symbolic Interactionist Social Psychology, 8th ed. Boston : Allyn and Bacon, 2000..
- Lacey, C. The socialization of teachers. London : Methuen, 1977.
- Lloyd, B. , and Duveen, G. Gender Identities and Education. New York : St Martin's Press, 1992.
- Mead, G.H. George herbert mead on social psychology. Chicago : The University of Chicago Press,1977.
- Ritzer, G. Contemporary Sociological Theory. Magraw-Hill International,1988.

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อมูลของโรงเรียนราชินีบน

1. ประวัติโรงเรียนราชินีบน

โรงเรียนราชินีบนเป็นโรงเรียนเอกชน ซึ่งสมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร ในสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ในรัชกาลที่ 5 ทรงสร้างขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติและแสดงความกตัญญูต่องานที่ต่อสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระราชชนนีพันปีหลวง ซึ่งทรงเล็งเห็นคุณค่าในพระองค์แต่ทรงพระเยาว์ อีกทั้งทรงมีพระประสงค์จะพัฒนาการศึกษาในด้านอื่น ได้แก่ พละนาถมัธยม ภาษาต่างประเทศ รวมถึงตลอดถึงการส่งเสริมให้นักเรียนสอบชิงทุนไปเรียนต่อต่างประเทศด้วย จึงโปรดให้จัดซื้อที่ดินรวมทั้งขอพระราชทานจากสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า มีเนื้อที่รวม 14 ไร่ 43 ตารางวา

โรงเรียนเปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2472 โดยมีหม่อมเจ้าพิจิตรจิราภา เทวกุล ทรงดำรงตำแหน่งเป็นผู้จัดการและอาจารย์ใหญ่ ตั้งแต่ปี 2484 สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า โปรดเกล้าฯ ให้โรงเรียนราชินีบนอยู่ในความดูแลของราชินีมูลนิธิ ร่วมกับโรงเรียนราชินี

กิจการของโรงเรียนเจริญก้าวหน้าเป็นลำดับ ในปัจจุบันโรงเรียนราชินีบนเปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้หลักการจัดการศึกษาตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

2. พระราชประวัติสมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร

สมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร เป็นพระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กับสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ประสูติเมื่อวันที่ 16 เมษายน พ.ศ. 2427 เป็นเชษฐภคินีในสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิตลอดุลยเดช กรมหลวงสงขลานครินทร์ พระบรมราชชนกในรัชกาลปัจจุบัน

ทูลกระหม่อมทรงเป็นสตรีไทยพระองค์แรกที่ทรงมีส่วนสำคัญในการขยายการศึกษาของสตรี และปรับปรุงให้เป็นแบบอย่างสมัยใหม่ ทรงเริ่มงานการศึกษาด้วยการรับเป็นองค์อุปถัมภ์ให้แก่โรงเรียนสตรีไทยแห่งแรก คือ โรงเรียนราชินี ซึ่งสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระราชชนนีพันปีหลวง ทรงก่อตั้งขึ้น และยังได้ทรงสร้างโรงเรียนสตรีเพิ่มอีกแห่ง คือ **โรงเรียนราชินีบน** โดยความตั้งพระทัยว่าให้เป็นโรงเรียนเดียวกับโรงเรียนราชินี เพื่อเป็นการขยายปริมาณการรับนักเรียนเพิ่มขึ้น ทั้งสองโรงเรียนนี้ได้รับพระอนุเคราะห์จากพระองค์เป็นอย่างมากในทุกด้าน พระมหากษัตริย์คุณที่ประทานที่ดินแก่โรงเรียนราชินีบน และสละราชทรัพย์ส่วนพระองค์สร้างโรงเรียนสตรี เพื่อถวายเป็นกุศลแด่สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ประทานนามว่า “โรงเรียนราชินีบน” เพื่อให้ต่างจากโรงเรียนราชินี เพราะตั้งอยู่ทางทิศเหนือ ประทานรายได้จากตึกแถวและห้องแถวริมถนนเขียวไช้กา เพื่อให้โรงเรียนนำรายได้มาบำรุงโรงเรียน อีกทั้งประทานสิ่งของหลายอย่างให้เป็นทรัพย์สินของโรงเรียน

เมื่อทูลกระหม่อมสิ้นพระชนม์ สมเด็จพระพันวัสสาฯ จึงพระราชทานวังคันธवास ที่ถนนวิทญู (ปัจจุบันคือที่ตั้งโรงแรมพลาซ่า แอทธินี) ซึ่งทูลกระหม่อมเคยประทับในช่วงสุดท้ายก่อนสิ้นชนม์ ให้กับโรงเรียนราชินีบนเพื่อเก็บผลประโยชน์เป็นรายได้ไว้บำรุงโรงเรียนสืบมาจนทุกวันนี้ โดยสมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร สิ้นพระชนม์เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2481 โรงเรียนราชินีบนได้ถือวันที่ 15 กุมภาพันธ์ ของทุกปีเป็นวันสำคัญวันหนึ่งของโรงเรียน เรียกวันนี้ว่า “วันทูลกระหม่อม” โดยโรงเรียนจะจัดพิธีสงฆ์ถวายพระราชกุศลแด่พระองค์ท่านทุกปี เพื่อแสดงความกตัญญูตเวทีต่อพระองค์ท่าน

3. คติพจน์ ปรัชญา เพลงประจำโรงเรียน

คติพจน์ : รุกขเขยอ อตุตโน สาธุ ลอนั โลกนตี ยถา หมายถึง จงรักษาความดี ดั่งเกลือกรักษาความเค็ม

ปรัชญา : มีความรู้ คู่วินัย ใฝ่คุณธรรม

มีความรู้ หมายถึง นักเรียนเป็นผู้มีความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ สามารถนำไปใช้ในการศึกษาต่อ และเป็นพื้นฐานการดำรงชีวิตได้

คูวินัย หมายถึง นักเรียนต้องเป็นผู้รู้หน้าที่ มีระเบียบ และมีความรับผิดชอบ สามารถปฏิบัติตามกฎ และข้อบังคับของสังคมได้อย่างเหมาะสม

ใฝ่คุณธรรม หมายถึง นักเรียนต้องเป็นผู้มีความประพฤติดี ทั้งกาย วาจา และใจ ปรับตนให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขไม่สร้างปัญหาให้แก่สังคม

เพลงประจำโรงเรียน

เพลง พิภูลแก้ว

ตัวเธอสีดอกหนึ่ง	ณ อุทยานราชินี
ส่งกลิ่นและทรงศรี	วิลาสล้ำค่าองสม
แม้ว่าถึงคราวชรา	จะงามซาอย่างปรารมภ์
พึงรักษุอดมฉม	สนิทกายตราบววยปรารถ
เฉกเช่นพิภูลแก้ว	ผิแห่งแล้วยังหอมนาน
ไปทิ้งสุคนธ์ธาร	บังเกิดการระเหยหาย
เชิดชื่อผกาพันธุ์	นิรันดรอยู่มีรูวาย
เชิดเกียรติกำจรจ่าย	ระบายบ่งถึงส่วนขวัญ

พระราชนิพนธ์หม่อมเจ้าพิจิตรจิราภา เทวกุล ท่านผู้จัดการและอาจารย์ใหญ่พระองค์แรกของโรงเรียนราชินีบน

เพลง ราชินี

ทำนอง แหกสาหร่าย

ราชินี ราชินีเป็นที่รัก	นามสำนักศึกษาสง่าศรี
ทูลหม่อมฟ้ากรมหลวงเพ็ชรบุรี	โปรดปรานีเสกสร้างอย่างถาวร
ดำรงอยู่ชูเชิดประเสริฐสม	เป็นสถานอบรมเหล่ากุลธิดาชาวไทย
ให้งามพร้อมดูละม่อมละไม	ศิลปวิทยาก็เจเนใจเกิดเกียรติหญิงไทยทวีเอย
หม่อมเจ้าหญิงพิจิตรจิราภา	ทรงอุทิศทรัพย์ปลูกฝังและสั่งสอน
สนองพระกรุณาและอาทร	สมเด็จพระมารดรผู้อารี
เราทั้งมวลควรรำพึงคะเนหวัง	ประสานกำลังและช่วยกันตั้งตนดี
ช่วยรักษานามราชินีให้ส่องใสไร้ราศี	สมศักดิ์ศรีสตรีนิรันดรเอย

ศาสตราจารย์ฐะปะนีย์ นาครทรรพ ผู้ประพันธ์

4. เครื่องหมาย สีประจำโรงเรียน ดอกไม้ประจำโรงเรียน

เครื่องหมายประจำโรงเรียน : อักษรไขว้ ส.ผ. ได้มงกุฏ

ส.ผ. คือพระนามาภิไธยย่อจากพระนาม “เสาวภาผ่องศรี” ซึ่งเป็นพระนามของสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระราชินีในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มงกุฏ คือ เครื่องสูงประดับองค์ราชินี

สีประจำโรงเรียน : น้ำเงิน – ชมพู

น้ำเงิน คือ สีประจำวันพระราชสมภพของสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ชมพู คือ สีประจำวันพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ดอกไม้ประจำโรงเรียน : ดอกพิกุล

5. ระเบียบโรงเรียนราชินีบน

5.1 ระเบียบว่าด้วยเครื่องแบบและการแต่งกายของนักเรียนโรงเรียนราชินีบน

ข้อ 1 เครื่องแบบ นักเรียนโรงเรียนราชินีบนทุกคน ต้องแต่งเครื่องแบบนักเรียนตามระเบียบที่โรงเรียนกำหนด ดังนี้

1) เสื้อ

- 1.1 เสื้อนักเรียนชั้นอนุบาลและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 เสื้อสีขาว คอปกแบบปักนก
- 1.2 เสื้อนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – มัธยมศึกษาตอนต้น เสื้อสีขาว ปกคอเสื้อกะลาสี ชายเสื้อยาวไม่เกินข้อมือ ขนาดไม่เล็กหรือใหญ่จนเกินไป ไหลไม่ตกร คอของเสื้อเดียวกับกระโปรง ผูกเหนือระดับกระเป๋าสีนักเรียน
- 1.3 เสื้อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เสื้อสีขาว ปกปักนกผ่าหน้า ขนาดไม่เล็กหรือใหญ่จนเกินไป ไหลไม่ตกร แขนเสื้อมีจีบปลายแขน เสื้อติดกระดุม สผ. ของโรงเรียน 3 - 4 เม็ด ชายเสื้ออยู่ในกระโปรง คาดเข็มขัดสีดำระดับเอวให้เห็นหัวและสายเข็มขัดของโรงเรียน

- 1.4 นักเรียนหญิงสวมเสื้อชั้นในสีขาว และเสื้อทับสีขาวไม่มีลวดลาย ไม่ให้เห็นสายเสื้อชั้นใน
- 1.5 นักเรียนชาย ป.1 – 6 สวมเสื้อสีขาวปกเชิ้ตในกางเกง คาดเข็มขัดระดับเอวให้เห็นสายสีด้าของเข็มขัด สวมเสื้อกั๊กสีขาวไม่มีลวดลาย

2) กระโปรงและกางเกง

- 2.1 นักเรียนอนุบาลใช้กระโปรงสีกรมท่า มีจีบด้านหน้าและด้านหลังข้างละ 6 จีบ ชายกระโปรงเลยเข่าลงมาประมาณ 1 นิ้ว
- 2.2 นักเรียนชั้น ป.1 – ป.4 ใช้กระโปรงสีกรมท่า มีจีบด้านหน้าและด้านหลังข้างละ 6 จีบ ลักษณะเป็นกระโปรงเอี๊ยม ชายกระโปรงเลยเข่าลงมาประมาณ 3 นิ้ว ขอบด้านบนของกระโปรงอยู่ระหว่างกระดุมเม็ดที่ 1 - 2
- 2.3 นักเรียนชั้น ป.5 – ป.6 ใช้กระโปรงสีกรมท่า มีจีบด้านหน้าและด้านหลังข้างละ 6 จีบ ขอบกระโปรงพอดีเอว ชายกระโปรงเลยเข่าลงมาประมาณ 3 นิ้ว
- 2.4 นักเรียนชายใช้กางเกงสีกรมท่าเช่นเดียวกับนักเรียนหญิง ความยาวขากางเกงระดับเข่า

3) ถุงเท้า

- 3.1 ใช้ถุงเท้านักเรียนสีขาว เป็นผ้าลูกฟูกเล็กๆ พับขอบลงมาถึงข้อเท้า
- 3.2 ห้ามใช้ถุงเท้าบางหรือถุงน่อง หรือมีความยาว และหนาเหมือนถุงเท้านักกีฬา หรือมีลวดลายในเนื้อผ้า

4) รองเท้า

- 4.1 นักเรียนหญิงสวมรองเท้านักเรียนสีดำหัวบ้านพอดีเท้า มีสายรัดหลังเท้ากับเครื่องแบบปกติ และยุคากาชาด
- 4.2 นักเรียนชายสวมรองเท้าหนังสีดำ หรือรองเท้าผ้าใบสีดำผูกเชือก
- 4.3 สวมรองเท้าผ้าใบสีขาวไม่มีลวดลาย ผูกเชือก และไม่หุ้มข้อ ในวันที่มีเรียนนิชาพลศึกษา

หมายเหตุ : ในกรณีที่จำเป็นต้องสวมรองเท้าแตะ ต้องแจ้งให้ครูประจำชั้นทราบ และใช้รองเท้าแตะแบบและสีสุภาพเท่านั้น

ข้อ 2 เครื่องแบบยูวกาชาด

- 1) **หมวก** ทำด้วยผ้าสีกรมท่า รูปทรงคงที่ แบบมีแก้มด้านหน้า ตลบปีกด้านหลัง และด้านทั้ง 2 ข้างขึ้น หน้าหมวกติดเข็มเครื่องหมาย
- 2) **เสื้อ** สีฟ้าอมเทาแบบเชิ้ตแขนสั้น ปลายแขนพับตลบออกด้านนอก ขนาดกว้างประมาณ 3 ซม. ตัวเสื้อผ่าอกตลอด มีสาบกว้างประมาณ 3 ซม. และขัดกระดุมตลอด 5 เม็ด ที่อกเสื้อมีกระเป่า 2 ข้าง ตรงกึ่งกลางกระเป่าพับจีบเป็นแถบกว้างเท่ากัน สาบเสื้อ มีใบปกรูปมนชายกลางแหลมและขัดกระดุมที่ใหญ่เสื้อมีสาบอินทรีขนูขัดกระดุมข้างละ 1 ดุม กระดุมทั้งสี่ดังกล่าวนี้มีลักษณะเป็นรูปวงกลมแบน ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1 ซม. ทำด้วยวัสดุสีเดียวกับเสื้อ ที่อกเสื้อด้านขวาติดเข็มเครื่องหมายสมาชิกยูวกาชาด ได้เข็มเครื่องหมายเหนือใบปิดกระเป่าติดป้ายชื่อที่ต้นแขนขวาต่ำลงมา 1 ซม. ติดแถบชื่อโรงเรียนตามแนวตะเข็บเสื้อ ทำด้วยผ้าฟ่อนสีแดง กรอบอักษรชื่อโรงเรียนสีขาว ที่แขนซ้ายติดเครื่องหมายกิจกรรมพิเศษต่างๆ ที่อินทรีขนูติดตัวเลขบอกระดับเป็นโลหะสีทอง สอดชายเสื้อไว้ในกระโปรง คาดเข็มขัดระดับเอว ให้เห็นหัวและสายเข็มขัด

หมายเหตุ : นักเรียนไป – กลับ ปัก สผ. ด้านซ้ายเหนือกระเป่าเสื้อ (ตัว ส. ปักด้วยสีขาว, ตัว ผ. ปักด้วยสีเหลือง) นักเรียนประจำ ปัก สผ. ด้านซ้ายเหนือกระเป่าเสื้อ (ตัว ส. ปักด้วยสีเงิน , ตัว ผ. ปักด้วยสีแดง)

- 3) **ผ้าผูกคอ** ใช้ผ้าสีกรมท่า มีลักษณะเป็นสามเหลี่ยมมุมฉาก เย็บริมทั้งสามด้าน ด้านหลังติดเครื่องหมายยูวกาชาด เวลาใช้ให้พับด้านตรงข้ามมุมฉาก ทบจีบหลายๆ ครั้งแล้วพับตลบอีกครั้งให้เหลือไว้ประมาณ 15 – 20 ซม. (ประมาณ 1 ฝ่ามือ) วางทาบปกเสื้อเอารอยพับไว้ด้านในผูกเป็นเงื่อนพิรอด ให้เงื่อนผูกตรงกับกระดุมเม็ดที่สอง
- 4) **กระโปรง** ใช้ผ้ามีเดียวกับเสื้อ ชายกระโปรงเลยเข่าลงมาประมาณ 3 นิ้ว มีจีบรอบตัว 12 จีบ ระยะห่างระหว่างจีบเท่ากัน ตะเข็บหลบในยาวประมาณ 10 ซม. ให้สวมทับเสื้อ

- 5) **เข็มขัด** หัวเข็มขัดทำด้วยโลหะสีเงิน รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ากว้าง 3.5 ซม. ยาว 4.5 ซม. ตรงกลางมีลายดุน เป็นเครื่องหมายอย่างเดียวกับเข็ม เครื่องหมายหน้าหมวก สายเข็มขัดทำด้วยหนังสีดำ ขนาดพอดีกับหัวเข็มขัด คาดทับขอบกระโปรง
- 6) **ถุงเท้า** เป็นชนิดเดียวกับเมื่อสวมเครื่องแบบนักเรียน
- 7) **รองเท้า** เป็นชนิดเดียวกับเมื่อสวมเครื่องแบบนักเรียน

หมายเหตุ : การแต่งกายยุวกาชาด เป็นเครื่องแบบตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดนักเรียนต้องแต่งกายให้ถูกระเบียบ เมื่อไม่สวมหมวกต้องเหน็บหมวกไว้ที่เอวด้านขวาเสมอ เมื่อออกนอกอาคาร หรือกำลังปฏิบัติหน้าที่ต้องสวมหมวกทุกครั้ง

ข้อ 3 เครื่องแบบเรียนพลศึกษา

- 1) อนุบาล 2 – ป.4 สวมชุดพลະตามที่โรงเรียนกำหนด โดยอนุญาตให้สวมชุดพลະมาจากบ้านได้ สวมรองเท้าผ้าใบ ไม่มีลวดลายและผูกเชือก
- 2) ป.5 – ป.6 สวมเสื้อพลະ ติดกระดุม 2 เม็ด กับกระโปรงนักเรียนตามแบบที่โรงเรียนกำหนด สวมผ้าใบสีขาว ไม่มีลวดลาย และผูกเชือก นำกางเกงพลະมาเปลี่ยนที่โรงเรียน

ข้อ 4 ทรงผม โรงเรียนไม่อนุญาตให้นักเรียนชอยผม สไลด์ผม ทำสีผม ดัดผม ต่อผม หรือกระทำด้วยวิธีอื่นใดที่ทำให้สีผม หรือผมผิดจากธรรมชาติ และอนุญาตให้ไว้ผมได้ 2 แบบ คือ

- 1) ผมสั้น ตัดตรงเสมอกัน เก็บผมให้เรียบร้อยไม่ปรกหน้าผากหรือตา ความยาวต่ำกว่าตึงหูไม่เกิน 2 ซม.
- 2) ผมยาว ปลายผมตัดเรียบเสมอกันทุกเส้น

ป.1 – ม.6 ถักเปียคู่ แล้วรัดผมด้วยหนังยางสีเข้ม (ดำ, น้ำตาลเข้ม, กรมท่า) มัธยมต้นเหลือปลายผมไม่เกิน 3 นิ้ว มัธยมปลายเหลือปลายผมไม่เกิน 6 นิ้ว ผูกโบสีตามที่โรงเรียนกำหนด ดังนี้

อนุบาล	ผูกโบสีตามสีประจำห้องเรียน
ป.1	ผูกโบสีแดง
ป.2	ผูกโบสีเหลือง
ป.3	ผูกโบสีชมพู
ป.4	ผูกโบสีฟ้า

ป.5 ผูกโบสีขาว

ป.6 – ม.6 ผูกโบสีกรมท่า (ความกว้างของโบ 1 นิ้ว)

3) ทรงผมนักเรียนชาย แบบรองทรงสูง

- หมายเหตุ :**
1. ห้ามคาดผม หรือใช้เครื่องตกแต่งผมใดๆ
 2. ผมน้ำให้ตัดตรง และสั้นเหนือคิ้ว (เฉพาะอนุบาลและประถม)
 3. ไม่ปล่อยผมระส่วนใดส่วนหนึ่งของโบหน้า
 4. ให้ใช้เฉพาะก๊ีบสีดำ (ก๊ีบจีน) เท่านั้น
 5. ห้ามใช้ผลิตภัณฑ์ใดตกแต่งโบหน้าโดยเด็ดขาด
 6. ห้ามใช้คอนแทคเลนส์สีต่างๆ ให้ใช้เฉพาะเลนส์สายตาสีใส ไม่มีลวดลายเท่านั้น
 7. ใช้กรอบแว่นสายตาแบบและสีสุภาพ ไม่ฉูดฉาด

ข้อ 5 กระเป๋าหนังสือ และกระเป๋าสัมภาระ

1) กระเป๋าหนังสือ

- นักเรียนชั้นอนุบาล ใช้กระเป๋าแบบสะพายหลังที่โรงเรียนจัดทำขึ้น
- นักเรียนชั้นประถมศึกษา ใช้กระเป๋าแบบสะพายหลังที่โรงเรียนจัดทำขึ้น หรือกระเป๋าหนังสือดำแบบนักเรียน
- นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ใช้กระเป๋าหนังสือดำแบบนักเรียน

2) กระเป๋าสัมภาระ

- กระเป๋าสัมภาระจะต้องใช้เฉพาะที่โรงเรียนจัดทำขึ้นเท่านั้น

หมายเหตุ : เวลาสอบให้นักเรียนทุกระดับชั้นใช้กระเป๋าตามที่โรงเรียนกำหนด หรือกระเป๋าสัมภาระของโรงเรียนเท่านั้น

ข้อ 6 เครื่องประดับ ไม่อนุญาตให้ใช้เครื่องประดับนอกเหนือจากที่ระบุไว้ในระเบียบนี้

- 1) **นาฬิกา** อนุญาตให้นักเรียนชั้น ม.4 – ม.6 เท่านั้นที่ใช้นาฬิกาข้อมือได้และเป็นแบบสุภาพ สีสันไม่ฉูดฉาด ตัวเรือนไม่มีลวดลาย ขนาดไม่เล็กหรือใหญ่จนเกินไป ถ้าเป็นสายหนังจะต้องเป็นสีที่สุภาพ หรือถ้าเป็นสายสแตนเลสต้องเป็นสายแบบธรรมดา
- 2) **สร้อยคอ** อนุญาตให้ใช้สร้อยเงิน หรือสร้อยสแตนเลสขนาดเล็ก สำหรับห้อยวัตถุมงคล โดยความยาวของสร้อยต้องต่ำกว่าคอเสื้อ

- 3) **ต่างหู** อนุญาตให้ใส่ต่างหูได้ 2 แบบ คือ
- ตุ่มทองกลมเกลี้ยง ขนาดเล็ก มีก้านเสียบ
 - ห่วงทองกลมเกลี้ยง ขนาดเล็ก
- (อนุญาตให้ใส่ต่างหูได้ข้างละ 1 อันเท่านั้น)

ข้อ 7 สิ่งที่นักเรียนพึงปฏิบัติโดยเคร่งครัดอื่นๆ

- 1) ไม่อนุญาตให้ตัดแต่ง เจาะ หรือสัก ส่วนใดๆของร่างกาย
- 2) ไม่อนุญาตให้ไว้เล็บยาว หรือตกแต่งเล็บ

5.2 ข้อปฏิบัติว่าด้วยการใช้เครื่องมือสื่อสาร

ไม่อนุญาตให้นำโทรศัพท์มือถือหรือเครื่องมือสื่อสารมาใช้ในโรงเรียนโดยไม่จำเป็น หากสูญหายโรงเรียนจะไม่รับผิดชอบใดๆทั้งสิ้น และห้ามใช้เครื่องมือสื่อสารตั้งแต่ เวลา 08.00 – 15.30น. หากจำเป็นต้องใช้โทรศัพท์ในเวลาที่กำหนดห้าม ต้องขออนุญาตทุกครั้งและโทรต่อหน้าครู

5.3 ข้อปฏิบัติว่าด้วยการมาติดต่อกับโรงเรียน

1) การมาติดต่อในเวลาราชการ

แต่งกายชุดนักเรียนให้ถูกต้องเรียบร้อยทุกครั้ง

2) การมาทำกิจกรรมในวันหยุดราชการ

- แต่งกายชุดนักเรียนหรือชุดพลละ ทำผมให้ถูกระเบียบ
- มีใบอนุญาตจากหัวหน้าแผนก หรือครูที่ดูแลกิจกรรม
- ไม่อนุญาตให้เดินเข้า – ออกโรงเรียน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากครูที่ดูแลกิจกรรม

5.4 ข้อปฏิบัติว่าด้วยการเข้า – ออก บริเวณโรงเรียน

1) นักเรียนเข้า – ออกโรงเรียนตามกำหนดเวลา

- นักเรียนชั้นประถมศึกษา บันทึกการมาและกลับโดยใช้การรูดบัตร
- นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย บันทึกการมาและกลับโดยการสแกนลายนิ้วมือ

- 2) นักเรียนที่มีความจำเป็นต้องออกนอกบริเวณโรงเรียนระหว่างเวลาเรียนต้องมีจดหมายขออนุญาตที่เขียนด้วยลายมือผู้ปกครองทั้งฉบับ ส่งครูประจำชั้นและนำจดหมายมาแสดงต่อหัวหน้าแผนก
- 3) ไม่อนุญาตให้นักเรียนที่ผู้ปกครองยังไม่มารับออกนอกบริเวณโรงเรียน
- 4) นักเรียนที่ออกนอกบริเวณโรงเรียนไปแล้ว จะกลับเข้ามาในโรงเรียนต้องแจ้งเหตุผลต่อครูเวรทุกครั้ง เพื่อขออนุญาตเข้าโรงเรียน โดยครูเวรสามารถอนุญาตเป็นกรณีไป
- 5) นักเรียนที่กลับบ้านเอง ต้องกลับบ้านให้ตรงเวลาเมื่อเลิกเรียน และถ้าผู้ปกครองมารับให้นักเรียนรอผู้ปกครองในโรงเรียนเท่านั้น

5.5 ข้อปฏิบัติว่าด้วยการเคารพธงชาติ และทำกิจกรรมเช้า

- 1) เวลา 07.50 น. นักเรียนทุกระดับชั้นเข้าห้องเรียนทำกิจกรรม Home Room
- 2) การเคารพธงชาติ เมื่อนักเรียนได้ยินเสียงเพลงชาติให้ยืนนิ่งด้วยอาการสำรวม เมื่อเพลงชาติจบแล้วให้ก้มศีรษะเป็นการแสดงความเคารพ

2.1 การเข้าแถวเคารพธงชาติและกิจกรรม

- เวลา 08.10 น.เตรียมตัวเข้าแถวเพื่อทำกิจกรรมเช้า และเคารพธงชาติ
- เวลา 08.15 น. นักเรียนต้องยืนตรงอยู่ในแถวให้เป็นระเบียบ แขนทั้ง 2 ข้างแนบลำตัว เมื่อสิ้นเสียงผู้นำร้องเพลงชาติแล้วนักเรียนต้องร้องเพลงชาติรับต่อด้วยน้ำเสียงอันดังพร้อมกันทุกคนและร้องให้ถูกต้องชัดเจน เมื่อจบเพลงแล้วให้ก้มศีรษะเป็นการแสดงความเคารพ และทำกิจกรรมเข้าตามผู้นำ

2.2 เวลา 18.00 น. เชิญธงชาติลงจากยอดเสา นักเรียนทุกคนที่ยังไม่กลับบ้าน ให้ปฏิบัติตามระเบียบข้อ 2

5.6 ข้อปฏิบัติว่าด้วยการทำความเคารพ

ในห้องเรียน

- 1) เมื่อครูเข้าห้องเรียน หัวหน้าจะบอก “เตรียมกราบ” นักเรียนนั่งและกราบบนโต๊ะ แล้วลุกขึ้นยืน และกล่าวคำว่า “สวัสดีค่ะ” จะนั่งลงได้ต่อเมื่อครูรับความเคารพแล้วบอกให้นั่ง โดยนักเรียนไม่ต้องไหว้

- 2) กรณีที่มีผู้มาตรวจเยี่ยมหรือผู้ที่ควรเคารพอื่น ๆ เข้ามาในห้องเรียน หัวหน้าจะต้องบอกนักเรียนทำความเคารพเช่นเดียวกัน
- 3) กรณีนักเรียนเข้าห้องเรียนไม่ตรงเวลา ต้องแสดงความเคารพครูเพื่อขออนุญาตเข้าห้องเรียน หรือกรณีมาโรงเรียนสายต้องส่งใบอนุญาตเข้าห้องเรียนและแสดงความเคารพ

ในห้องประชุม

- 1) ครูหรือผู้รับเชิญเข้าประจำที่ เพื่อจะพูดหรือบรรยายให้นักเรียนแสดงความเคารพด้วยการยืนพร้อมไหว้แล้วกล่าวคำว่า “สวัสดีค่ะ” หรือ “สวัสดีครับ” เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงนั่งลงให้เรียบร้อย
- 2) หลังจากผู้ดำเนินรายการแนะนำผู้บรรยายครบทุกคน นักเรียนแสดงการให้เกียรติด้วยการปรบมือพร้อมกัน และเมื่อสิ้นสุดการบรรยาย นักเรียนแสดงการขอบคุณด้วยการปรบมือพร้อมกัน
- 3) เมื่อการอบรมหรือการให้โอวาทของครูสิ้นสุดลง นักเรียนยืนตรง และกล่าวคำว่า “ขอบพระคุณค่ะ” หรือ “ขอบพระคุณครับ” แล้วนั่งลง
- 4) ขณะการประชุมดำเนินการอยู่ เมื่อต้องการเข้า – ออก ห้องประชุม นักเรียนต้องแสดงความเคารพเพื่อขออนุญาตเสมอ

นอกห้องเรียน

- 1) เมื่อมาถึงโรงเรียนในตอนเช้า ให้ทำความเคารพครูเวรและครูทุกคนที่พบด้วยการไหว้ โดยวางกระเป๋าและสิ่งของที่ถืออยู่ในมือลงก่อน
- 2) เดินสวนกับครูต้องไหว้ครูทุกครั้ง และหยุดยืนตรงรอให้ครูเดินผ่านไปก่อน
- 3) ถ้านักเรียนกำลังนั่งอยู่ เมื่อครูเดินผ่านให้ลุกขึ้นยืนตรงและไหว้ เมื่อครูเดินผ่านไปแล้วจึงนั่งลง
- 4) ขณะเดินผ่านครูให้หยุดทำความเคารพ แต่ถ้าเดินอยู่ในแถว ไม่ต้องหยุดทำความเคารพให้เดินค้อมหลังผ่านไป
- 5) เมื่อจะกลับบ้านให้ปฏิบัติเช่นเดียวกับเมื่อมาถึงโรงเรียน
- 6) ในกรณีที่โรงเรียนมีงาน มีผู้มาตรวจเยี่ยม ให้นักเรียนทำความเคารพแขกหรือผู้มาตรวจเยี่ยมดังเช่นปฏิบัติกับครูในยามปกติ

นอกบริเวณโรงเรียน

- 1) เมื่อพบครู ต้องทำความเคารพด้วยการยกมือไหว้ หากถือสิ่งของไม่สามารถไหว้ได้ให้ยื่นตรงแทน
- 2) แต่งกายชุดนักเรียนให้ถูกต้องตามระเบียบเสมอ ไม่ว่านักเรียนจะอยู่ในหรือนอกบริเวณโรงเรียน

5.7 การเข้าแถว – เดินแถว

การเข้าแถวต้องเรียงตามลำดับส่วนสูงของนักเรียน

1) การเดินแถวเข้าห้องเรียน

เมื่อมีสัญญาณให้เดินแถว ให้นักเรียนเดินแถวเรียงหนึ่งเข้าประตูด้านหน้าของห้องเรียน

2) การเดินเพื่อไปเรียนนอกห้องเรียน

กรณีที่นักเรียนเปลี่ยนห้องเรียน ไปเรียนนอกห้องเรียน นักเรียนต้องเตรียมอุปกรณ์การเรียนให้พร้อมก่อนเข้าแถว เมื่อมีสัญญาณเดินแถวให้เดินไปอย่างมีระเบียบ

3) การเข้าแถวกลางวัน

เวลา 12.00 น. เตรียมเข้าแถวเพื่อไปรับประทานอาหารกลางวัน

เวลา 13.00 น. สัญญาณเข้าห้องเรียนภาคบ่าย

5.8 ข้อปฏิบัติด้วยการทำกิจกรรมนอกโรงเรียนของนักเรียน

ในระเบียบข้อนี้ กิจกรรมนอกโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมต่างๆที่จัดนอกโรงเรียนที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับวิชาการ

- 1) นักเรียนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมนอกโรงเรียน ทุกกิจกรรมที่โรงเรียนส่งเข้าร่วมในนามโรงเรียน
- 2) ถ้านักเรียนมีความประสงค์จะเข้าร่วมกิจกรรมนอกโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับด้านวิชาการ โดยสมัครด้วยตนเองมิใช่ในนามโรงเรียน แต่โดยความเห็นชอบของผู้ปกครอง

นักเรียนต้องแจ้งให้ครูประจำชั้นและหัวหน้าแผนกทราบเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น การแข่งขันกีฬา, นาฏศิลป์, เล่นดนตรี ฯลฯ

- 3) โรงเรียนไม่อนุญาตให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมนอกโรงเรียนที่ไม่เกี่ยวข้องกับด้านวิชาการ ได้แก่ กิจกรรมประกวดนางงาม, การแสดงภาพยนตร์, การแสดงมิวสิกวิดีโอ, การถ่ายแบบโฆษณาสินค้า, การเดินแบบ ฯลฯ โดยไม่ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการบริหารโรงเรียน ว่าไม่มีความเหมาะสมต่อสถานภาพการเป็นนักเรียนของโรงเรียนราชินีบน
- 4) นักเรียนที่ฝ่าฝืนระเบียบปฏิบัติของนักเรียนโรงเรียนราชินีบน ว่าด้วยการทำกิจกรรมนอกโรงเรียนของนักเรียนในข้อ 3. ต้องพบคณะกรรมการบริหารพร้อมผู้ปกครอง เพื่อชี้แจงเหตุผล หากพิจารณาแล้วพบว่ามีกรกระทำที่ฝ่าฝืนระเบียบปฏิบัติของโรงเรียน โรงเรียนพิจารณาตัดสินการกระทำผิดตามดุลยพินิจ และความเหมาะสมของคณะกรรมการบริหาร เป็นกรณีไป

5.9 ข้อปฏิบัติด้วยการรับประทานของนักเรียน

การรับประทานนอกโต๊ะอาหาร

- 1) ไม่อนุญาตให้เดินรับประทานหรือนำอาหารเข้าไปรับประทานอาหารในห้องเรียน บนตึกเรียน บนโรงยิม หรือในหอประชุม ให้นั่งรับประทานอาหารในสถานที่ที่โรงเรียนกำหนดเท่านั้น
- 2) นักเรียนต้องช่วยกันรักษาความสะอาด โดยการนำขยะที่เกิดจากการรับประทานอาหารไปทิ้งลงถังขยะตามที่โรงเรียนจัดวางไว้

การนั่งโต๊ะรับประทานอาหาร

- 1) ก่อนเข้าห้องรับประทานอาหาร นักเรียนต้องเดินแถวมาจากห้องเรียนอย่างเป็นระเบียบ
- 2) ตักอาหารแต่พอรับประทาน
- 3) เข้านั่งโต๊ะตามที่จัดไว้ให้ และนั่งให้สุภาพเรียบร้อย
- 4) ห้ามพูดขณะเคี้ยวอาหาร
- 5) รับประทานให้เรียบร้อย ไม่มูมมาม ไม่ทำอาหารตกเลอะเทอะ
- 6) เมื่อรับประทานอาหารเสร็จแล้ว เก็บช้อนส้อมและถาดอาหารให้เรียบร้อย

7) ลูกจากโต๊ะอาหารพร้อมกันอย่างเป็นระเบียบ

5.10 ข้อปฏิบัติว่าด้วยการใช้โทรศัพท์สาธารณะในโรงเรียน

อนุญาตให้นักเรียนใช้โทรศัพท์สาธารณะเฉพาะเวลาพักกลางวันและหลังเลิกเรียนเท่านั้น หากมีความจำเป็นที่ต้องติดต่อผู้ปกครอง ให้ขออนุญาตผู้ปกครองก่อน

5.11 ข้อปฏิบัติว่าด้วยสวัสดิภาพและความปลอดภัยภายในโรงเรียน

ด้วยในปัจจุบัน สวัสดิภาพและความปลอดภัยของนักเรียนมีความเสี่ยงต่ออันตรายอันเกิดจากความเสื่อมของสังคมภายนอก ดังนั้น เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาค่าจะเกิดขึ้นกับนักเรียน จึงได้กำหนดระเบียบการติดต่อของผู้ปกครองกับโรงเรียน ดังนี้

- 1) ถ้าผู้ปกครองต้องการนำสิ่งของมาให้นักเรียนเวลาเรียน กรุณาเขียน ชื่อ นามสกุล ชั้นเรียน ให้ชัดเจน แล้วฝากไว้ที่ประชาสัมพันธ์ และฝ่ายประชาสัมพันธ์จะติดต่อกับนักเรียนให้มารับสิ่งของเหล่านั้น
- 2) ผู้ปกครองมารับ – ส่งนักเรียน ต้องติดบัตรรับ – ส่งนักเรียนให้ชัดเจน
- 3) ถ้าผู้ปกครองมาติดต่อกับทางโรงเรียนในเวลาราชการ ต้องแลกบัตรกับ รปภ. แล้วแจ้งที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์เพื่อติดต่อกับครูที่ต้องการพบ
- 4) ผู้ปกครองที่ได้รับอนุญาตให้เข้ามาในพื้นที่ของโรงเรียน นั่งรอได้ในพื้นที่ที่กำหนด

หมายเหตุ : หลังโรงเรียนเลิกแล้ว ขณะนักเรียนกำลังเรียนซ่อมเสริม ไม่อนุญาตให้ผู้ปกครองนั่งรอหน้าห้องเรียน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวพิชญา ศศิธร เกิดวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2529 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำเร็จ การศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจากโรงเรียนราชินีบน และระดับปริญญาตรี สังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปี การศึกษา 2550

ปัจจุบันได้เข้ารับการศึกษาคือต่อในหลักสูตรสังคมวิทยามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2551

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย